SAHİH KAYNAKLARDAN

SEÇME HADİSLER

CÂMİÜ'S-SAĞÎR

3

YENİASYA

2000-2099

2000. [3:406, Hadîs No: 3793]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:

Kabul edilen bir haccın mükâfatı Cennetten başka birşey olamaz[1][46].

2001. [3:409, Hadîs No: 3803]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Hacerü'l-Esved Cennet yakutlarından beyaz bir yakuttur. Onu müşriklerin hatâları kararttı. O, Kıyamette Uhud Dağı büyüklüğünde diriltilecek, kendisini selâmlayan ve Öpen kimse hakkında şeha-dette bulunacaktır.[2][47]

2002. [3:410, Hadîs No: 3805]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Hacerü'l-Esved, yeryüzünde Allah'ın eli yerinedir. Ona dokunan yolundan ayrılmayacağına dâir Allah'a söz vermiş olur.[3][48]

2003. [3:410, Hadîs No: 3809]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Dine titizlikle bağlılık, ancak ümmetimin salihleri ve hayırlılarında bulunur.[4][49]

2004. [3:411, Hadîs No: 3812]

Câbir (r.a.) rivayet ediyor: Harp hiledir.[5][50]

Siyâsî ve askerî bir düstur olan bu hadîs, düşmanı tuzağa düşürmek için harb oyunlarının kullanılabileceğine işaret eder. Peygamberimiz bunu kendi hayatında da tatbik etmiştir. Meselâ Ka'b bin Mâlik (r.a.), Peygamber Efendimizin (a.s.m.) savaşa çıkacağı zaman asıl maksadının aksi bir istikâmete gidip düşmanı yanılttıktan sonra asıl hedefe yöneldiğini ve "Harp hiledir" buyurduğunu rivayet eder.[6][51] Mekke'nin fethine çıkarken de Sahabîlere sefer için hazırlanmalarını söylemiş, fakat bunu bir müddet gizli tutmuştu. Nereye gideceğini açıklamaması bir nevi hîle idi.
Hamrâü'l-Esed seferinde beş yüz yere ateş yakılmasını, Mekke'nin fethine giderken de on bin ateş yakılmasını emrederek düşmana Islâni ordusunun ka-iabalık olduğu intibaını vermişti.
Seyfullah, yani Allah'ın kılına olarak tanınan Hâlid bin Velid de (r.a.) Mûte Savaşında iki ordu birbirinden ayrıldıktan sonra sağ kanattaki askerleri sol kanada, sol cenahtakileri sağ cenaha, arka saftakileri ön safa alarak yardımcı kuvvet geldiği intibaını vermişti. Ertesi gün farklı insanları karşılarında gören düşman ordusu, Müslümanlara destek kuvveti geldiğini zannederek paniğe kapılmıştı.
Bu hadis, bir taraftan Müslümanlara savaşta düşmana karşı hîle yapabileceklerine ruhsat verirken, diğer taraftan düşmanın da bu yola başvuracağını ihtar ederek dikkatli olmaya davet etmektedir.
Peygamber Efendimiz (a.s.m.) başka bir hadislerinde de üç yerde söylenilen yatandan dolayı mes'ûl olunmayacağını bildirmiştir. Bu üç yerden birisi de savaştır. Dolayısıyla bir Müslüman savaşta düşman tarafına İslâm ordusunun sayısı, yeri ve buna benzer hususlarda gerçek olmayan açıklamalarda bulunabilir. Ancak verilen sözü bozmak, meşru bir hîle değildir. Buna cevaz yoktur.

2005. [3:412, Hadîs No: 3814]
Vasile bin el-Eskâ (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Aç gözlü, helal olmayan yoldan kazanç sağlamak isteyen kimsedir.[7][52]

2006. [3:412, Hadîs No: 3816]
Semüre bin Cündiib (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Dünyada itibar mal ile, âhirette ise şeref takva iledir.[8][53]

2007. [3:413, Hadîs No: 3817]
Enes'den (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Hased ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi iyilikleri yer bitirir. Sadaka suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları yok eder. Namaz mü'mi-nin nurudur. Oruç Cehenneme karşı kalkandır.[9][54]

2008. [3:413, Hadîs No: 3818]
îbni Amr (r.a.) rivayet ediyor: İki kimseye gerçekten gıpta edilir:
Allah'ın kendisine Kur*ân öğrenmeyi nasip ettiği kimse ki sürekli onu okuyor; helâlini helâl, haramını haram biliyor. Diğeri de Allah'ın kendisine mal verdiği kimse ki bu malla akrabalarına iyilik ediyor. Allah'a itaatta bulunuyor. Böyle kimseler gibi olmayı arzu edesin.[10][55]

2009. [3:414, Hadîs No: 3819]
Ebû Saîd'den rivayetle:

Hased, öd ağacının balı bozduğu gibi, îmanı bozar.[11][56]

2010. [3:415, Hadîs No: 3821]
îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:

Hasan ve Hüseyin Cennet gençlerinin efendisidir. Babalan onlardan daha hayırlıdır.[12][57]

2011. [3:415, Hadîs No: 3825]
Ömer (r.a.) rivayet ediyor:

Hakkın kökü Cennette, bâtılın kökü ise Cehennemdedir.[13][58]

2012. [3:415, Hadîs No: 3826]
Fadl bin Abbas'dan (r.a.) rivayetle:

Benden sonra, Ömer nerede ise hak da oradadır.[14][59]

2013. [3:416, Hadîs No: 3827]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Hikmet [eşyayı gerçek yüzüyle bilmek ve nasıl gerekiyorsa öyle davranmak], şereflinin şerefine şeref katar. Köleyi sultanların makamına oturtuncaya kadar yükseltir.[15][60]

2014. [3:416, Hadîs No: 3829]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:

Yemin, ya yerine getirilmemekle veya pişmanlıkla son bulur.[16][61]

Yemin, bir işi yapmak veya yapmamak hususunda iddiaya kuvvet vermek; bir haberi, bir iddiayı kuvvetlendirmek için Allah adını anmak demektir. "Vallahi şu işi yaptım," veya "Yapmadım," "Vallahi doğru söylüyorum" ifâdeleri birer yemindir. Yemin ayrıca bir şarta bağlı olarak da yapılabilir. Meselâ, "Filan işi yaparsam, Allah rızası İçin şu kadar oruç tutayım," "Bir daha babamla konuşursam, hanımım benden boş olsun" ifâdeleri birer yemindir.
Dinimizde yeminin mühim bir yeri vardır. Bir âyet-i kerimede yeminin ciddiyeti ile ilgili olarak şöyle buyurulur:
"Herşeye yemin etmemek, ettiğiniz yemini unutmamak ve bozmamak, bozduğunuz yeminin de keffâretini vererek yeminlerinizi muhafaza ediniz"[17][62]
İşte Peygamberimiz de bu hadislerinde Müslümanlara her olur olmaz şeye yemin etmemeleri îkazında bulunmaktadır. Çünkü bir insan bir şeyi yapmayacağına yemin eder, fakat o şeyi mutlaka yapması gerektiğinde yemininden dolayı pişman olur veya yeminini bozar, "Yapmayacağım" dediği şeyi yapar, ancak keffâretini ödeyemediği için manen mes'ûl duruma düşer. Böylece de günahkâr olur. Öyle ise bir Müslüman her olur olmaz şeye yemin etmemelidir. Hele hele yemininde boşanmayı kesinlikle ağzına almamalıdır. Zira böyle bir yeminin sonu çoğu kez pişmanlıkla neticelenir.

2015. [3:417, Hadîs No: 3830]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:

Yemin, malı sattırırsa da bereketini giderir.[18][63]

2016. [3:417, Hadîs No: 3831]

Enes'den (r.a.) rivayetle:

Öfkelendiğinde öfkesine hâkim olan halîm kişi, dünyada da efendidir, âhirette de efendidir.[19][64]

2017. [3:418, Hadîs No: 3833]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:

Fatiha Sûresi, Kur'ân'm anası, Kitabın kaynağı, tekrar edilen yedi âyettir.[20][65]

2018. [3:418, Hadîs No: 3835]
Abdullah bin Amr (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet etmiştir:

Hamd şükrün başıdır. Kul Allah'a hamd etmedikçe şükretmiş sayılmaz.[21][66]

2019. [3:418, Hadîs No: 3836]
Ömer (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Nimete hamd etmek, nimetin gitmesine karşı bir garantidir.[22][67]

2020. [3:419, Hadîs No: 3838]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Ateşli hastalıklar, Cehennem ateşinin şiddetindendir. Öyleyse onu su ile serinletin.[23][68]

2021. [3:419, Hadîs No: 3839]
Ebû Ümâme (r.a.) Resâlullah Efendimizin (as.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ateşli hastalıklar, Cehennemden bir körüktür. Mü'mine isabet ederse, bu onun Cehennemden payı yerine geçer,[24][69]

2022. [3:420, Hadîs No: 3843]
Esed bin Kürz'den (r.a.) rivayetle:

Ateşli hastalıklar, ağacın yapraklarını döktüğü gibi, günahları döker.[25][70]

2023. [3:422, Hadîs No: 3849]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Ateşli hastalıklar, şehidliktir.[26][71]

2024. [3:422, Hadîs No: 3852]
Semûre bin Cündeb'den (r.a.) rivayetle:

Hâmîm ile başlayan sûreler Cennet bahçelerinden bir bahçedir.[27][72]

2025. [3:422, Hadîs No: 3853]
Halil bin Mürre (r.a.) rivayet ediyor:
Kur'ân'm Hâmîm'le başlayan sûreleri yedidir. Cehennemin kapıları da yedidir. Her bir Hâmîm gelerek bu kapılardan birinde durur ve şöyle duâ eder: "Allah'ım, bana inanıp da beni okuyan kimseyi bu kapıdan sokma!"[28][73]

2026. [3:423, Hadîs No: 3855]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:

Cennet hurileri meleklerin teşbihinden yaratılmışlardır.[29][74]

Yüce Allah itaatkâr kullan için Cennet gibi ebedî bir hayatta, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akılların anlamaktan âciz kaldığı nimetler hazırlamıştır. İşte bu Cennet nimetlerinden birisi de "huriler" dir. Kur"ân-ı Kerimin pekçok âyetinde bu hurilerden söz edilir. Bu âyetlerden birisi şu mealdedir:
"Cennette sedefinde saklı inciler gibi, iri gözlü huriler vardır."
Peygamberimiz de pekçok hadislerinde hurilerden ve vasıflarından bahsetmiştir. İşte bu hadislerinde de hurilerin meleklerin teşbihinden yaratıldığına dikkat çekmektedir. Câmiü's-Sağîı'öe yer alan bir önceki hadislerinde de Peygamberimiz hurilerin za'ferandan yaratıldığını bildirmiştir.

Peygamberimiz bu hadisleriyle hurilerin eşsiz güzelliklerine dikkat çekmektedir. İnsan, hurilerin güzelliğini tasavvur etmek isterse, gördüğü ve duyduğu en güzel şeyi düşünsün. Sonra onun neden yaratıldığına baksın. Meselâ en güzel bir insan bile topraktan ve bir damla sudan yaratılmıştır. Hurilerin yaratılış maddesiyle mukayese edildiğinde, toprak ve meni hakir görülen şeylerdir. Zaferan ise güzel kokulu ve saklanan, değer verilen bir maddedir. Meleklerin teşbihleri de mukaddestir. Dolayısıyla hakir maddelerden birbirinden güzel insanlar yaratıldığına göre, za'feran ve meleklerin teşbihi gibi güzel manevî şeylerden yaratılan huriler de elbette o nisbette güzeldirler. Cennette herşey Cennete lâyık bir tarzda olduğu gibi, Cennet kadınları da elbette Cennete lâyık bir tarzda yaratılacaklardır.

2027. [3:424, Hadîs No: 3856]
Numan bin Beşir (r.a.) rivayet ediyor:
Helâl da bellidir, haram da bellidir. Bu ikisi arasında şüpheli şeyler vardır. İnsanların çoğu bunların helâl mi, haram mı olduğunu bilmez. Şüpheli şeylerden sakınan şerefini ve dinini korumuş olur. Şüpheli şeylere giren harama da düşer. Böylelerin durumu, tıpkı koruluğun etrafında koyunlarını otlatan çoban gibidir. Her an o koruya dalabilir. Dikkat edin! Her sultanın bir koruluğu vardır, iyi dinleyin! Allah'ın yer yüzündeki koruluğu da haram kıldığı şeylerdir. Dikkat edin! Bedende bir et parçası vardır ki, o iyi olduğunda bütün beden iyi olur. O

2028. [3:424, Hadîs No: 3857]
Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Helâl da bellidir, haram da bellidir. Öyle ise seni şüphelendiren şeyi bırak, şüphelendirmeyen şeye bak.[30][75]

2029. [3:426, Hadîs No: 3861]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Haya ile iman arkadaş kılınmışlardır. Biri gidince, diğeri de gider.[31][76]

2030. [3:427, Hadîs No: 3864]
îmran bin Husayn'dan (r.a.) rivayetle:
Haya ancak hayır getirir.[32][77]

2031. [3:427, Hadîs No: 3865]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Haya imandandır. îman ise Cennete götürür. Hayâsızlık kabalıktandır. O da Cehenneme götürür.[33][78]

2032. [3:428, Hadîs No: 3866]
Ebû Ümâme'den (r.a.) rivayetle:
Haya ve dili muhafaza îmandan iki bölümdür. Hayâsızlık ve dili kötüye kullanma ise, münafıklıktan iki bölümdür.[34][79]

2033. [3:428, Hadîs No: 3868]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:
Haya süstür. Takva şereftir. En hayırlı binek sabırdır. Musibet anında aziz ve celil olan Allah'tan kurtuluş beklemek de ibâdettir.[35][80]

2034. [3:429, Hadîs No: 3869]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Haya îmandandır. Ümmetimin en hayalısı Osman bin Afvan'dır.[36][81]

2035. [3:429, Hadîs No: 3870]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Haya on parçadır. Dokuzu kadınlarda, biri erkeklerdedir.[37][82]

2036. [3:430, Hadîs No: 3875]
Hz. Ömer'den (r.a.) rivayetle:

Halid bin Velid, Allah'ın müşriklere karşı kınından sıyırdığı kılınçlardan bir kılınçtır.[38][83]

2037. [3:430, Hadîs No: 3877]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Halid bin Velîd, Allah'ın ve Resulünün kılmadır. Hamza, Allah'ın ve Resulünün arslanıdır. Ebû Ubeyde bin Cerrah, Allah'ın ve Resulünün güvendiği kişidir. Hüzeyfe bin el-Yeman, Rahmanın seçkin kullarmdandır. Abdurrahman bin Avf, aziz ve celil olan Rahman için ticâret yapanlardandır.[39][84]

2038. [3:431, Hadîs No: 3878]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Müşriklere muhalefet edin. Bıyıklarınızı kısaltın, sakalınızı da bırakın.[40][85]

Her inancın, sistemin, dinin kendine göre şart ve özellikleri vardır. Eğer o inanç, sistem ve din bu şart ve özelliklerini koruyamaz, başkalarını taklide kalkarsa zamanla rayından çıkar, mahiyetini yitirir.
İslâm dini ise öylesine köklü, sağlam ve hiçbir yabancı unsura ihtiyaç bırakmayacak inanç, ibadet ve muamelat esaslarına sahiptir ki herşeye kâfî ve vafî-dir. Binanın temelini andıran inanç esasları ibadet ve muamelattaki uygulamalar sayesindedir ki varlığını ve canlılığını sürdürebilir. Tatbikata dökülmeyen inanç meyvesiz ağacı andırır.
Muamelatta dine ters düşen davranışlar içerisine girmek, başkalarına özenmek de herşeyden önce dine saygısızlıktır ve maneviyattaki zayıflığın ifadesidir. Onun içindir ki inançta olduğu gibi muamelatta da Islâmın koyduğu esaslara uymak gerekir. Peygamberimiz, taklitçiliğin çeşitli zararları sebebiyledir ki başka milletlere benzememeyi, bunun bir örneği olarak da onlar gibi bıyıkları uzatmamayı, sakalı ise tıraş etmemeyi tavsiye etmiştir.

2039. [3:431, Hadîs No: 3880]
Şeybe bin Ebî Kesir Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Sarhoş edici şey içilip yüz ekşidiğinde, sevaplar yüzden dökülür.[41][86]

2040. [3:431, Hadîs No: 3881]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Resûl-ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kocana hizmetin sadakadır.[42][87]

2041. [3:432, Hadîs No: 3883]
Urve Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Hatice, dönemindeki kadınların en hayırhsıdır. Meryem, dönemindeki kadınların en hayırhsıdır. Fâtıma, dönemindeki kadınların en hayırhsıdır.[43][88]

2042. [3:432, Hadîs No: 3885]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Sonunu iyice düşünerek işe el at. Sonunu hayırlı görürsen yap, kötülüğe varacağından korkarsan vaz geç.[44][89]

2043. [3:433, Hadîs No: 3888]
Ebû Hiireyre (r.a.) rivayet ediyor:
Yeterli veya yetersiz olsun harama girmeden hakkını al.[45][90]

2044. [3:433, Hadîs No: 3889]
Ibni Amr'den (r.a.) rivayetle:
Kur'ân'ı şu dört kişiden öğrenin: Ibni Mes'ud, Übey bin Ka'b, Mu-az bin Cebel ve Ebû Hüzeyfe'nin azadh kölesi Sâlim'den.[46][91]

2045. [3:435, Hadîs No: 3893]
Yâ'iş Zûzvâid (r.a.) rivayet ediyor:

İdarecilerin ihsanını, ihsan olarak kaldığı sürece alın. Fakat, Ku-reyş kıhnçla hâkimiyeti birbirinin elinden kapmaya çalışınca ve ihsan, dininizden taviz için rüşvet halini alınca terk edin.47[92]

2046. [3:435, Hadîs No: 3894]
Numan bin Beşir'den (r.a.) rivayetle:
Onlarda,sizdehelakolmadanbeyinsizlerinizinkötülüklerineen-?elolun. 48[93]

2047. [3:435, Hadîs No: 3895]
Ebû Hiireyre (r.a.) rivayet ediyor:
Cehenneme karşı kalkanınızı alın. 'Sübhanallah, Elhamdülillah, Lâ ilahe illallah ve Allâhü ekber' deyin. Çünkü bunlar, Kıyamet Günü söyleyenin önünden, ardından yürümek ve onu korumak üzere gelirler. Bunlar, Kur'ân'm belirttiği "bakî kalan sâlih amelleredir.49[94]

2048. [3:437, Hadîs No: 3903]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Ben, Adem'den itibaren babam ve annem beni dünyaya getirince* ye kadar, zina sonucu değil, hep meşru evlilikten doğdum. Cahiliyye gayr-i meşruluğundan hiçbir şey bana bulaşmamıştır.50[95]

2049. [3:438, Hadîs No: 3905]
Abdullah bin Amr (r.a.) rivayet ediyor:
Sizden önceki ümmetlerden bir adam güzel bir elbise giyinerek dışarı çıktı, böbürlene böbürlene yürümeye başladı. Bunun üzerine Allah yere onu yutması için emir verdi. Bu adam Kıyamete kadar yere batmaya devam edecektir.51[96]

2050. [3:438, Hadîs No: 3906] :
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Peygamberlerden biri, halkıyla beraber Allah'tan yağmur dilemeye çıkmışlardı. Peygamber, o anda bir karıncanın duâ eder tarzda ön ayaklarını göğe doğru kaldırdığını gördü, şöyle dedi: "Dönünüz! Çünkü bu karınca sebebiyle sizin isteğiniz yerine gelmiştir."52[97]

2051. [3:439, Hadîs No: 3908]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Cuma günü, imamın hutbe için minbere çıkışı, namazı; konuşması ise konuşmayı keser.53[98]

Peygamberimiz bu hadislerinde, hatip hutbe okumak üzere minbere çıktığında, camiye o anda gelenlerin farzdan önce kılınan dört rekat sünnet namaza başlamamalarına dikkat çeker. Camiye sonradan gelen kimse, hatibin minbere çıkmak için hazırlandığını görürse, bu namaza başlamaz, oturur. Kılmadığı o dört rekat sünnet namazı, Cumanın farzından sonra kılar.
Hadiste dikkat çekilen ikinci husus, hatibin hutbeye başlamasıyla konuşmanın kesileceğidir. Evet, hatip hutbeye başladığında, cemaat susup dinlemeli, selamlaşmamalı, hattâ Peygamberimizin ismi anıldığında açıktan değil, içlerinden salât ve seiâm getirmeli, yapılan duaya içten "âmin" demelidirler. Mesele o kadar önemlidir ki, Peygamberimiz başka bir hadislerinde hutbe esnasında yanında konuşan birisine "Sus" bile demenin hutbenin sevabını götüreceğine dikkat çekmiştir.
Hutbe esnasında konuşma doğru olmayacağı gibi, her hangi btrşeyie meşgul olmak da doğru değildir.

2052. [3:439, Hadîs No: 3909]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Allah korkusu her hikmetin başıdır. Şüpheli şeylerden titizlikle sakınmak, amellerin efendisidir.54[99]

2053. [3:441, Hadîs No: 3914]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Şu iki haslet münafıkta birleşmez: Güzel bir dînî tutum ve dînde ince anlayış.55[100]

2054. [3:441, Hadîs No: 3915]
Ebû Saîd'den (r.a.) rivayetle;
îki haslet vardır ki, mü'minde bir araya gelmezler: Cimrilik ve çirkin ahlâk.[56][101]

2055. [3:442, Hadîs No: 3916]
Abdullah bin Amr (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
îki şey vardır ki, bunları devamlı olarak yapan Müslüman, muhakkak Cennete girecektir. Bu iki işi yapmak çok kolaydır. Ne var ki yapan da pek azdır.
1. Müslüman, her namazın sonunda on defa "Sübhanallah," on defa "Elhamdülillah," on defa "Allâhü ekber" der. Bunların [beş vakit namaz hesabıyla] sayısı yüz elliyi bulur. Fakat, âhiret terazisinde sevapları bin beş yüzdür.
2. Yatacağı zaman da, 34 defa "Allahü ekber," 33 defa "Elhamdülillah," 33 defa da "Sübhanallah" der ki, bunların toplamı da yüz eder. Fakat âhiret terazisinde, sevapları 1000'dir.
Hanginiz bir gece ve gündüzde 1500 günah işliyor ki?[57][102]

2056. [3:442, Hadîs No: 3918]
Abdullah bin Amr'dan (r.a.) rivayetle:
İki haslet vardır ki, kimde bulunurlarsa Allah onu şükredici ve sab-redici olarak yazar. Bulunmazsa, Allah onu şükredici ve sabredici olarak kaydetmez. Bunlar: Dîni konusunda kendisinden daha üstün olana bakıp onu-'örnek alan. Dünyası konusunda ise kendinden daha aşağıda olanlara bakıp kendisine verdiği üstünlükten dolayı Allah'a hamd eden. İşte Allah, bu kimseyi şükredici ve sabredici olarak yazar.
Dini yaşayışta kendisinden daha aşağıda olana bakıp onu örnek alanı ve dünyası konusunda ise, kendisinden daha yukarıda olana bakıp elde edemedikleri şeyler için hasret çeken kimseyi, şükredici ve sabredici olarak yazmaz.[58][103]

2057. [3:442, Hadîs No: 3919]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
İki şey vardır ki, onları başkalarından esirgemek helâl olmaz: Su ve ateş.[59][104]

2058. [3:443, Hadîs No: 3923]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Aranızda iki şey bırakıyorum. Onlara sımsıkı sarıhrsanız, yoldan sapmazsınız. Biri Allah'ın Kitabı, diğeri de benim Sünnetimdir. Bunlar, Kevser Havuzuna varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.[60][105]

2059. [3:444, Hadîs No: 3924]
îbniAmr'dan (r.a.) rivayetle:
İki haslet vardır ki, Allah onları sever. İki haslet de vardır ki, Allah onlardan nefret eder: Allah'ın sevdiği iki hasletten biri cömertlik, diğeri ise maddî ve manevî fedakârlıktır. Allah'ın nefret duyduğu iki haslet ise, biri kötü ahlâk, diğeri de cimriliktir. Allah, bir kulunun hayrını dilerse, onu insanların ihtiyaçlarını gidermede istihdam eder.[61][106]

2060. [3:444, Hadîs No: 3926]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Allah, Adn Cennetini yarattı. Ağaçlarım özel bir itina ile dikti. Sonra da ona "Konuş" buyurdu. O da, "Mü'minler muradlarma erdiler" dedi.[62][107]

2061. [3:445, Hadîs No: 3928]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allah Adem'i Kendi sureti üzere yarattı. Boyu 60 arşındır. [1 arşın 68 cm'dir] Sonra şöyle buyurdu: "Git şu oturan melekler topluluğuna selâm ver. Onların verecekleri karşılığı dinle, işte o senin ve neslinin selamlaşması olacaktır." Hz. Âdem gitti, "Es-Selâmü aleyküm" dedi. Melekler, "Es-Selâmü aleyke ve rahmetullahi" diye karşılık verdiler. Onun verdiği selâma "ve rahmetullahi" ilâve ettiler. Cennete giren herkes Adem'in altmış arşmhk uzunluğunda olacaklardır. İnsanlar ondan sonra şu âna kadar küçülmektedirler."[63][108]

2062. [3:447, Hadîs No: 3929]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah yüz rahmet yarattı. Bunlardan birisini yaratıklarının arasına koydu. îşte, yaratıklar bu rahmetle birbirlerine karşı merhamet ederler. Allah yüz rahmetin doksan dokuzunu yanında bıraktı. 64[109]

2063. [3:451, Hadîs No: 3942]
Bu ümmetten dostum Veysel Karanîdir. 65[110]

Peygamberimizin "dostum" diye vasıflandırdığı Veysel Karânî, hemen hemen hepimizin duyduğu, "Yemen illerinde Veysel Karânî" ilâhisinde bahsi geçen zâttır. Asıl ismi Üveys bin Âmir'dir. Yemenlidir. İsmi Türkçemize Veysel Karânî diye geçmiştir.
Üveys, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) sağlığında Müslüman olduğu halde, onu görmediği için Sahabî olma şerefine eremedi, fakat Tabiînin büyüklerinden oldu. Deve güder, geçimini onunla temin ederdi. Hasta ve âmâ bir de annesi vardı.
Üveys, Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Medine'ye geldi. Hz. Ömer Peygamber Efendimizin (a.s.m.) onu metheder sözlerini işitmişti. Hemen ona gitti ve şöyle dedi:
"Ben Resûlullahın şöyle buyurduğunu işitmiştim: 'Size Yemen halkından yardımcı mücâhid kuvvetleriyle beraber, Karan Kabilesinden olan Üveys bin Âmir gelecektir. O baras hastalığına yakalanmış, vücudunda bir dirhem yerin dışında bu hastalıktan iz kalmamıştır. Onun bir annesi vardır. Annesine karşı çok taatkârdır. Üveys birşey hakkında Allah'a yemin etse, Allah onun yeminini muhakkak doğru çıkarır. Ey Ömer, eğer onun senin için istiğfar etmesini sağlayabi lirsen, bunu yap' buyurdu. Binaenaleyh benim için Allah'tan bağışlama dile."
Üveys, Hz. Ömer'in bu teklifini kırmadı ve Allah'a onu bağışlaması için duâ etti. Hz. Ömer ona nereye gitmek istediğini sordu. Üveys, Kûfe'ye gideceğini bildirince, "Küfe valisine senin için bir mektup yazayım" dedi. Üveys şu cevabı verdi:
"Ben insanların zayıfları, fakirleri ve kendilerine değer verilmeyenler arasında olmak isterim. Bu benim için daha sevimlidir."
Sonra da birbirlerinden ayrıldılar. Ertesi yıl Hz. Ömer Kûfe'den gelen birine Üveys'i sordu. Adam, fakir bir halde yaşadığını söyleyince, Hz. Ömer ona Peygamberimizin yukarıdaki hadisini haber verdi. 66[111]
Tasavvufta "Üveysî" makamı vardır. Manevî rehberlerini görmedikleri halde onların ruhaniyetinden istifade edip feyz alarak yükselenlere "Üveysî" denilir. Bu tâbir, tasavvufta, Veysel Karânî Hazretlerinin Peygamberimizi görmeden feyz alıp ona tâbi olmak suretiyle yüksek derecelere kavuşmasına benzetilerek söylenmiştir.
Bediüzzaman, Mektûbat isimli eserinde Veysel Karânî'nin şöyie bir duasına yer verir:
"Yâ llâhenâ! Rabbimiz Sensin! Çünki biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden Sensin! Hem Sensin Hâlık! Çünki biz mahlûkuz; yapılıyoruz. Hem Rezzak Sensin! Çünki biz rızka muhtacız; elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren Sensin. Hem Sensin Mâlik, çünkü biz memlûkuz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek Mâlikimiz Sensin. Hem Sen Azizsin! İzzet ve azamet sahibisin. Biz zilletimize bakıyoruz; üstümüzde bir izzet cilveleri var.. Demek Senin izzetinin âyineleriyiz. Hem Sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünkü biz fakiriz. Fakrımızın eline yetişemediği bir gına veriliyor. Demek ganî Sensin, veren Sensin. Hem Sen Hayy-ı Bakîsin! Çünki biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir daimî hayat verici cilvesini görüyoruz. Hem Sen Bakisin! Çünki biz, fena ve zevalimizde, Senin devam ve bekanı görüyoruz. Hem cevap veren, atiyye veren Sensin! Çünkü biz umum mevcudat, kâlî ve halî dillerimizle daimî bağırıp istiyoruz; niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor; maksutlarımız veriliyor. Demek bize cevap veren Sensin. Ve hâke-zâ."67[112]
Hz. Üveys, Hicrî, 37. (Milâdî 637) senesinde şehid edilmiştir. Allah kendisinden razı olsun.

2064. [3:452, Hadîs No: 3945]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle b uyurmuşlardır:
Beş şey beş şeyin karşılığıdır: (1) Bir topluluk verdiği sözden dönerse, Allah mutlaka düşmanlarını başlarına musallat eder. (2) Allah'ın indirdiğinden başka birşeyle hükmederlerse, fakirlik mutlaka aralarında yaygınlaşır. (3) Aralarında fuhuş yaygınlaşırsa, ölümler mutlaka çoğalır. (4) Ölçü ve tartıyı eksik yaparlarsa, ziraatın bereketinden mutlaka mahrum kalırlar ve kıtlığa yakalanırlar. (5) Zekâtı vermezlerse, Allah mutlaka yağmuru keser. 68[113]

2065. [3:452, Hadîs No: 3946]
Übâde bin Sâmit (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Aziz ve Celil olan Allah beş vakit namazı farz kılmıştır. Kim ki, onlar için güzelce abdest alır, vakitlerinde kılar, rükû ve huşûlarını tam yaparsa Allah'ın onu affedeceğine dair bir sözü vardır. Kim böyle yapmazsa, Allah katında böyle bir sözü yoktur. Dilerse onu affeder, dilerse azab eder.[69][114]

2066. [3:453, Hadîs No: 3948]
Abdullah binAmr (r.a.) rivayet ediyor:
Kim beş vakit namazı güzelce kılarsa bunlar, Kıyamet günü kendisi için nur, delil ve kurtuluş olur. Kim de güzelce kılmazsa Kıyamet Gününde onun için bir nur, bir delil ve bir kurtuluş bulunmaz.[70][115]

2067. [3:454, Hadîs No: 3952]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:
Beş gece vardır ki onlarda yapılan duâ geri çevrilmez. Receb'in ilk gecesi olan Regâib Kandili, Şaban'ın on beşinci gecesi olan Berat Kandili, Cuma gecesi, Ramazan bayramı gecesi, Kurban bayramı ge-cesj [71][116]

2068. [3:456, Hadîs No: 3957]
Abdullah bin Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Şu beş şey îmandandır. Kimde bunlardan birşey bulunmazsa, kâmil îmana sahip değildir: (1) Allah'ın emrine teslim olmak, (2) Allah'ın takdirine rızâ göstermek, (3) işinin sonunu Allah'a havale etmek, (4) Allah'a güvenmek, (5) musibetin ilk anlarında sabır göstermek.[72][117]

2069. [3:456, Hadîs No: 3958]
Hüseyini'l-Hatmî Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Şu beş şey peygamberlerin sünnetlerindendir: (1) Haya, (2) hilim, (3) kan aldırma, (4) misvak kullanma, (5) güzel koku sürünme.[73][118]

2070. [3:457, Hadîs No: 3961]
Ukbe binÂmir'den (r.a.) rivayetle:
şehiddir: (1) ölen şehiddir ır hastaIık sebebiyi yaralanarak ve vebadan ölen şehiddir. (5) Allah'a itaat yolunda olup da doğum sebebiyle ölen şehiddir.[74][119]

Islâmî kaynaklarda şehitlik üç başlık altında incelenir:
1. Hem dünyevî, hem uhrevî şehid: Allah yolunda cihada çıkıp öldürülenlerdir. Böyle şehidler yıkanmazlar, kanlı elbiseleriyle gömülürler. Hadiste sayılan beş sınıf şehitten birincisi bu kısma girer.
2. Dünyevî şehid: Düşmanla yapılan savaşa ganimet için, makam, şan, şöhret ve riyakarlık gibi dünyevî çıkarlar için katılan ve savaşta öldürülen kimsedir. Bu tür şehitlerin âhiretten hiçbir nasibi yoktur. Hattâ niyetine göre günah da kazanır. Bununla beraber, böyle biri niyeti bilinemediği için defnedilme hususunda birinci maddedeki şehid gibi kabul edilir, yıkanmaz, kanlı elbisesiyle gömülür. Böyle bir kimse, insanlar gözünde şehittir. Allah katında ise kesinlikle şehit sayılmaz.
3. Uhrevî şehid: Bunlar da sadece âhirette şehid olarak muamele görecek olan kimselerdir. Uhrevî şehidlerin sevabı, savaşta öldürülen kimsenin makamına çıkamaz. Uhrevî şehidlere dünyada şehid muamelesi yapılmaz. Bunlar normal olarak yıkanırlar, kefenlenirler, cenaze namazları kılınır, sonra defn edilirler.
İşte Peygamber Efendimizin (a.s.m.) bu hadislerinde saydığı beş sınıftan birincisi hariç diğerleri bu manevî şehidler kısmına dâhildir. Başka hadislerde mânevi şehidlerin sayısı daha arttırılır. Meselâ malını korurken ölen, ailesini korurken öldürülen, dini için öldürülen, yıkık altında kalarak ölen, yanarak ölenler de şehittirler.
Kaynaklarımızda uhrevî şehidin sayısı elliyi bulur. Yukarıda sayılanlardan başka, akrep sokması neticesinde ölen, gurbette ölen, ilim tahsil ederken ölen, Cuma gecesinde ölen, Islâmtn emirlerine uygun alışveriş yapan tüccar, ailesinin geçimi uğrunda ölen ev reisi de uhrevî şehid sayılır.
Hatta Peygamber Efendimizin (a.s.m.) bir hadislerine istinaden, uhrevî şehidlerin sayısını biraz daha arttırabiliriz. Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır:
"Kim ihlâsla samimî olarak şehid olmayı Allah'tan dilerse, yatağında ölse bile, Allah onu şehidler makamına ulaştırır."[75][120]

2071. [3:458, Hadîs No: 3963]

Büreyde (r.a.) rivayet ediyor;
Beş şey vardır ki, onları Allah'tan başkası bilemez. O da şu âyette sayılan hususlardır: (1) Kıyamet vaktine dâir bilgi Allah katandadır. (2) Yağmuru O indirir. (3) Rahimlerde olanı O bilir. (4) Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez. (5) Hiç kimse nerede öleceğini bilmez.[76][121] [77][122]

Peygamberimiz Lokman Sûresi 34. âyette yer alan beş gaybî hususa dikkatlerimizi çekmektedir. Bu beş husus insan ilminin sınırlı, Allah'ın ilminin ise sınırsızlığının delillerinden biri olarak karşımızda durmaktadır.
Bahsi geçen âyetin indirilişine şöyle bir olay vesile olmuştu: Birgün Resûl-ullaha Haris bin Ömer isimli bir kişi gelmiş, bazı sorular sormuştu. Şöyle diyordu Haris: "Ya Muhammedi Kıyamet ne zaman kopacak? Beldelerimiz kuraklıktan kırıldı, bolluk ne zaman gelecek? Karım hamile, ne zaman doğuracak? Bugün ne kazandığımı biliyorum. Peki yarın ne kazanacağım? Nerede doğduğumu biliyorum. Ama nerede öleceğim hakkında bilgim yok."
Bu sorular üzerine beş gaybı bildiren yukardaki âyet nazil olmuştu.[78][123] Âyette geçen beş hususun insanlarca bilinemediği bilinen bir gerçektir. Ancak ana rahmindeki çocuğun kız veya erkek oluşunun röntgen ışınlarıyla bilinebildiği, yağmur vaktinin meteoroloji istasyonlarınca tahmin edildiği şeklindeki görüşler, âyetteki hususlar hakkında tartışmaya sebep olmaktadır.
Acaba âyette geçen ana rahmindeki çocuğun durumunu bilmekten maksat nedir? Sadece bazı eski tefsirlerde yer aldığı gibi çocuğun erkekliği, dişiliği meselesi mi, yoksa daha başka hususlar da bunun içerisine girer mi? Bugün röntgen ışınlarıyla çocuğun erkekliği, dişiliğinin bilinebildiği belirtilmektedir. Bu âyete ters düşmez mi?
Hemen belirtelim ki, âyet, sadece çocuğun erkeklik, dişilik yönüne bakmamaktadır. Birçok özelliklerini, tek kelimeyle ifade etmek gerekirse 'mukadderatını' içine almaktadır. Buhartde yer alan bir hadiste, bu mukadderata şöyle yer verilir: "Çocuk ana rahminde gelişme devrelerinden dördüncüsüne geldiğinde Cenab-ı Hak bir melek gönderir. O anda meleğe "işini, rızkını, ecelini, şakı veya saîd olacağını yaz"[79][124] buyurur.
Bedîüzzaman Said Nursî Hazretleri, Lem'alar isimli eserinde, bu hususu açıklarken âyetin şümulü içine çocuğun hayret verici hususî kabiliyetleri, Allah'ın taklid edilmez mührünü taşıyan siması, istikbalde alacağı vaziyet, hayat boyu başına gelecekler gibi hususların girdiğini belirtmektedir. Şöyle der: "Yüz bin röntgenmisal fikr-i beşerî birleşse, yine o çocuğun umum efrad-ı beşeriyeye [herbir insan ferdine] karşı birer alâmet-i farikası bulunan yalnız sima-yı vechi-yesini [yüz simasını] keşfedemez. Nerede kaldı ki, sima-yı vechîsinden yüz defa daha harika olan, istidadındaki sima-yı manevîyi keşfedebilsin!"[80][125]
Yağmurun vaktinin rasathanelerde bilinebildiğinin söylenmesi hususuna gelince; rasathanelerde yapılanlar herşeyden önce adı üstünde tahmindir. Bu tahmin tabii ki rastgele değil, bir kısım işaretlere dayanılarak yapılmaktadır. Yalnız bu, gaybta olanı bilmek değildir. Bir kısım belirtileri ortaya çıkmış, bilinebilen, görünebilen, hissedilebilen ve şehadet âlemine geçmiş veya geçmekte olan, yani gayb olmaktan çıkmış, nem, v.s. gibi olaylarla gelişini göstermiş olan yağmuru tesbit edip tahmin yürütmekten ibarettir. Bu konuda yine Lem'alafda şu satırlara yer verilir:
"Nasıl en hafî umûr-u gaybiyye [gizli, görünmeyen, bilinmeyen işler] vukua geldikte, veyahut vukua yakın olduktan sonra, hiss-i kable'l-vukûun [meydana gelmeden önce hissetmenin] bir nev'iyle bilinir. O gaybı bilmek değil, belki o, mevcudu veya mukarrebü'l-vücûdu [gerçekleşmesi yakın olanı] bilmektir. Hatta ben kendi asabımda [sinirlerimde] bir hassasiyet cihetiyle, yirmi dört saat evvel, gelecek yağmuru bazan hissediyorum. Demek yağmurun mukaddeman, meba-dîleri [geleceğini gösteren işaret ve belirtiler] var. O mebâdîler, rutubet nev'in-den kendini gösteriyor, arkasından yağmurun geldiğini bildiriyor. Bu hal, aynen kaide gibi, ilm-i beşerin gâibten çıkıp daha şehadete girmeyen umura vusule [işleri tesbit etmeye] bir vesile olur. Fakat daha âlem-i şehadete ayak basmayan ve meşiet-i hâssa ile rahmet-i hâssadan [Allah'ın hususî irade ve rahmetinden] çıkmayan yağmurun vakt-i nüzulünü [indiriliş vaktini] bilmek, ilm-i Allâmü'l-Gu-yûb'a [bütün gayb, gizli, görünmeyen, bilinmeyen ve ilerde olacakları bilen Allah'a] mahsustur."[81][126]
Hadiste geçen diğer hususlardan biri de Kıyametin ne zaman kopacağının bilinmesi meselesidir. Gerek bu ve gerekse diğer hususları bütün ayrıntılarıyla bilen Allah olduğu halde, bazı sevgili kullarına bildirdiğinde onlar da bilebilir. Bazı velilerin bu konuda âyet ve hadislere dayanarak fikir yürütmeleri, cifir ve eb-cedle yaklaşık ve muhtemel bir tarih çıkarmaları ancak böyle yorumlanabilir. Nitekim âlemlere rahmet olarak gönderilen, Kâinatın Efendisi Peygamber Efendimiz de (a.s.m.) Kıyametin birçok alâmetlerinden söz etmiştir. Onun kesin vaktini ise ancak Allah bilir.

İnsanın yarın ne kazanacağını da bilmesi beşer ilminin sınırlarını aşar. İnsan iradesini kullanıp didinir, çırpınır; bir kısım tasarı ve tahminlerde bulunur; fakat bunlar tahminden öte geçmez. Rızkının nereden ve nasıl geleceğini, neler yapacağını, neler kazanıp neler kaybedeceğini kesin olarak kestirmesi asla mümkün olmaz. Bunları ancak Allah bilir. Kula ise sadece gayret göstermek düşer.
Ecel meselesine gelince; ecel, insanın ölüm vaktidir. İnsanın ne zaman ve nerede öleceğini de ancak ve ancak Allah bilir. Bu bakımdan insanın çeşitli olaylar karşısında paniğe, telaşa kapılmasına gerek yoktur. "Ecel birdir, vakti bellidir, üzülmemelidir" deyip gereken neyse onlar yapılmalı, gerisi ise Allah'a bırakılmalıdır. İnsan nerede ve ne zaman öleceğini bilemediği içindir ki son âna kadar mutlu bir hayat sürebilmekte, öleceği yere bile bilmediği için sevinçle gidebilmektedir.

2072. [3:458, Hadîs No: 3965]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır;
Şu beş şey insanın belini kıran şeylerdendir: (1) Anne babaya eziyet, (2) kocası kendisine emniyet ettiği halde onu aldatan kadın, (3) insanlar kendisine itaat ettiği halde Allah'ın emrini dinlemeyen idareci, (4) hayır işleyeceğine dair söz verdiği halde tersini yapan, (5) kişinin insanların nesebi hakkında ileri geri konuşması.[82][127]

2073. [3:459, Hadîs No: 3966]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Şu beş şey ibâdettendir: (1) Az yiyip içmek, (2) mescidlerde oturmak, (3) Kabe'ye bakmak, (4) Kur'ân'ı açıp bakmak, (5) bildiğini yaşayan âlimin yüzüne bakmak.[83][128]

2074. [3:459, Hadîs No: 3967]
Zeyd bin Erkâm'dan (r.a.) rivayetle:
Kendisine şu beş şey verilen kimsenin âhirete çalışmama noktasında mazereti kabul edilmez: (1) Dindar bir hanım, (2) hayırlı çocuklar, (3) insanlarla güzelce geçinebilme, (4) geçim kaynağının memleketinde olması, (5) Muhammed'in (a.s.m.) Ehl-i Beytini sevmek.[84][129]

2075. [3:459, Hadîs No: 3968]
Zeyd bin Sabit (r.a.) rivayet ediyor:
Şu beş şeyin cezası hemen dünyada verilir: (1) Zulüm, (2) hainlik etmek, (3) anne babaya eziyet etmek, (4) akrabalarla ilişkiyi kesmek, (5) yapılan iyiliği görmemek.[85][130]

2076. [3:460, Hadîs No: 3970]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Şu beş duâ kabul edilir: (1) Hakkım alıncaya kadar zulme uğrayan kimsenin duası, (2) evine dönünceye kadar hacının duası, (3) çoluk çocuğuna dönünceye kadar gazinin duası, (4) iyileşinceye kadar hastanın duası, (5) mü'minin nıü'min kardeşine yokluğunda yaptığı duâ. Bu dualardan en süratli kabul edileni ise, mü'minin mü'min kardeşine yokluğunda iken yaptığı duadır.[86][131]

2077. [3:460, Hadîs No: 3972]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Müminlerin en hayırlıları kanaatkar olanlar, en şerlileri ise aç gözlü olanlardır.[87][132]

2078. [3:461, Hadîs No: 3974]
Urue bin Meryem rivayet ediyor:
Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, benim de Allah'ın elçisi olduğuma şahitlik eden ümmetimin en hayırlıları iyilik yaptıklarında sevinen, kötülük yaptıklarında Allah'tan bağışlanma dileyenlerdir. Ümmetimin en şerlileri de, nimetler içerisinde doğan, nimetler içerisinde yüzen, tek düşünceleri çeşit çeşit yemekler yemek, türlü türlü elbiseler giymek olan ve konuşurken edebiyat parçalayan kimselerdir.[88][133]

2079. [3:462, Hadîs No: 3975]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Ümmetimin en hayırlıları âlimlerdir. Âlimlerin de en hayırlıları merhametli olanlarıdır. Dikkat edin! Allah, câhilin bir tek günahını affetmeden önce, âlimin kırk günahını affeder, iyi dinleyin! Merhametli âlim, Kıyamet Günü, nuru etrafi aydınlatacak şekilde gelir. Öyle ki, doğu ve batı arasındaki yaratıklar, onun parlak bir yıldız gibi aydınlatan ışığında yürür.[89][134]

2080. [3:462, Hadîs No: 3976]
Übâde bin Sâmit (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimin en hayırlıları, görüldüklerinde Allah hatırlanan kimselerdir. En şerlileri ise, söz götürüp getiren, birbirini seven insanların arasını açan, suçsuz ve masumlara sıkıntı vermeyi meslek edinen kimselerdir.[90][135]

2081. [3:463, Hadîs No: 3979]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetimin en hayırlıları, insanları Allah'a çağıran ve onları Allah'ın seveceği hallere teşvik edendir.[91][136]

2082. [3:463, Hadîs No: 3980]
Avfbin Mâlik (r.a.) rivayet ediyor:
İdarecilerinizin en hayırlıları o kimselerdir ki, siz onları seversiniz, onlar da sizi sever. Siz onlara duâ edersiniz, onlar da size duâ eder. İdarecilerinizin en şerlileri ise o kimselerdir ki, siz. onlardan nefret edersiniz, onlar da sizden. Siz onlara lanet okursunuz, onlar da size lanet okur.[92][137]

2083. [3:464, Hadîs No: 3982]
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan (r.a.) rivayetle:
En hayırlınız, Kur an'ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.[93][138]

2084. [3:464, Hadîs No: 3984]
îbni Amr (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
En hayırlılarınız, ahlâkı en güzel olanlannızdır.[94][139]

2085. [3:465, Hadîs No: 3985]
Ibni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygambar Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
En hayırlılarınız, kendisiyle kolayca uyuşulabilen kimselerdir. En şerlileriniz ise, çok konuşan ve edebiyat parçalamaya düşkün olanlannızdır.[95][140]

2086. [3:466, Hadîs No: 3989]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlılarınız borcunu en güzel şekilde ödeyeninizdir.[96][141]

2087. [3:466, Hadîs No: 3990]
Ebû Kebşe'den (r.a.) rivayetle:
En hayırlılarınız, çoluk çocuğuna en hayırlı olammzdır.[97][142]

2088. [3:466, Hadîs No: 3991]
îbni Amr (r.a.) rivayet ediyor:
Sizin en hayırlılarınız, hanımlarına en iyi davrananınızdır.[98][143]

2089. [3:467, Hadîs No: 3992]
Câbir'den (r.a.) rivayetle:
Sizin en hayırlılarınız ömrü uzun olup da, ameli en güzel olandır.[99][144]

2090. [3:467, Hadîs No: 3995]
Ibni Amr (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

En hayırlılarınız, görünüşü size Allah'ı hatırlatan, konuşması ilminizi arttıran ve davranışları sizi âhirete teşvik edendir.[100][145]

2091. [3:469, Hadîs No: 3998]
Ibni Araf dan (r.a.) rivayetle:
Allah katında en hayırlı arkadaş, arkadaşına karşı en hayırlı olandır. Allah katında komşuların en hayırlısı, komşusuna karşı en hayırlı olandır.[101][146]

2092. [3:469, Hadîs No: 3999]
Hasan-ı Basrî (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:,
Arkadaşların en hayırlısı, sen Allah'ı andığında yardım eden, unuttuğunda da sana hatırlatan kimsedir.[102][147]

2093. [3:469, Hadîs No: 4001]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Amellerin en hayırlısı, ilk vaktinde kılınan namazdır.[103][148]

2094. [3:470, Hadîs No: 4403]
Hz. Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Tabiînin en hayırlısı Veysel Karanı1 dir.[104][149]

2095. [3:471, Hadîs No: 4405]
îbni Amr'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Duaların en hayırlısı Arefe gününde yapılandır. Benim ve benden önceki peygamberlerin söylediği en hayırlı söz de şudur: "Lâ ilahe il-lallahu vahdehû lâ şerike leh. Lehul-mülkü ve lehul-hamdü ve Hüve alâ külli şeyin kadir." (Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk ancak Onundur. Hamd de Ona mahsustur. Onun herşeye gücü yeter.)[105][150]

2096. [3:471, Hadîs No: 4407]
Hz. Ali (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlı ilaç Kur'ân'dır.[106][151]

2097. [3:472, Hadîs No: 4409]
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan rivayetle:
En hayırlı zikir, gizli yapılandır. En hayırlı rızık da yetecek kadar olandır.[107][152]

2098. [3:473, Hadîs No: 4413]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
En hayırlı azık takvadır. Kalbe konulan en hayırlı şey de şüpheden uzak, hâlis imandır.[108][153]

2099. [3:473, Hadîs No: 4417]
Zeyd bin Hâlid (r.a.) rivayet ediyor: Şahitliğin en hayırlısı, ihtiyaç anında istenmeden yapılan şahitliktir.[109][154]

2100-2199

2100. [3:474, Hadîs No: 4420]
Ukbe bin Âmir'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
En hayırlı mehir, en kolay ödenebilendir.[110][155]

İslâm hukukunda, nikâh sebebiyle kadının erkekten almaya hak kazandığı para veya mala "mehir" denir. Evlenen erkeğin evlendiği kadına mehir vermesi farzdır. Bununla ilgili olarak bir âyet-i kerimede şöyle buyurulur: "Evlendiğiniz kadınlara mehirlerini gönül hoşluğu ile verin..."[111][156]
Dinimizde mehrin miktarı tespit edilmemiştir. İzahını yaptığımız hadislerinde de Peygamberimiz en kolay ödenebilen mehiri, "hayırlı mehir" olarak vasıflan-drrmıştir. Çünkü mehrin az olması, evliliği kolaylaştırır.

Evliliğin kolaylaşması da, hem neslin çoğalmasına vesîle olur, hem de mü'mini haramdan korur. Bunun için, mehri yükseltip evliliğe engel hale getirmemelidir. Fakat bu, imkânı olanın mehri az vermesi mânâsına gelmez. Herkes imkânı ölçüsünde "kolay" olanı vermelidir.
Hadiste bahsedilen mehir, kadının hakkıdır. Günümüzde "başlık parası" adı altında alınan ve dinimizce caiz olmayan paranın mehirle ilgisi yoktur.

2101. [3:475, Hadîs No: 4022]
İbni Abbas (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Sadakanın en hayırlısı, verildiğinde muhtaç duruma düşülmeyen sadakadır. Veren el, alan elden üstündür. Harcamaya, geçimi sana âit olanlardan başla.[112][157]

2102. [3:476, Hadîs No: 4025]
Abdullah bin Busr (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
En hayırlı amel, dünyadan ayrılırken dilinin Allah'ın zikriyle meşgul olmasıdır.[113][158]

2103. [3:476, Hadîs No: 4027]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
En hayırlı kazanç, yaptığı işin hakkını vermek şartıyla, kişinin kendi el emeğiyle sağladığı kazançtır.[114][159]

2104. [3:477, Hadîs No: 4031]
îbni Amr'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle b uyurmuşlardır:
En hayırlı Müslüman, Müslümanların dilinden ve elinden selâmette oldukları kimsedir.[115][160]

2105. [3:478, Hadîs No: 4032]
Dürre binti Ebî Leheb (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
En hayırlı insan, Kur'ân'ı en güzel okuyan, Allah'ın dilini en iyi bilen, Allah'tan en çok korkan, iyiliği en çok emredip kötülükten en fazla sakındıran ve akraba hakkını en iyi gözetendir.[116][161]

2106. [3:480, Hadîs No: 4039]
Ebâ Bekre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
İnsanların en hayırlısı Ömrü uzun, ameli güzel olandır. İnsanların en şerlisi de ömrü uzun, ameli kötü olandır.[117][162]

2107. [3:480, Hadîs No: 4041]
îbni Ömer'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
insanların en hayırlısı, ahlâkı en güzel olandır.[118][163]

2108. [3:481, Hadîs No: 4043]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
İnsanların en hayırlısı gücünün yettiği kadar veren fakir mü'mindir.[119][164]

2109. [3:481, Hadîs No: 4044]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:
İnsanların en hayırlısı, insanlara en çok faydası dokunandır.

2110. [3:481, Hadîs No: 4045]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Kadınların en hayırlısı, kendisine baktığı zaman kocasını sevindiren, birşey yapmasını istediğinde itaat eden, nefsi ve malı hususunda kocasının hoşlanmadığı tutum ve davranışlardan kaçınan kadındır.[120][165]

2111. [3:482, Hadîs No: 4047]
Ukbe bin Âmir (r.a.) rivayet ediyor: En hayırlı evlilik en kolay olanıdır.[121][166]

2112. [3:482, Hadîs No: 4049]
Abis bin Rebîa'den (r.a.) rivayetle:
En hayırlı kardeşim Ali, en hayırlı amcam Hamza'dır.[122][167]

2113. [3:482, Hadîs No: 4050]
Ebû Sebra (r.a.) rivayet ediyor:
İsimlerinizin en hayırlısı Abdullah ve Abdurrahman'dır.[123][168]

2114. [3:483, Hadîs No: 4051]
Cübeyr bin Mut'im'den (r.a.) rivayetle:
Müfreze kumandanlarının en hayırlısı Zeyd bin Hârise'dir: O, bir-şey taksim ettiğinde en eşit bölüştüreni, emri altındakilere de en âdil davranandır.[124][169]

2115. [3:483, Hadîs No: 4052]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Benden sonra ümmetimin en hayırlısı Ebû Bekir ve Ömer'dir.[125][170]

2116. [3:483, Hadîs No: 4054]
Salebe binZeyd'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetimin en hayırlıları, baştan çıkacak kadar fazla servet verilmeyen ve başkalarına el açma durumuna düşecek kadar kendilerinden esirgenmeyendir.[126][171]

2117. [3:483, Hadîs No: 4056]
Ebû Derdâ (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimin en hayırlısı başı ve sonudur. Ortasında ise bulanıklık vardır.[127][172]

2118. [3:484, Hadîs No: 4058]
Ebû'd Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Müslümanların evleri içerisinde en hayırlısı, içerisinde kendisine iyi davramlan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanların evleri içerisinde en şerli olanı ise içerisinde kendisine kötülük yapılan bir yetimin bulunduğu evdir. Ben ve yetimin bakımını üstlenen kişi [Peygamberimiz iki parmağını bitiştirerek] Cennette şöyle yanyana-yız.[128][173]

2119. [3:486, Hadîs No: 4068]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Dininizin en hayırlısı en kolay olanıdır, ibâdetin en hayırlısı dini öğrenmektir.[129][174]

2120. [3:487, Hadîs No: 4071]
İbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Gençlerinizin en hayırlısı, ihtiyarlarınız gibi ölümü düşünen, gençlik hevesatma mağlup olmayıp gaflette boğulmayandır. İhtiyarlarınızın en kötüsü gaflet ve nefsin isteklerine uymada gençlere benzemek isteyen, çocukcasma nefsin heveslerine uyandır.[130][175]

2121. [3:488, Hadîs No: 4073]
Ümmü Seleme (r.a.) rivayet ediyor:
Kadınların en hayırlı namazı, evlerinin bir köşesinde kıldıkları namazdır.[131][176]

2122. [3:489, Hadîs No: 4077]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Yeryüzündeki suların en hayırlısı Zemzem suyudur. Onda doyurucu bir gıda ve hastalıklara karşı şifâ vardır,[132][177]

2123. [3:489, Hadîs No: 4079]

Mü'min kişiye verilmiş olan şeylerin en hayırlısı güzel bir ahlâktır. Kişiye verilmiş olan şeylerin en kötüsü ise güzel bir beden içerisindeki kötü bir kalbdir.[133][178]

2124. [3:490, Hadîs No: 4083]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:
Uğrunda yolculuğa çıkılan yerlerin en hayırlısı, benim şu mescidim (Mescid-i Nebevi) ve Mescid-i Haramdır.[134][179]

2125. [3:492, Hadîs No: 4090]
Arap kadınlarının en hayırlısı, Kureyşin iyi amel sahibi kadınlarıdır. Bunlar çocuklarına karşı en şefkatli ve kocalarının malını muhafaza hususunda da en dikkatlileridir.[135][180]

Dinimizde hiçbir kimse sırf kabile veya ırkından dolayı bir üstünlük sahibi o\-maz. Bu üstünlüğü ancak sahip olduğu bir vasfından dolayı kazanabilir. İşte Peygamberimiz bu hadislerinde, Kureyş'in salih amel işleyen kadınlarını Arap kadınlarının en hayırlısı olarak vasıflandırmaktadır. Bunların "hayırlı" olmalarına sebep olarak da, çocuklarına karşı şefkatli, kocalarının malını muhafaza hususunda da dikkatli olmalarını göstermektedir.
Kadının vazifeleri arasında en zor olanı, hiç şüphe yok ki anneliktir. Annenin meşakkati, daha yavrusuna hâmile kalır kalmaz başlar. Dokuz ay müddetle sıkıntı üstüne sıkıntıyla onu karnında taşır. Doğum sancısı ise annelerin kendi ifâdeleri ile hemen hemen dokuz aydaki çekilen sıkıntıya bedeldir. Çocuk doğduktan sonra çekilen sıkıntı katlanarak artar. Anne artık kendi yemez yavrusuna yedirir, içmez yavrusuna içirir. Gece, uykunun en tatlı ânında yavrusunun ağlama sesleriyle uyanır, altını değiştirir, karnını doyurur, onu uyutmak için kendisi uykusuz kalır. Anne yavrusu ile güler, yavrusu ile ağlar, onunla hasta olur, yavrusu iyi olursa kendisi de iyi olur. Yavrusunu tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmekten çekinmez.
Anneyi yavrusuna karşı bu derece fedakâr kılan güç, hiç şüphesiz Allah'ın annelere ihsan ettiği şefkat duygusudur. Anneler şefkat kahramanı oldukları için bu fedakârlığın altından kalkabiliyorlar. Bu şefkat az veya çok her annede bulunur. Ancak bu şefkatin tezahürü yöreden yöreye, toplumdan topluma değişebilir. Bazan da tam tersi ilgisizliklere kadar varabilir. Peygamberimiz bu fıtrî duyguyu azamî derecede gösteren Kureyş kadınlarını bu özelliklerinden dolayı övmüştür. Bu övgü bir Özelliğe bina edildiğinden bu özelliği taşıyan her kadın için geçerlidir.
Çocuğa karşı şefkati hissettirmemek ne kadar zararlı ise, bu şefkat duygusunu kötüye kullanmak da o derece yanlıştır. Meselâ, şefkatli anne, çocuğunun dünya hayatında tehlikeye düşmemesi, istifade etmesi ve fayda görmesi için her türlü fedakârlığı nazara alır, çocuğunu öyle terbiye eder. "Oğlum hâkim olsun, doktor olsun, kaymakam olsun" der, bütün malını bu uğurda harcamaktan çekinmez. Dinî eğitim gören bir okuldan alır, Avrupa'ya gönderir. Bunu yaparken ciğerparesinin ebedî hayatının tehlikeye girdiğini düşünmez. Dünya hapishanesinden kurtarmaya çalışır, fakat Cehennem gibi dehşetli bir hapse düşmesini hiç nazara almaz.
Cenabı Hakkın kendisine ihsan ettiği şefkatin tam zıddı olarak, o masum çocuğunu âhirette kendisine şefaatçi edecekken, tam tersine kendisinden dâvâcı ettirir. Kıyamet gününde, âhireti ihmal edilen ve cezaya çarptırılan evlâdt, annesinden şikâyetçi olur: Niçin benim îmanımı kuvvetlendirmeyip helâketime sebep oldun?" der.
Şefkatini kötüye kullanan anne sadece âhirette mi ceza çeker? Haytr, dünyada da ceza çeker. Çünkü Islâmî terbiyeden nasibini alamayan çocuk, annesinin hakkına lâyıkıyla karşılık veremez. Çoğu zaman vicdansızca annesine karşı çıkar, hattâ bazan döver.
Kadın eğer şefkat hissini kötüye kullanmayıp o hisle çocuğunu Cehennemden kurtarmaya çalışsa, çocuğunun işlediği sevapların bir mislini kendisi de kazanır. Vefat ettiğinde de Islâmî terbiye ile yetiştirdiği evlâdı, hayır ve hasenatla ruhuna nurlar gönderir.
Ayrıca annesinden dâvâcı olmak yerine bütün ruhu canıyla şefaatçi olur.[136][181]
Kadınları hayırlı kılan ikinci husus, kadının beyinin malını muhafaza etmesidir. Yüce Allah da bir âyet-i kerimede sâlih kadınların vasıflarını sayarken, kocalarının malını korumayı da bu vasıfların içerisinde saymış ve şöyle buyurmuştur: "Salih kadınlara gelince, onlar Allah'ın emirlerine itaat edip kocalarının hakkına riâyet ederler ve Allah onların hukukunu nasıl koruduysa, onlar da kocalarının malını, namusunu ve sırlarını kocalarının gıyabında korurlar...."[137][182]

2126. [3:492, Hadîs No: 4092]
Süleyman bin Yesar'den (r.a.) rivayetle:

Allah'tan korkmaları şartıyla, kadınların en hayırlısı, çok çocuk doğuran, kocasına karşı kendisini sevdiren, onunla hoş geçinen ve uyum içerisinde olan kadındır.
Kadınlarınızın en şerlisi ise açılıp saçılan, böbürlenendir. Onlar münafıklık sıfatı taşımaktadırlar. Cennete ancak onların pek azı gireceklerdir.[138][183]

2127. [3:493, Hadîs No: 4093]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Kadınların hayırlısı namusunu ve iffetini koruyan, cinsî duygusu fazla olsa bile, dışarıda gözü olmayan, sadece kocasına ilgi duyup ona kanaat edendir.[139][184]

2128. [3:494, Hadîs No: 4096]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmaktadır:
Üzerine güneşin doğduğu en hayırlı gün Cuma günüdür. Hz. Âdem o günde yaratıldı. Vazifeli olarak Cennetten yer yüzüne o gün indirildi. Tevbesi o gün kabul edildi. Ruhu o gün alındı. Kıyamet o gün kopacaktır. Yeryüzünde insanoğlundan başka hiçbir canlı yoktur ki, Kıyamet Gününün korkusundan Cuma günü dikkatle bekleyerek sabahlamasın. O günde öyle bir an vardır ki, mü'min bir kul duâ ederken Allah'tan birşey isterse, Allah onu mutlaka kendisine verir.

2129. [3:496, Hadîs No: 4102]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlınız çoluk çocuğuna karşı en hayırlı olanınızdır. Ben çoluk çocuğuna karşı en hayırlı olammzım. Kadınlara ancak asalet ve şeref sahibi kimse değer verir. Onları ancak kötü ve aşağılık kimseler hor görür.[140][185]

2130. [3:496, Hadîs No: 4103]
Süheyb'den (r.a.) rivayetle:
En hayırlınız yemek yediren ve verilen selâmı alandır.[141][186]

2131. [3:497, Hadîs No: 4106]
tmran bin Husayn (r.a.) rivayet ediyor:
İnsanların en hayırlısı benim içerisinde bulunduğum nesildir. Sonra onları takip edenler, sonra da onları takip edenlerdir. Onlardan sonra öyle bir topluluk gelir ki, hıyanet ederler, kendilerine emniyet edilmez. Şahitlik etmeleri istenmediği halde, şahitlik ederler. Adakta bulunur, yerine getirmezler. Aralarında şişmanlık baş gösterir.[142][187]

2132. [3:498, Hadîs No: 4108]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
En hayırlınız, kadınlarına ve kızlarına karşı en hayırlı olandır.[143][188]

2133. [3:498, Hadîs No: 4109]
Abdurrahman bin Avf(r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlınız, eli altındakilere en hayırlı olandır.[144][189]

2134. [3:498, Hadîs No: 4110]
Süraka bin Mâlik'dan (r.a.) rivayetle:
En hayırlınız, günaha girmemek şartıyla milletini savunandır.[145][190]

2135. [3:499, Hadîs No: 4112]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlınız, dünyası için âhiretini, âhireti için de dünyasını ter-ketmeyen ve insanlara yük olmayandır.[146][191]

2136. [3:499, Hadîs No: 4113]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
En hayırlınız hayrı umulan, şerrinden emin olunandır. En şerliniz ise hayn umulmayan, şerrinden de emin olunmayandır.[147][192]

2137. [3:499, Hadîs No: 4114]
Hasan Basrî (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlınız dünyaya karşı kalben en soğuk davrananınızdır. Ahirete karşı da en istekli olanınızdır.[148][193]

2138. [3:500, Hadîs No: 4115]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Dini bilmek şartıyla İslâmî bakımdan en hayırlınız, ahlâkı en güzel olanlardır.[149][194]

2139. [3:500, Hadîs No: 4116]
Ebû Berze (r.a.) rivayet ediyor:
En hayırlınız, en cömert olanımzdır.[150][195]

2140. [3:500, Hadîs No: 4118]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Süleyman (a.s.) mal, saltanat ve ilim arasında bir tercih yapma hususunda serbest bırakıldı; o ilmi seçti, ilmi seçtiği için kendisine saltanat ve mal da verildi.[151][196]

2141. [3:500, Hadîs No: 4119]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Ben şefaat etmek ile ümmetimin yarısının Cennete girmesi arasında bir tercih yapmam hususunda serbest bırakıldım. Ben şefaati tercih ettim. Çünkü o daha umumî ve maksadı daha çok karşılayıcıdır. Siz şefaatin takva sahibi mü'minlere mi edileceğini sanıyorsunuz? Hayır, bilakis o günahkâr, manen kirlenmiş çok hatâ işleyenler içindir.[152][197]

2142. [3:501, Hadîs No: 4120]
E6û Musa'dan (r.a.) rivayetle:
Verilmesi emredilen şeyi verilmesi istenilen kimseye gönül hoşluğu ile eksiksiz ve tam olarak veren Müslüman ve güvenilir veznedar sadaka veren kimselerden biri sayılır.[153][198]

2143. [3:502, Hadîs No: 4124]
Bera bin Âzib (r.a.) rivayet ediyor: Teyze anne hükmündedir.[154][199]

2144. [3:504, Hadîs No: 4131]
İbni Şihob'dan (r.a.) rivayetle:
Kabalık uğursuzluk, yumuşaklık ise uğurdur.[155][200]

2145. [3:505, Hadîs No: 4134]
Ümmü Seleme (r.a.) rivayet ediyor:
Güzel yazı hakkı ve hakikati daha fazla açıklar.[156][201]

Hadiste geçen yazı sadece güzel hat demek değildir. Daha çok güzel yazı gerçeklerin ve güzel düşüncelerin tercümanı olan yazıdır.
Bu mânâda güzel yazı, güzel bir makale, şahane bir kitap, yerine göre köşe yazısı veya bir roman olabilir.
Bu hiç şüphesiz üstün bir kabiliyet ve yoğun bir gayretin eseridir. Çokça yapılan yazı egzersizleri insanı zamanla o burca yükseltir.
Güzel yazı yazan insan, yazı mimarıdır. Söz taşlarını nerede ve nasıl kullanacağını çok iyi bilir. Hak ve hakikatleri öylesine güzel dile getirir, yerli yerince ifade eder, şanına yakışır tarzda takdim eder, anlatır ki hayran kalmamak mümkün değildir.
Güzel yazı içinde hazineler taşıyan muhteşem bir köşkü andırır. Seyredenler karşısında adetâ büyüfenir. Güzel yazıyı okuyan kimse de ister istemez büyülenir, o yazının etkisi altında kalır. Güzel yazı yerine göre yüzlerce, binlerce, milyonlarca insanı düşündürür, coşturur, heyecana getirir, hayra, hakka ve hakikate sahip çıkmaya yöneltir. Islâmın geldiği yıllarda şâirlerin kabileleri coşturup savaşa sevk edecek, bazan da savaşt bitirecek

derecede etkili oluşu güzel yazı ve hitabetin tesirlerinin en güzel örneklerinden birini teşkil eder. Bazan millî konularda yazı ustalarının ortaya koydukları eserler yüzbinleri yönlendirmekte, coşturmakta; vatana, millete hizmet için aşk ve heyecanla koşturmaktadır.
Güzel yazı insanın manevî dünyasını da dalgalandıracak, çalkalayacak güçtedir. Kişinin karanlık dünyası o yazıdaki fikirlerle aydınlanır; küfür ve inkâr zulmetleri dağılır, yerini îmanın aydınlığı alır. İnsan artık o nurla kâinatı bir başka görmeye başlar. Önceden herşey bir düşman gibi gözükürken, bu defa herşeyi dost ve arkadaş ve güzel görmeye başlar. Hayatın tadını alır, gönlü huzurla dolar. "Bazı sözlerde sihir vardır" buyuran Allah Resulü, sözün bu ve buna benzer tesirlerini veciz bir şekilde dile getirmişlerdir. Kur'ân-ı Kerîmin, yazılanların en güzeli oluşu ve birçok kimseyi belagat ve fesahaîına hayran bırakıp îmanına vesile olduğu, bazılarını da dize getirdiği bilinen gerçeklerdendir.
Güzel fikirlerle dolu bir kitap, bir makale veya herhangi bir neşriyat aynı zamanda çağımızın fikir harbinde manevî birer nükleer silah niteliğindedir. Bedi-üzzaman Hazretleri, Sözler isimli eserinin 246. sayfasında özellikle bu gerçeği nazara verir ve şöyle der:
"Ulûm ve fünûnun en parlağı olan belagat ve cezalet, bütün envâıyla âhirza-manda en merğûb bir suret alacaktır. Hatta insanlar, kendi fikirlerini birbirine kabul ettirmek için, en keskin silahını; cezalet-i beyandan [güzel ve sağlam ifade] ve mukavemetsûz [karşı konulmaz] kuvvetini, belağat-ı edadan [yerli yerince ifadeden] alacaktır."[157][202]

2146. [3:505, Hadîs No: 4135]
Ibni Mes'ud'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır;
Bütün yaratıklar Allah'ın aile fertleri hükmündedir. Allah'a en sevgili kimse, Onun yaratıklarına en çok faydası dokunandır.[158][203]

Bu hadîste, yaratıkların, Cenab-ı Hakkın aile fertleriymiş gibi değerlendirilmesi mecazî bir ifadedir. Nasıl bir aile reisi aile fertlerinin, çoluk çocuğunun rızkını kazanıyor, ihtiyaçlarını temin ediyorsa, yaratıkların rızıklarını da Allah ta-ahhüd etmekte, hiçbir yaratığı nzıksız, yüzükoyun bırakmamakta, ihtiyaçları olan rızıkları ayaklarına göndermektedir.
Hadisin devamında "Allah'ın ençok sevdiği kimsenin insanlara en çok faydası dokunan kimse" olduğunu bildirilmesi de oldukça dikkat çekicidir.
Bu hadise göre, kişi en yakınlarından başlayarak ailesine, aile fertlerine ne kadar faydalı olabiliyor, maddeten ve manen hizmet götürebiliyor, huzur ve saadetleri için çalışabiliyorsa, o ölçüde Allah'ın sevgisine mazhar olur.
Bunun gibi eğer kişi, kendini aşıp topluma yararlı olabiliyorsa, o ölçüde Allah'ın sevgisine kavuşur. Diğer bir hadiste bu faydalılık, "İnsanların en iyisi insanlara en çok faydası dokunandır"1 şeklinde ifadesini bulmuştur.
Herşeyden Önce faydalı olma, başta insanların îmana, doğru yola ermeleri, bilgilendirilmeleri, iyiye yöneltilmeleri, davranışlarının düzeltilmesi, şefkat, merhamet; küçük, büyük demeden maddeten ve manen iyilikte bulunmak gibi her türlü hususu içerisine alır. Bu faydalılık sadece insanlara has kalmayacak, Allah'ın yarattığı bütün canlıları içerisine alacaktır.
Öte yandan insanın gücü, kapasitesi her zaman, herkese faydalı olmaya yetmeyebilir. En azından Yunus Emre'nin belirttiği gibi "Yaratılanı severiz Yaratandan Ötürü" dediği gibi Yaratıcının hatırı için yaratılmışı sevmeli, hepsine karşı güzel duygular, iyi niyetler içerisinde olmalı, zarar vermekten sakınmalı, tatlı dil, güler yüz göstermeli, nezaketle davranmalıdır.
Kısaca insan çevresine faydalı olabildiği, zarar vermekten sakınabildiği ve iyi dilekler beslediği ölçüde Allah'ın sevgili kulu olmuş olur.
Bu hadis aynı zamanda bize insanın en dar daireden en geniş daireye kadar çevresine faydalı olabildiği ölçüde iyi ve üstün bir Müslüman olabileceğinin de göstergesidir.

2147. [3:506, Hadîs No: 4136]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
İyiliği öğreten kimseye denizdeki balıklara varıncaya kadar bütün yaratıklar duâ eder.[159][204]

2148. [3:507, Hadîs No: 4140]
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Ahlâk dinin kabıdır.[160][205]

2149. [3:507, Hadîs No: 4141]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:

İçki bütün kötülüklerin anasıdır. Günahların en büyüğüdür.161[206]

2150. [3:509, Hadîs No: 4147]
Sefîne'den (r.a.) rivayetle:

Benden sonra halifelik otuz senedir. Ondan sonrası saltanattır.162[1]

2151. [3:509, Hadîs No: 4148]

Ebû Ümâme (r.a.) rivayet ediyor: Haricîler, Cehennemin köpekleridir.163[2]

Peygamber Efendimiz {a.s.m.) bu hadisleriyle gaybî bir ihbarda bulunmakta, ileride ortaya çıkacak bir grubu ismiyle haber vermekte ve onların Cehennemlik olduklarını bildirmektedir.
Kimdi bu Haricîler ve neler yapmışlardı ki, Cehenneme girmeye müstehak olmuşlardı?
Hz. Ali ile Hz. Muaviye'nin arasında yapılan Sıffîn Savaşı, "Hakem Olayı "yia sonuçlanmıştı. Müslümanlar arasında yapılan savaşa son vermek için, her iki iaraf da aralarında birer kişiyi hakem seçmişlerdi. Hz. Ali ordusundan bir grup, hakem fikrine karşı çıktılar. Şöyle dediler:
"Siz Allah'ın emirlerine ve verdiği hükümlere ortak mı koştunuz? Hayır, vallahi hüküm yalnızca Allah'ındır ve Ondan başkası hüküm veremez."
Bu görüşte olan 12 000 kişilik bir grup, Hz. Ali'nin ordusundan ayrılarak Ha-rûra mevkiinde toplandılar. Mü'minlerin emîrine itaattan çıktıkları için bunlara Haricîler denildi. Bu davranışlarıyla İslâm birliğine büyük bir darbe indirmişlerdi.
Hz. Ali, büyük Sahabîlerden Abdullah bin Abbas'ı Haricîlere gönderdi. Onlara nasihatta bulunmasını istedi. Fakat Haricîler Hz. Abdullah'ı dinlemediler. Sonradan Hz. Ali de onlarla konuştu. Onların "İnsanlar hüküm veremez. Hüküm Allah'ındır" sözlerine karşı veciz bir konuşma yaptı. Konuşmasının bir yerinde şöyle dedi:
"Biz bu konuda insanların hüküm vermelerini kabul etmiş değiliz. Kur'ân'ın hükmünü talep ediyoruz. Kur'ân-ı Kerim iki kapak arasında satırlarla yazılmış, dili olmayan bir kitaptır. O ancak insanlar okuduğunda konuşur ve hükmünü açıklar."
Fakat Haricîler gerçeği bir türlü anlamadılar. Netice'de onlarla savaşıldı. Pekçoğu öldürüldü. Çok azı da kurtulup sağa sola dağıldılar. Haricîlerle yapılan bu savaş Hicretin 37. yılında oldu. Hz. Ali'yi de bu savaştan kurtulanlardan birisi olan Ibni Mülcem şehit etti.

2152. [3:510, Hadîs No: 4151]

îbniAbbas'dan (r.a.) rivayetle: Hayır, büyüklerinizle beraberdir.164[3]

2153. [3:510, Hadîs No: 4152]
Muâviye (r.a.) rivayet ediyor:
Hayır, fitrata uygundur. Şer ise fitratm sapması sonucu işlenir. Allah kimin hakkında hayır dilerse, onu dinde bilgili ve ince anlayış sahibi kılar.165[4]

2154. [3:511, Hadîs No: 4154]
Ibni Amr'dan (r.a.) rivayetle:

Hayır çoktur, fakat yapanı azdır.166[5]

2155. [3:514, Hadîs No: 4164]
Ebû Mûsâ (r.a.) rivayet ediyor:

Cennette oyma inciden yapılmış öyle çadırlar vardır ki, yükseklikleri altmış mildir. O çadırların herbir köşesinde mü'minin bir hanımı bulunur. Onlar birbirini görmezler.167[6]

2156. [3:516, Hadîs No: 4170]
Zübeyr bin Avvam'dan (r.a.) rivayetle:
Sizden önceki ümmetlerin hastalığı yavaş yavaş size de bulaşır. Bu, hased ve kindir. Bu hastalık tıraş edicidir. Fakat saçı değil, dini tıraş eder. Muhammed'in nefsi kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki, siz iman etmedikçe Cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de İman etmiş olamazsınız. Yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size haber vereyim mi? Aranızda selâmı yayınız.168[7]

2157. [3:518, Hadîs No: 4175]
îbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:
Miraca çıkarıldığım gece Cennete girdim, bir hışırtı işittim. "Yâ Cebrail, bu nedir?" diye sordum. "Bu, müezzin Bilâl'dir" dedi.169[8]

2158. [3:518, Hadîs No: 4177]
Ebû Ümâme'den (r.a.) rivayetle:
Cennete girdim, kapısında şu yazıyı gördüm: "Sadaka için on sevap verilir. Karşılık beklemeden verilen borca ise on sekiz sevap verilir." Şöyle dedim: "Ey Cebrail, nasıl oluyor da sadakaya on, borca ise on sekiz sevap veriliyor?" Şöyle cevap verdi:
"Çünkü sadaka zenginin de, fakirin de eline düşebilir. Borç ise ancak muhtaç olana verilir."170[9]

2159. [3:519, Hadîs No: 4178]
Âişe (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Cennete girdim, orada bir okuma sesi işittim. "Bu okuyan kim?" diye sordum. "Harise bin Nu'man" dediler. [Harise bin Numan anne babasına iyiliği sebebiyle bu makama ulaşmıştır.] îşte anne babaya yapılan iyilik böyledir. İşte anne babaya yapılan iyilik böyledir, işte kişiyi böyle yükseltir.171[10]

2160. [3:520, Hadîs No: 4180]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Cennete girdim, bir hışırtı işittim. "Bu nedir?" diye sordum. "Mil-han'm kızı Gumeysâ'dır" dediler.172[11]

2161. [3:520, Hadîs No: 4181]
Enes (r.d.)-rivayet ediyor:
Cennete girdim, kıyılarında inciden çadırlar bulunan bir nehir gördüm. İçinde akan suya elimi daldırdım. Hâlis misk olduğunu gördüm. "Bu nedir, ey Cebrail?" diye sordum. "Bu, Allah'ın sana vermiş olduğu Kevser'dir" dedi.173[12]

2162. [3:521, Hadîs No: 4183]
Büreyde'den (r.a.) rivayetle:
Cennete girdim, genç bir kız beni karşıladı. "Sen kiminsin?" diye sordum. "Zeyd bin Hârise'ninim" dedi.174[13]

2163. [3:521, Hadîs No: 4184]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Bu gece rüyamda Cennete girdim, içine göz attım. Cafer'in meleklerle beraber uçtuğunu, Hamza'nm da bir koltuk üzerine yaslandığını gördüm.175[14]

2164. [3:521, Hadîs No: 4186]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Cennete girdim, kapısının iki kanadında altınla yazılmış şu üç satır yazıyı gördüm: Birinci satır, "Allah'tan başka ilâh yoktur, Mu-hanımed Onun elçisidir" yazıyordu. İkinci satır, "Önümüzden gönderdiğimiz iyilik ve hayırların karşılığını bulduk. . Helâl olarak ye diki eri- mi zde kazançlı çıktık. Allah yolunda harcamayıp da geride

bıraktığımız şeylerde de zarar ettik" şeklindeydi. Üçüncü satırda da şu yazıyordu: "Günahkâr bir ümmete, çok bağışlayıcı bir Rab."[176][15]

2165. [3:522, Hadîs No: 4191]
İbni Ömer (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Bir kadın, bir kediyi bağlayıp ölünceye kadar birşey yedirmediği ve yeryüzünün haşeratmdan da yemesine müsaade etmediği için Cehenneme girdi.[177][16]

2166. [3:524, Hadîs No: 4196]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kişinin sağlığında Allah yolunda harcadığı bir dirhem, ölümü ânında bir köleyi hürriyetine kavuşturmasından daha hayırlıdır.[178][17]

2167. [3:525, Hadîs No: 4197]
Ebû Derdâ (r.a.) rivayet ediyor:
Bir Müslümanm yanında yokken din kardeşi için yapmış olduğu duâ kabul olunur. Bu iş için görevli bir melek bulunur. Din kardeşi için hayırla duâ ettiğinde, melek, "Amin. Kardeşin için istediğinin bir misli de sana verilsin" der.[179][18]

2168. [3:525, Hadîs No: 41981
Ümm-ii Hakimden (r.a.) rivayetle:
Babanın duası, hiç bir engelle karşılaşmadan Allah'ın huzuruna çıkar.[180][19]

2169. [3:525, Hadîs No: 4199]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Babanın çocuğuna duası, peygamberin ümmetine olan duası gibidir.[181][20]

2170. [3:526, Hadîs No: 4201]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Kendisine iyilik yapılan kişinin iyilik yapana olan duası geri çevrilmez.[182][21]

2171. [3:526, Hadîs No: 4202]
Ebû Bekre (r.a.) rivayet ediyor:
Sıkıntıda olan kimsenin yapacağı duâ şudur: "Allah'ım, sadece senin rahmetini umarım. Beni, göz açıp kapayıncaya kadar dahi nefsimin eline bırakma. Benim bütün işlerimi yoluna koy. Senden başka hiçbir ilâh yoktur.[183][22]

2172. [3:526, Hadîs No: 42031
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan (r.a.) rivayetle:
Yumıs'un (a.s.) balığın karnında iken yapmış olduğu duâ şudur: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksanlıklardan tenzih ederim. Hiç şüphesiz ben kendine zulmedenlerden oldum." Birşey hakkında bunu okuyarak duâ eden hiçbir Müslüman yoktur ki, Allah onun duasını kabul etmesin.[184][23]

Bu duanın önemini daha iyi anlamak için Yunus'un (a.s.) durumunu göz önüne getirmek gerekir. Denize atılan Yunus Peygamberi büyük bir balık yutmuştu. Gece alabildiğine karanlık, deniz de dalgalıydı. Balık, gece ve deniz, aleyhinde âdeta ittifak etmişlerdi. Allah'tan başka hiç bir ümit kapısı kalmamıştı. O anda bütün dünya onun hizmetkârı olsaydı, beş kuruş faydası olamazdı. Ancak balığa, denize ve geceye sözü ve hükmü geçen birisi onu o vaziyetten kurtarabilirdi. O da Allah'tı. Bunu çok iyi bilen Hz. Yunus, "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksanlıklardan tenzih ederim. Hiç şüphesiz ben kendine zulmedenlerden oldum"[185][24] duasını yaptı. Bu dua sebeplerin hiçbir tesiri bulunmadığını itiraf; her-şeyin dizgininin Allah'ın elinde oluşunun, Onun emri ve izni olmaksızın hiçbir şeyin halledilemeyeceğinin ifâdesinden başka birşey değildi. Sebepleri elinde tutan, kapısından başka başvurulmaya değer bir ümit kapısı olmayan, herşeyin sahibi ve maliki Allah'ı bulmak, Ona yönelmek, Ona

sığınmak, Ondan meded ummak elbette neticesiz kalmaz. Bu dua Hz. Yunus'a kurtuluş yolunu açmış, balığı bir denizaltı gemisi, geceyi mehtaplı, denizi sakin hale getirmişti.
Yunus'un (a.s.) bu vaziyetinden yüz derece daha müthiş bir vaziyette bulunduğumuzu söyleyen Bedîüzzaman, bizim bu duaya ondan çok daha fazla muhtaç olduğumuzu söylüyor ve şöyle diyor: "Hz. Yunus'un (a.s.) birinci vaziyetinden yüz derece daha müthiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz istikbaldir. İstikbâlimiz, nazar-ı gafletle, onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan [başıboş] küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde [dalgasında] binler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-i nefsimiz, hûtumuzdur [nefsimizin kötü arzuları balığımızdır]. Hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. Bu hût, onun hûtundan bin derece daha muzırdır. Çünkü onun hûtu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hûîumuz ise, yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.
"Madem hakiki vaziyetimiz budur. Biz de, Hz. Yunus Aleyhisselâma iktidâen [uyarak,] umum esbaptan yüzümüzü çevirip, doğrudan doğruya, Müsebbibü'l-Esbâb olan [sebepleri elinde tutan] Rabbimize iltica edip, "Lâ ilahe illâ ente süb-haneke innî küntü minezzâlimîn" demeliyiz..."[186][25]
Görüldüğü gibi bu duada katıksız ve halis birtevhid vardır. Doğrudan doğruya herşeyin dizgini elinde olan Allah'a yönelme, sebeplerin tesirsiz olduğunu düşünüp hayrın tamamen Onun elinde, şerri yaratan Allah olmakla birlikte onu isteyen ve sebep olanın nefis olduğunu ve sebeplerin tükendiği noktada Ondan başka hiçbir merci ve kurtarıcı bulanamayacağını, her ne kadar sebeplere sarılmak tevekkülün gereği ise de neticede Onun izni olmadan hiçbirinin etkili olamayacaklarını düşünme vardır.
İşte duanın bu mahiyet ve özellikleri sebebiyledir ki yukardaki hadis-i şerifte Hz. Yunus'un bu tesirli duası dikkate verilmekte, o duayla birşey isteyene Allah'ın isteğini vereceği bildirilmektedir. Peygamberimiz bir başka hadis-i şeriflerinde bu duanın en mühim bir özelliğine şöyle dikkat çekmektedir: "Kendisiyle dua edildiğinde Allah'ın kabul ettiği ve birşey istenildiğinde verdiği ism-i âzami Yunus bin Mettâ'nın duasıdır."[187][26]
Yüce Allah da Kur'ân-ı Kerim'inde Hz. Yunus'tan naklen bu duaya yer vermekle bizi bu şekilde dua etmeye teşvik etmektedir.

2173. [3:526, Hadîs No: 42041
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:

Çok günahkâr da olsa zulme uğrayan kimsenin duası kabul edilir. Günahkârlığı kendine aittir.[188][27]

Allah âdildir. Adi isminin gereği olarak herşeyi adaletle yürütür, kâinatı onunla ayakta tutar. Zulüm ise adaletine bütün bütün zıt bir harekettir. Âdeta kâinattaki bu düzene başkaldırmaktır, isyandır. Evet, zulüm, kâinatta hâkim olan hak ve hukuku çiğnemek demektir.
Bunun içindir ki Cenab-ı Hakkın gazap ettiği şeylerin başında zulüm gelir. Zulmün kötülüğünü, zâlimlerin yardımcıları bulunmadığını, hasmının Allah olduğunu anlatan âyet ve hadisler zerre kadar vicdanı olanlara ürperti vermekte, dikkate ve titizliğe sevk etmektedir.
Bütün bunlara rağmen zulme girmek büyük bir hatadır. Mazlumun yardımcısının Allah olduğunu bilmek gerekir. Zulmeden insan bilerek veya bilmeyerek Allah'ı karşısına almaktadır. Allah'la cedele gireni ise Allah mahveder.
Cenab-ı Hakkın, bazı hataların cezasını âhirete bırakmadan daha dünyadayken peşin olarak verdiğini, bunlar arasında zulmün de bulunduğunu düşünürsek zâlimin hiçbir zaman iflah olamayacağını anlarız. Aİtah mazlumların yar-dımcısıdır. Hatta hadiste belirtildiği gibi, zulme uğrayan çok günahkâr birisi dahi olsa, Allah onun günahlarına bakmaksızın o kuluna yardım eder, dua ettiğinde duasını kabul eder. Allah, o kişinin iyilik ve kötülüğünden ziyade içinde bulunduğu acıktı duruma, yani zulmün dehşetine bakar, günahkâr da olsa ona yardım eder.
Bu hadis bize, kim olursa olsun zulmetmenin cezasız bırakılmayacağını, mazlumlara Allah'ın yardımcı olduğunu açıkça göstermektedir. "Mazlumun duasından sakının. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur" hadisi de bu gerçeği dile getirir.

2174. [3:527, Hadîs No: 4206]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Gizli yapılan bir duâ açıktan yapılan yetmiş duaya denktir.[189][28]

2175. [3:527, Hadîs No: 4208]
Muâz bin Cebel rivayet ediyor:

Muâz'la uğraşma. Şüphesiz Allah meleklere karşı Muaz bin Cebel ile iftihar ediyor.[190][29]

Peygamberimizin, "Haramı ve helâli en iyi bilen" diye tarif ettiği Hz. Muâz, Akabe Bîatında, daha on sekiz yaşında iken Müslüman olmuştu. Medineliydi. Hz. Muâz, Peygamberimizle birlikte bütün savaşlara katıldı. Birgün Peygamberimiz Hz. Muâz'ın elinden tutarak, "Ey Muâz, vallahi ben seni çok severim" buyurmuştu.
Peygamberimiz, irşadda bulunması ve Müslümanlara dinlerini öğretmesi için onu vazifeli olarak Yemen'e göndermişti. Hareket etmeden önce de ona şu tavsiyede bulundu: "Her ne halde ve nerede olursan ol, Allah'tan kork, günah işlediğinde arkasından hemen sevap kazandıracak bir amel işle ki, onu yok etsin. İnsanlara da güzel şekilde muamele et."
Muâz (r.a.), Peygamberimizin vefatına kadar Yemen'de kaldı, Islama hizmet etti. Orada bulunduğu süre içerisinde Müslümanların sayısı gün geçtikçe arttı. Müslüman olanlar önce kendisine bîat ediyor, sonra da Medine'ye gidip Resûlullaha bîat ediyorlardı. Bir defasında sadece Nehâ Kabilesinden 100 kişi onun vasıtasıyla Müslüman olmuştu.
Hz. Muâz, Hz. Ömer'in halifeliği döneminde Suriye'de ordu kumandanı iken, Hicretin 18. yılında, 38 yaşında Şam'da çıkan veba hastalığına yakalandı ve o hastalıktan kurtulamayarak vefat etti. Vefatından önce onun ağladığını görenler "Sen ki, Resûluflahın Sahabîsisin. Sen ki bu kadar faziletli birisin. Niçin ağlıyorsun?" diye sormuşlardı. Hz. Muâz şu cevabı verdi:
"Siz benim ölümden korktuğum veya dünyayı terkettiğime üzüldüğüm için mi ağladığımı zannediyorsunuz? Oysa ben öldükten sonra Cennete mi, yoksa Cehenneme mi gideceğimden emin olmadığım için ağlıyorum."
Hz. Muâz'ın Hz. Ömer'in yanında ayrı bir yeri vardı. Vetât ederken kendisine "Bize kimi halife bırakıyorsun?" diyen birine şu cevabı vermişti:
"Şayet Muâz bin Cebel sağ olsaydı, onu halife bırakırdım. Rabbime kavuştuğumda Rabbim bana 'Kimi halife bıraktın?' deyince, 'Senin kulun ve Resulün Muhammed'in {a.s.m.), 'Muâz Kıyamet gününde âlimlerin önünde tek başına bir cemaattir' buyurduğu kimseyi bıraktım,'derdim."
Son olarak ilme çok büyük değer veren ve kendisi de büyük bir âlim olan Hz. Muâz'ın ilimle ilgili bir sözüne yer verelim:
"İlim öğrenin. Çünkü o Allah'a karşı korkunuzu arttırır. İlim istemek ibâdettir. İlmî müzâkerelerde bulunmak Allah'ı teşbih etmektir. İlimden bahsetmek cihad-dır. Bilmeyenlere öğretmek sadakadır. İlmi lâyık olanlara dağıtmak, kişiyi Allah'a yakınlaştırır. Çünkü ilim helâl ve haramın ölçülerini verir."

2176. [3:528, Hadîs No: 4210]
îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Dedikoduyu, çok suâl sormayı ve malı boşu boşuna harcamayı terk et.[191][30]

2177. [3:529, Hadîs No: 4213]
Hz. Hasan (r.a.) rivayet ediyor:
Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphelendirmeyene bak. Şüphesiz doğruluk kalbin yatıştığı şeydir. Yalan ise kalbin kuşku duyduğu şeydir.[192][31]

Helâl da, haram da bellidir. Bir de ikisi ortasında bulunan şüpheliler vardır ki, bunlar helalliği da, haramlığı da tam olarak kestirilemeyen hususlardır. Mü'mi-nin en önemli vazifelerinden biri helal dairede yaşamak, haramlardan ve elden geldiğince de şüphelilerden kaçınmaktır. Çünkü şüpheli şeylerde de harama düşme tehlikesi vardır.
Hadis bize bir ölçü daha vermektedir ki, o da doğruluğun mahiyetindeki özelliktir. Doğruluk kalbin yatıştığı, rahatladığı; yalan da kalbin kuşkulandığı, tedirgin olduğu şeydir.
Bu aynı zamanda iyiliklere verilen peşin bir mükâfat ve kötülüklere verilen peşin bir cezanın güzel bir örneği olarak da önümüzde durmaktadır. Bozulmamış fıtrat ve vicdanlar bu gerçeği hissetmekte gecikmezler. Doğru ve iyi olan şeyi yaptığı zaman insan büyük bir huzur duyar, vicdanen rahatlar. Kötülük ise insanı sıkıntıya atar, huzursuz ve tedirgin eder. Zaten Cenab-ı Hak iyilik ve kötülüklere bu peşin karşılıkları vermiştir ki, insanların iyiliklere yönelip kötülüklerden sakınmalarına birer vesile olsun, iyilik ve kötülüklerin bu özelliği üzerinde duran Bedîüzzaman Hazretleri, Uhuvvet Risalesi isimli eserinde şöyle der: "Cenab-ı Hak, kemâl-i kereminden ve merhametinden ve adaletinden, iyilik içinde muaccel [peşin] bir mükâfat ve fenalıklar içinde muaccel bir mücazât [ceza] dere etmiştir. Hasenatın [iyiliklerin] içinde âhiretin sevabını andıracak manevî lezzetler; seyyiâtın içinde, âhiretin azabını andıracak manevî cezalar dere etmiş."
Bu gerçeği dile getiren Bedîüzzaman sonra da sevgi, düşmanlık, hürmet, merhamet, hırs, israf, hased, tevekkül, kanaat, gurur, kibir, tevazu, enaniyeti terk etmek, sû-i zan ve sû-i tevil gibi iyi ve kötü huyların dünyada verilen

peşin mükâfat veya cezalarından örnekler vermektedir. Bu örneklerden sadece muhabbet ve düşmanlık üzerinde duralım: "Meselâ, mü'minler mabeyninde [arasında] muhabbet, ehl-i îman için güzel bir hasenedir [iyiliktir]. O hasene içinde âhiretin maddî sevabını andıracak mânevi bir lezzet, bir zevk, bir inşirah-ı kalb [kalb rahatlığı] dere edilmiştir. Herkes kalbine müracaat etse bu zevki hisseder.
"Meselâ, mü'minler mabeyninde husûmet ve adavet [düşmanlık] bir seyyiedir [kötülüktür]. O seyyie içinde, kalb ve ruhu sıkıntılarla boğacak bir azab-ı vicdanîyi, âlicenap ruhlara hissettirir. Ben kendim belki yüz defadan fazla tecrübe etmişim ki; bir mü'min kardeşe adavetim vaktinde, o adavetten, öyle bir azap çekiyordum. Şüphe bırakmıyordu ki, bu, seyyieme muaccel bir cezadır, çektiriliyor."[193][32]
Bu çerçeve içerisinde doğruluk ve yalana baktığımızda da aynı şeyleri görürüz, îmanın en önemli meyvesi olan doğruluk, kalbe öyle zevk ve huzur verir ki, insan, tehlike de bulun doğruluğu tercih eder. Yalan da insanda öylesine büyük bir sıkıntı ve huzursuzluk meydana getirir ki, onun bu acı meyvesini tadan kişi kolay kolay yalana giremez. Tabii ki bu bozulmamış fıtrat ve vicdanlar için söz konusudur. Bu ölçü helâl ve haram sınırları tam bilindikten sonra devreye girer.

2178. [3:529, Hadîs No: 4214]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphelendirmeyen şeye bak. Şüphesiz sen, Allah için terkettiğin hiçbir şeyin kaybolup gittiğini göremezsin.[194][33]

2179. [3:530, Hadîs No: 4217]
IbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:
sakının. Çünkü göz ve kalbten gelen şey Allah'tandır ve Onun rahmetindendir Elden ve dil den gelen şey ise şeytandandır.[195][34]

2180. [3:531, Hadîs No: 4222]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Sahabîlerimi bana bırakın. Nefsimi kudreti elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, siz Allah yolunda Uhud Dağı kadar altın harcasa-nız, onların yaptıklarına yetişemezsiniz.[196][35]

2181. [3:532, Hadîs No: 4227]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Bırakın konuşsun. Hak sahibinin söz söylemeye hakkı vardır.[197][36]

2182. [3:535, Hadîs No: 4241]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
islâm hâkimiyetinde yaşayan gayr-i müslimin kan bedeli, Müslü-manın kan bedeli kadardır.[198][37]

2183. [3:535, Hadîs No: 4242]
Câbir bin Abdullah (r.a.) rivayet ediyor:
Kişinin dini, aklı ölçüsündedir. Aklı olmayanın dini de yoktur.[199][38]

Akıllı olmanın ölçüsü nedir? Çok para kazanmak mı? Yüksek öğrenim yapmak mı? Büyük bir makam ve mevkiiye ulaşmak mı? Şan ve şöhrete kavuşmak mı? Bazılarına göre öyle. Oysa gerçek akıllılığın ölçüsünü yukardaki hadis veriyor. Hadiste kişinin aklı ölçüsünde dinine bağlı olacağı anlaşılıyor. Diyebiliriz ki, kişi dinine ne kadar bağlıysa o kadar akıllı demektir. "Aklı olmayanın elini de yoktur" ifadesi aklı olmayan delilerin mükellef olmadıklarını gösterdiği gibi, dinden kopmuş insanların gerçek mânâda akıllı sayılamayacaklarını anlatıyor.
Evet, akıllı Rabbini bilen, kendisini dünyada Onun bir misafiri olarak telakki eden ve bu çerçevede ömür süren kimsedir. Şu hadis-i şerif bu gerçeği ne güzel ifade ediyor: "Akıllı o kimsedir ki, kendini bilir ve ölümden sonrası için çalışır. Ahmak da o kimsedir ki nefsine uyar, sonra da Allah'tan olur olmaz şeyleri te-mennî eder."[200][39] Diğer bir hadis de şu mealdedir:
"Sizin akıl yönünden en mükemmel olanınız, Allah'tan en çok korkanıntzdır. Allah'ın size emrettiği ve sakındırdığı hususlarda—ameli bakımından en azınız olsa bile—düşüncesi ve aklı tam olanınızdır."[201][40]

Başka bir hadiste insanların en üstününün akıllı olanları olduklarının bildirilmesi de[202][41] bu ifadeleri teyid etmektedir.

2184. [3:536, Hadîs No: 4245]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Duâ edenle "Âmin" diyen sevapta ortaktırlar. Okuyan ve dinleyen sevapta ortaktırlar. Alim ve talebe sevapta ortaktırlar.[203][42]

2185. [3:537, Hadîs No: 4247]
Büreyde (r.a.) rivayet ediyor:
Hayrın yolunu gösteren onu işleyen gibidir. Allah zor durumda bulunanın yardımına koşulmasını sever.[204][43]

2186. [3:537, Hadîs No: 4250]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Deccal'ın bir gözü kördür. İki gözü arasında, "Bu kâfirdir" yazılıdır. Bu yazıyı her Müslüman okur.[205][44]

Deccâl, İslâm dinini inkâr eden bir kâfir-i mutlaktır. Kur'ân'ı ve hadisi esas ve ölçü almaz. Ebedî hayatı bütün bütün inkâr eder. Onun içindir ki hadis-i şerif onun âhirete ve akıbete bakan gözünün bütün bütün kör olduğunu bildirir. Dec-cal herşeyi dünyadan ibaret sanar, bütün kuvvetiyle dünyaya bağlanır, ebedî kalacakmışcasina dünyaya sarılır. Fakat herkes gibi o da fânilik damgasını yemekten kurtulamaz. Bu hadisin izahı sadedince Şuâlaföa şu satırlara yer verilir: "Büyük Deccalin ispirtizma nevinden teshir edici hassaları bulunur. İslâm Dec-calının dahi, bir gözünde teshir edici manyetizma bulunur. Hatta rivayetlerde, 'Deccalın bir göz kördür' diye nazar-ı dikkati gözüne çevirerek büyük Deccalin bir gözü kör ve ötekinin bir gözü, öteki göze nisbeten kör hükmünde olduğunu hadiste kaydetmekle, onlar kâfir-i mutlak bulunduğundan yalnız ve münhasıran bu dünyayı görecek bir tek gözü var ve akıbeti ve âhireti görebilecek gözleri olmamasına işaret eder."[206][45]

2187. [3:538, Hadîs No: 4251]
Huzeyfe (r.a.) rivayet ediyor:
Deccal'm sol gözü şaşıdır. Saçları çoktur. Yanında da Cennet ve Cehennemi vardır. Onun Cehennemi aslında Cennet, Cenneti ise aslında Cehennemdir.[207][46]

Deccal'ın şaşı ve saçlarının bol olduğu açık ifadelerdir. Yanındaki Cennet ve Cehennem tabirleri ise izaha muhtaçtır.
Deccalin Cennet ve Cehenneminin ancak yalancı birer Cennet ve Cehennem olabileceği azıcık bir düşünmeyle anlaşılabilir. Zâten hadis, Kıyamet alâ-metleriyle ilgili birçok hadis gibi mecaz mânâda kullanılmıştır. Bu hadis, Deccalin birçok şeyi olduğu gibi medeniyeti de sûistimal ederek onun kötü yönlerini nefisleri bende etmede, insanları emri altında almada kullanacağını ifade etmektedir. Medeniyetin oyun ve eğlenceleri onun yalancı Cennetinden başka bir-şey değildir. Sefaheti o kadar cazip bir hale getirir ki ağızların suyunu akıtır. Bu yolla insanları avlar, taraftar edinir. Taraftarlarını zevk ü safa içerisinde yaşatır. Muhalefet edenlere ise çile ve sıkıntı çektirir. Bunun için zamanın en modern araçlarını kullanmakta tereddüt etmez. Bu sayede kendine tâbi olanlara yalancı bir Cennet, yani mutluluk, tâbi olmayanlara da azap çektirir. Âhirzamanla ilgili hadisleri şerh ve izah etme konusunda orijinal izahları bulunan Bedîüzzaman Said Nursî şunları söyler:
"Deccalin yalancı Cenneti, medeniyetin câzibedâr lehviyâtı [oyunları] ve fan-îaziyeieridir. Merkebi ise şimendifer [tren] gibi bir vasıtadır ki, bir başında ateş ocağı bulunur, kendine tâbi olmayanları bazan ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı Cennet gibi tefriş edilmiş, tâbi olanları oraya oturtur. Zâten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefahet ve dünya için yalancı bir Cennet getirir. Biçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için medeniyet elinde Cehennem zebanisi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar."[208][47]
Bu izahlar ışığında Deccalın Cennetinin gerçekte Cehennem, Cehenneminin de gerçekte Cennet olduğunu anlamak zor olmasa gerek. Onun yalancı Cenneti otan sefahet ve gayr-ı meşru hayata kendini atan dünyasını Cehenneme çevirmekle kalmaz, âhiret hayatını da berbad eder. Ona tâbi olmamakla sıkıntıları üstlenen insan ise, dünyada bir nevi Cehennem içerisinde yaşasa da gönlü gül gülistanlık içindedir, huzurla doludur; âhirette de sonsuz saadete erecektir.

2188. [3:539, Hadîs No: 4252]
Ebû Sa'id'den rivayetle:

Deccalın çocuğu olmaz. Mekke'ye de Medine'ye de giremez.209[48]

Deccal zürriyetsizdir. Çocuğu olmaz. Gerek şahsı ve gerekse temsil ettiği dinsizlik rejimi Mekke ve Medine'ye giremeyecektir. Bilindiği gibi, Deccal inkarcı biridir. Allah'ı ve Resulünü inkâr etmekte tereddüt etmemektedir. Kurduğu sistemini de bu inançsızlık üzerine oturtur. Eğitimi dinsizlik üzerine bina eder. Bütün hak dinlere savaş açar. Güçlü, kuvvetlidir. Dünyanın büyük bir kısmını istilâ eder. Dinsizliği esas alan komünizmin dünyanın büyük bir bülümünü istilâ etmesi, bu hadisin acı bir tecellîsinden ibarettir. Cenab-ı Hak sevgili Resulünü incitmemek için Deccala Mekke ve Medineye girme imkânı vermemiştir, vermeyecektir. İslâm Deccalı olan Süfyanın da Islâmı inkâra dayanan sistemini o mübarek beldelere sokma imkânından mahrum kalacağını yukarıdaki hadis-i şeriften anlıyoruz.

2189. [3:539, Hadîs No: 4253]
Ebû Bekir (r.a.) rivayet ediyor: Deccal, doğuda, Horasan denilen yerden çıkacak. Ona yüzleri katmerli kalkan gibi olan topluluklar uyacak.210[49]

Şuâlar'öa bu hadis şöyle tevil edilir: "Şarkın en cesur ve kuvvetli ve kesretli kavmi ve Islâmiyetin en kahraman ordusu olan Türk milleti, o rivayet zamanında Horasan taraflarında bulunup Anadolu'yu vatan yapmadığından, o zamandaki meskenini zikretmekle Süfyanî Deccal onların içinde zuhur edeceğine işarettir.
"Gariptir, hem çok gariptir. Yediyüz sene müddetinde İslâmiyetin ve Kur'ân'ın elinde şeref-şiâr, bârika-asâ bir elmas kılınç olan Türk milletini ve Türkçülüğü, muvakkaten Islâmiyetin bir kısım şeâirine karşı istimal etmeğe çalışır. Fakat muvaffak olmaz, geri çekilir. 'Kahraman ordu, dizginini onun elinden kurtarıyor1 diye rivayetlerden anlaşılıyor."211[50]

2190. [3:540, Hadîs No: 4256]

Enes'den (r.a.) rivayetle: Duâ ibâdetin özüdür.212[51]

2191. [3:550, Hadîs No: 4257]
îbni Abbas (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarım rivayet ediyor:

Duâ ibâdetin anahtarıdır. Abdest, namazın anahtarıdır. Namaz da Cennetin anahtarıdır.213[52]

2192. [3:540, Hadîs No: 4258]
Ali'den (r.a.) rivayetle:

Duâ mü'minin silâhı, dinin direği, göklerin ve yerin nurudur.214[53]

2193. [3:541, Hadîs No: 4260]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Ezanla kamet arasındaki duâ kabul edilir. O haldeyken duâ ediniz.215[54]

2194. [3:542, Hadîs No: 4264]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Şüphesiz duâ, başa gelmiş ve gelecek olan şeylere faydalıdır. Onun için ey Allah'ın kullan, duaya sımsıkı sarılın.216[55]

2195. [3:543, Hadîs No: 4266]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:

Muhammed ve onun Ehl-i Beytine salavat getirilmedikçe, duâ ile Allah arasında bir perde vardır.217[56]

2196. [3:545, Hadîs No: 4272]
îbniArardan (r.a.) rivayetle:
Dünya tatlıdır, caziptir. Kim onu helâl yolla alırsa, Allah onu kendisine mübarek kılar. Nefsinin arzuları içinde yüzen nice kimse vardır ki Kıyamet Günü ateşten başka nasibi yoktur.218[57]

2197. [3:546, Hadîs No: 4275]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Dünya mü'minin zindanı, kâfirin Cennetidir.[219][58]

Bâzı kimseler hadisin zahirî mânâsına bakarak dünyanın mü'minler için bîr zindan gibi kabul edilmesi, Müslümanların rahat yüzü görmemeleri, sürekli sıkıntı çekmeleri gerektiğini söylerler. Halbuki gerçek, onların düşündüğü gibi değildir. Dünyada neden kâfirler konfor ve rahat içinde yaşasınlar da Allah'ın yeryüzündeki en sadık halifeleri olan Müslümanlar çile ve ızdırap çeksinler? Zaten hadise dikkatle bakıldığında hiç de onların anladıkları gibi bir mânâ ifade etmediği görülür.
Çünkü Mü'minin âhireti de Cennettir, dünyası da. Mü'min, îmanın verdiği nur ve sürûrla gerek ferdî, gerek ailevî ve gerekse toplum içinde huzurlu bir hayat yaşar. Dünyanın meşru her türlü nimetinden gerektiğince faydalanır. Onu dünya nimetlerinden uzaklaştıracak hiçbir gerekçe ve sebep yoktur. Allah, âhiret nimetlerini olduğu gibi dünya nimetlerini de mü'min kulları için hazırlamıştır.
Saadet kaynağı olan îman içte olduktan ve dünya nimetlerinden mümkün olduğunca faydalandıktan sonra dünya niçin zindana dönsün?
Gerçek bu iken Peygamber Efendimiz (a.s.m.) dünya ve âhireti niçin böyle bir ölçüyle anlatmıştır?
Mü'min âhirette öylesine güzel, muazzam ve muhteşem nimetlere kavuşacaktır ki, dünya hayatı böylesine güzel olmasına rağmen âhiret hayatı yanında zindan gibi kalacaktır.
Buna karşılık kâfirin ise âhireti olduğu gibi dünyası da Cehennemdir. Görünüşte ne kadar şatafatlı, tantanalı bir hayat yaşarsa yaşasın, inançsızlığın verdiği sıkıntı ve ızdırab sebebiyle daima huzursuzluk duyar. Hayatın tadını bir türlü alamaz. Ölümü yokluk kapısı, bütün dost ve sevdiklerini asan darağacı olarak gören bir kimsenin dünyada huzur-ve saadet bulması hiç mümkün müdür? Ama kâfir, âhirette öylesine sıkıntı ve azaba maruz kalacaktır ki dünya hayatı onun yanında Cennet gibi kalacaktır. Demek ki hadisi âhirete nisbetle mü'minin dünyası Cehennem, kâfirin dünyası da Cennettir şeklinde anlamak gerekir.

2198. [3:548, Hadîs No: 4279]
İbniAmr'dan (r,a.) rivayetle:
Dünyanın tamamı kısa süre için insanın faydalandığı bir nimettir. Dünya nimetinin en hayırlısı ise dindar ve güzel ahlâklı kadındır.[220][59]

Mü'min ebedî saadetin yolcusudur. Dünya ise kısa bir süre için de olsa bir konaklama yeridir—çünkü âhiret hayalı sonsuz olduğu için dünya hayatı onun yanında göz kırpması gibi kısa bir süre ancak tutar—ve dünya, içerisindeki çeşit çeşit güzellikleriyle birlikte Cenab-ı Hakkın mü'min kulları için hazırlamış olduğu bir nimettir. Bu nimetten mü'min meşru dairede faydalanmasını bilecektir.
Hadis-i şerif dindar ve güzel ahlâklı kadını dünya nimetinin en hayırlısı olarak göstermektedir ki, bu dindar bir kadının önemini açıkça bildirmektedir. Böyle bir kadın, başka bir hadis-i şerifte de evlilik için ilk tercih sebebi olarak gösterilmiştir.
Saliha ve dindar kadın niçin bu kadar önemlidir?
Çünkü kadın insanın hayatını Cennete de çevirir, Cehenneme de. Dindar bir kadın ise huzur kaynağıdır. Onun sayesinde ev Cennete döner. O, herşeyden önce Allah ve Resulünün emirlerine uymayı kendine esas edinîr. Sevgi, saygı, itaat, yardımlaşma, dayanışma, acıyı ve sevinci paylaşma, karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü esas edinen böyle bir hanım, hiç şüphesiz kocasının sevgisini kazanır. Eşinin sevgisini boşa çıkarmak istemeyen koca da ona karşı son derece olumlu davranır. Bu olumluluk ise, Cennetin küçük bir numunesi haline gelen evde bahar havası estirir.
Dindar kadın bilgili, kültürlü, şuurlu, ileri görüşlü, mütevazî, toleranslı ve affedici olur. Bu güzel huylar da aile hayatını Cennete çevirmeye yeter.
İşte bu ve buna benzer sebepler yüzündendir ki dindar ve güzel ahlâklı kadın, dünyanın en hayırlı nimetidir.

2199. [3:549, Hadîs No: 4281]
Ebü Hüreyre (r.a.i Peygamber Efendimizin fa.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah'ı anma, Allah'ın sevdiği şeyler, ilim sahibi ve ilmi öğrenmeye çalışanlar hariç, dünya ve içindeki şeyler Allah'ın rahmetinden uzaktır.[221][60]

Hadîste sayılan (1) Allah'ı anma, (2) Allah'ın sevdiği şeyler, (3) ilim sahibi ve ilmi öğrenmeye çalışanlar gibi hususlar, her türlü iyilik ve fazileti içerisine aldıkları için bunların dışındaki şeylerin Allah'ın rahmetinden uzak olduğu belirtilmektedir.

Dünyanın gayr-ı meşru zevk ve lezzetleri, kötülükleri, sefâhet ve rezaletleri hep Allah'ın rahmetinden uzak şeylerdir. Çünkü bunlar insanı Cehenneme sürükleyen, dünya ve âhireti zindana çeviren hareketlerdir.

Hadiste sayılan Allah'ı anma meselesi, insanın, her an Allah'ın kendisiyle beraber olduğu duygusunu yaşattırdığı için gönlü huzurla doldurur. Kişi sonsuz güç, kuvvet ve ilim sahibi bir Rabbi bulunduğunu düşünüp rahatlar. Bu duygu aynı zamanda insanı kötülüklere karşı da frenler.

Allah'ın sevdiği şeylere gelince; bunun içerisine her türlü iyilik, Alfah'ın emir ve yasaklarına uyma girer.

İlim sahibi ve ilim öğrenme yolunda olma da her türlü İyiliğin başıdır. Bilgisiz hiçbir şey olmaz. İlim, dinin temelini teşkil eder. İlim sahibini ve ilim öğrenmeyi öven birçok âyet ve hadis, İlmin hayatımızdaki yeri ve önemini anlatır.

2200-2299

2200. [3:550, Hadîs No: 4283]
Ebu'd-Derda'dan (r.a. rivayetle:

Allah'ın rızasını aramaya vasıta olan şeyler dışında dünya ve içindeki herşey Allah'ın rahmetinden uzaktır.[222][61]

2201. [3:551, Hadîs No: 4285]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:

Dünya mü'min için sürekli bulanıktır, durulmaz. Nasıl durulabilir ki, onun zindanı ve imtihan vasıtasıdır.[223][62]

2202. [3:551, Hadîs No: 4286]
Talha'dan (r.a.) rivayetle.
Güzel koku stresi giderir. Güzel elbise zenginliği gösterir. Hizmetçiye iyilik etme, Allah'ın, düşmanı yüzüstü düşürmesinin vesilelele-rindendir.[224][63]

2203. [3:552, Hadîs No: 4287]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:

İlaç kullanmak da kaderdendir. Allah'ın izniyle bazan fayda verir.[225][64]

Cenab-ı Hakkın bir ismi de Safîdir. Rezzak ismi açlığı gerektirdiği gibi Şâfî ismi de hastalığı gerektirir. Kul hasla olacaktır ki Cenab-ı Hak, Şâfî ismiyle onu şifaya kavuşturabilir.
Ancak, Cenab-ı Hak şifayı çeşitli sebeplere bağlamıştır. "Tedavi olunuz. Derdi yaratan Allah, devayı da yaratmıştır"[226][65] buyuran Peygamber Efendimiz (a.s.m.) sebeplere sarılmamızı öğütlemiştir. Şifa Allah'tandır. Ama bazan buna bir ilaç vesile olabilmektedir. Öyleyse şifayı Allah'tan bekleyenin doktora, ilaçlara başvurmasının hiçbir sakıncası yoktur. Aksine Resûlullah bunu tavsiye etmektedir.
Fıkıh kitapları tedaviyi kesin, muhtemel, ihtimali az tedaviler olmak üzere üç kısma ayırmışlardır. Bunlardan açlık ânında yemek yeme, susuzlukta su içme gibi bir tedaviye kesin, ilaçfa yapılan bazı tedavileri muhtemel tedavîler içerisinde değerlendirmişlerdir. Üçüncü tedavî de okuma gibi faydası yüzde elliden aşağı ihtimali olan tedavilerdir.
Âlimler, "tedavisi kesin olan hastalıkları tedavî farz, terketmek ise haramdır." Tedavî etmesi muhtemel olan şeylere başvurmayı ise faydalı görmüş, terk etmenin ise haram olmadığını belirtmişlerdir. Böyle tedaviler mubahtır, hatta menduptur. Tıbbî tedavilerin bir kısmı bu sınıfa girmektedir.
Bu taksim çerçevesinde bize düşen bir hastalık ânında tecrübeli doktorlara başvurmak, faydası denenmiş ilaçları kullanmak olmalıdır. Eğer Cenab-ı Hak o vesileyle şifa ihsan edecekse şifâyı verir.
Hadiste ilaç kullanmanın da kaderden olduğu bildirilmiştir. Yâni Allah bizim herhangi bir ilaçla iyi olacağımızı takdir etmişse, o ilacı kullandığımızda kaderimize uygun hareket etmiş oluruz. Ancak ilacın illâ iyileştireceğine dair bir garanti yoktur. Allah o ilaca şifayı yerleştirmişse kul şifa bulur.

2204. [3:552, Hadîs No: 4289]
Aişe'den (r.a.) rivayetle:
Amellerin yazıldığı defterler üçtür. Bir defter vardır ki Allah ondaki hiçbirşeyi affetmez. Bir defter de vardır ki ondakileri affetmesi Allah'a hiç zor gelmez. Bir defter de vardır ki Allah ondaki hiçbirşe-yin karşılığını vermeden bırakmaz. Allah'ın içindeki hiçbirşeyi affetmediği defter, Allah'a ortak koşmanın kaydedildiği defterdir. İçindekileri affetmek Allah'a hiç zor gelmeyen defter ise kulun Rabbiyle kendi arasında olan ve nefsine yaptığı zulümlerdir. Terk ettiği bir günlük oruç, kılmadığı bir vakit namaz gibi. Allah dilerse bunu affeder ve cezalandırmaktan vazgeçer. Allah'ın ondaki hiçbirşeyin karşılığını vermeden bırakmadığı deftere gelince, kulların kendi aralarında yaptığı zulümlerdir. Bunlarda kulların hakları mutlaka biribirle-rinden alınır. [227][66]

2205. [3:555, Hadîs No: 4302]
Sevban (r.a.) rivayet ediyor: Din nasihattir.[228][67]

Müslim'de ve 2251 no'lu rivayette yer aldığına göre Resûl-ü Ekrem (a.s.m.), "Din nasihattan ibarettir" buyurduğunda, "Kim için?" sorusu sorulmuş, Resûlul-lah da "Allah için, kitabı için, peygamberi için,

Müslümanların imamları ve bütün Müslümanlar için" diye karşılık vermiştir.
Hadis bize nasihatin dinin direği olduğunu göstermektedir. Evet, nasihat dini ayakta tutmak için yapılan sözlü, yazılı ve davranışla ilgili bütün faaliyetleri içerisine almaktadır[229][68]

2206.[3:556, Hadîs No: 4303]
Muâz bin Cebel (r.a.) rivayet ediyor:
Borç, dindarlığın bir lekesidir.[230][69]

Peygamber Efendimizin fa.s.m.) dualarından biri, "Borçlanmanın şerrinden Sana sığınırım"[231][70] şeklindedir.
Bütün borçlanmalar için değil, şerli olabilen borçlanmalar için bu dua geçerlidir. Yoksa kişi zamanında ödedikten ve işini bu yolla geliştirebilecek olduktan sonra niçin borçtan Allah'a sığınılmış olsun.
Resûlullah bir başka hadislerinde borçlanmayı hayat ve ölümün fitneleri arasında sayıp Allah'a sığındığında Hz. Ayşe sebebini sormuş, Peygamber Efendimiz de (a.s.m.), "insan borçlandığı zaman yalan uydurur, söz verir de sözünde durmaz" [232][71] buyurmuşlardır.
işte sakıncalı olan borçlanma böyle borçlanmadır. Kişi ödeyebileceği kadar borçlanır, borçlandığında da borcunu öderse, böyle bir borçlanma elbet tehlikeli olamaz. Ama kişi borçlanır, zamanı geldiğinde ödemez, yalan yanlış sözlerle geçiştirmeye çalışır, yeni bir ödeme tarihi verip onda da ödemez ve işi süründü-rürse, böyle borçlanmalardan gerçekten Allah'a sığınmak gerekir.
Hele dindar bir kimsenin yalan söylemesi, alnında bir leke olarak kalır. Sözünde durmayan o kişi toplumda itibarını yitirir, güven duyulmayan insan haline gelir.
Hele böyle bir kişi borcunu ödeyebilmek için hiç de hoş olmayan yollara tevessül ediyor, çalıp çırpıyor, rüşvet alıyorsa şeref ve haysiyetini bütün bütün ayaklar altına alır.
Borçlanmanın bu ve buna benzer tehlikelerini görünce, Resûlultahın borçlanmadan Allah'a sığınışıyla ilgili duasındaki hikmeti daha iyi anlıyoruz.

2207. [3:556, Hadîs No: 4304]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Borç, yeryüzünde Allah'ın bir sancağıdır. Allah bir kulunu zelil etmek istediğinde, o sancağı o kulun boynuna diker.[233][72]

2208. [3:556, Hadîs No: 4305]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Borç iki kısımdır. Kim ki, borcunu ödemek niyetini taşıyarak ölürse, ben onun kefiliyim. Kim de ödeme niyetini taşımayarak ölürse, işte o kimse iyiliklerinden alınıp alıcaklıya verilen kimsedir. O gün dinar ve dirhem yoktur.[234][73]

2209. [3:557, Hadîs No: 4306]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:
Borç, geceleyin kaygı, gündüzleyin zillettir.[235][74]

2210. [3:557, Hadîs No: 4307]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
Borç, din ve şerefi noks ani aştırır.[236][75]

2211. [3:557, Hadîs No: 4308]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Vasiyet yerine getirilmeden önce borçlar ödenir. Mirasçı için vasiyet yapılmaz.[237][76]

Vasiyet, bir malı veya herhangi bir şeyin kullanımını, ölümünden sonra geçerli olmak üzere başkasına vermek mânâsına gelir. Önceki hadislerde vasiyetle ilgili bilgilere yer vermiştik. Bu hadislerinde de Peygamber Efendimiz (a.s.m.), vasiyetle ilgili iki mühim hususa dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, vasiyet yerine getirilmeden önce ölenin borçlarının ödeneceğidir. Bu borç ödenmediğinde, ölü me-sûl olur. Bunun için, mirasçılar ölünün

vasiyetlerini yerine getirmeden önce, bıraktığı mirastan onun borçlarını ödemelidirler. Vasiyeti ise sonra yerine getirmelidirler. Bu da kalan miktarın üçte birisini geçmemelidir.
Hadiste dikkat çekilen bir diğer husus, mirasçı için vasiyet yapılmayacağıdır. Bunun içindir ki, vasiyetin şartlarından birisi de, mal vasiyet edilen kimsenin mirasçı olacak kadar yakın akraba olmamasıdır. Yani kendisine mirastan hisse düşmemesidir. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) başka bir hadislerinde bunun sebebini de açıklamış ve şöyle buyurmuştur:
"Cenâb-ı Hak, her mirasçıya mirastan olan nasibini tâyin etti. Artık hiçbir mî-rasçıya vasiyet etmek caiz değildir [238][77]Demek ki, mirasçıya vasiyet edilmesinin caiz olmamasının sebebi, Allah'ın herkese hissesini vermiş olmasıdır.
Bununla beraber, bir kimse vârislerden birine fazla birşey verilmesini bir maslahata binâen uygun görürse, diğer vârisler de bunu kabul edip razı olurlarsa, bunu sağlığında iken yapabilir. O zaman malında tasarruf hakkına sahip olduğundan, vermek istediği şeyi sağlığında iken teslim edebilir. Fakat bunda da adaleti gözetmeli, diğer mirasçıların haklarını da düşünmelidir.

2212. [3:557, Hadîs No: 4309]
Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ı Rab, İslâmı din, Muhammed'i Resul olarak kabul eden, imanın tadını almıştır.[239][78]

2213. [3:558, Hadîs No: 4311]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Gafiller arasında Allah'ı anan, cihaddan kaçanlarla birlikte kaç-mayıp vuruşmaya devam eden gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan, karanlık evdeki'kandil gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan, şiddetli soğuktan yapraklan dökülmüş ağaçlar arasında yemyeşil duran ağaç gibidir. Gafiller arasında Allah'ı anan kişiye Allah Cennetteki yerini ölürken gösterir. Allah, gafiller arasında Allah'ı anan kimsenin bütün insanlar ve hayvanlar adedince günahlarını affeder.[240][79]

2214. [3:559, Hadîs No: 4312]
Hz. Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Ramazan'da Allah'ı anan kimsenin günahları bağışlanır. Rama-zan'da Allah'tan birşey isteyen kimse mahrum kalmaz.[241][80]

2215. [3:559, Hadîs No: 4314]
İbrahim et-Teyml'den rivayetle:
Kişiyi boğazlamak, yüzüne karşı onu övmendir.[242][81]

2216. [3:561, Hadîs No: 4320]
Ebû Derdâ rivayet ediyor:
îmanın zirvesi şu dört haslettir: Allah'ın hükmüne karşı sabretmek, kadere rızâ göstermek, tevekkülde samimî olmak, Allah'a teslim olmak.[243][82]

2217. [3:561, Hadîs No: 4321]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
îslâmm en son zirvesi Allah yolunda cihaddır. Bu rütbeye ancak en üstün olanlar ulaşır.[244][83]

2218. [3:561, Hadîs No: 4322]
Muaz (r.a.) rivayet ediyor:
Bırak, insanlar iyi ameller işlesinler! Şüphesiz ki Cennet yüz derecedir. Her iki derecenin arası ve her iki derece arasındaki mesafe gökle yer arası kadardır. Firdevs, Cennetin en ortası ve en üstün derecesidir. Onun üzerinde Rahmanın Arşı vardır. Cennetin nehirleri oradan fışkırır. Allah'tan istediğiniz zaman Firdevs'i isteyin.[245][84]

2219. [3:562, Hadîs No: 4324]
Ali'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Ümmetimden arif ve ilhama mazhar kimseleri bırakın. Kıyamet Günü onlar hakkındaki hükmü Allah verinceye kadar "onlar Cennetlik veya Cehennemliktir" diye bir hüküm vermeyin.[246][85]

2220. [3:562, Hadîs No: 4325]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Ben size birşey söylemediğim sürece siz de bana birşey sormayınız. Çünkü, sizden önceki ümmetler ancak çok soru sorduklan ve peygamberlerine muhalefet ettikleri için helak oldular. Size birşey emrettiğimde gücünüz yettiği kadar onu yerine getirin. Size birşey yasakladığımda ise onu terk edin.[247][86]

2221. [3:564, Hadîs No: 4330]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Allah'ı anmak kalblerin şifâsıdır.[248][87]

2222. [3:564, Hadîs No: 4331]
Muaz (r.a.) Resul-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Salihleri anmak günahlara keffarettir. Ölümü hatırlamak sadakadır. Kabri hatırlamak sizleri Cennete yaklaştırır.[249][88]

2223. [3:565, Hadîs No: 4333]
Ukbe bin Hars'dan rivayetle:
Ben namazda iken yanımızda bir miktar altın olduğunu hatırladım. Bizde sabaha kadar kalmasını hoş karşılamadım, dağıtılmasını emrettim.[250][89]

2224. [3:566, Hadîs No: 4338]
İbni Mes'ud (r.a.) rivayet ediyor:
Gözün görmez hale gelmesi günahlara keffâretti̇r. Kulağın işite-mez hale gelmesi günahlara kefîarettir. Bedenden eksilen diğer şeyler de bunun gibidir; ölçülerine göre günahlara keffâret olurlar.[251][90]

İnsanın başına gelen hiçbir musibet yoktur ki, sabredildiği takdirde manen insana çok şeyler kazandırmasın.
Musibetler hadiste de belirtildiği gibi günahlara keffâret olur.
Bu açıdan bakıldığında gözü görmeyen, kulağı işitmeyen, herhangi bir uzvu kopan veya zarar gören insan gerçekten musibete uğramış olmuyor. Cenab-ı Hak vermediği nimetten kulunu sorumlu tutmadığı gibi, elinden aldığı nimetlere karşılık olarak da günahlarını affetmektedir. Şu var ki, kul kaybettiği bu nimetlerden dolayı isyan ve şikâyetlere girmemeli, herşeyi Allah'tan bilip, Yunus Emre gioi "Nârın da hoş, nurun da hoş" deyip sabretmelidir.
İnsan sabretmek zorundadır. Çünkü nimetler kendisinin değildir. Dolayısıyla nimetleri veren Allah, o nimetleri elinden kısa bir süre için de olsa alıyorsa, buna sabretmesini bilmelidir. Bu konuda ümit verici olarak bir kudsî hadiste şöyle buyurulmaktadır:
"Kulumun iki sevgili uzvunu [göz nurlarını] giderirsem, o da ona sabrederse, iki gözüne karşılık ona Cenneti veririm."[252][91]
Ayrıca musibete uğrayan, elden, gözden, kulaktan olan mü'min âhirette öylesine büyük bir nimete erecektir ki, herkes haline gıbta edecektir. Bir hadiste de bu husus şöyle anlatılır:
"Kıyamet Gününde musîbetzedelere sevap verileceği zaman dünyada afiyette ve azaları sağ salim olanlar, dünyada iken derilerinin keskin âletlerle parça parça kesilmiş olmasını arzu edeceklerdir."[253][92]

2225. [3:567, Hadîs No: 4341]
Huzeyfe bin Esld'den rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Peygamberlik son buldu. Benden sonra peygamberlik yoktur. Ancak mübeşşirât vardır. Bunlar kişinin kendisinin gördüğü veya başkasının onun hakkında gördüğü sâlih rüyalardır. [254][93]

2226. [3:568, Hadîs No: 4344]
Ebû Hüreyre (r.a.) Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

İdareci ve ilim sahibi, meclisin üst taraflarına daha lâyıktırlar.[255][94]

2227. [3:568, Hadîs No: 4345]
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan (r.a.) rivayetle:

Dünyada iki yüzlü olan Kıyamet Gününde ateşten iki yüzü olduğu halde gelir.[256][95]

2228. [3:569, Hadîs No: 4351]
Nübeyt bin Şerit Peygamber Efendimizin (a.s.m..) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

Allah'ı anmak, Allah'ın bir nimetidir. Onun şükrünü edâ ediniz.[257][96]

Ra'd Sûresinin 28. âyetinde îman eden insanların özellikleri anlatılırken, "Onlar îman eden ve kalbleri Allah'ın zikriyle huzur bulan kimselerdir. Haberiniz olsun ki, kalbler ancak Allah'ın zikriyle huzura kavuşur" buyurulmaktadır.
Allah'ı zikirden maksat her yerde, her zaman Allah'ı anmak, onu hatırlamaktır. Görüldüğü gibi âyet-i kerime kalblerin Allah'ı anmakla yatıştığını, huzur bulduğunu bildirmektedir. Bu insan için elbetteki herşeyden daha büyük bir nimettir.
O Allah ki, her başlangıç ve sonuç Ona dayanır. Herşey Onda son bulur. Ondan önce kimse yoktur, sonra da kimse olmayacaktır. Herşeyde etkili olan, fakat etkilenmeyen Odur.
Akıl, mantık, duygu, düşünce, ümit, heyecan ancak Onu anmakla mutmain olur ve kemâlini bulur. Ondan başka hiçbir şey insanın en küçük bir hissiyatını dahi tatmin edemez.
Allah'ı zikreden insan bütün arzu ve emellerin, dilek ve maksatların dönüp dolaşıp Ona dayandığını bilir. Ondan daha yüksek veya ikinci bir merci daha yoktur ki Ona yönelelim. Herşeyin dizgini Onun elinde, herşeyin anahtarı Onun yanındadır. Onu bulan her arzusuna kavuşur. Onu bulamayan hiçbirşey bulamaz. Bulsa da başına belâ olur.
İnsan ruhu dış çevrede, sebepler arasında boğulma derecesine gelirken, Allah'ı zikretmekle manen teneffüs eder. Onun eserlerini inceleyip tefekkür ederek Allahüekber sâdâlarıyla hayrete düşer, ruhunu yatıştırır.
Zikretmek âdeta ölü ruhları canlandıran bir iksirdir. O iksir canlara can katar.
Allah'ı her hal ü kârda zikreden insan zikrin verdiği manevî zevki her ân hisseden insandır, inançsız veya zikirsiz insan bu nimetten faydalanamaz.
Allah'ı zikir aynı zamanda Onun verdiği sayısız nimetlere karşı bir şükran ifadesidir. O halde varlığını, birliğini hissettirdiği, sayısız nimetlerle bize Kendini tanıttığı, sevdirdiği için Onu tanıyıp sevecek, Onu dilimizden düşürmemekle şükretmiş olacağız.

2229. [3:570, Hadîs No: 4353]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Günah yalnız işleyen için değil, başkaları için de kötülüktür: Onu ayıplarsa kendisinin de başına gelir. Gıybet ederse günahkâr olur. Rızâ gösterirse ortak olur.[258][97]

2230. [3:572, Hadîs No: 4357]
Zeyd bin Erkam (r.a.) rivayet ediyor:

Altın ve ipek, ümmetimin kadınlarına helâl; erkeklerine ise haramdır.[259][98]

2231. [3:573, Hadîs No: 4358]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Altın müşriklerin süsüdür; gümüş, Müslümanların süsüdür; demir ise Cehennem ehlinin süsüdür.[260][99]

2232. [3:573, Hadîs No: 4359]
Ebu'l-Ca'fa rivayet ediyor:
Annem beni doğurduğunda, vücudundan Busra saraylarını aydınlatan bir nurun çıktığını gördü.
Peygamberimizin doğum ânı, kâinatta en büyük hadisedir. Dolayısıyla böyle mühim bir anda elbette bâzı harika haller yaşanacaktı. Herşey, onu bekleyecek, gelmesine sevinecek ve güzel bir şekilde onu karşılayıp alkışlayacaktı.
İşte Peygamber Efendimizin (a.s.m.) doğduğu anda meydana gelen bu harika hadiselerden birisi de, hadiste İfâde edilen doğumu ânında annesinin vücudundan Busra saraylarını aydınlatan bir nurun çıkmasıdır. Hz. Âmine, gördüğü nur sayesinde Şam'ın saray ve köşklerini seyrettiğini ifâde eder. Peygamberimizin doğumunda bulunan ve

ona ebelik yapma şerefini kazanan Şifâ Hatun da, Peygamberimizin doğumunda doğu ile batının nurla dolduğunu bildirir. Mevlid yazarı Süleyman Çelebi'nin, "Doğdu ol saatte ol sultan-ı din, Nura gark oldu se-mavât u zemin" sözleri de, işte bu nuru ifâde eder.
Peygamberimizin doğumu esnasında annesinin vücûdundan çıkan ve Bus-ra'yı aydınlatan nur, Şam'ın fethedileceğine, yine o esnada gözüken nurun doğu ile batı arasını aydınlatması da şüphesiz Resûlutlahın tebliğ ettiği dinin doğu ile batı arasındaki tüm insanları kucaklayacağını ifade ediyordu.

2233. [3:574, Hadîs No: 4361]

îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle: Hikmetin başı Allah korkusudur.[261][100]

2234. [3:574, Hadîs No: 4362]
Sevban'dan (r.a.) rivayetle:
Dinin başı, Allah için, dîni için, Resulü için, Kitabı için, Müslüman liderler için ve bütün müslümanlar için nasihattir.[262][101]

2235. [3:574, Hadîs No: 4363]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Dinin başı şüpheli şeylerden hassasiyetle kaçınmaktır.[263][102]

Dinimizde hükümler, (1) haram, (2) helâl ve (3) şüpheli şeyler olmak üzere üç kısımdır. Haram, işlenmemesi kesin delillerle istenilen şeydir. İçki içmek, kumar oynamak, rüşvet almak, vermek, zina yapmak gibi. Helâl, yapılmasında bir günah olmadığı yine kesin delillerle ifâde edilen şeydir. Meşru dâirede yiyip içmek gibi. Şüpheli şeyler ise, haram veya helâl olduğu hakkında kesin delil bulunmayan şeylerdir.
İşte Peygamberimiz, bu hadislerinde, haramlığı hakkında kesin delil bulunmayan veya yeterli bilgiye sahip olunmayan şeyleri işlemekten kaçınmanın, dinin başı olduğunu ifâde etmektedir. Bu hadisi açıklayan bir başka hadis ise şu mealdedir:
"Helâl olan şeyler bellidir; haram olanlar da bellidir. Bir de helâl ile haram arasında şüpheli şeyler vardır ki, helâl mı, haram mı olduğunu çoğu kimseler bilmez. Kim ki kendisince günah olması sezilen birşeyi terk ederse, haramhğı kesin olan şeyi haydi haydi terkeder. Kim ki günah olması şüpheli olan şeye cüret ederse, bu da haramhğı açık yasaklara dalmaya yaklaşır. Haramlar Allah'ın korusudur. Bir çoban koru etrafında davarlarını otlatırsa, çok sürmeden koruya dalabilir."[264][103]
Demek oluyor ki, bir Müslüman haram mi, helâl mi olduğu şüpheli birşeyle karşılaştığında, hakkında kesin bir bilgi elde edinceye kadar onu işlemezse, harama girme tehlikesinden kurtulmuş olur. Böyle biri, işi temelden sağlam tutmuş ve dinî hayatını garantiye almıştır.

2236. [3:576, Hadîs No: 4367]
Şüpheli şeylerden hassasiyetle sakınan kişinin iki rekât namazı, şüpheli şeylere bulaşan kimsenin bin rekât namazından daha üstündür.[265][104]

2237. [4:2, Hadîs No: 4368.]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Aklın başı, insanlarla hoş geçinmektir. Dünyada iyilik sahibi olanlar, âhirette de iyilik sahibidirler.[266][105]

2238. [4:2, Hadîs No: 4369]
Said bin Müseyyeb rivayet ediyor:
Meşverete muhtaç olmayan hiç bir kimse yoktur.[267][106]

2239. [4:6, Hadîs No: 4378]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Ben, melekleri Hanıza bin Abdulmuttalib'in ve Hanzale bin Rahb'in cenazesini yıkarken gördüm.[268][107]

2240. [4:7, Hadîs No: 4379]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:

Miraca götürüldüğüm gece ibrahim'i (a.s.) gördüm. Bana şöyle dedi: "Ey Muhammedi Ümmetine selâm söyle ve onlara bildir ki, Cennet toprağı hoş ve temiz suyu tatlı ve kendisi düz ve boş bir arazidir. Bitkileri ise, "Sübhanallahi, ve'lhamdülillah ve lâ ilahe illallahü val-lahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billah"tır.[269][108]

2241. [4:9, Hadîs No: 4384]
Câbir'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Ben Hatice'yi, Cennet nehirlerinden biri üzerinde, inciden yapılmış bir saray içinde gördüm. Orada ne bir boş söz, ne de bir yorgunluk vardır.[270][109]

2242. [4:9, Hadîs No: 4386]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ben Amr bin Âmir el-Huzâî'yi ateşte bağırsaklarım sürüklerken gördüm. O, Mekke'de puta tapmayı ilk başlatan idi.[271][110]

2243. [4:10, Hadîs No: 4387]
Âişe'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Ben insan ve cin şeytanlarını Ömer'den kaçarken gördüm,[272][111]

2244. [4:12, Hadîs No: 4392]
Ebû Rezin (r.a.) rivayet ediyor:
Salih müminin rüyası, peygamberliğin kırk parçasından bir parçasıdır. Sahibi anlatmadıkça rüya bir kuşun ayağına asılı vaziyettedir. Sahibi anlatınca düşer. Rüyayı ancak âlime, akıllı kimseye veya sevdiğin birine anlat.[273][112]

2245. [4:12, Hadîs No: 4394]
Selh bin Sa'd'dan (r.a.) rivayetle:
Kişinin bir gün Allah yolunda düşmana karşı durması, dünya ve üzerindeki şeylerden daha hayırlıdır. Sizden biriniz Cennette kamçısının kapladığı yer, dünyadan ve üzerindeki şeylerden daha hayırlıdır. Kulun Allah yolunda sabah çıkması ve akşam dönmesi, dünya ve üzerindeki şeylerden daha hayırlıdır.[274][113]

2246. [4:14, Hadîs No: 4399]
Übâde bin Sâmit (r.a.) rivayet ediyor:
Allah yolunda bir gün düşmana karşı durmak bir ayın (veya bir yalın) gündüz oruçla, gece ibâdetle geçirilmesinden daha hayırlıdır. Kim Allah yolunda düşmana karşı dururken ölürse, Allah onu kabir azabından korur. Dünya durdukça nöbette imiş gibi kendisine sevap yazılmaya devam edilir.[275][114]

2247. [4:16, Hadîs No: 4404]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Nice gece kalkıp ibâdet yapanlar vardır ki, bu kalkıştan nasipleri sadece uykusuz kalmaktır. Nice oruç tutanlar da vardır ki, bu oruçtan nasiplerini sadece aç ve susuz kalmaktır.[276][115]

ibâdetlerde geçerlilik için ilk ve en önemli şart ihlâstır. Yâni yapılanı sırf Allah için, Allah emrettiği için yapmaktır. İhlâssız amel, ruhsuz cesede benzer. Hiçbir kıymet ve mânâ taşımadığı gibi ibadetlerde şekilden başka ibâdetle yakından uzaktan ilgisi kalmaz. İşte Resûl-ü Erkem (a.s.m.) böylesi kof, ruhsuz ibâdetlere örnek vermektedir. İster gündüz yapılan ibâdetlerde olsun, ister gece yapılan ibâdetlerde olsun bu duygu, bu inanç, bu maksat gözetilmez, riyaya girilirse o ibâdet makbu! olmaz, hiçbir sevap kazandırmaz. Gece ibâdetinden kişiye kafa kala sadece uykusuzluk kalır.
Öte yandan kendisini gece ibâdetine veren öyle kimseler vardır ki bunlar ibâdet eder, gece sabahlara kadar uykusuz kalırlar, ama kazandıkları sevap, gerek o ibâdeti yaparken ve gerekse sonradan kazandıkları günahlar, yaptıkları ihmallerden dolayı sevap hanesinde biışey bırakmaz.
Bazı insanlar da oruç tutarlar, ama ellerinde sadece açlık ve susuzluk kalır. Çünkü bu ibâdeti ihlâsla yapmamışlardır. Veya öylesine bir oruç tutmaktadırlar ki haramla imsak ve iftar yapmakta, gıybet gibi büyük günahları işlemekten çekinmemektedirler. O orucun kazandıracaklarda günahların götürdükleri denkleşmekte sevap namına eide birşey kalmamaktadır. Oysa oruç sadece mideyi aç bırakmak değildir. Mideyle birlikte ele, dile,

göze, kulağa, akla fikre dahi oruç tutturmak gerekir. Kişi midesiyle oruç tuttuğu halde diğer organlarıyla haramlara girmekte tereddüt etmiyorsa oruçtan nasipsiz kalır da farkında olmaz.

2248. [4:16, Hadîs No: 4405]
Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Nice yemek yeyip şükreden vardır ki, sevabı nafile oruç tutup sab-redenkinden daha büyüktür.[277][116]

Sabırla şükür, mü'minin mücehhez olması gerektiği iki manevî haslettir. Bu hasletlerden hangisinin ağır bastığı, öncelik kazandığı, faziletli olduğu tartışma konusu olmuştur. Bazı âlimler sabrın, bazıları da şükrün önceliği üzerinde durmuşlardır. Yukardaki hadiste şükrün faziletinin önceliğine dikkat çekilmiştir. Yiyip içip şükreden kimsenin kazandığı sevabın nafile oruç tutarak sabreden kimsenin elde ettiği sevaptan daha üstün olduğu bildirilmektedir.
Bu nasıl olmaktadır? Onca nafile oruç tutmayı tavsiye eden hadislere rağmen bir nevi oruç tutmama nasıl daha faziletli olabilmektedir?
Herşeyden önce burada yapılan kıyaslama yiyip içip şükretme ile sadece açlığa sabretmeden ibaret olan nafile oruçtur. Cenab-ı Hak âyetlerinde bizleri şükre davet etmekte, şükredenler için büyük mükâfatlar verileceğini bildirmektedir. Şükreden insan Cenab-ı Hakkın kâinat mutfağında kullan için hazırladığı binbir çeşit nimetin, rahmet hazinelerinin tadını, lezzetini teftiş etmekte, müfettişlik ve bakanlık mevkiîne yükselmektedir.
Ruhu bedenine, kalbi nefsine, aklı midesine hükmeden, lezzeti şükür için isteyen ve Sünnete uygun tarzda yiyip içip şükreden bir mü'minin kazandığı sevap elbetteki sadece sabırdan ibaret oruç tutan bir mü'minin kazandığı sevaptan daha büyüktür. Nafile oruç tutan sadece açlığa, susuzluğa, alışılageleni terk etmeye, tahammül etmektedir. Şükreden kişinin şükründe önemli bir sabır da bulunmaktadır. Bu sabır nimetleri isyan ve günahlara âlet etmeyip aksine şükre vasıta kılmak şeklinde kendini göstermektedir.
İşte böylesine bir şükür nafile oruca üstün gelmektedir. Yoksa hadise bakıp da nafile oruç tutmamak tutmaktan daha faziletlidir mânâsı çıkarılmamalıdır. Aksi halde onca nafile orucu tavsiye eden hadisler söylenmezdi. Zâten hadisin başında yer alan "nice" kelimesi belli özellikleri taşıyan şükretmenin, sadece sabırdan ibaret olan nafile oruçtan üstünlüğünü belirtmektedir.

2249. [4:17, Hadîs No: 4409]
İbni Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Nice ilmi yüklenenler vardır ki, dinde ince anlayış sahibi değildirler, îlmi kendine fayda vermeyen kişiye cehaleti zarar verir. Kur'ân'ı seni kötülüklerden sakındırdığı müddetçe oku. Eğer seni kötülüklerden sakındırmıyorsa okumamışsın demektir.[278][117]

2250. [4:18, Hadîs No: 4411]
Hasan Basri (r.a.) rivayet ediyor:
Receb Allah'ın ayı, Şaban benim ayım, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.[279][118]

2251. [4:18, Hadîs No: 4412]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Allah Ebû Bekir'e merhamet etsin. Kızım benimle evlendirdi. Hicrette beni Medine'ye taşıdı. Bilâl'ı efendisinden satın alarak hürriyetine kavuşturdu. İslâmiyette Ebû Bekir'in malından faydalandığım kadar hiçbir maldan faydalanmış değilim.
Allah Ömer'e merhamet etsin. Acı da olsa gerçeği söyler. Hakkı söylemesi kendisini dostsuz bırakmıştır.
Allah, Osman'a merhamet etsin. Melekler kendisinden haya ediyor. Tebük Savaşına çıkacak olan "zorluk ordusunu" donattı. Mescidimizi, hepimizi içine alacak kadar genişletti.
Allah, Ali'ye de merhamet etsin. Allah'ım, hakkı onun döndüğü tarafa dönder.[280][119]

2252. [4:19, Hadîs No: 4413]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Allah, Abdullah bin Revaha'ya merhamet etsin. Nerede namaz vakti girerse orada devesini çökertir, namazını kılardı.[281][120]

2253. [4:18, Hadîs No: 4414]

Galib bin Ebhar'dan rivayetle:

Allah, Kuss bin Saide'ye merhamet etsin. O babam İbrahim oğlu, İsmail'in dini üzereydi.[282][121]

Hadiste, Peygamberimizin "Allah rahmet etsin" şeklindeki duasına mazhar oian ve Hz. İbrahim'in tevhid dini üzere oiduğu bildirilen Kuss bin Saide, Câhili-ye Devrinde yaşamış birisiydi. Fakat Cahiliye Devrinin pisliklerinden kendisini korumuştu. Allah'a îman etmiş, putlara tapmamıştı. Kuss bin Saide, Peygamberimiz henüz Peygamberlikle vazifelendirilmeden önce, aralarında Peygamberimizin ve Hz. Ebû Bekir'in de bulunduğu bir topluluğa hitaben bir konuşma yapmıştı. Konuşması şu mealdeydi:
"Ey insanlar, geliniz! Dinleyiniz, belleyiniz, ibret alınız. Yaşayan ölür, ölen fâni olur. Olacak neyse olur. Yağmur yağar, otlar biter; çocuklar doğar, annelerinin ve babalarının yerini alır. Derken, hepsi ölür gider.
"Hadiselerin ardı arkası kesilmez. Hepsi birbirini kovalar. Kulak veriniz, dikkat kesiliniz; gökte haber, yerde ibret alınacak şeyler var. Yeryüzü büyük bir divan, gökyüzü yüksek bir tavan; yıldızlar yürür, denizler durur. Gelen kalmaz, giden gelmez. Acaba vardıkları yerden memnun oluyorlar da onun için mi kalıyorlar? Yoksa orada kalıp da uykuya mı dalıyorlar?
"Yemin ederim ki, Allah katında bir din vardır. O din, bulunduğunuz dinden daha sevimlidir. Allah'ın göndereceği bir peygamber vardır ki, gelmesi pek yakındır. Gölgesi başınızın üstüne gelmiştir. Ne mutlu o kimseye ki, ona îman eder. Yazıklar olsun, ona isyan ve muhalefet edecek bedbahta. Yazıklar olsun, ömürleri gafletle geçen milletlere.
"Ey insanlar! Hani nerede babalar, dedeler, atalar? Nerede soy sop? Hani o süslü saraylar ve mermer binalar yükselten Âd ve Semûd kavimleri? Hani ya dünya varlığından gururlanıp da, 'Ben sizin en büyük Rabbiniz değil miyim?' diyen Firavunla Nemrut?
"Onlar zenginlikçe, kuvvet ve kudretçe sizden çok daha üstündüler. Ne oldular? Bu yer onları değirmeninde öğüttü, toz etti, dağıttı. Kemikleri bile çürüyüp dağıldı. Evleri yıkılıp ıssız kaldı. Yerlerini, yurtlarını şimdi köpekler şenlendiriyor. Sakın onlar gibi gaflete düşmeyin! Onların yolundan gitmeyin.
"Herşey fânidir. Bakî olan ancak Allah'tır. Ki O, birdir, ortağı ve benzeri yoktur. İbâdet edilecek ancak Odur, doğmamış ve doğurmamıştır. Evvel gelip geçenlerde, bize ibret olacak çok şeyler vardır.
"Ölüm bir ırmaktır. Girecek yerleri çok, ama, çıkacak yeri yoktur. Büyük küçük hep göçüp gidiyor. Giden geri gelmiyor. Kat'î bildim ki, herkese olan, size ve bana da olacaktır."[283][122]
Bu konuşmayı yapan Kuss bin Saide, geleceğini müjdelediği son peygamberin gönderildiği günlere kavuşamadan vefat etti.
Peygamber Efendimiz {a.s.m.), peygamber olarak gönderildikten sonra, bir sohbet esnasında, "Kuss bin Saide'nin bir zamanlar Sûk-u Ukaz'da, bir deve üzerinde, 'Yaşayan ölür, ölen fâni olur, olacak neyse olur!' diye yaptığı konuşma hiç hatırımdan çıkmaz. O bir hayli söz daha söylemişti. Zannetmem ki, hepsi hatırımda kalmış olsun!" demişti.
Hazret-i Ebû Bekir, "Ey Allah'ın Resulü, ben de orada idim. Onun söylediği sözlerin tamamı hatırımdadır" dedi ve söylediklerini aynen tekrarladı.

2254. [4:22, Hadîs No: 4418]
Amr bin Avf Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah Ensara, Ensann çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına merhamet etsin.[284][123]

2255. [4:22, Hadîs No: 4421]
Ebû Eyyûb el-Ensârî (r.a.) Resâlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Allah, ümmetimden abdest alırken ve yemek yedikten sonra parmak aralarım ovahyarak yıkamayana ve dişlerini temizleyenlere merhamet etsin.[285][124]

2256. [4:23, Hadîs No: 4422]
Âişe (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah, helâl kazanan, iktisatla harcayan, fazlasını da fakirlik ve ihtiyaç günü olan Kıyamet için önünden gönderene merhamet etsin.[286][125]

2257. [4:23, Hadîs No: 4423]
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmaktadırlar:

Allah, dilini ıslah eden kişiye merhamet etsin.287[126]

Dili korumaktan maksat yalan, gıybet, küfür hatta boş, mânâsız, lüzumsuz sözler söylemekten ve çok konuşmaktan uzak durmak demektir. Çok konuşanın az konuşana göre hata yapma ihtimali daha fazladır. Kişi konuşacaksa ya hayrı, faydalıyı söylemeli; zararlıyı, kötü olanı terk etmelidir. Sonra ihtiyaç kadannca konuşmalı, ölçüyü kaçırmamalıdır.
Zamanı tanımaktan maksat da, çağın şartlarına göre hareket edebilmektir. Yâni ilimde, teknolojide, faydalı olan herşeyi aimada çağdan geri kalmamaktır. Islâmî hizmetlerde de çağın şartları dikkate alınmalı, Islâmın bilhassa asrımıza bakan hakikatleri nazara verilmelidir. Çünkü Kur'ân her asra hitap etmektedir.
istikâmetten maksat ise akıl, öfke ve şehvet duygularını istikâmette tutabilmek, her türlü aşırılıklardan korumak; aklı hikmet, öfkeyi şecaat, şehveti de iffette muhafaza etmektir. Bu üç ana duyguda olduğu gibi, insan her türlü işinde de istikâmeti muhafaza edebilmelidir.
İşte hadiste anlatılan bu üç kimseye Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) düa etmekte, onlara Allah'tan merhamet dilemektedir.

2258. [4:24, Hadîs No: 4424]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Allah, ikindi namazından önce dört rekât sünnet kılan kişiye, merhamet etsin.288[127]

2259. [4:24, Hadîs No: 4426.]
Ebû Ümâme'den (r.a.) rivayetle:
Allah ya konuşup hayır kazanan, ya susup selâmette olan kişiye merhamet etsin.289[128]

2260. [4:26, Hadîs No: 4433]
Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah, din kardeşinin şerefi veya malı konusunda kendisi üzerinde bir hakkı olup da, Kıyamet Gününde bu hak kendisinden alınmadan önce helâllik dileyen kula merhamet etsin. O gün dinar ve dirhem yoktur. İyilikleri varsa bu iyiliklerden alınır, iyilikleri yoksa, hak sahiplerinin günahlarım kendisine yüklerler.290[129]

2261. [4:27, Hadîs No; 4435]
Hasan-ı Basrî'den (r.a.) rivayetle:
însanlar onları hasta zannettikleri halde aslında hasta olmayıp Allah korkusundan dolayı sararıp solan bir topluluğa Allah merhamet etsin.291[130]

Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bu hadislerinde, Hz. Hamza'mn ve Hz. Han-zala'nın faziletine dikkat çekmektedir. Hz. Hamza, Peygamberimizin amcasıydı. İlk Müslümanlardandı. Cesaretiyle meşhurdu. O Müslüman olduktan sonra Sa-habîler rahat bir nefes aldılar. Çünkü müşrikler ondan çekindiklerinden, zulümlerine geçici de olsa ara vermişlerdi.
Hz. Hamza, gerek Bedir, gerekse Uhud Savaşında büyük kahramanlıklar gösterdi. Uhud Savaşında şehid düştü ve Resûlullahın ifadesiyle "şehidlerin efendisi" olarak Allah'ın rahmetine kavuştu. Onun şehadeti başta Peygamberimiz olmak üzere bütün Müslümanları derinden üzdü. Peygamberimiz yukarıdaki hadislerinde Hz. Hamza'yı meleklerin yıkadıklarını müjdelemektedir.
Hadiste meleklerin yıkadıklarına dikkat çekilen bir diğer Sahabî de Hz. Han-zala'dır. Bu Sahabî Uhud Savaşında şehid olmuştu. Peygamberimiz, "Arkadaşınız Hanzala'yı melekler .yıkadılar. Durumunu hanımına sorar mısınız?" buyurdu. Durumu soran Sahabîler ondan şu cevabı aldılar:
"Uhud Harbine davet çıkınca hemen evden çıktı. Cünuptü. Yıkanma fırsatı bulamamıştı. Yıkansaydı savaşa geç kalacaktı."
Bunu haber alan Peygamberimiz, "Melekler işte bunun için onu yıkadılar" buyurdular.292[131]
Evet, Sahabîlerin hayatında cihad öylesine önemli bir yer tutuyordu ki, cihad çağrısını duyar duymaz hemen koşuyorlardı.

2262. [4:27, Hadîs No: 4436]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Allah Hz. Musa'ya (a.s.) merhamet etsin. Kendisine bundan çok daha fazla sıkıntı verildi de o sabretti.293[132]

2263. [4:28, Hadîs No: 4439]
Muâz bin Cebelden (r.a.) rivayetle:
Allah kardeşim Yahya'ya (a.s.) merhamet etsin. Hani o küçükken çocuklar kendisini oyuna çağırmışlar, o da "Ben oyun için mi yaratıldım?" demişti.[294][133]

2264. [4:29, Hadîs No: 4440]
İbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:,
Allah, dilini koruyan, zamanını tanıyan ve gittiği yol doğru olan kimseye merhamet etsin.[295][134]

2265. [4:29, Hadîs No: 4442]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Allah, çocuğuna kendisine iyilik yapması için yardım eden babaya merhamet etsin.[296][135]

2266. [4:29, Hadîs No: 4443]
Zeyd bin Halid el-Cühenî rivayet ediyor:
Allah, bizden bir söz işitip iyice kavrayan, sonra da onu kendisinden daha kavrayışlı birisine ulaştıran kimseye merhamet etsin.[297][136]

2267. [4:30, Hadîs No: 4446]
Übey bin Ka'b'dan (r.a.) rivayetle:
Allah'ın rahmeti bizim de, Musa'nın da üzerine olsun. Eğer sabret-seydi, arkadaşından hayret verici şeyler görecekti.[298][137]

2268. [4:32, Hadîs No: 4451]
Ebû Talha (r.a.) rivayet ediyor:
Verilen selâmı alınız, gözünüzü harama karşı yumunuz ve güzel söz söyleyiniz.[299][138]

2269. [4:32 Hadîs No: 4453]
Müstevrid'den rivayetle:
îğneyi ve ipliği sahibine geri veriniz. Kim ki, bir iğne veya ipliği zimmetine geçirirse Kıyamet Günü onu getiremese bile getirmeye zorlanır.[300][139]

2270. [4:33, Hadîs No: 44563]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ın rızâsı babanın rızâsını kazanmaktadır. Allah'ın gazabı da babayı kızdırmaktadır.[301][140]

2271. [4:364, Hadîs No: 4459]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Yanında benim adım anıldığı halde bana salavat getirmeyen kişinin burnu yere sürtülsün. Üzerinden Ramazan gelip geçtiği halde günahları bağışlanmayan kişinin burnu yere sürtülsün. Anne ve babası, yanında ihtiyarladığı halde onları razı ederek Cennete giremeyen kimsenin burnu yere sürtülsün.[302][141]

2272. [4:34, Hadîs No: 4461]
Sevban (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimden yanlışlıkla yaptıkları, unuturak işledikleri ve yapmaya zorlandıkları şeylerin günahı kaldırılmıştır.[303][142]-

İnsan, diğer mahlukaîtan farklı olarak, yaptığı davranışlardan mes'ûl olan bir varlıktır. Ameline göre ya mükâfat görür veya cezalandırılır.
Peygamberimiz, yukarıdaki hadislerinde, insandan mes'ûliyeti kaldıran bâzı hususlara dikkat çekmektedir. Bunlardan birisi hatâ ile yapılan şeylerdir. Hatâ, bir söz veya davranışın, yapanın veya söyleyenin irâdesine aykırı olarak meydana gelmesidir. Bu durumda, mes'ûliyet kalkar. Meselâ yalan yere yemin etmek ağır mes'ûliyet

gerektiren bir davranıştır. Fakat birşeyi yapmadığı halde yaptığını zannederek "Vallahi yaptım" diye yemin eden kimse, bu yemininden dolayı mes'ûl değildir. Bununla ilgili olarak Bakara Sûresinin 225. âyet-i kerimesinde şöyle buyurulur:
"Allah, sizi yanlışlıkla veya yanılarak ettiğiniz yeminlerden dolayı mes'ûl tutmaz."
Hadiste ifâde edilen günahı kaldıran hususlardan ikincisi, unutmaktır. Meselâ unutarak orucunu yiyen ve vaktinde namazını kılmayı hatırlayamayan, bundan dolayı mes'ûl değildir. Unutan kimse hatırlayana kadar yükümlülükten muaf tutulur. Peygamberimiz başka bir hadislerinde de bununla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:
"Kim uyur veya unutur da namazını kılmazsa, onu hatırlayınca kılsın."[304][143]
Yalnız burada yatmadan önce namaza kalkmak için gerekli tedbiri almak gerektiğini de belirtelim. Varsa saat kurulmalı, uyumayan biri varsa ona tenbihte bulunulmalıdır. Namazı unutmamak için de İlk fırsatta kılmalıdır.
Ölüm veya bir uzvunun kesilmesi gibi ciddî bir tehditle karşılaşan kimse zorlama karşısında yaptığı fiilden veya sözden dolayı günahkâr olmaz. Böyle bir tehdide maruz kalan kimse, şarap içse, domuz eti yese bir günah kazanmış olmaz. Zorlamaya maruz kaldığı halde şarap içmeyen ve domuz eti yemeyen ve bu sebeple zarara uğrayan birisi de, bununla sevap kazanmış olmaz. Bilakis mes'ûl olur. Ancak, zaruret hali de olsa, zorlama, yasakları ortadan kaldırmaz. Sadece ruhsat temin eder. Şarap içmek, domuz eti yemek her zaman haramdır. Ancak böylesi durumlarda geçici bir çâre olarak ruhsat verilmiştir.
Burada bir hususu daha ifâde edelim: Allah'ı inkâra zorlanan birine her ne kadar diliyle istenileni söylemesi için ruhsat verilmişse de, sabrederek şehid düşmesi, onun için büyük bir fazilettir. Bunun gibi, başkasına âit bir malı yemek zorunda kalan bir kimsenin bunu yapmayıp neticesine katlanması fazilettir. Yemesi ise bir ruhsattır. Böyle yapan günahkâr olmaz.

2273. [4:35, Hadîs No: 4463]
Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Şu üç kişiden sorumluluk kaldırılmıştır: İyileşinceye kadar akıl hastası olan deliden, uyanmcaya kadar uyuyandan, bulûğ çağına erinceye kadar çocuktan.[305][144]

2274. [4:36, Hadis No: 4464]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ı iyice tanıyan bir âlimin bir rekât namazı, Onu tam tanımayan bir câhilin bin rekât namazından daha hayırlıdır.[306][145]

Allah'ı tanıyan âlim, namazın mânâsını çok iyi anlamış olan kimsedir. Namaz nedir? Ne mânâlar ifade etmektedir?
Namazın mânâsı Cenab-i Hakkı tazim, teşbih ve şükürdür. Onun sonsuz büyüklüğü, celâli, kemâli, cemâli, azameti karşısında gerek dille, gerek halle "Allâ-hüekber" diyerek tazimde bulunma, "Sübhanellah" diyerek yüceltme, "Elhamdülillah" diyerek şükür ve hamd etmekten ibarettir.
İbadetin mânâsı, kulun acizlik, fakirlik ve zayıflığını hissederek Cenab-t Hakkın sonsuz büyüklüğü, kudreti, ilmi ve rahmetini düşünüp heyecanlanma, hayret ve muhabbet duygularını dile getirerek secdeye kapanmadır. Namazda kul kusur ve hatalarını istiğfarla dile getirir ve Rabbinin, yaratıkların taşıdıkları ve ehl-i dalâletin isnad ettikleri her türlü eksik ve kusurlardan uzak olduğunu îlân eder.
İşte Allah'ı bilen âlim, namazın taşıdığı bu mânâları çok iyi bilen insandır. Âlemlerin Rabbinin huzurunda bulunduğu şuuru içerisinde huşu ve huzû İle namazını kılmaktadır. Sonra namazın farzlarını, vaciplerini, tadil-i erkânını, sünnetlerini, âdabını da bilmektedir. Câhil insanlar ise, namazın mânâsının şuurunda olmaması bir yana çoğu zaman namazın farz, vacip, sünnet ve âdabını bilmekten de mahrumdurlar.
Bunun içindir ki Allah'ı bilen âlimin bir rekat namazı, câhilin bin rekat namazından daha efdaldir.

2275. [4:36, Hadîs No: 4465]
Âişe'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
İki rekât sabah namazı, dünya* ve içindeki herşeyden daha hayırlıdır.[307][146]

2276. [4:36, Hadîs No: 4467]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Misvak kullanılarak kılman iki rekât namaz, misvaksız kılman yetmiş rekât namazdan daha faziletlidir. Gizli yapılan bir duâ, açıktan yapılan yetmiş duadan daha faziletlidir. Gizli verilen bir sadaka, açıktan verilen yetmiş

sadakadan daha faziletlidir.[308][147]

2277. [4:37, Hadis No: 4468]
Câbir'den (r.a.) rivayetle:

Sarıkla kılanan iki rekât namaz, sanksız kılınan yetmiş rekât namazdan daha hayırlıdır.[309][148]

2278. [4:37, Hadîs No: 4471]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:

Gecenin ortasında kılman iki rekât namaz günahları affettirir.[310][149]

2279. [4:39, Hadîs No: 4477]
Hassan bin Atıyye'den rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Âdemoğlunun gecenin ikinci yarısında kılacağı iki rekât namaz, kendisi için dünya ve içindeki şeylerden daha hayırlıdır. Eğer ümmetime zorluk çıkarmayacağım bilseydim, bu iki rekât namazı onlara farz kılardım.[311][150]

2280. [4:39, Hadîs No: 4478]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:

Mekke'de geçirilen bir Ramazan, Mekke'den başka bir yerde geçirilen bin Ramazan'dan daha faziletlidir.[312][151]

2281. [4:39, Hadîs No: 4479]
Ramazan mübarek bir aydır. Onda Cennet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar zincire vurulur. Her gece bir nida edici şöyle seslenir: "Ey hayrı arayan, hayra yönel.Eş şerri arzulalayan vazgeç [313][152]

2282. [4:39, Hadîs No: 4480]
Bilâl bin Hars el-Müzenî'den rivayetle:
Medine'de geçirilen bir Ramazan, onun dışındaki yerlerde geçirilen bin Ramazan'dan daha hayırlıdır. Medine'de geçirilen bir Cuma, onun dışında geçirilen bin Cuma'dan daha hayırlıdır.[314][153]

2283. [4:40, Hadîs No: 4484]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Zaman zaman kalblerinizi dinlendirin.[315][154]

2284. [4:41, Hadis No: 4486]
İbni Abbas 'dan (r.a.) rivayetle:
Cennetin kokusu beş yüz senelik mesafeden duyulduğu halde, ahi-ret ameliyle dünyalık isteyen kimse onu duyamayacaktır.[316][155]

2285. [4:42, Hadîs No: 4488]

îbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor: Evlat kokusu Cennet koku s un dan dır.[317][156]

2286. [4:43, Hadîs No; 4490]
İbni Amr'den (r.a.) rivayetle:

Rüşveti veren de alan da Cehennemdedir.[318][157]

2287. [4:45, Hadis No: 4494]
Ebû Katâde (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Güzel rüya Allah'tandır. Kötü rüya da şeytandandır. Birisi hoşlanmadığı bir rüya görürse, sol tarafına tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Bunu yaptığında bu rüya ona zarar vermez. Onu hiç kimseye anlatmasın. Eğer güzel bir rüya görürse, onu başkasına müjdelesin. Fakat ancak sevdiği kimselere anlatsın.[319][158]

2288. [4:47, Hadîs No: 4497]
Avfbin Mâlik (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Rü'ya üç çeşittir. Bir tanesi insanoğlunun üzülmesi için şeytanın verdiği korkulardır. İkincisi, uyanıkken fazla önem verdiği birşeyin rüyasına girmesidir. Biri de peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır.[320][159]

2289. [4:50, Hadîs No: 4502]
İbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Faiz yetmiş çeşittir, şirk de bunun kadardır.[321][160]

2290. [4:50, Hadîs No: 4505]
îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Faizli kazanç, çok gibi görünse de, sonuç itibarıyla azalır.[322][161]

2291. [4:51, Hadis No: 4511]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:
Kişi kendine âit binitin ön tarafına oturmaya, bir yerden çıktıktan sonra geri döndüğünde eski yerine oturmaya herkesten daha çok hak sahibidir.[323][162]

2292. [4:52, Hadîs No: 5416]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Kişi dostunun dini üzeredir. O halde sizden biriniz kiminle dostluk ettiğini iyi düşünsün.[324][163]

2293. [4:54, Hadîs No: 4522]
Ebû Hüreyre (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurdu-tunu rivayet ediyor:
Rahmet önce imamın üzerine iner. Sonra sağındaki ilk kişiye, son-~ada sırasıyla diğerlerine.[325][164]

2294. [4:54, Hadîs No: 4524]
Ebû'd-D er da'dan rivayetle:
Rızık kişiyi ecelinden daha fazla arar.[326][165]

2295. [4:56, Hadîs No: 4529]
Cerir bin Abdullah rivayet ediyor: Yumuşak huyluluk hikmetin başıdır.[327][166]

2296. [4:56, Hadîs No: 4531]
Cerir bin Abdullah'dan rivayetle:
Malın artışı ve bereket kanaatkârlığa bağlıdır. Kanaatkârlıktan mahrum olan hayır ve berekketen de mahrumdur.[328][167]

2297. [4:59, Hadîs No: 4544]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor: Eğlendiğiniz şeylerin en hayırlısı atıcılıktır.[329][168]

2298. [4:60, Hadîs No: 4549]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Rüzgar Allah'ın emriyle hareket eden şeylerdendir. Rahmet de getirir, azab da. Estiğini gördüğünüzde ona sövmeyiniz. Allah'tan hayrını isteyiniz. Şerrinden de Allah'a sığınınız.[330][169]

2299. [4:61, Hadîs No: 4553]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Adamın biri bir köydeki din kardeşini ziyarete gidiyordu. Allah onun yolu üzerine insan şeklinde bir melek dikti. Melek o adama, "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. Adam, "Şu köydeki din kardeşimi ziyarete gidiyorum" cevabını verdi. Melek, "Orada elde edeceğin bir menfaat var mı?" diye sordu. O "Hayır, sadece ben onu Allah için sevdiğimden gidiyorum" dedi. Melek, "Ben Allah'ın sana gönderdiği elçisiyim. Şüphesiz senin onu sevdiğin gibi, Allah da seni sevmektedir" dedi.[331][170]

2300-2399

2300. [4:61, Hadîs No: 4554]
Ebû Zer'den (r.a.) rivayetle:
Mezarları ziyaret et ki, âhireti hatırlayasm. Ölüleri yıka. Şüphesiz cansız ve soğuk cesede dokunmada çok tesirli bir öğüt vardır. Cenaze namazlarını kıl. Belki bu seni hüzünlendirir. Hüzünlü kimse Kıyamet Günü Allah'ın Arşının gölgesinde bulunacak ve her hayra mazhar olacaktır.[332][1]

2301. [4:62, Hadîs No: 4555]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
Az az ziyaret etki, sevgin artsın.[333][2]

2302. [4:63. Hadîs No: 4556]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allah için ziyaret et. Çünkü Allah için ziyarete gidene yetmiş bin melek arkadaşlık eder.[334][3]

2303. [4:63, Hadis No: 4558]
îbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:
Fıtır sadakası, oruç tutan için boş söz ve günahlardan temizliktir. Fakirler için îse bir rızıktır. Onu Bayram namazından önce ödeyen kişi için o makbul bir sadakadır. Namazdan sonra ödeyen kimse için ise normal bir sadaka olur.[335][4]

2304. [4:64, Hadîs No: 4561]
Bbû Zer'den (r.a.) rivayetle:
Zemzem açlar için gıda, hastalar için şifâdır.[336][5]

2305. [4:65, Hadîs No: 4564]
Alkame bin Huveyris rivayet ediyor: Gözlerin zinası harama bakmaktır.[337][6]

2306. [4:66, Hadîs No: 4566]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle: Dilin zinası müstehcen sözlerdir.[338][7]

2307. [4:66, Hadîs No: 4568]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:
Birbiriyle denk olanları evlendiriniz. Denginiz olanlarla evleniniz. Nutfeleriniz için iyi tercih yapınız.[339][8]

2308. [4:67, Hadîs No: 4571]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Ölmek üzere olanlarınızı "Lâ ilahe İllallah"la azıklandırınız.[340][9]

2309. [4:67, Hadîs No: 4573]
Zeyd bin Sâbit'den (r.a.) rivayetle:
Kabirleri ziyaret edin. Fakat orada îslâma uymayan sözler söylemeyin.[341][10]

2310. [4:69, Hadîs No: 4579]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Ramazan ve Kurban bayramlarını "Lâ ilahe îlllallah"lar ile "Allâ-hü ekber"lerle, wElhamdülillah"larla aSübhanallah"larla süsleyiniz.[342][11]

2311. [4:69, Hadîs No: 4580]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Sohbet meclislerinizi bana getireceğiniz salavatlarla süsleyiniz. Şüphesiz bana getirdiğiniz salavatlar, sizin için ışıktır.[343][12]

2312. [4:69, Hadîs No: 4583]
Enes (r.a) rivayet ediyor:
Müslüman kardeşini evinde ziyaret edip yemeğinden yiyen kişi, kendisine yemek yediren o kardeşinden daha üstün derecededir.[344][13]

2313. [4:70, Hadis No: 4584]
Îbni Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Komşusunun hanımıyla zina eden kimsenin yüzüne Kıyamet günü Allah rahmetiyle bakmaz, onu temize çıkarmaz ve ona şöyle der: "Girenlerle birlikte Cehenneme gir."[345][14]

2314. [4:71, Hadis No: 4589]
Ebû'd-Derda (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Zekât îslâmın köprüsüdür.[346][15]

2315. [4:72, Hadîs No: 4591]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle: Zina fakirlik getirir.[347][16]

2316. [4:72, Hadîs No: 4593]
Ebû Zer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Dünyaya önem vermemek, helâli kendisine yasaklamakta ve malı boşu boşuna harcamakta değildir. Dünyaya Önem vermemek, Allah'ın elindekine kendi elindekinden daha fazla güvenmen ve musibete uğradığın ve onu çektiğin esnada da sevabına istekli bulunuşun-dadır.[348][17]

2317. [4:74, Hadîs No: 4596]
îbni Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Dünyâya kalben ehemmiyet vermemek, kalbi ve bedeni rahatlatır. Dünyaya karşı istekli olmak, kaygı ve üzüntüyü arttırır. Tembel tembel oturmak kalbi katılaştırır.[349][18]

2318. [4:80, Hadîs No: 4616]
Câbir (ra.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
İlmi aramada birbirinizle yansın. Doğru sözlü birinden ilmî bir mesele nakletmek, dünyadan ve dünya üzerindeki altın ve gümüşten daha hayırlıdır.[350][19]

2319. [4:80, Hadîs No: 4618]
Enes'den (r.a.) rivayetle Resûlullak Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Dünyadaki sıkıntı anları, âhiretteki sıkıntı anlarını yok eder.[351][20]

2320. [4:80, Hadîs No: 4619]
Ebû Eyyub'tan rivayetle:
Hastalıkla geçen saatler, günah işlenen saatlere keffâret olur.[352][21]

2321. [4:81, Hadîs No: 4622]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:

Alimin yatağına yaslanarak bir müddet ilimle meşgul olması ibâdet eden kimsenin yetmiş yıllık ibâdetinden daha hayırlıdır.353[22]

2322. [4:81, Hadîs No: 4624]

Ebû Said'den (r.a.) rivayetle: Seyahat ediniz ki sıhhat bulaşınız.354[23]

2323. [4:83, Hadîs No: 4630]
Ebû Katade (r.a.) rivayet ediyor:
Topluluğa su dağıtan en son içer.355[24]

2324. [4:84, Hadîs No: 4632]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Hediye verirken çocuklarınız arasında ayırım yapmayınız. Eğer ben birini tercih etseydim, kızları tercih ederdim.356[25]

2325. [4:85, Hadîs No: 4635]
"Sübhanallah" sevap kefesinin yarısını doldurur. "Elhamdülmil-lah" tamamını doldurur. "Allahü ekber" gökle yerin arasını doldurur. Temizlik îmanın yarısıdır. Oruç, sabrın yarısıdır.357[26]

2326. [4:87 Hadîs No: 4643]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Yedi şey vardır ki, kul ölümünden sonra mezarında iken mükâfatı kendisi için yazılmaya devam eder. Bunlar: (1) Bir ilmi öğreten, (2) bir su kanalını açan, (3) bir kuyu kazan, (4) bir hurma ağacı diken,
(5) bir cami yapan, (6) bir kitabı miras bırakan, (7) ölümünden sonra Allah'tan kendisi için bağışlanma dileyen bir evlât bırakan.358[27]

2327. [4:88, Hadîs No: 4645]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onları başka hiçbir gölgenin bulunmadığı Kıyamet Gününde, Arş'mın gölgesinde gölgelendirecektir: (1) Âdil idareci, (2) Allah'a ibâdet ede ede büyüyen genç, (3) camiden çıkınca, bir daha oraya dönünceye kadar gönlü camiye bağlı olan, (4) Allah için birbirlerini seven, bu sevgi üzere bir araya gelen ve bu sevgiyle birbirlerinden ayrılan iki kişi, (5) hiç kimsenin bulunmadığı yerde Allah'ı anıp gözleri yaşla dolan, (6) makam ve güzellik sahibi bir kadın kendisini harama davet ettiğinde "Ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkuyorum" diye reddeden kimse, (7) sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek şekilde sakadayı gizli veren kimse.359[28]

2328. [4:91, Hadîs No: 4648]
Amr bin Şakva rivayet ediyor:
Yedi sınıf insan vardır ki ben ve duası kabul edilen bütün peygamberler onlara *lânet okumuşlardır: (1) Allah'ın kitabından olmayan şeyi ona ekleyen, (2) Allah'ın kaderini inkâr eden, (3) Allah'ın yasakladığım helâl gören, (4) Allah'ın evlenilmesini haram kıldığı ailelerimden biriyle evlenmeyi helâl gören, (5) yolumu terk eden, (6) ganimet mallarını dağıtmayan, (7) Allah'ın yanında alıkoyup zelil kıldığını yükseltmek, aziz kıldığını da alçaltmak için güç ve hâkimiyetine dayanarak zulme baş vuran.360[29]

2329. [4:92, Hadîs No: 4650]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Bir dirhem yüz bin dirhemi geçer. Bu da şöyle olur: Bir adamın iki dirhemi bulunur, birini alır, sadaka olarak verir. Bir başka adamın çok malı bulunur, o malından yüz bin dirhemi alır, sadaka olarak verir.361[30]

2330. [4:93, Hadîs No: 4652]
Mesleme bin Muhalled (r.a.) rivayet ediyor:

Muhacirler, diğer insanlardan kırk sene önce Cennete gireceklerdir. İnsanlar hesap vermek için bekletilirken onlar Cennette nimetle-nirler. 362[31]

2331. [4:93, Hadîs No: 4653]
Ebû Mâlik el-Eş'ârî'den (r.a.) rivayetle:
Şu altı haslet hayırdandır: (1) Allah'ın düşmanlarıyla kılmçla ci-had etmek, (2) yaz günlerinde oruç tutmak, (3) Musibet ânında güzelce sabretmek, (4] haklı olduğu halde tartışmadan vaz geçmek, (5) sisli ve bulutlu günlerde namazı erken kılmak, (6) kış günlerinde güzelce abdest almak.363[32]

2332. [4:95, Hadîs No: 4658]
Adiyy bin Hâtem (r.a.) rivayet ediyor:
Şu altı şey amelleri boşa çıkarır: (1) Başkalarının, kusurlarıyla meşgul olmak (2) kalb katılığı, (3) dünya sevgisi, (4) hayâsızlık, (5) dünyada ebedî kalma hayâli, (6) haksızlıktan vaz geçmeyen zâlim.364[33]

2333. [4:95, Hadîs No: 4659]
îbni Amr'dan (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle b uyurm uslardır:
Altı yer vardır ki, mü'min orada bulunduğu sûrece Allah onun korunmasını üzerine almıştır: (1) Allah yolunda, (2) içinde cemaatle namaz kılınan bir mescitte, (3) bir hastanın yanında, (4) bir cenazede, (5) evinde, (6) desteklediği ve saygı duyduğu âdil bir idarecinin huzurunda.365[34]

2334. [4:97, Hadîs No: 4665]
Keysan rivayet ediyor:
Benden sonra ümmetim içkiyi başka isimler vererek içeceklerdir. Onu içme hususunda yardımcıları, idarecileri olacaktır.366[35]

2335. [4:98, Hadîs No: 4667]
Ebû Cüheyfe'den rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Dünyanın kapıları size açılacaktır. Öyle ki siz evlerinizi Kabe'nin süslendiği gibi süsleyeceksiniz. Fakat siz bu gün o günden daha hayırlısınız.367[36]

2336. [4:98, Hadîs No: 4668]
Hasan-ı Basrî rivayet ediyor:
Ümmetime yer yüzünün doğusunu, batısını fethetmek nasib olacaktır. Dikkat ediniz! Allah'tan korkan ve emâneti sahibine verenler hâriç idarecileri Cehennemde olacaktır.368[37]

2337. [4:98, Hadîs No: 4670]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Öyle fitneler meydana gelecek ki, o zamanda oturan ayakta durandan; ayakta duran fitneye doğru yürüyenden; yürüyen, koşarak gidenden daha hayırlıdır. Kim bu fitneye bulaşırsa, fitne onu içine çekecektir. Kim ondan kurtuluş ve sığınılabilecek bir yer bulursa, oraya sığınsın.369[38]

2338. [4:99, Hadîs No: 4672]
Arfece (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ın himaye eli cemaatle beraberdir. Şüphesiz şeytan cemaatten ayrılanla beraber koşar.370[39]

2339. [4:100, Hadîs No: 4675]
Ubâde bin Sâmit'den (r.a.) rivayetle:
Benden sonTa başınıza bazı idareciler geçecektir. Tanımadığınız şeyleri size emredecekler. Çirkin gördüğünüz şeyleri işleyecekler. Onlar sizin liderleriniz değillerdir.371[40]

2340. [4:100, Hadîs No: 4676]
Muâviye (r.a.) rivayet ediyor:

Benden sonra bir takım idareciler gelecek, söyleyecekler, onlara cevap verilemeyecek. Bunlar maymunların atladıkları gibi Cehenneme atlayacaklardır.[372][41]

2341. [4:101, Hadîs No: 4677]
Ebû Umâme el-Bâhilî'den (r.a.) rivayetle:
Öyle fitneler gelecek ki, kişi mü'min olarak sabahlayacak, kâfir olarak akşamlayacaktır. Ancak Allah'ın ilimle hayatlandırdıkları kimseler bundan hâriçtir.[373][42]

2342. [4:101, Hadîs No: 4680]
Ebû Sellâle rivayet ediyor:
Başınıza bir takım liderler geçecek. Yiyeceklerinize el koyacaklar. Konuşacaklar, size yalan söylecekler. Çalışacaklar, kötü iş yapacaklar. Onların çirkin hareketlerini güzel görmediğiniz ve onların yalanlarını doğru olarak kabul etmediğiniz sürece sizden hoşnut olmayacaklar. Kızmadıkları müddetçe onlara hakkı söyleyiniz. Eğer kızıp saldırırlarsa bu hal üzere ölen şehittir.[374][43]

2343. [4:103, Hadîs No: 4686]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Kişinin misafirine hizmet ettirmesi bir akil noksanlığıdır.[375][44]

2344. [4:103, Hadîs No: 4688]
Hz. Âişe (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Doğru yolda olunuz, orta yolu tutunuz. Alacağınızla bol mükâfatla sevininiz. Biliniz ki, sizden biriniz kendi ameliyle Cennete giremeyeçektir. Ben de giremem. Ancak Allah beni bağışlaması ve rahmetiyle kuşatırsa o hâriç.[376][45]

2345. [4:104, Hadîs No: 4689]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Hızlı yürüme mü'minin heybetini giderir.[377][46]

2346. [4:106, Hadîs No: 4694]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Rabbinden dünyada ve âhirette sana sıhhat ve afiyet vermesini dile. Dünyada ve âhirette sana afiyet verildiğinde sen kurtuldun demektir.[378][47]

2347. [4:106, Hadîs No: 4696]
Amr bin Avf dan (r.a.) rivayetle: Selman bizdendir, Ehl-i Beytimizdendir.[379][48]

Bilindiği gibi, Ehl-i Beyt, Peygamberimizin hanımları, çocukları ve özellikle Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve bunların nurlu neslinden gelenlere denir. Fakat Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bâzı hadislerinde, Hz. Selman gibi bâzı Sahabîlere "Sen benim Ehl-i Beytimdensin" diyerek, bu halkayı genişletmiştir. Bir hadislerinde de "Her takva sahibi kimse Muhammed'in Ehl-i Beytin-dendir"[380][49] buyurarak, Ehl-i Beyt halkasını daha da genişletmiştir. İlk iki tarifte yer verilen Ehl-i Beyt'e ayrıcalık kazandıran özelliğe de dikkat çekmiştir. Bu özellik ise takvadır.
Hadiste "Ehl-t Beytten" olduğu bildirilen Hz. Selman. iranlıydı. Mecûsîler arasında dünyaya gelmişti. Uzun araştırmalar sonunda Hıristiyan oldu. Köle olarak satıldığı Medine'de Islâmiyeti duydu. Geleceği bildirilen son peygamberin bâzı vasıflarını Tevrat ve İncil'de okumuştu. Peygamberimizi gördüğünde onda bu vasıfların bulunduğunu müşahede etti ve hemen oracıkta Müslüman oldu. Kısa zamanda da Peygamberimizin sevgisini kazandı. Resûlullah pekçok hadislerinde ona olan sevgisini ifâde eder. Meselâ bu hadislerden birisi şu mealdedir:
"Allah bana Ashabımdan husuŝî olarak dört kişiyi sevdiğini bildirip, benim de onları sevmemi emretti. Bunlar: Ali, Mikdadbin Esved, Selman ve Ebû Zer*dir."[381][50]
Bir başka hadis de şöyledir:
"Cennet üç kişinin hasretini çeker: Ali, Ammar bin Yâsir ve Selman."[382][51]

Hz. Selman'ın ilimde de müstesna bir yeri vardı. Peygamberimizin, "Muhakkak Selman ilimle doldurulmuştur" methine mazhar oldu.
İşte Hz. Selman'ın faziletiyle ilgili bir hadis de izahını yaptığımız hadistir. Peygamber Efendimizin (a.s.m.) yukarıdaki sözü söylemesine sebep de şu hadisedir:
Gözü dönmüş müşriklerin Medine'ye hücum edeceklerini haber alan Sevgili Peygamberimiz, her zaman olduğu gibi, bu tehlike karşısında da meseleyi istişare etmek için Ashabını toplamıştı. Bu İstişarede değişik görüşler ortaya atıldı. Hz. Selman İran'da böyle anlarda şehrin etrafının hendekle çevrildiğini söyledi. Peygamberimiz ve meşverete katılanlar onun bu teklifini uygun buldular. Ve hemen Medine'ye düşmanın girmesi ihtimali olan yerlere hendek kazmaya başladılar. Hendek kazma işi devam ederken, böyle bir müdafaa usûlü teklif ettiği için Müslümanlar Hz. Selman'a sahip çıkmada yarışa girmişlerdi. Muhacirler "Selman bizdendir" diyerek onu kendilerinden sayarken, Ensar da "Selman bizdendir, Biz ona sahip çıkmaya daha lâyıkız" diyorlardı. Peygamber Efendimiz, Ensar ite Muhacirin Selman hakkındaki bu konuşmalarını işitince, hepsinin memnun kalacağı yukarıdaki sözü söyledi: "Selman bizdendir, Ehl-i Beytimizdendir" buyurdu.

2348. [4:107, Hadîs No: 4698]
Abdurrahman bin Ganem rivayet ediyor:
Bir melek bana selam verdi. Sonra şöyle dedi: "Şu an gelip izin verilinceye kadar ben devamlı olarak seninle karşılaşmak için aziz ve celil olan Rabbim'den izin istedim. Sana müjde veriyorum ki, Allah katında senden değerli hiçbir kimse yoktur.[383][52]

2349. [4:107, Hadîs No: 4700]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle:
Allah'tan af ve afiyet dileyin. Çünkü kesin bir îmandan sonra kişiye afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir.[384][53]

2350. [4:108, Hadîs No: 4701]
İbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'tan fazl ve ihsanını isteyiniz. Şüphesiz Allah, kendisinden birşey istenmesini sever. İbadetlerin en üstünü sıkıntı halinde kurtuluşu sabırla beklemektir.[385][54]

2351. [4:108, Hadîs No: 4702]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Allah'tan faydalı bir ilim isteyiniz. Faydasız ilimden de Allah'a sığınınız.[386][55]

2352. [4:109, Hadîs No: 4703]
Ebu Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Benim için Allah'tan Cennetin en yüksek derecesi olan tfVesile"yi dileyiniz. Oraya sadece bir kişi erer. O kişinin ben olacağımı umuyorum.[387][56]

2353. [4:109, Hadîs No: 4704]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Benim için Allah'tan "Vesüe"yi dileyiniz. Dünyada birisi benim için onu dilerse ben Kıyamet günü mutlaka onun şahidi ve şefaatçisi olurum.[388][57]

2354. [4:110, Hadîs No: 4708]
Âişe (r.a.) Peygamber E fendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ayakkabınızın bağına varıncaya kadar herşeyi Allah'tan isteyiniz. Çünkü Allah bir şeyi müyesser etmeyince o şey elde edilemez.[389][58]

2355. [4:110, Hadîs No: 4709]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle b uyurmuşlardır:
İlmi, izzet ve şeref sahiplerinden sorup öğreniniz. Onların bildikleri varsa yazınız. Çünkü onlar yalan söylemezler.[390][59]

2356. [4:112, Hadîs No: 4713]
Ebu Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Düşük çocuklarınıza isim veriniz. Çünkü onlar âhirette sizin için yüksek dereceler hazırlamak üzere öncülerinizdir.[391][60]

2357. [4:112, Hadîs No: 4714]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Düşük doğan çocuklarınıza isim veriniz ki, Allah bununla terazinizin sevap kefesini ağırlaştıran. Aksi halde o, Kıyamet günü gelerek şöyle der: "Ya Rabbi! Bunlar bana isim vermeyerek benden elde edecekleri mükâfatı kaçırdılar.[392][61]

2358. [4:113, Hadîs No: 4717]
Abdullah bin Cerad (r.a.) rivayet ediyor:
Çocuklarınıza peygamber isimlerini veriniz. Yemek isimlerini vermeyiniz.[393][62]

2359. [4:113, Hadîs No: 4718] v
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Recep ayına Recep ismi verilmiştir. Çünkü bu ayda Şaban ve Ramazan hürmetine büyük hayır ve hürmet bahşedilmiştir.[394][63]

2360. [4:113, Hadîs No: 4720]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
Kötü ahlâk uğursuzluktur. En kötüleriniz ahlâkı en çirkin olanla-rınızdır.[395][64]

2361. [4:113, Hadîs No: 4721]
Rebi el-Ensari'den (r.a.) rivayetle:
Ahlâksızlık uğursuzluktur. Kadına itaat pişmanlıktır. Güzel ve faydalı bir huy ve sanatı alışkanlık haline getirmek berekettir.[396][65]

2362. [4:113, Hadîs No: 4722]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Ahlâksızlık, sirkenin balı bozduğu gibi güzel ameli bozar.[397][66]

2363. [4:114, Hadîs No: 4723]
Süleyman bin Musa'dan (r.a.) rivayetle:
Sohbet meclisinde bulunanlara karşı kötü davranmak pintilik, çirkinlik ve kötü bîr huydur.[398][67]

2364. [4:114, Hadîs No: 4724]
Muâviye bin Hayde (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Çok çocuk doğuran siyah bir kadın, çocuk doğurmayan güzel bir kadından çok daha hayırlıdır. Şüphesiz ben Cennet kapısında durup girmemekte ayak direten bir düşük çocuğa varıncaya kadar diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim. Bu çocuğa, "Cennete gir!" denilecek. O, "Ya Rabbî! Annem babam da girsin" diyecek. Bunun üzerine "Anne-babanı da alarak Cennete gir" denilecektir.[399][68]

2365. [4:115, Hadîs No: 4725]
.îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kehf Sûresine Tevrat'ta "Hâile" ismi verilmiş. Çünkü o okuyucu-suyla Cehennem ateşi arasında perde olur.[400][69]

2366. [4:115, Hadîs No: 4726]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Kur'ân'da sadece otuz âyetten ibaret bir sûre vardır ki okuyanını Cennete girdirinceye kadar savunur. O sûre, Tebâreke Süresidir.[401][70]

2367. [4:115, Hadîs No: 4727]
îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır.
Tebâreke sûresi var ya, işte onu okumak kabir azabına engeldir.[402][71]

2368. [4:115, Hadîs No: 4728]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Saflarınızı düzgün tutunuz. Çünkü safları düzgün tutmak namazı dosdoğru kılmaya dahildir.[403][72]

2369. [4:116, Hadîs No: 4729]
Bera birÂzib'den (r.a.) rivayetle:
Saflarınızı düzgün tutunuz ki kalbleriniz eğrilmesin.[404][73]

2370. [4:116, Hadîs No: 4730]
Numan bin Beşir (r.a,) rivayet ediyor:
Saflarınızı düzgün tutunuz. Yoksa sizi Allah farklı farklı istikâmetlere döndürür.[405][74]

2371. [4:116, Hadîs No: 4732]
Ebû Musa el-Eş'âri'den (r.a.) rivayetle:
Fitne zamanında kişinin selâmeti evinden aynimamasmdadır.[406][75]

2372. [4:117, Hadîs No: 4733]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:
Size ilim öğrenmek için bazı insanlar gelecekler. Onları gördüğünüzde "Resûlullahm tavsiye ettiği ilmi öğrenmeye hoş geldiniz" deyin ve sorularını cevaplandırıp problemlerini çözün.[407][76]

2373. [4:117, Hadîs No: 4734]
Huzeyfe'den (r.a.) rivayetle:
Başınıza öyle bir zaman gelecek ki, şu üç şeyden daha değerli hiçbir şey olmayacak: (1) Helâl bir para, (2) cana yakın bir din kardeşi, (3) uygulanan bir Sünnet.[408][77]

2374. [4:117, Hadîs No: 4735]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimin başına öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda Kur'ân'ı güzel okuyanlar çoğalacak, fakat dinde ince anlayış sahibi âlimler azalacak, ilim ölecek, anarşi çoğalacak, sonra Öyle bir zaman gelecek ki ümmetimden öyle adamlar Kur'ân okuyacaklar ki, okudukları Kur'ân gırtlaklarını geçmeyecek. Sonra öyle bir zaman gelecek ki, Allah'a ortak koşanlar Allah'a inananların söylediklerine karşı deliller getirmeye çalışacaklar.[409][78]

2375. [4:117, Hadîs No: 4736]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
İnsanların başına öyle bir zaman gelecek ki kişi acizlikle, nefsin gayr-ı meşru arzularına uyarak Allah'a isyan arasında bir tercih yapmaya mecbur bırakılacaktır. O zamana eren kimse, acizliği Allah'a isyana tercih etsin.[410][79]

2376. [4:118, Hadîs No: 4737]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil Cennet nehirlerindendir.[411][80]

Hşdis-i Şerifte, sayılan dört nehrin Cennetten geldiğine dikkat çekilmektedir. Bu hadis, Müslim, Müsned ve çeşitli hadis kitaplarında yer alır. Başka rivayetlerde üç nehir, beş nehir ifâdeleri de vardır.
Bunların hepsi de büyük nehirlerdir. Çıktıkları yer olan dağlar, onların hakikî menbaları olamaz. Bu meselede Bediüzzaman şöyle güzel bir izah yapar:
"Şöyle azîm ırmakların elbette mümkün değil; şu dağlar hakikî menbaları olsun. Çünkü o dağlar faraza tamamen su kesilse ve mahrutî [konik] birer havuz olsalar, o büyük nehirlerin şöyle sür'atli ve kesretli cereyanlarına

[akmalarına] muvazeneyi kaybetmeden, birkaç ay ancak dayanabilirler ve o kesretli masarife [çok su sarfiyatına] gâliben bir metre kadar toprakta nüfuz eden yağmur kâfî vâ-ridât olamaz. Demek ki, şu enharın nebeanları [nehirlerin o kaynaklardan çıkmaları] âdî ve tabiî ve tesâdüîi bir iş değildir. Beiki pek harika bir surette Fâtır-ı Zülcelâl, onları sırf hazine-i gaybtan akıttırıyor....
"Madem esbâb-ı maddiye, şunların bu derece kesretli nebeanına kabil değildir. Elbette menbaian, bir â!em-i gaybdadır ve gizli bir hazine-i rahmetten gelir ki, masarif ile varidatın muvazenesi [dengesi] devam eder."412[81]
Bediüzzaman, bu gerçeği Şualar isimli eserinde de şöyle ifâde ediyor: "Bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahmân-ı Zülcelâl-f Ve'l-Ikramın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hattâ o kadar fevkalâde iddihar [depolanıyor] ve sarfediliyortar ki, 'Dört nehir Cennetten geliyor' diye rivayet edilmiş. Yâni, zahirî esbabın pek fevkinde [görünen sebeplerin çok ötesinde] olduklarından, manevî bir Cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar demektir. Meselâ Mısır'ın kumistanını bir Cennete çeviren Nil-i mübarek; cenup tarafından, Cebel-i. Kamer denilen bir dağdan mütemadiyen [devamlı olarak] küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan yer ve mahzen, altı kısımdan bir kısım olmaz. Varidatı [geliri] ise; o mıntıka-î harrede [sıcak bölgede] pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvâ-zene-i vâsiâyı [geniş dengeyi] muhafaza edemediğinden o Nil-i mübarek âdet-i arziye fevkinde [yeryüzünün âdetinin üzerinde] bir gaybî Cennetten çıkıyor diye rivayeti, gayet manidar ve güzel bir hakikati ifâde ediyor."413[82]

2377. [4:118, Hadîs No: 4740]
Bazı insanlar Batı taraüna cihad için çıkacaklar. Bunlar Kıyamet günü yüzleri, güneş gibi ışık saçar bir halde gelecekler.414[83]

2378. [4:120, Hadîs No: 4743]
Şeddad bin Evs (r.a.) rivayet ediyor:
Tövbe ve istiğfarların efendisi şöyle dua etmendir: "Allah'ım, Sensin Rabbim! Senden başka hiçbir ilâh yok. Beni Sen yarattın. Ben Senin kulunum. Ve gücüm yettiğince Sana verdiğim söz ve vaad üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden Sana sığınıyorum. Senin üzerimdeki nimetlerini ve benim yaptığım günahları itiraf ediyorum. Günahlarımı bağışla! Şüphesiz günahları Senden başka hiç kimse bağışlayamaz."
Gündüzleyin kesin inanarak bunu okuyan bir kimse akşama varmadan ölürse Cennetliklerdendir. Geceleyin kesin inanarak bunu okuyan bir kimse de sabaha varmadan ölürse Cennetliklerdendir.415[84]

2379. [4:120, Hadîs No: 4744]
Sa'd hin Übade'den (r.a.) rivayetle:
Allah katında günlerin efendisi Cuma günüdür. O Kurban ve Ramazan Bayramı günlerinden de büyüktür. Onda şu beş özellik vardır: (1) Hz. Âdem o gün yaratıldı. (2) O gün Cennetten yeryüzüne indirildi. (3) O gün vefat etti. (4) O günde öyle bir an vardır İd günah veya akrabalarla ilişkiyi kesme konularında olmamak şartıyla kul Allah'tan birşey isterse Allah mutlaka onu verir. (5) Kıyamet o gün kopacaktır. Allah'a yakın hiçbir melek, hiçbir gök, hiçbir yer yoktur, hiçbir rüzgar, hiçbir dağ ve taş yoktur ki Kıyametin kopmasına sahne olacağı için Cuma gününün heybetinden korkmasın.416[85]

2380. [4:121, Hadîs No: 4747]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Kıyamet günü Allah katında şehidlerüı efendisi Abdülmuttalip'in oğlu Hamza ile zalim bir idareciye, ayağa kalkarak ona iyiliği emredip kötülükten sakındıran ve bu yüzden o idarecinin öldürdüğü kimsedir.417[86]

2381. [4:121, Hadîs No: 4748]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Şehidlerüı efendisi Ebû Talib'in oğlu Cafer'dir. O meleklerle birliktedir.418[87]

2382. [4:122, Hadîs No: 4749]
Ebû Said el-Hudrî (r.a.) rivayet ediyor:

Ayların efendisi Ramazan ayıdır. Hürmet bakımından en büyükleri ise Zülhicce'dir.[419][88]

2383. [4:122, Hadîs No: 4752]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Halkın efendisi ona hizmet edendir. Onlara su dağıtan suyu en son içer.[420][89]

2384. [4:122, Hadîs No: 4753]
Sehl bin Sa'd (r.a.) rivayet ediyor:
Sefere çıkıldığında topluluğun efendisi ona hizmet edendir. Hizmette önde olan kişiyi o topluluk şehid olma durumu hariç hiçbir amelle geçemez.[421][90]

2385. [4:123, Hadîs No: 4754]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
İnsanların efendisi Âdem'dir. Arapların efendisi Muhammed'dir. İranlıların efendisi Selman'dır. Habeşlilerin efendisi Bilal'dır. Dağların efendisi Tur-i Sina'dır. Ağaçların efendisi sidr ağacıdır. Ayların efendisi Muharremdir. Günlerin efendisi Cumadır. Sözlerin efendisi Kur'ân'dır. Kur'ân'm efendisi Bakara Süresidir. Bakara Sûresinin efendisi Âyetü'l-Kürsî'dir. Dikkat edin onda beş kelime vardır ki her kelimede elli bereket vardır.[422][91]

2386. [4:124, Hadîs No: 4758]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Cennet yaşlılarının efendisi Ebû Bekir ve Ömer'dir. Cennette Ebû Bekir gökteki Süreyya yıldızına benzer.[423][92]

2387. [4:124, Hadîs No: 4759]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:

Cennet kadınlarının efendileri şu dört kişidir: Meryem, Fâtıma, Hatice ve Asiye.[424][93]

2388. [4:125, Hadîs No: 4762]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Bu din, Allah katında hiçbir nasipleri olmayan bazı adamlarla kuvvetlendirilecektir.[425][94]

2389. [4:125, Hadîs No: 4763]
Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetime diğer ümmetlerin şu hastalıkları bulaşacaktır: Küf-ran-ı nimet, nimetten dolayı şımarıklık, dünya malını toplamada yarış, birbirine karşı dünya malıyla övünme, dünyalık şeyler için karşılıklı kin ve düşmanlık besleme, karşılıklı kıskançlık içerisine girme. Bu duygularda öylesine ileri gidecekler ki zulme bile girecekler.[426][95]

2390. [4:126, Hadîs No: 4764]
Sehl bin Sâd (r.a.) rivayet ediyor:
Benden sonra insanlar başlarına bir musibet geldiğinde, birbirlerini, benim dünyadan ayrılışımla teselli edecekler.[427][96]

2391. [4:126, Hadîs No: 4766]
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kur'ân'ı gırtlaklarından aşağı inmeyen bazı kimseler okuyacaktır. Bunlar dinden okun yaydan çıkması gibi çıkacaklar.[428][97]

2392. [4:127, Hadîs No: 4768]
Cahı es-Sadeft (r.a.) rivayet ediyor:
Benden sonra halifeler bulunacak. Halifelerden sonra emirler, emirlerden sonra krallar, krallardan sonra da zalim idareciler olacak. Daha sonra Ehl-i Beytimden bir adam çıkacak, yeryüzü zulümle doldurulduğu gibi onu adaletle

dolduracak. Daha sonra onun yerine Kahtanî ümmetin başına geçirilecek. Beni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bu ondan aşağı değildir.429[98]

2393. [4:128, Hadîs No: 4769]
Sehl bin Sâd'dan (r.a.) rivayetle:
Çalgı âletleri, şarkıcı kadınlar ortaya çıkıp içkinin helal görüldüğü âhirzamanda yere batmalar, taş yağmaları, suret değişmeleri olacaktır.430[99]

2394. [4:128, Hadîs No: 4770]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:
Âhirzamanda bazı polisler bulunur ki sabah-akşam Allah'ın gazabına uğramış olarak çıkarlar. Onlara dost ve sırdaş olmaktan sakın.431[100]

2395. [4:129, Hadîs No: 4771]
Abdullah bin el-Hars'dan (r.a.) rivayetle:
Benden sonra bazı devlet başkanları ortaya çıkacak. Fitne onların kapılarında develerin dinlenme yerlerine çöktükleri gibi yerleşecek. Onlar bir o kadarını dininden almadan hiçkimseye birşey vermezler.432[101]

2396. [4:129, Hadîs No: 4772]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimden türlü türlü yemekler yiyen, türlü türlü meşrubat içen, çeşit çeşit elbiseler giyen ve ağızlarını eğip bükerek konuşan bazı adamlar çıkacak. İşte onlar ümmetimin en kötüleridir.433[102]

2397. [4:129, Hadîs No: 4773]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Ümmetim içinde Üveys bin Abdullah el-Karenî isimli bir adam bulunacak. Onun ümmetim hakkındaki şefaati Rabîa ve Mudar kabilelerinin nüfusu sayısınca olacak.434[103]

2398. [4:130, Hadîs No: 4775]

Sâd bin Ebî Vakkas (r.a.) rivayet ediyor: Duada haddi aşan bir topluluk ortaya çıkacaktır.435[104]

2399. [4:131, Hadîs No: 4778]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Ümmetimden Kur'ân'ı okuyan, dini güzelce öğrenen bir topluluk çıkacak, şeytan bunlara gelip "Şu idarecinin yanına varsanız da dünyanızı yoluna koysa, siz de gizli gizli dininizi yaşasanız** diye vesvese verecek. Fakat bu mümkün olmaz. Diken ağacından dikenden başka bir şey toplanmadığı gibi bu idarecilerin yakınlığından da günahtan başka birşey elde edilmez.436[105]

2400-2499

2400. [4:132, Hadîs No: 4780]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Âhirzamanda ümmetimden bazı insanlar çıkacak, sizlere ne sizin ve ne de atalarınızın duymadığı şeyler anlatacaklar. Onlardan uzak durun.437[106]

2401. [4:132, Hadîs No: 4781]
Îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Bazı hareketlerini akla ve dine uygun, bazılarını da çirkin bulduğunuz bir kısım idareciler çıkacak. Onlara verdiği desteği geri alan kurtulur. Onlardan uzak yaşayan selâmete erer. Onlarla haşir neşir olan da helak olur.438[107]

2402. [4:132, Hadîs No: 4782]
Ammar'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Benden sonra saltanat için çarpışan idareciler gelecek. Bazıları, bazısını öldürecek.

2403. [4:132, Hadîs No: 4783]
îbni Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor;
Ümmetimde kaderi inkâr eden bazı insanlar çıkacak.[439][108]

2404. [4:133, Hadîs No: 4784]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Benden sonra vaiz kılığında halka yalan yanlış hikayeler anlatan bir kısım insanlar çıkacak. Allah onların yüzüne bakmaz.[440][109]

2405. [4:133, Hadîs No: 4785]
Übade bir Sâmit'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Benden sonra bazı adamlar idarenizi üstleneceklerdir ki bunlar size yabancı olan bazı şeyleri öğretecekler ve bildiğimiz şeyleri de ters yüz edip aktaracaklardır. Sizden o zamana kim ulaşırsa Aziz ve Celil olan Allah'a isyan eden bu kimselere asla itaat etmesin.[441][110]

2406. [4:133, Hadîs No: 4786]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
idarenizi, bazı şeyleri ifsat edici kimseler üstlenecekler. Fakat onlar vasıtasıyla Allah'ın düzelttiği şeyler daha çoktur. Bu idarecilerden her kim Allah'a itaat olan şeyleri yaparsa mükâfatı kendilerine, şükrü ise size aittir. Onlardan her kim de Allah'a isyan sayılan şeyleri yaparsa günahı kendilerine, sabretmek de size aittir.[442][111]

2407. [4:134, Hadîs No: 4790]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle:
Hayırlı işlerde yansırken önde olanlarla ortada olanlar Cennete girerler. [443][112]

2408. [4:134, Hadîs No: 4791]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Dulların ve yoksulların geçimini sağlamak için çabalayan, Allah yolunda cihad eden veya gece ibadet yapıp gündüz oruç tutan kimse gibidir.[444][113]

2409. [4:137, Hadîs No: 4801]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Sahura kalkmak berekettir. Bir yudum su içseniz bile onu terk etmeyiniz. Çünkü Allah sahura kalkanlara rahmet, melekler de istiğfar ederler.[445][114]

2410. [4:137, Hadîs No: 4802]
Ibni Abbas (r.a.) rivayet ediyor: Cömertlik Allah'ın en büyük ahlâkıdır.[446][115]

2411. [4:138, Hadîs No: 4803]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Cömertlik dalları dünyaya sarkmış Cennet ağaçlarından bir ağaçtır. Kim o dallardan birine yapışırsa o dal onu Cennete götürür. Cimrilik de dalları dünyaya sarkmış Cehennem ağaçlarından bir ağaçtır. Kim o dallardan birine yapışırsa, o dal onu Cehenneme götürür,[447][116]

2412. [4:138, Hadîs No: 4804]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Cömert Allah'a yakın, insanlara yakın, Cennete yakındır. Cehennemden ise uzaktır. Cimri ise Allah'tan uzak, insanlardan uzak, Cennetten uzaktır, Cehenneme ise yakındır. Cömert olan cahil Allah'a, kendini ibadete veren cimri kimseden daha sevimlidir.[448][117]

2413. [4:139, Hadîs No: 4805]
Ibni Ömer'den (r.a.) rivayetle:

Salih amelleri gizli yapmak, açıktan yapmaktan daha faziletlidir. Başkalarına örnek olmak isteyen kimse için ise, bunları açıktan yapmak daha faziletlidir.449[118]

2414. [4:140, Hadîs No: 4808]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Gerçek saadet Allah'a itaat içerisinde geçirilen uzun ömürdür.450[119]

2415. [4:140, Hadîs No: 4810]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Yolculuk bir nevi işkencedir. O, sizin uykunuzun, yemenizin, içmenizin dengesini bozar. Öyleyse sizden biriniz, yolculuğa çıktığı zaman, işini bitirir bitirmez evine; ailesinin yanına dönmeye baksın. Fazla oyalanmasın.451[120]

2416. [4:141, Hadîs No: 4812]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Vakarlı olun ey Allah'ın kullan, vakarlı olun.452[121]

2417. [4:141, Hadîs No: 4813]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Ağırbaşlılık kazanç, onu terk etmek ise zarardır.453[122]

2418. [4:142, Hadîs No: 4815]
Ebû Behre (r.a.) rivayet ediyor:
Âdil devletbaşkam Allah adına hareket eden halifesidir. Ona saygı gösterene Allah da değer verir. Onu önemsemeyeni ise Allah hor ve hakir kılar.454[123]

2419. [4:142, Hadîs No: 4816]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
İdareci Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Allah'ın her mazlum kulu Ona sığınır. Eğer adalet ederse bunun mükâfatı kendisine, Allah'a şükür ve idareciye teşekkür etmek ise halka düşer. Eğer haktan sapar, intikam duygusuna kapılır veya zulmederse günah kendisine, sabretmek de halka aittir. İdareciler zulmettiklerinde, gök yağmur vermez olur. Zekât verilmediğinde hayvanlar helak olur. Zina yaygın-laşmca fakirlik ve yoksulluk meydan alır. İslâm idaresi altında yaşayıp vergilerini veren kimselerin hakkı yenilince kâfirler galip gelir.455[124]

2420. [4:143, Hadîs No: 4818]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
İdareci Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Onu aldatan hak yoldan sapmıştır. Onun iyiliğini düşünüp yol gösteren ise doğru yoldadır.456[125]

2421. [4:144, Hadîs No: 4821]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle:
ını Allah'ın yeryüzündeki dîkın sevabı verilir.
Âdil ve mütevâzi devlet başkanı Allah'ın yeryüzündeki halifesi ve mızrağıdır. Kendisine yetmiş sıddîkın sevabı verilir.457[126]

2422. [4:145, Hadîs No: 4824]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Hoşgörülük kazançtır. Müşkülpesentlik ise uğursuzluktur. Hayır ve bereketi giderir.458[127]

2423. [4:145, Hadîs No: 4825]
Abdullah bin Sercis'den (r.a.) rivayetle:
Güzel haslet, düşünerek^ sabırla hareket etmek ve her hususta orta yolu tutmak, peygamberliğin yirmi dört parçasından bir parçadır.459[128]

2424. [4:144, Hadîs No: 4827]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Hoşlandığı bir konuda olsun, olmasın Allah'a isyan ile emredilme-dikçe idarecisinin sözünü dinleyip itaat etmek, her Müslüman şahıs Üzerine bir haktır. Allah'a isyan olan birşey kendisine emredildiğin-de ise dinleyip itaat etme sorumluluğu yoktur.460[129]

2425. [4:147, Hadîs No: 4833]
îbni Abbos'dan (r.a.) rivayetle:
Misvak ağzı temizler, Allah'ın rızâsını kazandırır ve gözü parlatır.461[130]

2426. [4:149, Hadîs No: 4838]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Misvak kullanmak kişinin konuşmasının güzelliğini arttırır.462[131]

2427. [4:149, Hadîs No: 4840]
Aişe'den (r.a.) rivayetle:
Misvak, ölüm hariç her hastalığın şifasına vesiledir.463[132]

2428. [4:149, Hadîs No: 4841]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:
Bakara Sûresi Kur'ân'm çadırıdır. Onu öğreniniz. Şüphesiz onu öğrenmek bereket, öğrenmeyi terketmek ise, hasret ve pişmanlıktır. Onu öğrenmeye tembeller güç yetiremezler.464[133]

2429. [4:151, Hadîs No: 4846]
îbni Mes'ûd'den (r.a.) rivayetle:
Selâm Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Allah onu yeryüzüne indirmiştir. O halde aranızda selâmı yayınız. Müslüman bir kişi bir topluluğa uğrar, onlara selâm verir, onlar da selâmını alırlarsa, selâmı başlattığı için veren kişi o topluluktan bir derece üstün olur. Eğer almazlarsa onlardan daha hayırlı ve daha temiz olan melekler alırlar.465[134]

2430. [4:151, Hadîs No: 4847]
îbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:
Selâm Allah'ın isimlerinden büyük bir isimdir. Onu kullan arasına bir teminat vesilesi kılmıştır. Dolayısıyla Müslüman, Müslümana selâm verince artık selâm verdiği kimseyi hayrın dışında bir şeyle anması haramdır.466[135]

2431. [4:152, Hadîs No: 4848]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Selâm vermek sünnet, almak ise farzdır.467[136]

Dinimizde, cemaatla namaz kılmak, hediyeleşmek, Cuma ve Bayram namazlarını kılmak, hasta ziyaret etmek, taziyede bulunmak gibi, Müslümanları birbirine kaynaştıran pekçok emir ve tavsiye vardır. İşte bunlardan birisi de mü'minlerin birbirleriyle selamlaşmalarıdır. Selâm, mü'minlerin birbirine duâsıdır ve Islâmın alâmetlerindendir. Peygamberimiz (a.s.m.) pekçok hadislerinde selâm vermenin faziletini bildirir. Bu hadislerden birisi şu mealdedir:
"Allah'a yemin ederim ki, siz îman etmedikçe Cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de hakkıyla îman etmiş olamazsınız. Ben size yerine getirdiğinizde birbirinizi seveceğiniz birşeyi göstereyim mi? Aranızda selâmı yayınız."468[137]
Peygamberimiz İslamda en hayırlı amel hangisidir?" şeklindeki bir suâle de "yemek yedirmen ve tanıdığına, tanımadığına selâm vermendir" 469[138] buyurmuşlardır.
Yukarıdaki hadiste de selâm vermenin sünnet, almanın ise farz olduğu bildirilmektedir Almanın farz olması, hükmünü şu âyetten alır:
"Size bir selâm ile selâm verildiği zaman, ona ya daha güzel bir selâm ile veya aynısıyla karşılık verin."470[139]

Buna göre "Es-Selâmü aleyküm" veya "Selâmün aleyküm" şeklinde selâm veren birine, ya aynı şekilde "Ve aleyküm selam" diyerek veya buna "ve rahme-tuilah" eklenerek daha güzeliyle cevap verilir. "Es-Selâmü aleyküm ve rahmetullah" şeklindeki bir selâma da, ya aynıyla karşılık verilir veya "veberekâtüh" eklenir. "Es-Seiâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh" şeklinde verilen selâma ise aynen karşılık verilir.

2432. [4:152, Hadîs No: 4850]

Zeyd bin Şecere (r.a.) rivayet ediyor: Kılıçlar Cennetin anahtarlarıdır.[471][140]

2433. [4:153, Hadîs No: 4852]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Her yönüyle cömert ve güzel ahlâklı bir genç, Allah katında kendisini ibadete vermiş cimri ve kötü huylu bir ihtiyardan daha sevimlidir,[472][141]

2434. [4:154, Hadîs No: 4856]
îbni Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah sorgulama sonucu Cehenneme girme zaruretini ortaya koymadıkça, yalancı şahid adımını atamaz.[473][142]

2435. [4:154, Hadîs No: 4858]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Cennet ehlinin gençleri şu beş kişidir: Hasan, Hüseyin, îbni Ömer, Sa'd bin Muaz, Übey bin Kâb.[474][143]

2436. [4:155, Hadîs No: 4860]
Abdullah bin Cafer (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimin en kötüleri nimetler içinde gözünü açan, onunla beslenen, türlü türlü yiyecekler yiyen, çeşit çeşit elbiseler giyinen, değişik değişik binitlere binen ve avurtlarını şişire şişire edebiyat parçalayarak konuşan kimselerdir.[475][144]

A'raf Sûresinin 32. âyetinde, "De ki: Allah'ın kullan için yarattığı giyecekler ile hoş ve temiz rızıkları kim haram etti? De ki: Bu nimetler dünya hayatında îman edenler içindir; kâfirler de o arada istifade ederler. Kıyamet gününde ise sadece mü'minlere mahsustur" Duyurulmaktadır.
Bu âyet açıkça âhiret nimetlerinin olduğu gibi dünya nimetlerinin de mü'minter için hazırlandığını göstermektedir. O halde mü'min helâl şekilde ve meşru dairede dünya nimetlerinden istifade edecektir.
Bu hadiste kınanan yeme, içme, giyme ise helâl daireyi taşan, israfa kaçan ve şükrü yerine getirilmeyen yiyip içme ve giyinmelerdir.
Nimetler içinde yüzdüğü hakle şükretmeyip havalara girmek, büyüklenmek, kasılmak, israfa kaçmak, Allahtan olduğunu bilmemek, şükretmemek yukardaki hadisin çerçevesi içerisine girer.
Şükrü yerine getirilmeyen nimet, insan için bir yüktür, felâkettir. Şükredildiği takdirde dünya nimetlerinden faydalanmaya hiçbir engel yoktur. Şu hâdise bu konuda gayet güzel bir ölçüdür:
"Bir zaman Hazrat-i Gavs-ı Azam (k.s.) Şeyh Geylânî'nin terbiyesinde, naz-dar ve ihtiyare bir hanımın birtek evladı bulunuyormuş. O muhterem ihtiyare, gitmiş oğlunun hücresine [odasına], bakıyor ki, oğlu bir parça kuru ve siyah ekmek yiyor. O riyazâttan zâfiyetiyle, validesinin şefkatini celb etmiş. Ona acımış. Sonra Hazreti Gavs'ın yanına şekva için gitmiş. Bakmış ki, Hazret-i Gavs kızartılmış bir tavuk yiyor. Nazdarlığından demiş: "Ya Üstad! Benim oğlum açlıktan Ölüyor; sen tavuk yersin!" Hazret-i Gavs tavuğa demiş; "Kum biiznillah = Allah'ın izniyle kalk." o pişmiş tavuğun kemikleri toplanıp tavuk olarak yemek kabından dışarı atıldığını, mûtemed ve mevsuk çok zatlardan, Hz. Gavs gibi kerâmât-ı harikaya mazhariyeti dünyaca meşhur bir zâtın kerameti olarak, manevî tevatürle nakledilmiş. Hazret-i Gavs demiş: 'Ne vakit senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman o da tavuk yesin.[476][145] "
Bu hadiseyi Lem'alar isimli esirinde nakleden Bedtüzzaman, daha sonra şöyle diyor: "işte, Hazret-i Gavs'ın bu emrinin mânâsı şudur ki: Ne vakit senin oğlun da ruhu cesedine, kalbi nefsine, aklı midesine hâkim olsa ve lezzeti şükür için istese, o vakit lezîz şeyleri isteyebilir."
Bu hadiseyi bir ölçü olarak aldığımızda ruh cesede, kalb nefse, akıl mideye hâkim olup lezzet için şükür istenildiği takdirde nefis, leziz şeyleri yiyip içmenin, değerli şeyleri giymenin hiçbir mahzuru yoktur.

Yalnız bütün bunlar yine de israfa kaçılmadan yapılmalıdır. İsrafa kaçacak tarzda yeme, içme, giyme, değişik değişik arabalara binme yasaklar içerisinde yerini alır. Hadiste geçen avurt şişirerek edebiyat parçalamak da aynı yasaklar içerisindedir. Bu işleri yapanlar ümmetin şerlileri arasında yerlerini alırlar.

2437. [4:156, Hadîs No: 48633]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetimin en şerlileri hâkimliği üstlenip de tereddüde düştüğü zaman danışmayan, doğru karar verdiğinde kibirlenip şımaran, öfkelendiğinde sertleşen kimselerdir. Kötülüğe kâtiplik yapan onu işleyen gibidir.[477][146]

2438. [4:156, Hadîs No: 4864]
Muâz bin Cebel (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.mj şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
İnsanların en şerlisi, insanlar arasındaki kötü âlimlerdir.[478][147]

2439. [4:159, Hadîs No: 4878]
Ebû Ümâme'den (r.a.) rivayetle:
insanların en kötüsü, imkânı olduğu halde çoluk çocuğunun rızkını kısandır.[479][148]

2440. [4:159, Hadis No: 4879]
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kıyamet günü en kötü yerde olan insan dilinden veya şerrinden korkulan insandır.[480][149]

2441. [4:160, Hadîs No: 4881]
Ebâ Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Kişide bulunabilen en kötü vasıf, hırsa sürükleyen cimrilik ve aşırı korkaklıktır.[481][150]

2442. [4:160, Hadîs No: 4883]
Ebû Hüreyre (r.a.) Resâlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Mü'minin şerefi, geceleyin namaz kılması, izzeti de insanların elindekine karşı bir beklenti içerisinde olmamasıdır.[482][151]

2443. [4:161, Hadîs No: 4884] ;
Mugire bin Şube (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Kıyamet günü Sırat Köprüsü üzerinde mü'minlerin parolası "Rab-bim, kurtuluş ver, kurtuluş ver" olacaktır.[483][152]

2444. [4:161, Hadîs No: 4887]
Abdullah bin Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Kıyamet karanlığında mü'minlerin parolası, "Senden başka hiçbir ilâh yoktur" olacaktır.[484][153]

2445. [4:161, Hadis No: 4888]
Üsâme bin Zeyd (r.a.) rivayet ediyor:
Şaban ayı, Receple Ramazan ayı arasında bulunan insanların çoğunun değerini bilmediği bir aydır. Onda kulların amelleri Allah'a arz edilir. Ben amelimin ancak oruçlu iken Allah'a arz edilmesini isterim[485][154].

2446. [4:163, Hadis No: 4894]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Şefaatim, ümmetimden Ehl-i Beytimi sevenler içindir.[486][155]

Ehl-i Beyt, Resûl-ü Ekrem'in (a.s.m.) aile halkı ve neslinden gelenlerdir. Ehl-Beyt, Sünnet-i Seniyyenin kaynağı ve koruyucusudur. Ehl-i Beyt, İslâm âlerr içinde nuranî bir ağaç hükmüne geçmiş, iyilik ve güzellikte rehberlik ve mürşidlil eden Zeyne'l-Abidin, Cafer-i Sadık, Gavs-ı Azam gibi nice nurlu meyveleri ver mistir. Zamanla çoğalan Ehl-i Beyt, Islâmiyetin zayıfladığı dönemlerde ümmetıı başında bir öncü vazifesi göreceğini gaybı gören nazarıyla müşahade eden Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) Ehl-i Beyti etrafında ümmetimi toplamak için Ehl-i Beytini tavsiye etmiştir. Gerçekten Ehl-i Beyt, Resûl-ü Ekremden (a.s.m.) bu yana birer işaret taşı, birer pusula gibi ümmete yol

göstermiş, ışık tutmuş, hak ve hakikatin en büyük müdafiileri olmuşlardır. Ehl-i îmanı arkasına alıp Islâmın hak ve hakkaniyetini kâinata îlân edecek olan Hz. Mehdî de Ehl-i Beyttendir.

2447. [4:163, Hadîs No: 4895]
Abdurrahman bin Avf (r.a.) rivayet ediyor:
Sahabîlerime dil uzatanların dışında herkese şefaat edebilirim.[487][156]

2448. [4:166, Hadîs No: 4904]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Ramazan ayının orucu, bir sonraki Ramazan ayına kadar geçen zaman içerisinde işlenen küçük günahları affettirir.[488][157]

2449. [4:166, Hadîs No: 4905]
Cerir bin Abdullah (r.a) rivayet ediyor:
Ramazan ayının orucu, yerle gök arasında asılı bekler. Fıtır sadakası verilmedikçe Allah'a arz edilmez.[489][158]

2450. [4:166, Hadîs No: 4906]
Karada şehid olanın kul hakkı ve emânet hariç bütün günahları affedilir. Denizde şehid olanın ise kul hakkı ve emânet de dahil bütün günahları, affedilir.[490][1]

Şehitlerin pekçok faziletleri vardır. Bunlardan birisi de Allah'a âit haklarının bağışlanmasıdır. Hadislerde karada şehid olanların kul haklarının bağışlanmayacağı bildirilir. İzahını yaptığımız hadiste ise denizde şehid olan kimselerin kul haklarının da affedileceği bildirilmektedir. Bunun sebebi, kara şehidi her hangi bir âletle yaralanıp vefat ettiği halde, deniz şehidinin hem yaralanma, hem de denizde boğul ma, kendisin i kurtaramama gibi ikinci bir zahmete katlanmasıdır.
Gerçekten de deniz savaşma katılmak bilhassa Peygamberimizin (a.s.m.) devrinde çok zahmetliydi. Bunu Amr bin Âs'ın (r.a.) Hz. Ömer'e yazdığı şu mektuptan öğreniyoruz:
Suriye Valisi Muâviye (r.a.), fetih hareketlerinin denizde devam etmesi hususunda Halife Hz. Ömer'e ısrarda bulunmuştu. Hz. Ömer de, Mısır valisi Amr bin Âs'a (r.a.), "Bana deniz ve denizde seyreden gemiler hakkında bilgi ver" diye bir mektup yazmıştı. Hz. Amr, denizin tehlikelerinden bahseden şöyle bir mektup yazdı:
"Ben, denizde kalabalık insanların küçücük birşeye bindiklerini gördüm. Bunların altlarında su, üstlerinde gök yüzü vardır. Suların sakinleştiği esnada kalpler endişe ile titrer, dalgalandığı zaman da İnsanların aklını çeler. Böyle anlarda insanların Allah'a olan bağlılıkları biraz daha artar, fakat korkuları da artar. Dalgalı zamanlarda gemide olanların hali, bir sopa üzerinde bulunan kurtçuklara benzer. Eğer kıpırdarlarsa batar, kurtulurlarsa, korkudan ve dehşetten göleri görmez olur."
Bu mektubu alan Hz. Ömer, Muâviye'ye (r.a.) bir mektup yazarak kesinlike deniz seferine çıkmamasını emretti.
Deniz şehidinin kullara olan borcunun da bağışlanacağını ifade eden bu hadisten, alacaklının hakkının zayi edildiği anlaşılmamalıdır. Çünkü Allah mutlak adalet sahibidir ve hiçbir kuluna zulmetmez. Deniz şehidinin kul haklarıyla ilgili borcunu bağışlayınca, alacaklılara da kendi hazinesinden haklarını öder. Ya günahlarını affeder veya Cennetteki derecelerini yükseltir. Dünyada da, hak sahibinin rızkını bereketlendirmek, musibet vermemek suretiyle, şehitteki hakkını öder.

2451. [4:167, Hadîs No: 4908]
Ata el-Horasanî (r.a.) rivayet ediyor:
Sohbetlerinizde lezzetleri bulandıran ölümden de bahsedin.[491][2]

2452. [4:169, Hadîs No: 4916]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Hûd Sûresi ve kardeşleri olan Vakıa, Hakka, Tekvir, Meâric sûreleri beni ihtiyarlattılar.492[3]

2453. [4:170, Hadîs No: 4922]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Koyun ve keçi berekettir. Kuyu berekettir. Tandır berekettir. Ocak berekettir.493[4]

2454. [4:172, Hadîs No: 4930]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Kış mü'minin baharıdır: Gündüzleri kısa olduğu için oruç tutar. Geceleri de uzun olduğu için kalkar ibadet yapar.494[5]

2455. [4:172, Hadîs No: 4931]
Ibni Ömer (r.a.) rivayet ediyor: Hasis ve cimri Cennete giremez.495[6]

2456. [4:172, Hadîs No: 1932]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Gizli şirk kişinin, makam sahibi birisinin gözüne girmek için amel işlemesidir.496[7]

2457. [4:172, Hadîs No: 4933]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:497[8]

2458. [4:173, Hadîs No; 4934]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle:
içinizde şirk karıncanın yürüşünden daha gizlidir. Sana yaptığında senden şirkin küçüğünü de, büyüğünü de giderecek bir şeyin yolunu göstereyim mi? Şöyle dersin: "Allah'ım, Sana bilerek ortak koşmaktan yine Sana sığınırım. Bilmediğim şeyler için de Senden bağışlanmamı dilerim." Bunu üç defa söylersin.498[9]

2459. [4:174, Hadîs No: 4935]
Aişe (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimde şirk karanlık gecede tepeciğin üzerinde karıncanın ürümesinden daha gizlidir. En aşağı derecesi zulmün azıcık bir şeyi-ıe dahi sevgi göstermen veya adaletin azıcık bir şeyine de buğz et-aendir. Din, Allah için sevmek ve Allah için buğz etmekten başka bir şey midir? Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olunuz ki, Allah da sizi sevsin.m499[10]

2460. [4:175, Hadîs No: 4939]
Aişe'den (r.a.) rivayetle:
Şiir söz gibidir: Güzeli güzel söze, çirkini de çirkin söze benzer.500[11]

2461. [4:176, Hadîs No: 4942]
Ebu Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Şefaatçiler beştir: Kur'ân, akrabalarla iyi ilişkiler içinde bulunmak, güvenilir olmak, Peygamberiniz ve onun Ehl-i Beyti.501[12]

2462. [4:178, Hadîs No: 4952]
Cabir bin Atik'den (r.a.) rivayetle:
Allah yolunda öldürülmenin dışında yedi çeşit şehidlik vardır: Allah yolunda öldürülen şehiddir. Taundan Ölen şehiddir. Suda boğulan şehiddir. Zâtü'1-cenb hastalığından ölen şehiddir. Yıkık altında kalıp ölen şehiddir. Hamileyken veyahut da doğumda ölen kadın şehiddir.502[13]

2463. [4:180, Hadîs No: 4955]
Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Şehidler dört derecedir: îmanı sağlam mü'min bir kişi düşmanla karşılaşır, Allah'a verdiği söze sadık kalarak öldürülünceye kadar çarpışır. îşte bu kimse Kıyamet günü insanların gözlerini dikip yukarı doğru kedisine

baktıkları kimselerdir.
îmanı sağlam mü'min bir kişi düşmanla karşılaşır, korkusundan sanki derisine sivri dikenler vurulur gibidir. Nerden geldiği belli olmayan bir darbe kendisine isabet ederek öldürülür. Bu ikinci derecededir.
Salih ameli kötü işlerle karışık olarak işleyen mü'min bir kişi düşmanla karşılaşır, Allah'a verdiği söze sadak kalarak öldürülünceye kadar çarşıpır. Bu üçüncü derecededir.
Diğeri de aşırı derecede günah işleyerek nefsine zulmetmiş mü'min bir kişidir. Düşmanla karşılaşır, Allah'a verdiği sözde sadakat göstererek öldürülünceye kadar çarpışır. Bu da dördüncü derecededir.[503][14]

2464. [4:180, Hadîs No: 4956]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Şehidler, [Kabir âleminde] Cennetin kapısında akan bir nehrin kıyısında yeşil bir çadırın içindedirler. Rızıkları sabah akşam Cennetten kendilerine gelir.[504][15]

2465. [4:181, Hadîs No: 4957]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Şehidler, Allah katında ve gölgesinden başka|gölgenin bulunmadığı Kıyamet Gününde Arş'in gölgesinde miskten bir tepe ve Yakut'tan minberler üzerinde otururlar. Rabb onlar ader: "Size verdiğim sözde durmadım mı? Size olan va'dimi yerine getirmedim mi?" Onlar, "Rab-bimize yemin olsun ki verdiğin sözde durdun, bize olan va'dini yerine getirdin" derler.[505][16]

2466. [4:181, Hadîs No: 4958]
Nuaym bin Hebbar'dan (r.a.) rivayetle:
Allah yolunda ilk safla ve yüzünü çevirmeden öldürülünceye kadar savaşıp şehid olanlar Cennetin enyüksek köşklerinde buluşacaklardır. Rabbin onlara rahmetiyle gülecektir. Yüce Allah mü'min kuluna gülerse artık onun için hesap yoktur.[506][17]

2467. [4:183, Hadîs No: 4963]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Şehid hemen kanının ilk fışkıran damlasıyla birlikte affedilir, iki huriyle evlendirilir. Akrabalarından yetmiş kişi hakkında da şefaati kabul edilir. Kişi Allah yolunda düşmana karşı savaşırken ölürse, kendisine Kıyamete kadar yaptığı işten dolayı mükâfatı yazılmaya devam edilir. Sabah akşam rızkı kendisine getirilir. Yetmiş huriyle evlendirilir. Ve kendisine şöyle denilir: "Dur! Hesap bitinceye kadar şefaata devam et!"[507][18]

2468. [4:184, Hadîs No: 4966]
Câbir'den (r.a.) rivayetle:
Şeytan elbiselerinizi kullanırlar. Öyleyse biriniz elbisesini çıkardığında bir daha giyinceye kadar onu katlasın. Çünkü şeytan katlanmış bir elbiseye giremez.[508][19]

Bu hadis-i şerif Müsiümanı derli topluluğa, düzenli, tertipli olmaya sevk etmektedir. Derbederlik, dağınıklık Müslümana yakışmaz. Bu konuda dahi düzenlilik Müslümana belli, güzel bir alışkanlığı empoze etmek, yerleştirmeye yöneliktir. Herşeyden önce dağınık bir görünüm dağınık bir İç dünyasını aksettirir. Düzenlilik ise titizliğin ifadesidir. Şeytanın katlanmamış, bir köşeye fırlatılmış veya rastgele atılmış, konulmuş elbiseyi giymesi, katlanmış elbiseyi giyememesi kararlı ve düzenli halden korktuğunun ifadesidir. Çünkü şeytan nerde bir aksaklık varsa oradadır.

2469. [4:184, Hadîs No: 4967]
Abdullah bin Amr'dan rivayetle:
Ağarmış saç mü'minin nurudur. Bir kişi îslâm yolunda saçını ağartırsa, ağaran her kıl karşılığında bir sevap kazanır ve bir derece yükseltilir.[509][20]

2470. [4:185, Hadîs No: 4969]
Ebû Rafî. (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Halkı içerisinde ihtiyar, ümmeti içerisindeki peygamber gibidir.[510][21]

Ağacın meyveli dönemi gibi insan ömrünün olgunluğa ulaştığı dönem de ihtiyarlıktır. İhtiyarlık bir kısım hastalık ve sıkıntılar, güçsüzlük, zayıflık yanında engin tecrübe ve bilgi birikimlerini de getirir. Hayatı açılarıyla, sevinçleriyle birlikte yaşamış, gün görmüş, insanlığı nokta nokta yaşamış kimselerdir yaşlılar. Hele ömürlerini hak yolunda harcamış, saçını bu yolda ağart mı şlarsa, onlardan alacağımıza öğreneceğimiz çok şeyler vardır ve onlar herkesten çok sevgiye, hürmete lâyık kimselerdir. Cenab-ı Hak bir kudsî hadisinde, Kendi yolunda saçını ağartmış kimseye azap vermekten haya edeceğini bildirmektedir.
Böylesi ihtiyarlar, hürmetin, itibarın, kadir kıymetin ne olduğunun bilindiği toplumlarda halkın arasında peygamberlerin gördükleri saygı gibi saygı görürler. İlgi toplar, yol gösterir, rehberlik ederler. Onların tecrübelerinden faydalanmak, ona göre hayata yön vermekte birçok faydalar vardır.

2471. [4:186, Hadîs No: 4971]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Yaşlının bedeni kuvvetten düşer. Fakat gönlü şu iki şeye karşı gençtir: Uzun yaşama arzusu ve mal sevgisi.[511][22]

2472. [4:188, Hadîs No: 4977]
Berâ bin Âzib (r.a.) rivayet ediyor:
Borçlu borcu sebebiyle kabrinde hapistedir. Yalnızlıktan Allah'a yakınır.[512][23]

2473. [4:188, Hadîs No: 4978]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Borçlu kabrinde zincire vurulmuştur. Ancak borcunun ödenmesiyle kurtulur.[513][24]

2474. [4:188, Hadîs No: 4980]
Ebû Hüreyre (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Bir şeyin sahibi, onu taşımaya herkesten daha fazla lâyıktır. Ancak zayıf olup taşıyamıyorsa, Müslüman kardeşi kendisine yardım eder.[514][25]

2475. [4:189, Hadîs No: 4982]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
îlim sahibi için denizdeki balığa varıncaya kadar herşey istiğfar eder.[515][26]

2476. [4:189, Hadîs No: 4983]
Berâ bin Âzib (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Surun sahibi israfil yaratıldığından beri ağzım surun üzerine koymuş, "Ne zaman üfürme emri verilecek de üfüreceğim" diye bekliyor.[516][27]

2477. [4:189, Hadîs No: 4984]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Sağ taraftaki melek sol taraftaki meleğin âmiridir. Kul bir iyilik yaptığında onu on kat olarak yazar. Bir kötülük yapıp sol taraftaki melek onu yazmak istediğinde ise sağ taraftaki melek "Dur!" der. O da altı saat bekler. Şayet kul bu günahından dolayı Allah'tan bağışlanmasını dilerse hiçbir şey yazmaz. Eğer bağışlanmasını dilemezse tek bir günah yazar.[517][28]

2478. [4:193, Hadîs No: 4994]
Selman bin Amir (r.a.) rivayet ediyor:
Akrabanın akrabaya vereceği sadaka, hem sadaka ve hem desıla-i rahim sevabını kazandırır.[518][29]

2479. [4:193, Hadîs No: 4995]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Gizlice verilen sadaka Rabbin gazabım dindirir.[519][30]

2480. [4:193, Hadîs No: 4996]

Amr bin Avf(r.a.) rivayet ediyor:
Müslüman kişinin verdiği sadaka Ömrünü uzatır, kötü ölümü önler ve Allah onunla övünme ve kibir duygusunu giderir.[520][31]

2481. [4:194, Hadîs No: 4997]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Bulûğa ermeden önce ölen çocuklar, Cennette çok canlı ve hareketli balıklar gibidir. Birisi babasını karşılar, elbisesinden tutar, Allah, babasını da kendisiyle birlikte Cennete koyuncaya kadar bırakmaz.[521][32]

2482. [4:195, Hadîs No: 4999]
tbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Önceki semavî kitaplarda şöyle belirtilmiştir: "O Allah'a hakkıyla güvenen Ahmed'dir. Ne kaba ve ne de katı kalblidir. İyiliğe iyilikle karşılık verir. Kötülüğe ise mukabele-i bilmisilde bulunmaz. Doğum yeri Mekke'dir. Hicret yeri ise Tayyibe denen Medine'dir. Ümmeti çok çok hamdeden kimselerden meydana gelir. Etekleri baldırlarının yansına kadar iner. El, ayak ve yüzlerini abdestle parlatırlar. Kitaplarım ezberleyerek göğüslerinde saklarlar. Savaş için saf tuttukları gibi namaz için de saf tutarlar. Bana yaklaşmaya vesile kıldıkları kurbanları kanlarıdır. Gecenin rahipleri, gündüzün aslanlarıdırlar.[522][33]

Peygamber Efendimiz (a.s.m.) en son ve en büyük peygamberdir. Cenâb-i Allah katında hususî yeri olan bir elçidir. "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım" hitabına mazhar olmuştur. Hz. Âdem (a.s.) gibi büyük bir peygamber Allah'tan af diierken onun adını zikretmiş, affa mazhar olmuştur. Doğduğu zaman ağzından "Ümmetim! Ümmetim," kelimeleri çıkan o yüce Resul, dünyada ümmeti için çırpındığı gibi herkesin kendi derdine düştüğü mahşerde de yine ümmeti için çırpı nacaktır. Hayatı boyunca gece gündüz demeden, bıkmadan usanmadan, bin bir türlü sıkıntılara maruz kalarak insanlığın saadeti için didin-miştir.
Peygamberlik nuranî ağacının kökleri mahiyetinde olan peygamberler, Allah'tan getirdikleri İlâhî kitaplarda Peygamberimizden söz etmiş, onu müjdelemişlerdir.
Ümmeti de seçkin bir ümmet olan yüce Resulün diğer peygalberler ve İlâhî kitaplar tarafından müjdelenmiş olması tabiîdir. Aslında insanlık böyle bir peygamberi yüzyıllardır beklemiş, içerisine düştüğü bataklıktan kurtulmayı arzula-mıştır. Bugün insanlık onun 1400 sene önce getirmiş olduğu İlâhî mesaja ondaki hakikatlere her zamankinden daha çok muhtaçtır. Birçok Avrupalı düşünürün itiraf ettiği gibi, insanlık, içine düştüğü bunalımdan, ancak onun getirdiği bu hakikatlerle kurtulabilecektir.

2483. [4:195, Hadîs No: 5001]
Aişe'den (r.a) rivayetle:
Akrabalarla iyi ilişkiler, güzel ahlâk ve hoş komşuluk, memleketleri mamur ve ömürleri uzun eder.[523][34]

2484. [4:196, Hadîs No: 5003]
Amr bin Sehl (r.a.) rivayet ediyor:
Akrabalarla iyi münasebetler içinde bulunma malı çoğaltır, akrabalar arasında sevgiye vesile olur ve ömrü uzatır.[524][35]

2485. [4:196, Hadîs No: 5004]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Senden irtibatını koparana iyi ilişkilerini sürdür. Sana kötülük yapana iyilik yap. Ve aleyhinde de olsa hakkı söyle.[525][36]

2486. [4:197, Hadîs No: 5007]
îbni Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Hayata veda eden bir kimsenin namazı gibi ve Allah'ı görüyormuşçasına namaz kıl. Çünkü sen Onu görmesen de O seni görüyor.
insanların elindekinden ümidini kes ki, zengin olarak yaşasın. Özür dilenecek şeyden sakın.[526][37]

2487. [4:203, Hadîs No: 5030]

İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
"Lâ ilahe illallah" diyen kimsenin cenaze namazını kılın. "Lâ ilahe illallah" diyen kimsenin arkasında namaz kılın.527[38]

2488. [4:203, Hadîs No: 5031]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Bana salavat getirin. Çünkü bana getirdiğiniz salavatlar sizin için berekettir.528[39]

2489. [4:204, Hadîs No: 5032]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Bana salavat getiriniz ki Allah'da size merhamet etsin.529[40]

2490. [4:204, Hadîs No: 5033]
Zeyd bin Harice (r.a.) rivayet ediyor:
Bana salavat getirin. Dua için son derece gayret gösterin. Ve şöyle deyin: "Allah'ım! İbrahim'e ve İbrahim'in âline bereketini indirdiğin gibi Muhammed'e ve Muhammed'in âline rahmet eyle! Muhammed'e ve Muhammed'in âline bereketini indir. Şüphesiz Sen kullarının hamdlerine bol sevapla karşılık veren, dilleriyle övülen Hamid ve sonsuz şeref ve büyüklük sahibi Mecidsin."530[41]

2491. [4:204, Hadîs No: 5034]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Allah'ın nebî ve resullerine salavat getirin. Çünkü Allah beni peygamber olarak gönderdiği gibi onları da göndermiştir.531[42]

2492. [4:205, Hadîs No: 5038]
Müslim el-Kureşî (r.a.) rivayet ediyor:
Ramazan'ı ve onu takip eden Şevval ayını ve Çarşambayla Perşembeyi oruçlu geçir. Böyle yaparsan bütün sene oruç tutmuş gibi olursun. 532[43]

2493. [4:206, Hadîs No: 5039]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle b uyurmuşlardır:
Oruçlunun susması teşbih, uykusu ibadet, duası makbul ve amelinin mükâfatı da kat kattır.533[44]

2494. [4:208, Hadîs No: 5043]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetimden iki sınıf vardır ki onlara şefaatim ulaşmaz. Zalim ve katı yürekli idareci. Dinde aşırılığa kaçan ve zorlama tevillerle dinden çıkan kimse.534[45]

2495. [4:209, Hadîs No: 5046]
Enes'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Ümmetimden iki sınıf vardır ki, Kevser havuzunun başına varamazlar, Cennete de giremezler. Bunlar Kaderiyye ve Mürcie'dir.535[46]

2496. [4:210, Hadîs No: 5049]
Ebu Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Horozun sesi ve kanadım çırpması onun rükûu ve secdesidir.536[47]

2497. [4:211, Hadîs No: 5052]
Ebû Katade'den (r.a.) rivayetle:
Ramazanın yanında her ay üç gün oruç tutmak diğer Ramazan'a kadar olan yıl boyunca gündüzü oruçlu geçirip akşam iftar etmek kadar sevaplıdır.537[48]

2498. [4:211, Hadîs No: 5054]

Ali (r.a.) rivayet ediyor: Sabır ayı Ramazanla birlikte her aydan üç gün oruç tutmak; kalbin kin, haset, nifak gibi her türlü kirini giderir.[538][49]

2499. [4:211, Hadîs No: 5055]
Ebû Katade'den (r.a.) rivayetle:
Arefe günü oruç tutmak biri geçmişte, biri gelecekte olmak üzere iki senenin; Aşura günü oruç tutmak ise geçmiş bir senenin günahlarını affettirir.[539][50]

Arefe günü, Kurban Bayramının bir gün öncesidir. Hacıların ihramları içerisinde Arafat'ta el açıp Rablerİne duâ ettikleri gündür. Böyle bir günü oruçlu geçirmek büyük bir sevap kazanmaya vesîledir. Hadiste, biri geçmişte, biri de gelecekte olmak üzere iki senenin günahlarının affedileceği bildirilerek, bu sevaba dikkat çekilmektedir. Affedileceği bildirilen günahlar küçük günahlardır.
Ramazan Bayramının bir gün öncesi ise, Arefe değildir. Halk arasında Ra-.nazan Bayramı öncesine Arefe denilmesi yanlış bir kullanımdır. Zaten bu hadiste kastedilenin Kurban Bayramı öncesi olduğu açıktır. Çünkü, Ramazan Bayramı öncesinde oruçlu olmak zaten farzdır.
Hadiste dikkat çekilen bir diğer husus da, Aşure Günü orucudur. Aşure Günü, Hicrî senenin ilk ayı olan Muharrem ayının 10. günüdür. Muharrem ayının diğer aylar arasında ayrı bir yeri olduğu gibi, Aşure gününün de diğer günler içerisinde ayrı bir yeri vardır. Aşure Gününe fazilet kazandıran pekçok hâdise bulunmaktadır. Meselâ Hz. Musa ve Isrâiloğulları bu günde Firavun'un zulmünden kurtulmuşlar, Hz. Nuh'un gemisi Cûdi Dağına bu gün demirlemiştir. Hz. Yunus balığın karnından bugün kurtulmuş, Hz. Âdem'in tevbesi Aşure günü kabul edilmiştir. Daha pekçok güzel hâdise bu gün gerçekleşmiştir.
Bunun içindir ki, Muharrem ayı ve Aşure günü, Yahudilerce ve Hıristiyanlarca da mukaddes sayılmıştır. Nitekim Peygamberimiz Medine'ye hicret buyurduğunda, Yahudilerin oruçlu olduklarını öğrenmişti. "Bu ne orucudur?" diye sordu. Yahudiler, "Bu gün Allah'ın Musa'yı düşmanlarından kurtardığı ve Firavun'u boğdurduğu gündür. Hz. Musa (a.s.) şükür olarak bu gün oruç tutmuştur" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (a.s.m.), "Biz Musa'nın Sünnetini yaşatmaya sizden daha yakın ve hak sahibiyiz" buyurdu ve Aşure Gününde oruç tutmaya başladı ve Ashabına da tutmalarını emretti.[540][51] O tarihte henüz Ramazan orucu farz kılınmamıştı. Peygamberimiz ve Sahabîler vacip olarak o gün oruç tutmaya başladılar. Ramazan orucu farz kılındıktan sonra ise Peygamberimiz, "İsteyen tutar, isteyen terk edebilir" buyurarak herkesi serbest bıraktı.[541][52]
Aşure günü tutulan orucun faziletiyle ilgili pekçok hadis vardır. İzahını yaptığımız hadis de bunlardan birisidir Peygamberimiz bu hadislerinde Aşure Günü oruç tutmanın bir senelik geçmiş günahları affedebileceğini bildirmektedir.
Ancak Yahudilere benzememek için, Aşure gününden bir gün öncesini veya sonrasını da oruçlu geçirmek tavsiye edilmiştir. Ibni Abbas bununla ilgili olarak şöyle bir hadis rivayet eder:
"Aşure günü oruç tutun, fakat Yahudilere muhalefet edin. Ondan bir gün önce veya sonrayı da oruçlu geçirin."[542][53]

2500-2599

2500. [4:212, Hadîs No: 5059]
Ebû Müleyke (r.a*) rivayet ediyor:

Oruç tutun. Şüphesiz oruç Cehennem ateşine ve: dünyanın kötülük ve musibetlerine karşı kalkandır.543[54]

2501. [4:212, Hadîs No: 5060]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Oruç tutun ki sıhhat bulaşınız.544[55]

2502. [4:213, Hadîs No: 5062]
Katade bin Milhan rivayet ediyor:

Ayın on üç, on dört ve on beşinci günleri olan eyyamü'l-bîdda oruç tutun. Bunlar zamanın hazineleridir.545[56]

2503. [4:216, Hadîs No: 5071]
Osman bin Ebî Şevde rivayet ediyor:

Evine girince ve evinden çıkarken ikişer rekat namaz kılmak hayırlı insanların namazıdır.546[57]

2504. [4:216, Hadîs No: 5074]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:

Cemaatle kılman namaz tek başına kılman namazdan yirmiyedi derece daha faziletlidir.547[58]

2505. [4:217, Hadîs No: 5077]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kişinin cemaatle kıldığı namazı evinde ve işyerinde tek başına kıldığı namazından yirmi beş derece daha üstündür. Bunun sebebi şudur: Biriniz güzelce abdest alıp sonra yalnızca namaz gayesiyle camiye gelirse her adım atışında Allah mutlaka onu bir derece yükseltir ve bir günahını düşürür. Bu durum camiye girinceye kadar devam eder. Camiiye girince namaz için orada bulunduğu sürece namazda sayılır. Namaz kıldığı yerde durduğu ve kimseye sıkıntı vermediği veya abdesti bozulmadığı sürece de melekler kendisine dua ederek şöyle derler: "Allah'ım, günahlarım bağışla! Allahım ona merhamet et! Allah'ım Tövbesini kabul et."548[59]

2506. [4:219, Hadîs No: 5079]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Kişinin evde kıldığı namazı bir namaza, mahalle mescidinde kıldığı namazı yirmi beş namaza, Cuma namazlarının kılındığı camideki namazı beş yüz namaza, Mescid-i Aksalda kıldığı namazı beş bin namaza, benim şu mescidimde kıldığı namazı elli bin namaza, Mescid-i Haramda kıldığı namazı ise yüz bin namaza bedeldir.549[60]

2507. [4:220; Hadîs No: 5082]
Süheyb (r.a.) rivayet ediyor:
Kişinin insanların görmediği yerde kıldığı nafile namazı, insanların gözü önünde kıldığı namazının yirmibeş katma denktir.550[61]

2508. [4:225, Hadîs No: 5100]
Âişe'den (r.a) rivayetle:

Misvak kullanılarak kılman bir namaz misvak kullanılmaksızın kılman yetmiş namazdan daha faziletlidir.551[62]

2509. [4:225, Hadîs No: 5101]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Nafile olsun, farz olsun sarıkla kılman bir namaz, sarıksız kılman 25 namazın derecesine denktir. Sarıklı kılınan bir Cuma namazı, ise sarıksız kılınan yetmiş Cuma namazına denktir.552[63]

2510. [4:227, Hadîs No: 5108]

îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Benim şu mescidimde kılman bir namaz Mescid-i Haram hariç onun dışındaki bir mescidde kılman bin namaz gibidir. Medine'de tutulan bir Ramazan ayının orucu onun dışındaki bir yerde tutulan bin Ramazan ayının orucu gibidir. Medine'de kılman bir Cuma namazı onun dışındaki bir yerde kılman bin Cuma namazı gibidir.[553][64]

2511. [4:230, Hadîs No: 5119]
Aişe (r.a.) rivayet ediyor:
Arefe günü oruç tutmak bin gün oruç tutmak gibidir[554][65].

2512. [4:231, Hadîs No: 5121]
Ebu'd-Derda'dan (r.a) rivayetle:
Kişinin Allah yolunda cihad ederken oruç tutması onu yetmiş yılda alınabilecek bir mesafe kadar Cehennemden uzaklaştırır.[555][66]

2513. [4:231, Hadîs No: 5124]
ibniAbbas (r.a) rivayet ediyor:
Ramazan'dan sonra oruç tutan kişi savaşta geri çekilip yeniden hücum eden kimseye benzer.[556][67]

Ramazan ayı, hadisin tabiriyle, şeytanların bağlandığı, iyiliklerin kötülüklere galip geldiği, mü'mînin en büyük düşmanı olan şeytanın mağlup edildiği bir savaş meydanıdır. Mü'minler, genellikle bu savaşta galip gelirler.
Ramazan'dan sonra ise, şeytan yine şiddetli hücuma geçer. İşte Peygamberimiz bu hadislerinde, Ramazan'dan sonra oruç tutan kimsenin taktik gereği savaşta geri çekilip tekrar hücuma geçen kimseye benzediğini bildirmektedir. Bilindiği gibi, yerine göre savaşta taktik olarak geri çekilen kimse, hem düşmanı yanıltmış, hem de dinlenmiş olarak saldırıya geçeceğinden başarı kazanma ihtimali kuvvetlidir. Oruç da, şeytana karşı en tesirli bir silahtır. Ramazan'dan sonra bu silahla şeytana saldıran bir kimse, onun hîle ve vesveseleri karşısında mağlup olmaz.

2514. [4:231, Hadîs No: 5125]
Enes'den (r.a) rivayetle:
Oruçlu, yatağı üzerinde uykuda bile olsa ibâdet halindedir.[557][68]

2515. [4:231, Hadîs No: 5126]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Oruçlu bir Müslümanı çekiştinnedikçe veya ona sıkıntı vermedikçe ibadet halindedir.[558][69]

2516. [4:232, Hadîs No: 5128]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Gerçek sabredici, musibetin ilk çarpılışı ânında sabreden kişidir.[559][70]

2517. [4:232, Hadîs No: 5129]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Günün ilk saatlerinde uyumak rızkı engeller.[560][71]

2518. [4:232, Hadîs No: 5130]
Ibni Mes'ud'dan (r.a.) rivayetle:
Sabır imanın yarısı, Allah'ın her türlü hükmüne gönülden teslimiyet de îmanın tamamıdır.[561][72]

2519. [4:233, Hadîs No: 5131]
Ebû Musa el-Eşâri (r.a.) rivayet ediyor:
Sabır rızadır.[562][73]

Bunda iki ihtimal söz konusudur. Sabır Allah'ın rızası gibi yüksek bir makama ulaştırmaya vesile olur. Gerçek sabır Allah'ın takdirine rıza göstermek, Ondan gelen herşeyi gönül hoşluğu ve memnuniyetle karşılamaktır.

Sabır üç makamdan ibarettir: Birincisi yakınmayı terk etmektir. Bu, tövbekarların sabrıdır. İkincisi kazayı gönül hoşluğuyla karşılamaktır. Bu dünyaya önem vermeyen salih insanların makamıdır. Üçüncüsü Allah'tan gelen herşeyi sevmek, muhabbetle karşılamaktır. Bu da sıddıkların makamıdır.

2520. [4:233, Hadîs No: 5132]
Hakim bin Umeyr (r.a.) rivayet ediyor:
Sabır ve musibetin mükâfatını Allah'tan bekleme, köleleri âzad etmekten daha faziletlidir. Allah bu özellikleri taşıyan kimseleri sorgusuz sualsiz Cennete koyar.[563][74]

2521. [4:234, Hadîs No: 5136]
Enes'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
îmanda sabrın yeri, vücutta başın yeri gibidir.[564][75]

2522. [4:2347 Hadîs No: 5137]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Sabır üç çeşittir: Musibete karşı sabır, Allah'a itaatta sabır, haramlardan uzak durmada sabır. Kim ki Allah def edinceye kadar güzel bir teselliyle musibete karşı sabred[565][76]ers,e Allah onun için üç yüz derece yazar, iki derecenin arası gökle yer arası kadardır. Kim de Allah'a itaatta sabrederse Allah onun için altı yüz derece yazar. İki derecenin arası yerin sathından yedi kat yerin dibine kadardır. Kim de günahlardan uzak durmada sabır gösterirse, Allah onun için dokuz yüz derece yazar. İki derecenin arası iki defa yerlerin en alt kısmından arş'ın son noktasına kadardır.

2523. [4:236, Hadîs No: 5141]
FadVdan (r.a.) rivayetle:
Benden sonra doğruluk, Ömer nerdeyse ordadır.[566][77]

2524. [4:236, Hadîs No: 5142]
Rafı' bin Hadic (r.a.) rivayet ediyor:
Sadaka yetmiş çeşit kötülüğü önler.[567][78]

2525. [4:237, Hadîs No: 5146]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Usûlüne uygun olarak sadaka vermek, akıl ve dinîn güzel karşıladığı işleri yapmak, anne-babaya iyilik etmek ve akrabalarla iyi ilişkiler içerisinde bulunmak bedbahtlığı saadete çevirir, ömrü uzatır ve kötü ölümlerden korur.[568][79]

2526. [4:237, Hadîs No: 5147]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Güne başlarken sadaka vermek felaketleri giderir.[569][80]

2527. [4:238, Hadîs No: 5150]
Pehlivanlar pehlivanı şiddetle öfkelendiğinde, yüzü kıpkırmızı kesildiğinde ve tüyleri diken diken olduğunda öfkesini yenendir.[570][81]

2528. [4:240, Hadîs No: 5157]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Susmak hikmettir. Fakat bunu yapanlar azdır.[571][82]

2529. [4:241, Hadîs No: 5159]
Mıhrez bin Züheyr (r.a.) rivayet ediyor: Susmak âlimin süsü, cahilin Örtüşüdür.[572][83]

2530. [4:241, Hadîs No: 5160]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Susmak ahlâkın efendisidir. Ölçüsüz şaka yapan hafife alınır.[573][84]

2531. [4:242, Hadîs No: 5166]
Osman bin EbVl-As (r.a.) rivayet ediyor:

Oruç bir kalkandır. Kul onunla kendisini Cehennem ateşinden korur.[574][85]

2532. [4:243, Hadîs No: 5167]
Âmir bin Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:

Kışın oruç tutmak, meşakkatsiz elde edilen bir ganimettir.[575][86]

2533. [4:243, Hadîs No: 5168]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Oruç iç organları inceltir. Eti eritir ve Cehennem ateşinin hararetinden uzaklaştırır. Şüphesiz Allah'ın hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın hatır ve hayaline gelmeyen nimetleri ihtiva eden bir sofrası vardır. Bu sofraya, ancak oruçlular otururlar.[576][87]

2534. [4:243, Hadîs No: 5170]
Ebû Hüreyre*den (r.a.) rivayetle:
Beş vakit namaz, iki Cuma namazı ve iki Ramazan ayı büyük günahlardan sakmıldığı sürece aralarındaki küçük günahları affettirirler.[577][88]

2535. [4:246, Hadîs No: 5180]

Enes (r.a.) rivayet ediyor: Namaz mü'minin nurudur.[578][89]

2536. [4:247, Hadîs No: 5182]
Ali'den (r.a.) rivayetle:

Namaz her takva sahibi için Allah'a yaklaşma vesilesidir.[579][90]

2537. [4:248, Hadîs No: 5184]
Bera (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Haramdan sakınmada titizlik gösteren kimsenin arkasında namaz kılmak makbuldür. Böyle bir kimseye hediye vermek makbuldür. Onunla beraber oturmak ibadettir. Onunla fikir alışverişinde bulunmak sadakadır.[580][91]

2538. [4:248, Hadîs No: 5187]
Ali'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Namaz îmanın direğidir. Cihad amelin zirvesidir. Zekât ise, bu ikisinin arasında yer alır.[581][92]

2539. [4:249, Hadîs No: 5188]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:

Namaz îmanın ölçeğidir. Kim o ölçeği tam doldurursa mükâfatını da tam alır.[582][93]

2540. [4:249, Hadîs No: 5189]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Namaz şeytanın yüzünü karartır. Zekât ve sadaka onun belini kırar. Allah için karşılıklı sevgi ve güzel işler yapmak suretiyle kendini Allah'a ve insanlara sevdirme onun soyunu keser. Bunları yaptığınızda o sizden Güneşin doğduğu yer ile battığı yer arasındaki mesafe kadar uzaklaşır.[583][94]

2541. [4:249, Hadîs No: 5191]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Namaz Sırat Köprüsü üzerinde nurdur. Kim ki Cuma günü bana seksen defa salavat getirirse seksen yıllık küçük günahları affedilir.[584][95]

2542. [4:250, Hadîs No: 5196]

Ebû Ubeyde'den (r.a.) rivayetle:

Oruç, kişi onu günahlarla delmedikçe, bir kalkandır.585[96]

2543. [4:250, Hadîs No: 5199]
Aişe (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Oruç, Cehennem ateşine karşı bir kalkandır. Oruç tutan kişi, o gün kimseye karşı bir sataşmada bulunmasın. Herhangi bir kimse kendisine sataşırsa ona dil uzatıp sövmesin ve "Ben oruçluyum" desin. Muhammed'in canı kudreti elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.586[97]

2544. [4:251, Hadîs No: 5201]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Oruç sabrın yarısıdır. Herşeyin bir zekâtı vardır. Bedenin zekâtı da oruçtur.587[98]

2545. [4:251, Hadîs No: 5202]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Oruçta riya yoktur. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "O benim içindir. Onun mükâfatını da Ben veririm. Oruç tutan yemesini ve içmesini Benim için terk etmiştir."588[99]

2546. [4:251, Hadîs No: 5203]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Kıyamet günü oruç ve Kur'ân, kula şefaat edecekler. Oruç şöyle diyecek: "Ey Rabbim! Ben onu gündüzleyin yemesinden ve nefsanî isteklerinden alıkoydum. Hakkında şefaatimi kabul eyle!" Kur'ân da şöyle diyecek: "Ey Rabbim! Ben onu geceleyin uykusundan alıkoydum. Hakkında şefaatimi kabul eyle!" İkisinin de şefaati kabul edilir.589[100]

2547. [4:252, Hadîs No: 5204]
İbni Amr (r.a.) rivayet ediyor:
israil oğullarından birisine bir misafir geldi. Kapısında doğurması yakın dişi bir köpek vardı. Köpek kendi kendine şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, ben sahibimin misafirine havlamayacağım." Bunun üzerine karnındaki yavrular havlamaya başladılar. "Bu da ne?" diye soruldu. Allah o kavimden bir peygambere şöyle vahyetti: "Bu sizden sonra gelecek olan ve cahilleri, aklı başında olanlarını bastıracağı bir ümmetin misâlidir. "590[101]

2548. [4:253, Hadîs No: 5211]
Nüvas bin Sem'an'dan (r.a.) rivayetle:
Yüce Allah, dosdoğru bir köprü misâlini veriyor: Köprünün iki tarafında kapıları açık iki sur bulunur. Kapılarda sarkıtılmış perdeler vardır. Köprünün girişinde bir dellal şöyle sesleniyor: "Ey insanlar! Hepiniz sağa sola sapmaksızm köprüye girin! Köprünün üst tarafin-da da bir dellal aynı şekilde sesleniyor, insanlar o köprüden geçerken içlerinden biri o kapılardan birini açmak istediğinde dellal,
zıklar olsun sana! O kapıyı açma. Çünkü açarsan ordan düşersin diye uyarıyor.
işte o köprü tslâmdır. Etrafındaki iki sur Allah'ın çizdiği sınırlardır. Açık kapılar ise, Allah'ın haram kıldığı şeylerdir. Köprünün başındaki dellal ise, Allah'ın kitabıdır. Üst taraftaki dellal ise, Allah'ın her Müslümanın kalbine koyduğu öğütçüdür.591[102]

2549. [4:255, Hadîs No: 5214]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kıyamet günü Cehennemde kâfirin dişi Uhud Dağı, derisinin kalınlığı 70 arşın, pazusu Beyda Dağı, diz kapağı Verkan Dağı, Cehennemde oturduğu yer ise benim şu andaki yerimle Ribze arası kadardır.592[103]

2550. [4:256, Hadîs No: 5220]
Osman bin Ebi'l-As'dan (r.a.) rivayetle:
EJini bedeninin ağrıyan yerinin üzerine koy ve üç defa "Bismillah" de, yedi defa da şu duayı oku: "Eûzü billahi ve kudretini min şerri mâ ecidü ve ühaziru = Hissettiğim acıdan ve korktuğum şeyden Allah'a ve kudretine

sığınıyorum."[593][104]

2551. [4:256, Hadîs No: 5221]
Osman bin Ebi'l-As (r.a.) rivayet ediyor:
Sağ elini rahatsızlık duyduğun yerin üzerine koy. Yedi defa elini sürerek her defasında şu duayı oku: "Eûzü biizzetillâhi ve kudretihî min şerri mâ ecidü = Hissettiğim şu ağrının şerrinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınıyorum."[594][105]

2552. [4:257, Hadîs No: 5224]
Esma binti Ebî Bekir'den (r.a.) rivayetle:
Elini ağrıyan yerin üzerine koy. Sonra da üç defa şu duayı oku: "Bismillâhi Allâhümme ezhib annî şerre mâ ecidü bidaVeti Nebiyyi-ke't-Tayyibi'1-Mübareki'l-Mekîni mdeke bismillah = Allah'ın adıyla. Allah'ım, pak, mübarek ve Senin katında büyük bir yeri olan Peygamberinin daveti hürmetine hissettiğim ağrının şerrini benden gider. Allah'ın adıyla..."[595][106]

2553. [4:257, Hadîs No: 5225]
Meymune binti Ebî Useyb (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Sağ elini kalbinin üzerine koy ve şöyle de: "Bismillâhi dâvinî bide-vâik. Ve'şfinî bişifâik. Veeğninî bifazlike ammen sivak. Ve ahdir annî ezâk=Allah'm adıyla. Allah'ım! Devanla beni tedavi et! Şifanla bana şifa ver. Fazlanla beni Senden başka hiç kimseye muhtaç olmayacak derecede zengin kıl. Ve verdiğin sıkıntıyı benden gider."[596][107]

2554. [4:257, Hadîs No: 5226]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allah, şu dört şeyi kullarının boynuna bir borç olarak yüklemiştir: namaz, zekât, Ramazan orucu ve cünupluktan yıkanma. Bunlar, Allah'ın haklarında, "Sırların ortaya çıktığı gün" diye buyurduğu sırlardır.[597][108]
,
2555. [4:258, Hadîs No: 5231]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Camide gülmek, kabirde karanlığa maruz kalmaya sebeptir.[598][109]

2556. [4:259, -Hadîs No: 5232]
Hasan-ı Basrî'den (r.a.) rivayetle:
iki çeşit gülme vardır: Bir gülme vardır ki Allah sever. Bir gülme de vardır k,i Allah ona gazap eder. Allah'ın sevdiği gülme şudur: Kişi görmeyi arzuladığı bir din kardeşiyle ansızın karşılaşır ve sevincinden güler. Allah'ın gazap ettiği gülme ise kişi incitici, kaba ve boş bir sözü hem gülmek, hem de başkalarını güldürmek için söyler. Bu yüzden yetmiş sene Cehennem uçurumundan aşağı yuvarlanır.[599][110]

2557. [4:259, Hadîs No: 5234]
îbniAbbas (r.a.) rivayet ediyor:
Vasiyette varislerden birine zarara sokmak büyük günahlardandır.[600][111]

Yüce Allah, ölümü ânında kişiye malının üçte birisine kadar vasiyet etme hakkı vermiştir. Kişi malının üçte birinden fazlasını vasiyet ederse, mirasçılarına haksızlık etmiş olacağından günahkâr olur. Zaten böyle bir vasiyet de geçersizdir.
İşte kişinin vasiyetle mirasçılarına yapacağı haksızlıklardan birisi de, hayatta iken malının bir kısmını veya kıymetli bir bölümünü çocuklarından birinin alması için vasiyette bulunması, çocuklar: arasında adaletli davranmamasıdır. Mirasçıyı hakkı olan paydan mahrum bırakıcı vasiyetler caiz olmadığı gibi, mirasçıya mirastan hak ettiği malın dışında, ayrıca bir malın verilmesini vasiyet etmek de, insanın ebedî hayatını tehdit eder. Peygamberimiz izahını yaptığımız hadisine böyle yapmanın büyük günahlardan olduğuna dikkat çekmiştir.
Diğer taraftan, böyle bir vasiyet zâten geçerli değildir. Çünkü vasiyetin şartlarından birisi de, mal verilmesi vasiyet edilen kimsenin mirasçı olacak kadar yakın akraba olmamasıdır. Zira bu tip akrabaların hakkını Yüce Allah zâten tayin etmiştir. Nitekim Peygamberimiz bir hadislerinde bununla ilgili olarak şöyle buyurur:

"Cenâb-ı Hak, her mirasçıya mirastan olan nasibini tâyin etti. Artık hiçbir mirasçıya vasiyet etmek caiz değildir."[601][112]
Bununla beraber, bir kimse vârislerden birine fazla birşey verilmesini bir maslahata binâen uygun görürse, diğer vârisler de bunu kabul edip razı olurlarsa, bunu sağlığında iken yapabilir. O zaman malından tasarruf hakkına sahip olduğundan, vermek istediği şeyi sağlığında iken teslim edebilir. Fakat bunda da adaleti gözetmeli, diğer mirasçılarını incitmemelidir.

2558. [4:260, Hadîs No: 5235]
Muaz'dan (r.a.) rivayetle:
Kabirin kişiyi sıkması her mü'min için daha önce affedilmeyip üzerinde kalmaya devanı eden bütün günahlara keffarettir.[602][113]

2559. [4:260, Hadîs No: 5238]
İbni Mes'ud (r.a:) rivayet ediyor:
Misafirlikte kalma hakkı üç gündür. Bundan fazlası ev sahibi için sadakadır. Her iyilik de sadakadır.[603][114]

2560. [4:261, Hadîs No: 5242]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Misafir rızkıyla gelir. Ev halkının günahlarını götürerek gider. Günahlarını silip süpürür.[604][115]

2561. [4:262, Hadîs No: 5245]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'a itaat babaya itaattir. Allah'a karşı gelme babaya karşı gel-medır.[605][116]

2562. [4:262, Hadîs No: 5246]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allah'a karşı gelmeyi emretmedikçe idareciye itaat Müslüman kişi üzerinde bir haktır. Fakat Allah'a karşı gelme sayılabilecek bir şeyi emrettiğinde ise, artık ona itaat edilmez.[606][117]

2563. [4:263, Hadîs No: 5250]
Hassan bin Ebî Sinan rivayet ediyor:
Cahiller arasında ilim öğrenen kişi ölüler arasındaki diri gibidir.[607][118]

2564. [4:263, Hadîs No: 5251]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Allah için ilim öğrenen kişi Allah katında fîsebilillah cihad eden kimseden daha üstündür.[608][119]

2565. [4:263, Hadîs No: 5253]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
İlim Öğrenen kişi rahmetin peşindedir. İlim öğrenen kişi îslâmın temel direğidir. Mükâfatı peygamberlerle birlikte verilir.[609][120]

2566. [4:264, Hadîs No: 5255]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
iki kişilik yemek üç kişiye, üç kişilik yemek de dört kişiye yeter.[610][121]

2567. [4:265, Hadîs No: 5257]
İbni Ömer (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
İki kişilik yemek dört kişiye, dört kişilik yemek sekiz kişiye yeter. Birlikte yiyin, ayrı ayrı yemeyin.[611][122]

2568. [4:265, Hadîs No: 5258]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:

Cömert kişinin yemeği şifadır. Cimrinin yemeği ise hastalıktır.612[123]

2569. [4:265, Hadîs No: 5259]
İbni Ömer (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Deccal zamanında mü'minlerin gıdası Allah'ı teşbih ve takdis etmektir. O gün kimin konuşması Allah'ı teşbih ve takdis ise, Allah açlığını giderir.613[124]

2570. [4:267, Hadîs No: 5264]
Hüseyin bin Ali'den (r.a.) rivayetle:
İlim öğrenmek her Müslüman üzerinde farzdır.614[125]

2571. [4:267, Hadîs No: 5265]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
îlim öğrenmek her Müslüman üzerine farzdır. İlmi layık olmayana öğreten domuzun boynuna yakut, inci ve altın takan kimse gibidir.615[126]

2572. [4:268, Hadîs No; 5266]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
îlimi öğrenmek her Müslümana farzdır. Şüphesiz ilim öğrenen için denizdeki balıklara varıncaya kadar herşey Allah'tan bağışlanma diler.616[127]

2573. [4:268, Hadîs No: 5267]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Allah mazlumun ve darda kalmışın imdadına koşulmasını sever.617[128]

2574. [4:268, Hadîs No: 5268]
Ibni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
îlim Öğrenmek, Allah katında nafile namazdan, oruç, hac ve aziz ve celil olan Allah yolunda cihad etmekten daha faziletlidir.618[129]

2575. [4:269, Hadîs No: 5269]
Ibni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Bir saat ilim Öğrenmek bir geceyi ibadetle geçirmekten; bir gün ilim öğrenmek de üç ay oruç tutmaktan daha hayırlıdır.619[130]

2576. [4:269, Hadîs No: 5270]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Hak ve hakikatin peşinde olmak, garip ve yalnız kalmak demektir. 620[131]

2577. [4:270, Hadîs No: 5272]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Helâlin ne olduğunu öğrenip onu kazanmaya çalışmak her Müslü-mana gereklidir.621[132]

2578. [4:270, Hadîs No: 5273]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor: Helâli arama cihaddır.622[133]

2579. [4:270, Hadîs No: 5274]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle: Talha, yeryüzünde dolaşan bir şehiddir.623[134]

2580. [4:271, Hadîs No: 5276]
Ali (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Talha ve Zübeyr Cennette komşulanmdır.624[135]

2581. [4:271, Hadîs No: 5278]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Vücudlarmızı temizleyiniz ki Allah da sizi günahlardan temizlesin. Herhangi bir kul uyumak üzere yatağına temiz olarak yatarsa, mutlaka elbiseleri arasında bir melek geceler. Gecenin herhangi bir saatinde sağına veya soluna dönerse melek mutlaka şöyle der: "Allah'ım, kulunun günahlarını bağışla! Çünkü o temiz olarak geceledi."625[136]

2582. [4:271, Hadîs No: 5279]
Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a.) rivayet ediyor:
Avlularınızı ter temiz yapınız. Şüphesiz Yahudiler evlerin avlularını temizlemezler.626[137]

2583. [4:273, Hadîs No: 5283]
Abdullah bin Cerad'dan (r.a.) rivayetle:
Temiz ve helâl yiyecek, yiyeceği, dini ve rızkı arttırır.627[138]

2584. [4:274, Hadîs No: 5288]
îbniAmr (r.a.) rivayet ediyor:
Gariblere müjdeler olsun. Onlar çok sayıdaki kötü insanlar arasında bulunan salih kimselerdir. Onlara karşı gelenler itaat edenlerden daha fazladır.628[139]

2585. [4:274, Hadîs No: 5289]
Sevban'dan (r.a) rivayetle:
îhlaslılara müjdeler olsun. Onlar fitne karanlıkları içerisinde parlayan doğru yolu gösteren kandillerdir.629[140]

2586. [4:275, Hadîs No: 5290]
Aişe (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ın arşı'nın gölgesine Önce varanlara müjdeler olsun. Onlar kendilerine hak söz söylendiği zaman kabul edenler, birşey istendiğinde bolca verenler, kendileri için verdikleri hükmü insanlar için de verenlerdir.630[141]

2587. [4:275, Hadîs No: 5292]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Ahirzamanda İsa (a.s.) indikten sonraki hayat ne güzeldir! Yağmur yağdırması için gökyüzüne izin verilir. Bitki bitirmesi için yeryüzüne izin verilir. Tohumunu düz bir taşa ekersen yeşerir. Yine kişi arslanm yanından geçer arslan ona zarar vermez. Yılanın üzerine basar, onu sokmaz, insanlar arasında menfaat mücadelesi, karşılıklı hased ve kin olmaz.631[142]

2588. [4:276, Hadîs No: 5294]
Muaz bin Cebel (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah yolunda cihad ederken Allah'ı çokça anan kimseye müjdeler olsun. Şüphesiz söylediği her kelimeye karşılık kendisine yetmiş bin sevap verilir. Allah'ın kendi katında vereceği fazlalığın yanında bu sevaplardan herbirisi de ona katlanır. Mah harcamak da bu ölçüye göre mükâfatlandırılır.632[143]

2589. [4:276, Hadîs No: 5296]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Müslüman olup da geçimi kendisine yetecek kadar olan kimseye müjdeler olsun.633[144]

2590. [4:276, Hadîs No: 5297]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Hac yapmış gibi sevap kazanarak geceleyen, Allah yolunda savaşa çıkmış gibi mükâfat alarak sabahlayan kimseye müjdeler olsun. Bu, kimsenin, durumunu bilmediği, harama iltifat etmemeye gayret gösteren, az bir dünyalıkla kanaat eden kimsedir. Çoluk çocuğunun yanma gülerek varır. Yanlarından gülerek ayrılır. Nefsim kudreti elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki böyle kimseler, aziz ve celil olan Allah yolunda hac yapıp cihad edenlerle aynıdırlar.634[145]

2591. [4:277, Hadîs No: 5298]
Zeyd bin Eslem'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Cehaleti terk eden, malının fazlasını veren ve adaletle iş gören kimseye müjdeler olsun![635][146]

2592. [4:278, Hadîs No: 5299]
Rakb el-Mısrî (r.a.) rivayet ediyor:
Zillete düşmeden tevazu gösteren, miskinliğe kapılmadan nefsine boyun eğdiren, biriktirdiği malından, Allah'a isyana girmeden başkalarına veren, dinde ince anlayış ve hikmet sahibi kimselerle haşir-neşir olan, zelil ve miskin kimselere merhamet edene müjdeler olsun! Nefsine boyun eğdiren, kazana helâl olan, iç dünyası güzel, görünüşüyle de iyilik ve asalet timsâli olan, insanlara kötülük yapmaktan uzak duran kimseye müjdeler olsun! ilmiyle amel eden, malının fazlasını veren, fuzulî sözünü içinde tutan kimseye müjdeler olsun![636][147]

2593. [4:278, Hadîs No: 5300]
Abdullah bin Hantab'dan (r.aj rivayetle:
Allah'ın kendisine kıt kanaat geçineceği bir rızkı verip de buna sabreden kimseye müjdeler olsun![637][148]

2594. [4:279,Hadis No:5301]
Ebû Umame (r.a.) rivayet ediyor:
Beni görüp de bana îman getiren bir defa, beni görmediği halde bana îman eden kimseye de üç defa müjdeler olsunî[638][149]

2595. [4:281, Hadîs No: 5306]
Enes'den (r.a.) rivayetle: Kd
sden (r.a.) rivayetle:
Kendi kusurlarıyla uğraşıp başkalarının kusurlarını kurcalamaktan kendisini alıkoyan, malının fazlasını veren, sözünün fazlasını içinde tutup söylemeyen, Sünnet dairesi kendisine yetecek kadar geniş gelip bid'alara sapmayan kimseye müjdeler olsun![639][150]

2596. [4:281, Hadîs No: 5307]
Abdullah bin Büsr (r.a.) rivayet ediyor:
Ameli salih olup da ömrü uzun olana müjdeler olsun![640][151]

2597. [4:282, Hadîs No: 5308]
Sevban'dan (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Diline hâkim olan, evinde çoluk çocuğuyla bulunmaktan zevk duyan ve günahlarına ağlayan kimseye müjdeler olsun![641][152]

2598. [4:282, Hadîs No: 5310]
Aişe (r.a.) Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Amel sayfasında çokça istiğfar bulacak olan kimseye müjdeler olsun![642][153]

2599. [4:282, Hadîs No: 5311]
Ebû Hüreyre den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Kıyamet günü, içi, okuduğu Kur'ân, işlediği farzlar ve öğrendiği ilimle dop dolu olan kimselere müjdeler olsun![643][154]

2600-2699

2600. [4:282,Hadis No:5312]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor;
Tuba, Cennette bir uçtan diğer uca kadar olan mesafesi yüz sene çeken bir ağaçtır. Cennetliklerin elbiseleri onun tomurcuklarından çıkar.[644][155]

2601. [4:283, Hadîs No: 5315]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Tuba, Cennette öyle bir ağaçtır ki, uzunluğunu ancak Allah bilir. Dallarının birinin altında bir süvari yetmiş sene yol alır. Yapraklan Cennetin kıymetli elbiseleridir. Dallarına deve boynu büyüklüğünde kuşlar konar.[645][156]

2602. [4:283, Hadîs No: 5316]
Ibni Ömer (r.a.) rivayet ediyor-
Euzun zaman bekleyişleri

2603. [4:284, Hadîs No: 5319]
Vadin binAta'dan (r.a.) rivayetle:
Ağızlarınızı ter temiz tutunuz. Çünkü ağızlarınız Kur'ân'm yollarıdır.[646][157]

2604. [4:285, Hadîs No: 5325]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Mühür, arşın ayaklarında asılı durmaktadır. Haramlar çiğnenince, günahlar işlenince ve Allah'a karşı cüretkâr davranıhnca, Allah o mührü gönderir, kişinin kalbini mühürler. Bundan sonra kişi iyi şeyleri düşünemez.[647][158]

2605. [4:286, Hadîs No: 5328]
Üsame'den (r.a.) rivayetle:
Salgın hastalık, bir grup israil Oğullarına gönderilen azab ve musibetin kalıntısıdır. Siz bir yerde bulunurken, orada böyle bir hasta-[648][159]

2606. [4:286, Hadîs No: 5329]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Taundan ölmek her Müslüman için şehitliktir.[649][160]

2607. [4:288, Hadîs No: 5335]
Amr bin Hureys'den (r.a.) rivayetle:
Temiz ve abdestli olarak uyuyan, gündüz oruç tutup gece ibadet yapan kimse gibidir.[650][161]

2608. [4:289, Hadîs No: 5339]
Rabl el-Ensari (r.a.) rivayet ediyor:
Yaralanarak, taunla, yıkık altında kalarak, yırtıcı hayvanların yemesiyle, suda boğulmakla, ateşte yanmakla, karın sancısıyla, zâtül-cenb hastalığıyla Ölmek şehidliktir.[651][162]

2609. [4:290, Hadîs No: 5341]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Aşırı mal sevgisi âlimlerin kalbinden hikmeti alıp götürür.[652][163]

2610. [4:290, Hadîs No: 5343]
Ebû Malik el-Eş'ârî (r.a.) rivayet ediyor:
Temizlik îmanın yarısıdır. Elhamdülillah amel terazisinin sevap kefesini doldurur. Sübhanellah ve Elhamdüllah gökle yerin arasını doldurur. Namaz nurdur. Sadaka yol göstericidir. Sabır ışıktır. Kur'ân ya lehinde veya aleyhinde delildir. Bütün insanlar sabahleyin evlerinden çıkarlar, ya kendilerini azaptan âzâd eder veyahut da azaba mâruz bırakırlar.[653][164]

2611. [4:294, Hadîs No: 5351]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
u, üzerlerinde hiç kimsenin bir alacağı olmadığı halde, kuşlar gagalarını yukarı dikerler, kuyruklarını yere vururlar, içindekileri dışarı atarlar. O halde [654][165]

2612. [4:295, Hadîs No: 5355]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Zulüm üç türlüdür. Bîr zulüm vardır ki Allah onu bağışlamaz. Bir zulüm vardır ki Allah bağışlayabilir. Bir zülüm daha vardır ki Allah onu ihmal etmez. Allah'ın affetmediği zulüm Ona ortak koşul ma sı-dır. Allah şöyle buyurur: "Şüphesiz şirk büyük bir zulümdür."[655][166] Allah'ın affedebileceği zulüm kulların Rablerine karşı olan bir görevlerini ihmal etmek suretiyle kendi kendilerine yapmış oldukları zulümdür. Allah'ın ihmal etmediği zulüm ise kulların biribirlerine yapmış oldukları zulümdür. Allah mazlumun hakkını zalimden alır.[656][167]

2613. [4:296, Hadîs No: 5356]
Huzeyfe'den (r.a.) rivayetle:
Zalimler ve yardakçıları Cehennemdedir.[657][168]

2614. [4:296, Hadîs No: 5358]
Sevban (r.a.) rivayet ediyor:
Hastayı ziyarete giden kişi dönünceye kadar Cennetin meyveleri arasında yürümektedir.[658][169]

2615. [4:297, Hadîs No: 5359]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Hasta ziyaret eden kişi rahmete dalar. Hastanın yanına oturunca rahmet onu kaplar. Hasta ziyaretinin mükemmel olması, birinizin elini hastanın yüzünün veya elinin üzerine koyması ve halini sorma-sıyladır. Aranızdaki selamlaşmanın mükemmel olması da mûsafaha etmekledir.[659][170]

2616. [4:299, Hadîs No: 5369]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
İlminden faydalanılan bir alim, kendini ibadete vermiş bin kişiden daha hayırlıdır.[660][171]

2617. [4:300, Hadîs No: 5372]
Numan bin Beşir'den (r.a.) rivayetle:
Ey Allah'ın kulları! Ya saflarınızı dosdoğru tutarsınız, ya da Allah kalblerinizi birbirinden ayırır.[661][172]

2618. [4:300, Hadîs No: 5373]
Üsame bin Şüreyk (r.a.) Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz. Şüphesiz Allah, hiçbir hastalık vermemiştir ki, ilacını da vermemiş olsun. Birtek hastalık hariç, o da ihtiyarlıktır.[662][173]

2619. [4:300, Hadîs No: 5374]
Muaz bin Cebel'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Abdullah bin Selâm Cennette [Cennetle müjdelenen on kişiden sonra] onuncudur.[663][174]

2620. [4:301, Hadîs No: 5375]
Abdullah bin Abbas (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Abdullah bin Ömer, Rahman olan Allah'ın hakkı tebliğle görevli seçkin bir kuludur. Ammar bin Yasir Cennete ilk gireceklerdendir. Mikdad bin Esved ibadette, dine destek olmada ve dinî hükümleri anlamada büyük gayret gösterenlerdendir.[664][175]

2621. [4:301, Hadîs No: 5377]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Osman bin Afvan, dünyada da dostumdur, âhirette de.[665][176]

2622. [4:302, Hadîs No: 5380]
Ebû Hüreyre (r.a.) Resul-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Osman, büyük bir haya sahibidir. Melekler de ondan haya ederler.[666][177]

2623. [4:302, Hadîs No: 5381]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Osman, ümmetimin en hayalısı ve cömerdidir.667[178]

2624. [4:302, Hadîs No: 5382]
Suheyb (r.a.) rivayet ediyor:
Mü'minin haline şaşılır. Onun her işi hayırdır. Bu, mü'mınden başkasına nasip olmaz. Çünkü ona bir nimet verildiğinde şükreder. Bu onun için bir hayır olur. Başına bir musibet geldiğinde de sabreder. Bu da kendisi için bir hayır olur.668[179]

2625. [4:303, Hadîs No: 5384]
İbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Allah, fîsebîlillah savaşırken arkadaşları bozguna uğrayıp geri kaçan, fakat kendisi taşıdığı sorumluluğu bilip düşmana karşı yeniden hücuma geçen ve sonunda şehid edilen bir kişiye hoşnutluğundan hayret eder. Aziz ve celil olan Allah meleklerine şöyle der: "Kuluma bakın! Katımdaki mükâfata olan arzusu ve azabımdan korkusu sebebiyle yeniden hücuma geçti ve sonunda şehid edildi."669[180]

2626. [4:304, Hadîs No: 5388]
İbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Hastalıktan dolayı sızlayan mü'mine hayret ederim. Eğer hastalıktaki mükâfatı bilseydi ölüp aziz ve celil olan Allah'a kavuşuncaya kadar hasta kalmak isterdi.670[181]

2627. [4:304, Hadîs No: 5389]
İbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Meleklerden iki meleğin haline hayret ederim. Bunlar yeryüzüne inerek bir kulu seccadesinde ararlar. Sonra Rablerinin huzuruna çıkıp şöyle derler: "Ya Rabbi! Falan mü'min kulun için her gece ve gündüz şu kadar, şu kadar amelin sevabım yazardık. Şimdi ise onu, verdiğin hastalığın ipiyle bağlamış olduğunu gördük ve kendisi için hiçbir şey yazmadık. Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurur: "Kulum için daha önce gece ve gündüz işlemiş olduğu ameli yazmaya devam edin. Amelinin sevabından hiçbir şeyi eksiltmeyin. Onu hasta tuttuğum sürece mükâfatı bana aittir. Daha önce işlemiş olduğu amelin mükâfatı kendisi için geçerlidir."671[182]

2628. [4:305, Hadîs No: 5390]
Sa'd bin Ebî Vakkas (r.a.) rivayet ediyor:
Müslümanm haline hayret ederim. Başına bir musibet geldiğinde, sabrederek bunun mükâfatını Allah'tan bekler. Kendisine bir nimet geldiğinde ise Allah'a şükrederek hamdeder. Şüphesiz Müslüman ağzına götürdüğü lokmaya varıncaya kadar herşey için mükafatlandırılır.672[183]

2629. [4:306, Hadîs No: 5393]
îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:
Ölüm kendisini kovaladığı halde dünyayı kovalayan kimseye şaşarım. Kendisinden gafil olunmadığı halde gaflete dalan kimseye şaşarım. Allah, kendisinden razı mıdır, kızgın mıdır bilmediği halde kahkahayla gülene şaşarım. 673[184]

2630. [4:306, Hadîs No: 5394]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Köleleri para verip satın alarak hürriyetine kavuşturduğu halde, hür olan insanları iyiliklerle kazanmayan insanların haline şaşarım. Halbuki bu, daha sevaplıdır.674[185]

2631. [4:306, Hadîs No: 5396]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Bir taş sızlanarak Allah'a şöyle yakındı: "Allah'ım, Efendim! Sana şu kadar, şu kadar sene kullukta bulundum. Sonra da beni bir tuvaletin temeline koydun." Allah şöyle buyurur: "Seni kötü bir hâkimin meclisinden

uzaklaştırdığıma razı değil misin?"675[186]

2632. [4:307, Hadîs No: 5397]
Ümm-ü Hakim (r.a.) rivayet ediyor:

İftarı vakit geçirmeden yapınız. Sahuru da mümkün olduğunca geciktiriniz.676[187]

2633. [4:308, Hadîs No: 5402]
Eyyub bin Meysere'den (r.a.) rivayetle:

Seni ziyaret etmeyeni ziyaret et. Sana hediye vermeyene hediye ver.677[188]

2634. [4:308, Hadîs No: 5405]
Aişe (r.a.) rivayet ediyor;
Cennetin dereceleri Kur'ân'm âyetleri sayısıncadır. Cennete giren Kur'ân ehlinin üzerinde hiçbir derece yoktur.678[189]

2635. [4:310, Hadîs No: 5411]

Abdullah bin Zeyd'den (r.a.) rivayetle: Ümmetimin azabı dünyadayken verilir.679[190]

2636. [4:310, Hadîs No: 5413]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Çocuğun küçük iken yaptığı yaramazlık, büyüdüğünde aklının çok olacağına işarettir.680[191]

2637. [4:311, Hadîs No: 5417]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Rabbim, Mekke'nin çakıllarını benim için altın yapmayı teklif etti. Ben "Hayır, ya Rabbi! Aksine birgün tok olayım, birgün aç. Aç kaldığımda Sana yalvarayım ve Seni anayım. Tok olduğumda da Sana hamdedip şükredeyim" dedim.681[192]

2638. [4:312, Hadîs No: 5418]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Bana ilk Cennete girecek üç kişiyle, ilk Cehenneme girecek üç kişi gösterildi, ilk Cennete girecek üç kişi şunlardır: Şehid, hem Rabbine güzelce ibâdet eden, hem de efendisinin iyiliğini dileyen hizmetçi, harama iltifat etmeyen ve insanlardan da birşey dilenmeyen kimse. Cehenneme girecek ilk üç kişi ise şunlardır: despot idareci, malmdaki Allah'ın hakkını ödemeyen servet sahibi, kibirli ve övünen fakir.682[193]

2639. [4:312, Hadîs No: 5419]
Enes'den (r.a.) rivayetle;
Bana biraz önce şu duvarın kenarında Cennet ve Cehennem gösterildi. Bugünkü kadar hayrın yapılması, serden de kaçınılmasının gerektiğini görmedim. Eğer benim bildiğimi bilseydiniz, az güler çok ağlardınız.683[194]

2640. [4:313, Hadîs No: 5420]
Ebû Zer (r.a.) rivayet ediyor:
Ümmetim iyi, kötü bütün amelleriyle bana gösterildi. Güzel amelleri arasında insanlara sıkıntı veren birşeyi yoldan kaldırmak, kötü ameller arasında da camide kaldırılmamış kir, pasın bulunduğunu gördüm.684[195]

2641. [4:314, Hadîs No: 5422]
Huzeyfe bin Esid'den (r.a.) rivayetle:
Akşamleyin şu odanın yanında ümmetim bana gösterildi. Öyle ki ümmetimden herbir kişiyi birinizin arkadaşını tanıdığından daha fazla tanırım.685[196]

2642. [4:315, Hadîs No: 5429]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:

Ümmetimden, kesinlikle kader konusunda bilir bilmez konuşmamalarını istiyorum. Kader konusunda ancak ümmetimin âhirzaman-daki kötüleri ileri geri konuşur.686[197]

2643. [4:315, Hadîs No: 5430]
Âişe binti Kudame'den (r.a.) rivayetle:

Kulunun iki gözünü alıp da sonra da onu Cehenneme sokmak, Allah'ın gücüne gider.687[198]

Nice göz nimetine kavuşmuş insan, o büyük nimetin kıymetini bilemediği, şükrünü îfa edemediği gibi nice gözsüzler vardır ki, o nimetten mahrumiyetin ız-dtraplarını yaşayıp dururlar.
Ne göz nimeti insanı küfran-ı nimete götürmeli ve ne de gözsüzlük şikâyete, isyana sevk etmelidir.
Her iki hal de imtihan içindir. Önemli olan imtihanı kazanabilmektir. Bu nimete erip de imtihanı kazananlar olabileceği gibi bu nimetten mahrum kalıp da yine imtihanı kazananlar olabilir. Neticede her ikisi de kazançlı çıkar. Bunun tersi de söz konusudur.
Bir defa Allah hiçbir kuluna zulm etmez. Bir nimeti ihsan ediyor veya etmiyorsa bunda birçok hikmetler vardır. Her iki halde de kulunu denemektedir.
Kul bilmelidir ki herhangi bir nimetten mahrumiyet, sadece şu geçici dünya için söz konusudur. Önemli ofan ebedî hayatta ondan mahrum kalmamaktır. Diyelim ki âmâ olan bir mü'min bu halini sabır ve şükürle karşılıyorsa, sonsuz bir hayatta o nimete hem de daha güzel bir şekilde kavuşacaktır. Dünyada mahrum kalınan süre göz kırpması gibi kısa bir süreyi ancak alır. Mü'min îmanının kuvvetliliği ölçüsünde bu musibetlere sabreder.
Yukardaki hadis de mü'min için büyük bir müjdeyi ihtiva etmektedir. Kul görememesi yüzünden isyana gitmediği, kulluğunu îfada yanlışlığa girmediği takdirde Cennete girecektir. Allah böyle bir kulunu Cehenneme koymaz. Bu mühim husus da mü'mini sabra teşvik etmesi açısından önemlidir.

2644. [4:316, Hadîs No: 5433]
Hasan-ı Basrî rivayet ediyor:
On şey vardır ki Lut kavmi onları işledi ve bu yüzden helak oldular. Ümmetim bunlardan başka birşey daha yapacaktır. Livata (homoseksüellik), sapanlarla ve parmaklar arasına alarak birbirlerine taş atmak, güvercinle oynamak, def çalmak, içki içmek, sakal traş etmek, bıyıkları uzatmak, ıslık çalmak, el çırpmak, ipek giymek. Ümmetim bunlara bir tane daha ekleyecek. O da lezbiyenlik (sevicilik).688[199]

2645. [4:317, Hadîs No: 5437]
Ebû Eyyub'dan (r.a.) rivayetle:

Büyük mükâfat, büyük musibetlerle beraberdir. Allah bir topluluğu sevince onlara belâ verir.689[200]

2646. [4:318, Hadîs No: 5438]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:

Allah'ın affı senin günahından büyüktür.690[201]

2647. [4:318, Hadîs No: 5439]
Ali'den (r.a.) rivayetle:

Bir idareci ne kadar çok affederse, idaresi o kadar uzun ömürlü olur.691[202]

2648. [4:318, Hadîs No: 5441]
Aişe (r.a,) rivayet ediyor:
Siz iffet ve namuslu olunuz ki, kadınlarınız da iffetli ve namuslu olsun. Siz babalarınıza karşı iyi davranınız ki, evlatlarınız da size iyi davransın. Kim Müslüman kardeşine yapmış olduğu bir kötülükten dolayı özür diler, o da özrünü kabul etmezse, o kişi başında bulunduğum Kevser havuzunun yanma varamaz.692[203]

2649. [4:320, Hadîs No: 5449]
Bekr bin Buneys'den rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Bu ümmetin "ebdal" denilen salihlerinin alâmeti, hiçbirşeye asla lanet okumam alandır.693[204]

2650. [4:320, Hadîs No: 5450]

Enes (r.a.) rivayet ediyor;
Allah'ın kulunu sevmesinin belirtisi, Allah'ı anmayı sevmektir. Allah'ın kula buğz etmesinin belirtisi ise, kulun aziz ve celil olan Allah'ı anmaktan hoşlanmamasıdır.[694][205]

2651. [4:322, Hadîs No: 5461]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Âdemoğlunun her mafsalı için vermesi gereken bir sadaka vardır. Kuşluk vaktinde kılman iki rekat namaz, bunların hepsinin yerine geçer.[695][206]

2652. [4:323, Hadîs No: 5463]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Her Müslüman kişinin yedi günde bir defa yıkanması gerekir. O gün de Cuma günüdür.[696][207]

2653. [4:323, Hadîs No: 5464]
Ebû Musa'dan (r.a.) rivayetle:
Her Müslüman yardım elini uzatmalıdır. Eğer yerecek birşey bu-lamıyorsa, çalışıp kendi kendine yardım eder. Böylece yardım yapma görevini yerine getirmiş olur. Eğer bunu yapamazsa yardım isteyen ihtiyaç sahibine fiilen yardım eder. Bunu da yapamazsa hayır ve iyilik yapılmasını tavsiye eder. Bunu da yapamazsa en azından başkasına kötülük yapmaktan sakınır. Bu da onun için bir iyiliktir.[697][208]

2654. [4:324, Hadîs No: 5466]
Ebû Ümâme (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Neden din kardeşinizi gözünüzle öldürüyorsunuz. Biriniz kardeşinde çok hoşuna giden birşey görürse, gördüğünde ona mübarek olması için dua etsin.[698][209]

Bu hadis, nazarın hak ve gerçek olduğunu göstermektedir. Kıskançlık veya hayranlık dolu bakışların karşıdaki kişi ve cisimde etkili olduğu bilinen gerçeklerdendir. Nazar kişiyi hasta edebilecek, bazı musibetleri çekebilecek, hatta Öldürebilecek derecede zararlara sebep olabilmektedir. Kıskanç bir bakışa dinin müsaadesi yoktur. Hayran bakışa ise "Mâşâallah" demek suretiyle bakmaya müsaade edilmiştir. Mâşâallah bir dua niteliğindedir. "Allah ne güzel yaratmış, mübarek eylesin" mânâsını taşır.
Mâşâallah demeyen kimse manen mes'ûl olur. Çünkü hayranlıkla baktığı kişi veya eşyada bir kısım değişikliklere, zararlara sebep olmakta, vebal yüklenmektedir.

2655. [4:325, Hadîs No: 5470]
Îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Başkalarına Öğretilmeyen veya uygulanmayan ilim, harcanmayan hazine gibidir.[699][210]

2656. [4:325, Hadîs No: 5471]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Payda vermeyen ilim, harcanmayan hazine gibidir.[700][211]

2657. [4:326, Hadîs No: 5472]
Ebû Said el-Hudrt'den (r.a.) rivayetle:
İsla mm sembolü namazdır. Namaz kılarken kalbini başka düşüncelerden arındıran, onu farzlarına, vaktine ve sünnetlerine titizlikle uyarak kılan kimse gerçek mü'mindir.[701][212]

2658. [4:326, Hadîs No: 5473]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Ilm-i ledün aziz ve celil olan Allah'ın sırlarından bir sır, hükmünden bir hükümdür. Allah onu kullarından dilediğinin kalbine bırakır.[702][213]

Elim kesbî ve vehbî ilim olmak üzere iki kısma ayrılır. Kesbî ilim, çalışılarak öğrenilen ilim; ledün de ilhamla insan iradesi karışmadan sırf Allah tarafından ilham edilen ilimdir.

Ilm-i ledün kalbe ilham edilen bir kısım incelikler, sırlar ve gizliliklerdir. Bu herşeyden önce bir Allah vergisidir. Manen yükselmiş, kalbi temiz, ihlaslı ve samimî kutlarına Allah'ın bir ihsanından ibarettir. Zaman olur, bu ilme sahip olan kimse, kişinin kalbini okur. Zaman olur gaybdan haber verir. Zaman olur dilinden hikmet, kaleminden fikir şimşekleri parlar. Ona mazhar olan âlim öyle bir ilmî inkişaf sergiler ki akıl ve ilmî kapasiteyle öyle bir eser ortaya koymak mümkün değildir. Günlerce, aylarca süFecek çalışmaların birkaç saat içerisinde ortaya çıktığını, kâtiplerin yazarken yetiştirmede güçlük çektiklerini görmek şaşırtır insanı. Öyle izahlar, öyle ispatlar, öyle misallerle karşılaşılır ki hayran kalmamak mümkün değildir. Bu ilme başta Peygamber Efendimiz (a.s.m.) olmak üzere peygamberler ve Allah'ın birçok veli kulları mazhar olmuşlardır.

2659. [4:327, Hadîs No: 5476]
Sebire bin Mâbed'den (r.a.) rivayetle:

Yedi yaşına girince çocuğa namaz kılmayı Öğretin. On yaşma girdiğinde kılmazsa hafifçe döğün.[703][214]

2660. [4:327, Hadîs No: 5477]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:

Erkek çocuklarınıza yüzmeyi ve ok atmayı, kız çocuklarınıza da ip eğirmeyi öğretin.[704][215]

2661. [4:327, Hadîs No: 5478]
Bekr bin Abdullah'dan (r.a.) rivayetle:

Annen ve baban seni çağırdıklarında önce annenin çağrısına uy,[705][216]

2662. [4:328, Hadîs No: 5480]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
ilim Öğretiniz, kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz. Sevindiriniz, nefret ettirmeyiniz. Biriniz öfkelendiğinde sussun.[706][217]

2663. [4:328, Hadîs No: 5481]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Öğretiniz, fakat sert davranmayınız. Çünkü öğretici kişi sert davranan kişiden daha hayırlıdır.[707][218]

2664. [4:328, Hadîs No: 5482]
Mücahid rivayet ediyor:

Erkeklerinize Mâide Sûresini, kadınlarınıza da Nur Sûresini öğretiniz.[708][219]

2665. [4:329, Hadîs No: 5484]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Güçlük halinde, kolaylık halinde, sevinçliyken, sıkıntılıyken ve başkalarının senden üstün tutulduğunda bile meşru idarecine kulak verip itaat etmek senin üzerine bir borçtur.[709][220]

2666. [4:329, Hadîs No: 5485]
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan (r.a.) rivayetle:
İnsanların elindeki şeylere karşı bir beklenti içerisinde olma. Açgözlülükten sakın. Çünkü bu peşin bir fakirliktir. Namazım dünyaya veda eden bir kimsenin namazı gibi kıl. Sonradan özür dileyeceğin şeyi yapmaktan sakın.[710][221]

2667. [4:331, Hadîs No: 5491]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
İlme sarıl. Çünkü ilim mü'minin dostudur. Hilm onun veziridir. Akıl onun yol göstericisidir. Salih amel onun doğru yolda sabit kılıcıdır. Şefkatlilik babasıdır. Yumuşaklık kardeşidir. Sabır maddî ve manevî duygularının kumandanıdır.[711][222]

2668. [4:331, Hadîs No: 5493]
Zührî'den (r.a.) rivayetle:

Uygun bir fîat verildiği takdirde ilk müşteriye satmaya bak. Çünkü kazanç hoşgörülülükle beraberdir.712[223]

2669. [4:332, Hadîs No: 5495]
Ebû Said el-Hudrî (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'tan korkmaya bak. Çünkü bu her hayrı kendisinde toplamıştır. Cihada sarıl. Çünkü o, Müslümanların ruhbaniyetidir. Allah'ı anmaya ve okumaya önem ver. Çünkü bu yeryüzünde senin için nur, gökte ise senin için şandır. Hayır söylemenin dışında dilini sıkı tut. Çünkü sen bununla şeytanı yenmiş olursun.713[224]

2670. [4:332, Hadîs No: 5496]
Muaz bin CebeVden (r.a.) rivayetle:
Aziz ve celil olan Allah'tan gücün yettiğince korkmaya çalış. Her taşın ve ağacın yanında Allah'ı an. Bir günah işlediğinde hemen arkasından tövbe et. Gizlice işlediğin günaha gizlice, açıkça işlediğin günaha açıkça tövbe et.714[225]

2671. [4:332, Hadîs No: 5497]
Muaz bin Cebel (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Güzel ahlâka sarıl. Çünkü insanların ahlâk bakımından en güzel olanı dince de en güzel olanıdır.715[226]

2672. [4:333, Hadîs No: 5498]
Enes'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Güzel ahlâk ve hayırlı söz söylemenin dışında uzun uzun susmaya bak. Nefsim kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki insanlar bu iki şeyde manen güzelleştikleri kadar hiçbirşeyle güzelleşmezler.716[227]

2673. [4:333, Hadîs No: 5499]
Hani* bin Zeyd (r.a.) Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Güzel söz söylemeye ve bolca yemek yedirmeye çalış.717[228]

2674. [4:333, Hadîs No: 5501]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle:
Sübhanellah (Allah'ı her türlü noksan sıfattan tenzih ederim), Elhamdülillah (Hamd Allah'a mahsustur), Lâ ilahe illallah (Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur), Allah ü ekber (Allah en büyüktür) demeyi elden bırakma. Çünkü bunlar ağacın yapraklarını döktüğü gibi günahları dökerler.718[229]

2675. [4:334, Hadîs No: 5502]
Ebu'd-Derda (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Çokça secde etmeye bak. Çünkü sen Allah için bir defa secde ettiğinde Allah mutlaka o secde ile seni bir derece yükseltir ve bir günahını düşürür.719[230]

2676. [4:334, Hadîs No: 5503]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:
Yumuşak huyluluğu elden bırakma. Çünkü yumuşak huyluluk hangi şeyde bulunursa mutlaka onu süsler. Hangi şeyden de çekilip alınırsa onu da mutlaka çirkinleştirir.720[231]

2677. [4:334, Hadîs No: 5504]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
Yumuşak huyluluğa dört elle sarıl. Sertlikten ve hayasızlıktan uzak dur. 721[232]

2678. [4:335, Hadîs No: 5505]
Ümm-ü Enes'den (r.a.) rivayetle:
Namaza dört elle sarıl. Çünkü o cihadın üstünüdür. Günahlardan da uzak dur. Çünkü bu en faziletli hicrettir.722[233]

2679. [4:335, Hadîs No: 5506]
Aişe'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Özlü ve şümullü duaları yapmaya çalış. De ki: "Allah'ım, hemen verileniyle, sonra verüeniyle, benim bildiğim ve bilemediğim bütün hayırları Senden diliyorum. Şimdi olanıyla, ilerde verileniyle, benim bildiğim ve bilemediğim bütün serlerden Sana sığınıyorum. Cenneti ve ona yaklaştıracak her türlü sözü ve davranışı Senden diliyorum. Cehennemden ve ona yaklaştıracak her türlü söz ve davranıştan Sana sığınıyorum. Hz. Muhammed'in istediği herşeyi ben de Senden diliyorum. Hz. Muhammed'in Sana sığındığı herşeyden ben de Sana sığmıyorum. Benim için her neyi takdir ettiysen sonunu hayırlı eyle.[723][234]

2680. [4:337, Hadîs No: 5514]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Evlenin. Evlenmeye gücü yetmeyen ise oruç tutsun. Çünkü bu şehveti frenler.[724][235]

2681. [4:337, Hadîs No: 5515]
Semüre bin Cündüb (r.a) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Size beyaz elbiseyi tavsiye ederim. Dirileriniz onu giysin, ölülerinizi onunla kefenleyin. Çünkü o elbiselerinizin en hayırlısıdır.[725][236]

2682. [4:338, Hadîs No: 5517]
Ebû Ümame (r.a.) Peygamber Efendimizin rivayet ediyor: Tevazuu elden bırakmayın. Şüphesiz tevazu kalbdedir. Bir Müslüman diğer Müslümana eziyet vermesin. Nice. yırtık pırtık elbiseler içerisinde hor görülen kimseler vardır ki, Allah'a yemin ederek «Şu şöyle olacaktır" derse mutlaka Allah onu haklı çıkarır.[726][237]

2683. [4:338, Hadîs No: 5519]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Allah yolunda cihada dört elle sarılın. Çünkü o Cennet kapılarından bir kapıdır. Allah cihad sayesinde üzüntü ve kaygıyı giderir.[727][238]

2684. [4:339, Hadîs No: 5521]
îbni Abbas (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah ve âhiret korkusundan ileri gelen gönül kırıklığını elden bırakmayın. Çünkü bu kalbin anahtarıdır.[728][239]

2685. [4:340, Hadîs No: 5525]
Sa'd bin Ebî Vakkas'tan (r.a.) rivayetle:
Ok atmaya dört elle sarılınız. Çünkü bu oyunlarınızın en hayırhsıdır.[729][240]

2686. [4:340, Hadîs No: 5526]
Ali (r.a) rivayet ediyor:
Kuru üzüm yemeyi ihmal etmeyin. Çünkü o aklı kuvvetlendirir, balgamı giderir, sinir sistemini kuvvetlendirir, yorgunluğu giderir, ahlâkı güzelleştirir, gönlü hoş eder, kaygıyı giderir.[730][241]

2687. [4:342, Hadîs No: 5531]
Enes'ten (r.a) rivayetle:
Misvak kullanmayı ihmal etmeyin. Misvak ne güzel bir şeydir! Dişlerin kirini giderir, balgamı söker, gözü aydınlatır, diş etlerim güçlendirir, ağız kokusunu yok eder, mide faaliyetlerini düzenler,
Cennetteki dereceleri arttırır, meleklerin övgüsüne vesile olur, Rabbi hoşnut eder, şeytanı kızdırır.[731][242]

2688. [4:342, Hadîs No: 5534]
İbni Mes'ûd (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
İki şifa kaynağını elden bırakmayın: Bal ve Kur'ân.[732][243]

2689. [4:343, Hadîs No: 5535]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle Resûl-ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Doğruluğa sun sıkı sarılın. Çünkü o iyilikle beraberdir ve ikisi de Cennettedir. Yalandan da uzak durun. Çünkü o kötülükle beraberdir, îkisi de Cehennemdedir. Allah'tan sarsılmaz îman ve afiyet dileyin. Çünkü hiçkimseye

sarsılmaz îmandan sonra afiyetten daha üstün bir nimet verilmiş değildir. Birbirinize hased etmeyin, birbirinize kin beslemeyin, bağlarınızı koparmayın, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Allah'ın size emrettiği şekilde kardeş olun.[733][244]

2690. [4:343, Hadîs No: 5536]
İbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Doğruluğa sim sıkı sarılın. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de Cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye ve doğruyu araştıra araştıra nihayet Allah katında özü sözü doğru bir kimse olarak yazılır. Yalandan da sakının. Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de Cehenneme götürür. Kişi yalan söyleye söyleye, yalanın peşinde gide gide sonunda Allah katında çok yalana olarak yazılır.[734][245]

2691. [4:344, Hadîs No: 5537]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle:
Doğruluğa dört elle sarılın. Çünkü doğruluk Cennet kapılarından bir kapıdır. Yalandan da uzak durun. Çünkü yalan Cehennem kapılarından bir kapıdır. [735][246]

2692. [4:344, Hadîs No: 5539]
Selman (r.a.) rivayet ediyor:
Akşamla yatsı arasında nafile namaz kılmaya bakın. Çünkü bu gündüzleyin söylenen boş söz ve davranışlara keffaret olur.[736][247]

2693. [4:344, Hadîs No: 5540]
Şeddad bin Abdullah'tan (r.a.) rivayetle:
Oruç tutmaya bakın. Çünkü o şehveti dizginler, taşkınlığı önler.[737][248]

2694. [4:344, Hadîs No: 5541]
Ibni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Sarık sarmanızı tavsiye ederim. Çünkü o melekler bu alâmetleriy-le görünürler. Sarığın ucunu da sırtınıza doğru sarkıtın.[738][249]

2695. [4:345, Hadîs No: 5543]
Ali'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.mj şöyle buyurmuşlardır:
Kur'ân'a sim sıkı sarılın. Onu önder ve rehber edinin. Çünkü o alemlerin Rabbi olan Allah'ın kelâmıdır. Ondan gelmiş ve Ona döneçektir. Onun ancak teville anlaşılabilecek müteşabih âyetlerine de îman edin. Verdiği misallerinden ibret alın.[739][250]

2696. [4:346, Hadîs No: 5547]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Kanaati elden bırakmayın. Çünkü kanaat tükenmez bir servettir.[740][251]

2697. [4:347, Hadîs No: 5554]
Ibni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
iyilik yapmayı âdet edinin. Çünkü bu kötü ölümü önler. Gizlice sadaka vermeye bakın. Çünkü bu aziz ve celil olan Allah'ın gazabını dindirir.[741][252]

2698. [4:348, Hadîs No: 5559]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Ter temiz taharet yapın. Çünkü bu basuru giderir.[742][253]

2699. [4:349, Hadîs No: 5563]
îyad'dan (r.a.) rivayetle:

Rabbinizin adını dilinizden düşürmeyin. Namazınızı vakit girer girmez kılın. O zaman Allah mükâfatınızı kat kat verir.743[254]

2700-2799

2700. [4:349, Hadîs No: 5566]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Kuşluk vaktinde iki rekat namaz kılmaya bakın. Çünkü bunda arzu edilmeye değer büyük bir sevap ve mükâfat vardır.744[255]

2701. [4:350, Hadîs No: 5572]
Cdbir'den (r.a.) rivayetle:
Az konuşmaya bakan. Sakın şeytan sizi uçuruma firlatlamasın.745[256]

2702. [4:351, Hadîs No: 5573]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Gece kalkıp ibadet yapmayı ihmal etmeyin. Çünkü bu sizden önceki salih insanların âdetidir. Yüce Allah'ın yakınlığına vesiledir. Kötülüklerden ahkoyucudur. Günahlara karşı keffarettir. Bedenden hastalıkları kovucudur.746[257]

2703. [4:352, Hadîs No: 5577]
Mikdam'dan (r.a.) rivayetle:
Sahuru ihmal etmeyin. Çünkü sahur yemeği gerçekten mübarek bir gıdadır.747[258]

2704. [4:352, Hadîs No: 5579]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:
Şu ilim çekiliç alınmadan ve yeryüzünden kaldırılmadan onu Öğrenmeye bakın. Âlim ve talebe mükâfatta ortaktırlar. Geri kalan insanlarda hayır yoktur.748[259]

2705. [4:353, Hadîs No: 5581]
Ebû Musa'dan (r.a.) rivayetle:
Şu beş şeyi dilinizden düşürmeyin: "Sübhanellah" [Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim], "elhamdülillah" [hamd Allah'a mahsustur], "Lâ ilahe illallah [Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur], ve Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh [Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır.].749[260]

2706. [4:353, Hadîs No: 5584]
Büreyde (r.a.) rivayet ediyor:
Orta bir yolu size tavsiye ederim. Çünkü herkim bu dini çok ince eleyip sık dokursa din onu yener. 750[261]

2707. [4:354, Hadîs No: 5586]
Ebû Bekir'den (r.a.) rivayetle:
Lâ ilahe illallah'ı ve günahlarınızdan mağfiret dilemeyi ihmal etmeyin. Onları çokça söyleyin. Çünkü îblis şöyle der: "İnsanlar, günah yüzünden helak olurlar. Beni de "Lâ ilahe illallah** ve istiğfarla helak ederler. Onların, bunları dediğini gördüğümde kendilerini bu defa da nefsin kötü arzularıyla helak etmeye çalışırım. Onlar ise doğru yolda olduklarını sanırlar.751[262]

2708. [4:355, Hadîs No: 5587]
Yüseyre binti Yasir (r.a.) rivayet ediyor:
Ey kadınlar "Sübhanellah", "La ilahe illallah" demeyi ve Allah'ı tazim etmeyi ihmal etmeyin. Bunları parmak boğumlarınızla sayarak yapın. Şüphesiz bunlar Kıyamet günü şahit olarak dinlenecek ve konuşturulacaklardır. Gafil olmayın ki rahmet dağıtıldığında unu-tulmay asınız.752[263]

2709. [4:356, Hadîs No: 5593]

İbni Abbos'dan (r.a.) rivayetle: Ali ilmin kasasıdır.[753][264]

2710. [4:356, Hadîs No: 5594]
Ümmü Seleme (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ali Kur'ân'la beraber, Kur'ân'da Ali ile beraberdir. Kevser havuzunun başında yanıma gelinceye kasar ikisi birbirinden ayrılmazlar.[754][265]

2711. [4:358, Hadîs No: 5597]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:
Musa için Harun ne ise benim için de Ali odur. Şu farkla ki benden sonra peygamber gelmeyecektir.[755][266]

2712. [4:358, Hadîs No: 5598]
îbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Ben kimin dostuysam Ali bin Ebî Talip de onun dostudur.[756][267]

2713. [4:358, Hadîs No: 5599]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Sabah yıldızlarının dünyadakilere parlak gözüktüğü gibi Ali de ennette öyle parlak gözükecektir.[757][268]

2714. [4:359, Hadîs No: 5603]
Aişe (r.a.) rivayet ediyor:
Ammar bin Yasir, iki durumla karşılaştığında mutlaka en doğru olanım tercih eder.[758][269]

2715. [4:359, Hadîs No: 5604]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Ammar bin Yasir gırtlağına kadar îmanla doludur.[759][270]

2716. [4:359, Hadîs No: 5606]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Allah îmanı Ammar'ın tepeden tırnağa bütün vücuduna sindirt-miştir. îman onun et ve kanına karışmıştır. O hak nerdeyse orada yer alır. Onun vücudundan herhangi bir şey yemesi Cehenneme yakışmaz.[760][271]

2717. [4:360, Hadîs No: 5609]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Hattab oğlu Ömer Cennet ehlinin kandilidir.[761][272]

2718. [4:360, Hadîs No: 5610]
Fadl bin Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Ömer benimledir. Ben de Ömer'leyim. Benden sonra Ömer ner-deyse hak ordadır.[762][273]

2719. [4:361, Hadîs No: 5613]
Câbir'den (r.a.) rivayetle:
Ramazan'da yapılan bir umre, sevap bakımından bir hacca denktir.[763][274]

2720. [4:362, Hadîs No: 5616]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Bütün iyilikleri işleme ibadetin yansı, dua da öbür yarısıdır. Al-îh bir kulu için hayır murad ederse kalbini duaya meylettirir.[764][275]

2721. [4:362, Hadîs No: 5617]
îbni Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Cennetlik amel doğruluktur. Kul doğru söyleyince iyilik etmiş olur. iyilik edince, gerçekten îman etmiş olur. îman edince de Cennete girer.

Cehennemlik amel de yalandır. Kul yalan söyleyince kötü olmuş olur. Kötü olunca küfür yolunu tutmuş olur. Kâfir olunca da Cehenneme girer.[765][276]

2722. [4:362, Hadîs No: 5618]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:

Sünnete uyularak yapılan az amel, bid'aya girerek yapılan çok amelden daha hayırlıdır.[766][277]

2723. [4:363, Hadîs No: 5620]
Îbni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:

Selâmı ve aksırıp "Elhamdülillah" diyene "Yerhamükellah" demeyi yaygınlaştırımz.[767][278]

2724. [4:364, Hadîs No: 5625]
Amr bin Abese (r.a.) rivayet ediyor:
Peygamber ve şehid olmadıkları halde Allah'ın sağında oturan— Allah'ın her İki tarafi da sağdır ya—bazı kişiler vardır. Nurları kendilerine bakanların yüzünü kaplar. Peygamberler ve şehidler, onların makamlarına ve Allahu Taâlâya olan yakınlıklarına gıpta ederler. Onlar değişik kabilelerden olup Allah'ı anmak için toplanmış ve hurma yiyen kişinin en güzellerini seçtiği gibi en güzel sözleri seçe seçe konuşan kimselerdir.[768][279]

2725. [4:364, Hadîs No: 5626]
Sehl bin Sa'd'dan (r.a.) rivayetle Resûl-ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allah katında hayrın ve şerrin hazineleri vardır. Bunların anahtarları insanlardır. Allah'ın, kendisini hayrın anahtar; şerrin ise kilidi yaptığı kimseye müjdeler olsun. Allah'ın, kendisini şerrin anahtarı, şerrin de kilidi yaptığı kimseye de yazıklar olsun.[769][280]

2726. [4:365, Hadîs No; 5630]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

Her hatim indirildiğinde gerek okuyan ve gerekse dinleyenler için kabul edilecek bir dua hakkı vardır.[770][281]

2727. [4:365, Hadîs No: 5632]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Kıyamet günü, mü'minin amel defterinin başlığı insanların kendisi hakkındaki övgüleri olacaktır.[771][1]

2728. [4:365, Hadîs No: 56j34]
Ebû Ümame (r.a.) rivayet ediyor:

Allah'a verilen söz yerine getirilmesi en lâyık olan sözdür.[772][2]

2729. [4:366, Hadîs No: 5636]
Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:

Hastaları ziyaret ediniz. Cenazenin kaldırılmasına katılınız ki, nınlar size âhireti hatırlatsın.[773][3]

2730. [4:366, Hadîs No: 5637]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Hastaları ziyaret ediniz. Dua etmelerini isteyiniz. Şüphesiz hastanın duası makbul, günahları da affedilinişt ir.[774][4]

2731. [4:367, Hadîs No: 5639]
Hakim bin Umeyr'den (r.a.) rivayetle:

Kalblerinizi murakabeye alıştırın. Çokça tefekkür edin ve ibret alnı.[775][5]

2732. [4:367, Hadîs No: 5640]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kabir azabından Allah'a sığınınız. Cehennem azabından Allah'a sığınınız. Meseh-i Deccal'in fitnesinden Allah'a sığınınız. Dirilerin ve ölülerin fitnesinden Allah'a sığınınız[776][6].
2733. [4:367, Hadîs No: 5644]
Hasan-ı Basrî'den (r.a.) rivayetle:
Kişinin birgün din kardeşine yardıma olması, bir ay camiye kapanmasınan daha hayırlıdır.[777][7]

2734. [4:3.67, Hadîs No: 5646]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Hastaları ziyaret etmenin, cenazeleri uğurlamaktan daha büyük sevabı vardır.[778][8]

2735. [4:368, Hadîs No: 5647]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
İki göz vardır ki onlara Cehennem ateşi dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet tutan göz.[779][9]

2736. [4:369, Hadîs No: 5650]
lbniAbbas (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:
Yaptığı bağışı geri alan, kustuğu şeyi geri yutan kimse gibidir.[780][10]

2737. [4:370, Hadîs No: 5654]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Afiyet on parçadır. Dokuzu geçimini sağlamaya çalışmakta, bir tanesi de diğer şeylerdedir.[781][11]

2738. [4:370, Hadîs No: 5655]
Muaz bin Cebel (r.a.) rivayet ediyor:
Âlim yeryüzünde Allah'ın güvendiği kimsedir.[782][12]

2739. [4:371, Hadîs No: 5657]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Âlim ilmiyle Allah'ın rızasını aradığında herşey kendisinden saygıyla karışık bir korku duyar. Fakat, ilmiyle mal yığmak istediğinde kendisi herşeyden korkar.[783][13]

2740. [4:371, Hadîs No: 5658]
Ebû Zer (r.a.) rivayet ediyor:
Alim yeryüzünde Allah adına hareket eden bir sultandır. Ona dil uzatan helak olmuştur.[784][14]

Bu hadis amelin ilim ve âlimden kopmaz bir parça olması gerektiğini gösteriyor. Yani ilmin yanında amel de olmalıdır. Yaşanmayan ilmin ne faydası olabilir? İnşaatçı bildiklerini pratiğe dökmezse, öğretmen bildiklerini öğretmezse, doktor hastalarını muayene etmezse veya kendisi aynı dertten muzdarip olduğu halde başkalarını muayeneye kalkarsa ilimlerinin ne ölçüde faydasını görebilirler?
İlim uygulamak için olmalıdır. Âlim, insanlara iyi şeyleri öğreten, anlatan insan demektir. Yanıp tükenen bir mum gibi olma yerine devamlı yanan bir kandil gibi olmalıdır. Bildiklerini yaşamayan âlim kendisi etrafına ışık verdiği halde tükenen muma benzer.
Bildiklerini yaşamayan âlimlerle ilgili bir kısım tehditler vardır ki, bunlar âlimleri titretecek güçtedir. Kur'ân-ı Kerîm, bildiklerini yaşamayanları îkaz ederek "Halka iyiliği emredip de kendinizi unutur musunuz?"[785][15] buyurur. "Ey îman edenler! Niçin yapmadıklarınızı söylüyorsunuz. Yapmadıklarınızı söylemeniz Allah katında büyük bir vebaldir"[786][16] buyurularak da bildiklerini yaşamamanın veballiliği-ne dikkat çekilir. Kur'ân'da, kendilerine Tevrat gönderildiği halde onun gereğiyle amel etmeyenlerin kitap yüklenmiş eşeklere benzetilmesi

de[787][17] oldukça düşündürücüdür. Hadislerde de böyle âlimler için büyük tehditler vardır. Onlar Cehenneme atılacak, bağırsakları dışarı çıkarılacak, harman döven at gibi döndürüleceklerdir. Cehennemlikler etrafında halkalanıp soracaklar: "Ey falan! Niçin bu haldesin? Sen dünyadayken iyiliği emredip kötülükten sakındırmaz miydin?" O da, "Evet, öyleydim. İyiliği emreder, fakat kendim yapmazdım. Kötülükten sakındırır, fakat kendim sakınmazdım."[788][18] Ayrıca Resûl-ü Ekrem (a.s.m.,) Miraç gecesinde de böyle âlimlerin makasla dudaklarının doğrandığını gördüğünü bildirmektedir.

Bu tehditler göstermektedir ki, ilim adamı herşeyden önce örnek olmak zorundadır. Sözleri davranışlarını, davranışları da sözlerini doğrulamalıdır. Peygamberlerin anlattıklarını önce kendilerinin yaşadıklarını düşünürsek bilhassa tebliğ vazifesini üstlenmiş kimselerin daha çok dikkatli olmaları gerektiğini anlarız. Hûd Sûresinin 88. âyetinde anlatıldığı gibi halkına İlahî emirleri anlatmakla görevli Şuayb (a.s.), "Ben, ancak gücümün yettiği kadarınca sizi ıslah etmek istiyorum" diyordu.

Bildiklerini yaşamayan âlimler kötü örnek olmuş olurlar. Halk, böyle âlimlerin davranışlarına bakıp, "Onlar böyle olursa biz nasıl oluruz?" gibisinden başıboşluğa ve lâkaydlığa girerler. Onları taklid edenlerin günahlarını da yüklenirler. Böylece kötülükler yaygınlaşmış olur.

Böyle olmayıp da âlim tenkide maruz kalsa yine zararlıdır, önde ve örnek olması gerek'enlerin şikayete konu olmaları da son derece zararlıdır. Şahsen yıpranırlar.

Bildiklerini yaşamayan âlimler halk üzerinde fazla etkili de olamazlar. Dürüstlük nedir bilmeyen bir âlim dürüstlükten bahsetse, namaz kılmada tembellik ve lâkaydlık gösteren bir âlim de namaz kılmanın öneminden bahsetse, halk üzerinde etkili olamazlar.

2741. [4:372, Hadîs No: 5659]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Âlim ve ilim Cennettedir. Âlim ilmiyle amel etmeyince ilim ve amel Cennette olur; âlim ise Cehenneme gider.[789][19]

2742. [4:372, Hadîs No: 5660]
Rafi' bin Hadic (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Zekât toplayıp ilgili yere ulaştırmada haktan sapmadan çalışan kimse, evine dönünceye kadar aziz ve celil olan Allah yolunda savaşa çıkmış gazi gibidir.[790][20]

2743. [4:373, Hadîs No: 5662]
Ma'kıl bin Yesar'dan (r.a.) rivayetle:
Fitne ve anarşi döneminde ibadet, sevap bakımından bana hicret etmek gibidir[791][21]

2744. [4:374, Hadîs No: 5669]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kul, Allah hakkında ne düşünüyorsa, Allah katında aynı muameleyi görür. Kul, sevdiğiyle beraberdir.[792][22]

2745. [4:374, Hadîs No: 5671]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Hem anne babasına, hem de Rabbine itaat eden kul, en yüksek mertebededir.[793][23]

2746. [4:377, Hadîs No: 5683]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Söz, yerine getirilmesi gereken bir borçtur. Söz verip de sözünden dönene yazıklar olsuü. Söz verip de sözünden dönene yazıklar olsun. Söz verip de sözünden dönene yazıklar olsun.[794][24]

2747: [4:378, Hadîs No: 5685]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Adalet güzeldir. Fakat idarecilerde olursa daha güzeldir. Cömertlik güzeldir. Fakat zenginlerde olursa daha güzeldir. Dinde titiz olmak güzeldir. Fakat âlimlerde olursa daha güzeldir. Sabır güzeldir. Fakat fakirlerde olursa

daha güzeldir. Tövbe güzeldir. Fakat gençlerde olursa daha güzeldir. Haya güzeldir. Fakat kadınlarda olursa daha güzeldir.[795][25]

2748. [4:380, Hadîs No: 5690]
Ebu'l-Yüsr (r.a.) Peygamber E fendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
İyilik insanlar arasında kesintiye uğrayabilir. Fakat bunu yapanla Allah arasında kesintiye uğramaz.[796][26]

Bu hadis bize iyiliklerin Allah için yapılması gerektiğinin güzel ifadelerinden birisidir. Bunun büyük bir önemi vardır.
İyilikle iyilik yapılan kişi arasında otomatikmen manevî bir bağ kurulmuş olur. Kişi iyiliğini Allah için yapar, kendisine iyilik yapılan kişi de gerek diliyle ve gerekse haliyle teşekkürlerini dile getirir. Bu dinin olduğu kadar insanlığın, medenîliğin de gereğidir.
Ama bu her zaman meşru ve makûl ölçüler içerisinde cereyan etmeyebilir. İyilik yapan gerektiği tarzda yapar da iyilik yapılan üzerine düşeni yapmayabilir. Böyle anlarda iyilik yapanın durumu ne olacaktır?
İşte hadis bizi hiçbir karşılık beklemeden, sevabını sırf Allah'tan umarak ih-lâsla iyilik yapmaya teşvik etmektedir ki böyle durumlarda iyilik yapanın şevki de, morali de bozulmasın, iyilikten vazgeçmesin, her hal ü kârda iyilik yapmaya devam etsin. Allah da iyiliğinin sevabını bahşetsin.
Hayatını iyilik felsefesi üzerine bina eden, îmana dayalı salih amele bütün zerrâtıyla yönelmeyi gaye edinen ecdadımız, bu hadisi adetâ ruhlarına nakşetmiş, "İyilik et denize at, balık bilmezse Hâlık bilir diyerek karşılıksız iyilik yapmanın formülünü ortaya koymuş, iyilikteki bu ruh ve mânâyı çok güzel yakalamışlardır.
Evet, hadiste belirtildiği gibi iyilik yapılan kimse iyiliğin değerini bilmeyebilir, hatta inkâr edip nankörlük noktasına kadar da gidebilir. Bu bizim iyiliğimizi zayi etmez. Çünkü mükâfatını Cenâb-ı Allah verecektir. Sonra böyle bir davranış bizi iyilikten vazgeçirmemelidir de. Muhatabımız ister teşekkür veya takdir etsin, ister etmesin, bu hadis gereğince yine iyilik yapmamız gerekir.
Nitekim başka bir hadiste "Lâyıkı olsun, olmasın sen iyiliği yap. Eğer lâyıkıysa ne âlâ, isabet etmiş olursun. Eğer lâyıkı değilse sen iyiliğin ehli olursun" buyurularak mü'-minlerin kendilerini kayıtsız şartsız iyiliğe alıştırmaları gerektiği öğütlenir. Bütün mesele ihlasla iyilik yapabilmek, mükâfatı sadece ve sadece Allah'tan beklemektir.

2749. [4:381, Hadîs No: 5696]
Halis bin Zeyd'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Afv yerine getirilmesi gereken en lâyık şeydir.[797][27]

2750. [4:382, Hadîs No: 5701]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
iradecilere yamanmadıkları ve dünyaya dalmadıkları sürece âlimler peygamberlerin güvenilir vekilleridir. İdarecilerin, dümen suyuna girdikleri ve dünyaya daldıkları takdirde, peygambere hiyânet etmiş olurlar. Onlardan sakının.[798][28]

2751. [4:383, Hadîs No: 5703]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
Âlimler yeryüzünün kandilleri, peygamberlerin halifeleri, benim ve diğer peygamberlerin varisleridir.[799][29]

2752. [4:384, Hadîs No: 5704]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Âlimler önderdirler. Takva sahipleri efendi ve reistirler. Bunlarla oturup kalkmak hayır ve iyiliği arttırmak demektir.[800][30]

2753. [4:384, Hadîs No: 5705]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Âlimler, peygamberlerin varisleridir. Göktekiler onları sever. Öldüklerinde iâ Kıyamete kadar denizdeki balıklar kendilerine Allah'tan mağfiret dilerler.[801][31]

2754. [4:385, Hadîs No: 5706]

Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Alimler üç türlüdür.
1) iliminden hem kendisinin, hem de insanların istifade ederek yaşadıkları âlim.
2) ilminden insanlar istifade ettiği halde kendisi istifade etmeyip kendi kendini helak eden âlim.
3) Kendisi ilminden istifade edip buna göre yaşadığı halde başkaları kendisinden istifade etmeyen âlim.[802][32]

2755. [4:385, Hadîs No: 5707]
lbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
tlim ibadetten üstündür. Dinin temel direği takvadır.[803][33]

2756. [4:385, Hadîs No: 5708]
îlim amelden üstündür. Amellerin en hayırlısı, orta olanıdır. Allah'ın dini aşırı sert ve aşırı yumuşak olanın arasındadır, iyilik, iki kötülük olan ifrat ve tefritin ortasmdadır. Buna, ancak Allah'ın yardımıyla ulaşılabilir. En kötü yürüyüş yorucu yük yüklenerek yürümektir.[804][34]

Hadiste birkısım önemli hususlara işaret edilmiştir. Bunlardan biri ilmin amelden üstünlüğüdür. İlim, yapılan ameli şartlarına uygun şekilde bilmek, amel de onu uygulamaya dökmektir. Uygulamak önemlidir, ama bilmek çok daha önemlidir. Çünkü bilmeden faydalı hiçbir şey yapılamaz. Meselâ namaz kılan bir kimse eğer namazın şartlarını, rükünlerini bilmiyor, bunlardan birini eksik bırakıyorsa namazı geçersiz olur da farkında olmaz. Resül-ü Ekrem (a.s.m.) bir başka Hadis-i Şeriflerinde de bu gerçeğe dikkatleri çekmiş, kendisine "Hangi amel üstündür?" diye sorulduğunda, "İlim" cevabını vermiş, "Biz ilmin faziletini sormadık. Amellerin en faziletlisini sorduk. Siz ise ilim diye cevap verdiniz" dediklerinde de şöyle buyurmuşlardı:
"Amel, ne kadar az da olsa ilimle birlikte fayda verir. Cahilce işlenen ameller ise insana fayda vermez."
Bu hadis de açıkça göstermektedir ki, mü'min amelden önce onun ilmini edinmelidir. Bununla birlikte şu da unutulmamalıdır ki amelsiz, yani uygulamaya konulmayan ilim de insana pek bir fayda sağlamaz. Nitekim Resûl-ü Ekrem faydasız ilimden Allah'a sığınarak böyle bir ilmin tehlikesine dikkat çekmiştir.
Hadiste üzerinde durulan hususlardan birisi de amellerin en hayırlısının orta olanı gerçeğidir. Herşeyde istikâmeti, orta yolu tavsiye eden dinimiz her türlü aşırılığı yasaklamış, inançta olduğu gibi amelde de orta yolda olmayı emretmiştir. Fevrîlikler, aşırılıklar, her devirde, her zaman zararlara, yıkımlara sebep olmuş, fayda yerine zarar getirmiştir. Amel ne kadar faziletli de olsa aşırılığa girildiğinde onu sonuna kadar devam ettirmek mümkün değildir. Bir noktada duraksayacak, kesintiye uğrayacaktır. Bir anda parlayıp sönen yıldırım olmaktansa devamlı yanan yıldız olmak daha faydalıdır. Resûl-ü Ekremin (a.s.m), amellerin en efdalinin az da olsa devamlı olanı olduğunu bildirmesi müminleri istikrarlı ve devamlı ibadet ve amellere sevk etmek içindir. Devamlı oruç tutmak isteyen Abdullah bin Amr bin As'a Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) şu tavsiyede bulunmuştu:
"Eğer bunu böyle yapmaya devam edersen gözlerin zayıflar ve vücudun çöker. Sepin üzerinde nefsinin hakkı olduğu gibi, ailenin ve çocuklarının da hakkı vardır, öyle ise bazı günlerde oruç tut, bazılarında tutma ve gecenin bir kısmında namaz kıl, diğer kısmında da uyu!"
Resûlullahın mü'minlere diğer bir tavsiyesi de şöyledir: "Din kolaylıktır. Fazla amel yapayım diye dine galip gelmek isteyen buna yenik düşer, amel yapma gücünü kaybeder. Şu halde doğru yolu takip edin ve dengeyi koruyun. En mükemmelini yapmaya gücünüz yetmezse, ona en yakın olanını yapın. Müjdeleyin, kolaylaştırın. İbadet ve çalışmalarınızda sabah, öğleden sonra ve seher vakitlerinde faydalanın."*
İzahını yaptığımız hadiste insanı tâkattan düşürecek derecede nafile ibadet yapmanın sakıncalarına dikkat çekildiği gibi, farzları tam olarak yerine getiremeyecek kadar gevşek ve ilgisiz kalmanın da tehlikesine parmak basılmıştır. Hadiste ortaya konulan Peygamber! ölçü gözetildiğinde iki zararlı ucun tehlikesinden sakınılmış olunacaktır.
Bu emir ve tavsiyeler de göstermektedir ki İslâm dini fıtrata en uygun olanı .aşırılıklardan uzak durmayı ve orta olanı göstermekte, ona sevk etmektedir. Daha sonra yer alan ifade de, dinin, aşırı sert veya aşırı yumuşak olmadığına, orta olduğuna dikkat çekilmiştir ki, bu da yukardaki mânâyı teyid eder. Islâmın emir ve yasakları mücerred birer kavramdır. Bunları muşahhaslaştıran, hayata yansıtan Müslümanlardır. öyleyse Müslüman da ne aşırı sert, kaba, kırıcı; ne de küçümsenecek, hor görülecek, kendini ezdirecek derecede yumuşak olacak, aksine ikisinin ortasını takip edecektir.
Ayrıca hadiste iyiliğin önemli bir tarifi de yapılmakta, ifrat ve tefrit olan ve her ikisi de kötü karşılanan iki şeyin ortasında olduğu bildirilmektedir. Kötülüğü kalbin hoşlanmadığı, iyiliği de kalbin yatıştığı şey olarak tarif eden Allah Resulü orta olan herşeyin iyi, iyi olan herşeyin de kalbi tatmin ettiğini bildirmektedir.

Hadiste üzerinde durulan diğer bir önemli husus da bütün bunlara Allah'ın yardımıyla ulaşılabileceğidir. Evet, istikâmetti bir hayata, iyiliklere ancak Allah'ın yardımıyla ulaşılabilir. Kişi istikâmeti yakalamak ve ondan sapmamak için sürekli olarak Allah'a yalvarmalı, Onun desteğini kazanmaya çaba sarf etmelidir. Zâten kulluğun özü de budur.
Hadiste yukardan beri üzerinde durulan hususlar bir benzetme ile özetlenmiştir. Bu benzetmede aşırılığa kaçma çok ağır bir yüklenmeye teşbih edilmiş ve bunun hayat yolculuğunda insanı ne kötü durumlarla karşı karşıya getirebileceğine dikkat çekilmiştir.

2757. [4:387, Hadîs No: 5710]
lbni Ömer'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
ilim üç türlüdür: Açıklayıcı bir kitap, eskiden beri sürüp gelen güzel bir âdet ve "Bilmiyorum" diyebilmektir.[805][35]

Üç türlü ilimden birincisi kapalı hiçbir nokta bırakmayan, ele aldığı meseleleri hiçbir şüpheye yer bırakmayacak, akla yeni sorular getirmeyecek tarzda açıklığa kavuşturan kitaptır. Burada kitabın yazılı metin mânâsına geldiği ve yazılı olan herşeyi içine aldığı düşünülürse, bu özelliği taşıyan bir makalenin, bir risalenin, bir tezin veya küçük büyük herhangi bir maksada matuf olarak yazılmış yazıların ne derece faydalı olacağı, birçoğunun ruh dünyasını aydınlatacağı, yola getireceği, kötülüklere bir kılıç gibi ineceği göz önüne getirilebilir. Kur'ân'da kaleme yemin edilmesi bu hikmete binâen olsa gerektir. Tarih boyunca bu mânâyı taşıyan nice kitabın kütüphanelerin baş köşesinde yer aldığını, elden ele dolaştığını, ruh ve kalblerin derinliklerine kadar işlediğini görüyoruz.
İşte Hadis-i Şerifte dikkat çekilen özellikleri azamî derecede kendisinde bulunduran en mükemmel kitap hiç şüphesiz Kur'ân-ı Kerîmdir. Kur'ân'ın bir isminin "Kitap" olması da bu ismin en liyakatli şekilde ve öncelikle ona yakıştığının bir ifadesidir. Diğer kitaplar onunla paralellik arzettiği ve onun manevî güneşinden feyzlendiği ölçüde değer kazanırlar.
Hadiste yerleşmiş, eskiden beri devam edegelen güzel âdetlerin de ilim çe-;; şitleri arasında sayılması oldukça manâlıdır. Çünkü bu âdetler defalarca tecrübelerden geçirilerek süzülegeien, muşahhaslaşan, şuurluca devam ettirilen, bilerek uygulanan, kökü maziye dayalı prensiplerdir. Bu manevî miras kültür 0 kelimesiyle de ifade edilebilir. Milletleri ayakta tutan unsurların en önemlilerin-* den biridir. Çünkü böyle âdetler geleceğe atlama tahtası olur, geçmişle gelecek arasındaki bağı kurar, devamlılık ve canlılık sağlar. Bu güzel âdetler bir milletin adetâ kimlik belgesidir. Bu belgeyi yitiren milletler şahsiyetlerini kendi elleriyle ayakları altına almış olurlar.
Faydalısıyla zararlısıyla kültürü, örf ve âdetleri öğrenmek faydalı bir davranıştır. Faydalı uygulanmak, zararlı da sakınılmak için öğrenilir. Faydalılık ve zararlılığın ölçüsü de Allah'ın dinidir.
Hadiste "Bilmiyorum" diyebilmek de ilim olarak gösterilmiştir. Yerinde ve zamanında söylenen bu kelime gerçekten ilmin, birşeyler bilmenin ifadesidir. "Bilmiyorum" diyebilmek tevazûdan çok bir gerçeği dile getirir. Aynı zamanda bu ilerlemenin, inkişafın da temel taşıdır. İnsan bilmediği konuda "Bilmiyorum" diyebilmelidir. Çünkü bir kimsenin herşeyi bilmesi mümkün değildir. Bilmediği halde "Biliyorum" diyen kimsenin öğrenebileceği birşey de yoktur. Kendine ilim hazinelerini kapamış olur. Yükselmesi de söz konusu olmaz.
İlimde mesafe alanlar öğrendikçe cehaletlerini anlamış, daha çok öğrenme aşk ve şevki içerisine girmişlerdir.
"Bilmiyorum" diyebilen insanlar aynı zamanda haddini bilen insanlardır. Bir-gün Imam-ı Ebû Yusuf'a bir soru sorulmuş, "Bilmiyorum" cevabını vermişti. "Bilmiyorsun da kâdıu'l-kudât unvanıyla şu kadar maaşı niçin devlet hazinesinden alıyorsun?" dediklerinde'şöyle demişti: "Ben bildiğim kadar alıyorum. Bilmediğim kadar alsaydım devlet hazinesi buna yetmezdi."
İşte hadisin belirttiği üç ilimden birisi de budur.

2758. [4:388, Hadîs No: 5711]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Üim îslâmm hayatıdır, îmanın direğidir. Bir ilmi öğrenene Allah, eksiksiz mükâfat verir. İlmi öğrenip de onunla amel eden kimseye Allah bilmediğini öğretir.[806][36]

2759. [4:389, Hadîs No: 5712]
Ali'den (r.a.) rivayetle:
İlim hazineler şeklindedir. Anahtarları ise soru sormaktır. Soru sorun ki, Allah size merhamet etsin. Çünkü soru sormakla dört kişi mükâfat alır.
1) Soruyu soran,
2) cevabı vermek suretiyle öğreten,

3) dinleyen,

4) ve bunları seven.807[37]

2760. [4:389, Hadîs No: 5715]
Übade (rh.) rivayet ediyor:

Âlim bildiğiyle amel edendir.808[38]

2761. [4:390, Hadîs No: 5716]
İbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Üim dindir. Namaz dindir. O halde bu din ilmini kimden aldığınıza ve bu namazı nasıl kıldığınıza iyice bakın. Çünkü Kıyamet günü bunlardan sorguya çekileceksiniz.809[39]

2762. [4:390, Hadîs No: 5717]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Üim ikidir: Birisi kalbdedir. Faydalı ilim de budur. Birisi de sadece dildedir. Bu ilim Allah'ın insanoğlu aleyhindeki delilidir.810[40]

Hadise göre faydalı ilim kalbe kök salmış olan ilimdir. Bu ilim "Marifetullah", yâni Allah'ı tanıma ilmidir. Marifetullah insana Allah sevgisi ve korkusunu verir. İnsanı gizli ve açık büyük günahlardan uzaklaştırır.
ldüğü gibi böyle bir ilim olgun ve ideal bir Müslüman olmaya iten bir ilimdir. Bunu elde etmenin yolu ise tahkiki îman aşılayan eserleri bol bol okumak, kâinat kitabını satır satır tefekkür etmek, bir an gibi marifetullah polenleri almakla olur. Hangi ilim olursa olsun, eğer o ilim marifetullahta mesafe aldırıyorsa o ilim kalbe yerleşmiş ilimdir.
Dildeki ilim ise öze işlememiş, kalbe kök salamamış, gücünü kalbden almayan ilimdir. Böyle bir ilim kökü kurumuş ağaca benzer.
Dildeki ilim kalbe nüfuz edememiş, dille kalb arasında çelişki içerisinde olan ilimdir.
Dildeki ilim, yaşanmayan ilimdir. "Yapmadığınız şeyi niçin söylersiniz?"811[41] âyeti, yaptıklarıyla söyledikleri birbirini tutmayan insanları şiddetle kınar.
Eğer ilim dilde kalıyor, tatbikata dönüştürülmüyorsa, hadis bunun kişinin aleyhine bir delil olacağını bildirmektedir.

2763. [4:391, Hadîs No: 5720]
tbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:

îlim ve mal her kusuru örter. Cehalet ve fakirlik de her kusuru ortaya çıkarır.812[42]

2764. [4:391, Hadîs No: 5721
Ebu Hüreyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:

timi esirgemek helâl değildir.813[43]

2765.
[4:392, Hadîs No: 5724]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:

Sarık, Arapların tacıdır. Onu bıraktıkları zaman izzetlerini de yitirirler.814[44]

2766. [4:392, Hadîs No: 5725]
Rükkane (r.a.) rivayet ediyor:
Takke üzerine sarık sarmak bizimle müşrikler arasındaki ayına özelliktir. Kıyamet günü kişiye başına sardığı herbir sarıma karşılık bir nur verilir.815[45]

2767. [4:394, Hadîs No: 5735]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Umre diğer bir umreye kadar yapılan günahlara keffarettir. Makbul bir haccın mükâfatı Cennetten başka birşey değildir. Hacı herbir "Sübhanellah, Lâ ilahe illallah ve Allah ü ekber" dediğinde mutlaka birşeylerle

müjdelenir.[816][46]

2768. [4:396, Hadîs No: 5745]

ibniAbbas (r.a.) rivayet ediyor: Göz değmesi haktır. Dağı bile yıkar.[817][47]

2769. [4:397, Hadîs No: 5747]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Göz değmesi haktır. Aşırı bir hayranlıkla bakarken şeytan ve insanoğlunun hased duygusu hazır bulunur.[818][48]

2770. [4:397, Hadîs No: 5748]
Ebû Zer (r.a.) rivayet ediyor:

Nazar insanı mezara, deveyi de kazana götürür.[819][49]

2771. [4:398, Hadîs No: 5751]
Ibni Mes'ûd'dan (r.a.) rivayetle:

Gözler zina eder, eller zina eder, ayaklar zina eder, tenasül uzvu zina eder.[820][50]

Kur'ân-ı Kefîm, bir âyetinde, "Zinaya yaklaşmayın"[821][51] buyurur. İlk bakışta da görüldüğü gibi "Zina yapmayın" tarzında bir ifade yerine "Zinaya yaklaşmayın" ifadesi tercih edilmiştir. Bunun sebebi yasaklananın sadece zina değil, zinayla birlikte zinaya yaklaştırıcı herşeydir. İşte söz konusu olan Hadis-i Şerifte sadece tenasül uzvunucı değil, gözlerin, ellerin, ayakların da zinası bulunduğu bildirilmekte, tümünden kaçınma gerektiğine dikkati çekilmektedir.
Her ne kadar bu zinalar tenasül uzvuyla yapılan zina derecesinde değilse de, ona basamak ve vasıta olabilecek çapta birer günah olduğu için açıkça yasaklanmışlardır.
Gözler haramdan korunmalıdır. Tâ ki göz zinasına girmesinler. Başka bir âyette, mü'minlerin bu durumlara düşmemeleri için gözlerini bakılması haram olan şeylerden korumaları[822][52] emredilmektedir. Peygamberimiz, Hz. Ali'nin şahsında, "Ey Ali! Arka arkaya bakma. Birinci bakışa hakkın vardır. Ama ikinci bakışa hakkın yoktur"[823][53] buyurarak daha sonra gelebilecek tehlikelerden gözü korumaya yöneltmektedir. Çünkü ikinci ve üçüncü bakışlar özellikle yapıldığı için nefse değişik duygular gelebelir, şehvet hissi uyandırabilir. Kişi her ne kadar "Ben nefsime güveniyorum" dese de zaruret olmadıkça birden fazla yapılan bakışlar manevî tehlikeleri davet edebilecek özelliktedir. Bir hadiste yabancı kadınları gözle süzmenin, iblisin oklarından zehirli bir ok olduğu bildirilir ve haramdan gözünü çeviren kimseye, Cenab-ı Hakkın lezzetini kalbinde duyacağı bir ibadet bahşedeceği müjdelenir.[824][54] Kıyamet günü bütün gözlerin ağlayacağı, ancak üç gözün ağlamayacağı, ağlamayan üç gözden biri de, Allah'ın bakmayı yasakladığı şeylerden sakınan göz olduğu bildirilir.[825][55] Tevrat'ta da harama bakışın şehvet tohumunu ektiği, bunun da insanda derin hüzünler doğurduğu belirtilmektedir.
Görüntülü, görüntüsüz, gölgeli, gölgesiz, canlı cansız müstehcen neşriyatın îman ve ahlâkî yapımıza hücum ettiği bir zamanda mü'minlerin gözlerini daha bir titizlikle haramdan korumaları gerekmektedir. Açık saçıklık bir taraftan samimi hürmet ve muhabbeti yok edip aile hayatını zehirlerken, diğer fertlerin de ahlâkını çökertmekte, ruhî çöküntü ve alçalışa sebep olmaktadır. Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle, "Nasıl ki. merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlâkı tahrip eder. öyle de, ölmüş kadınlar suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olaYı suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine hissiyât-ı ulvi-ye-yi insaniyeyi [insandaki yüce duyguları] sarsar, tahrip eder."[826][56]
.Harama bakmaktan kaçınan Allah'ın emrine uymanın zevkini yaşar, nefsin alçak, hâinâne düşünce ve duygularından uzaklaşır.
Harama bakmaktan çekinmeyen, gözünü Allah adına değil de nefis hesabına kullanan onu değerden düşürtmekle kalmaz, bahsi geçen manevî zevkten de mahrum kalır.
Bediüzzaman'ın ifadesiyle, "Göz bir hassedir ki, ruh bu âlemi o pencere ile seyreder. Eğer, Cenab-ı Hakka satmayıp belki nefis hesabına çalıştırsan; geçici, devamsız bazı güzellikleri, manzaraları seyr ile şehvet ve heves-i nefsâniye-ye bir kavvad derekesinde bir hizmetkâr olur." Eğer göz Allah hesabına kullanılırsa hem büyük bir kıymet kazanır, hem de göz gibi bir nimete sahip olma ve onu Allah yolunda kullanmanın manevî zevkini yaşatır. "Eğer gözü, gözün Sâni-i Basîrine [görme duygusunu veren Allah'a] satsan ve Onun hesabına ve izni dairesinde

çalıştırsan; o zaman şu göz, şu kitab-ı kebîr-i kâinatın [büyük kâinat kitabının] bir mütalaacısı ve şu âlemdeki mûcizât-ı san'at-ı Rabbâniyenin [Allah'ın herbiri bir sanat harikası, mucizesi olan eserlerinin] bir seyircisi ve küre-i arz bahçesindeki rahmet çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar."827[57]
Elin zinası da diğer bir hadiste belirtildiği gibi yabancı bir kadına şehvetle dokunmak, tutmaktır. Nefsânî duyguların harekete geçtiği böyle bir tutuş da manevî bir sükûttur. Bir hadiste, bir kimsenin başına demirle çivi çakılmasının böyle bir hareketten daha iyi olduğu bildirilmiştir.828[58]
Ayakların zina etmesi de böyledir. Nefis hesabına, şehevânî arzu ve isteklerle atılan her adım ayakların zinasıdır. Bir hadiste bu açıkça bildirilir: Gidilmesi yasak olan yerlere gitme, o yolu adımlama ayakların zinasıdır.829[59]
Kısacas.ı bütün organların zinası vardır. Dil de, el de, ayak da, hatta kalb de zina yapar. Tenasül uzvu da bu arzuları ya gerçekleştirir, ya da reddeder. Bu hususu da yine bir hadisten öğreniyoruz.830[60]
Görülüyor ki bir çarpıklık söz konusudur. Organları fıtrî vazifeleri dışında kullanma, maksatlarına ters istikâmetlere yönlendirme tehlikeli boyutlara yöneltmekte, maddî ve manevî hasarete sebep olmaktadır.

2772. [4:399, Hadîs No: 5752]
Aişe (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Kalb, organların hükümdarıdır. Hükümdar iyi olunca emrindeki-ler de iyi olur.'Bozuk olunca emrindekiler de bozulur.831[61]

2773. [4:400, HadîS No: 5758]
Sehl bin Sa'd'dan (r.a.) rivayetle:
Bir sabah Allah için yol almabni veya akşamleyin geri dönmek dünya ve içindeki herşeyden daha hayırlıdır.832[62]

2774. [4:401, Hadîs No: 5759]
Ebû Eyyub (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Bir sabah Allah için yol almak veya akşamleyin geri dönmek, üzerine güneşin doğup battığı herşeyden daha hayırlıdır.833[63]

2775. [4:401, Hadîs No: 5762]
îbni Amn'dan (r.a.) rivayetle:
Denizde bir defa cihada çıkmak, karada on defa cihada çıkmaktan daha hayırlıdır. Denizi aşan bir kimse bütün vadileri aşmış gibi sevap alır. Denizde cihad maksadıyla yolculuk yaparken başı dönen bir kimse Allah yolunda başı kana bulanan kimse gibidir834[64]

2776. [4:402, Hadîs No: 5765]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Hamamdan çıkarken ayakları soğuk suyla yıkamak baş ağrısına karşı güvencedir835[65]

2777. [4:402, Hadîs No: 5766]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Kap kaçakları yıkamak, evin çevresini temiz tutmak zenginlik getirir.836[66]

2778. [4:402, Hadîs No: 5767]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
İki sarhoşluk sizi saracaktır. Dünya sevgisi sarhoşluğu ve cehalet sevgisi sarhoşluğu. Böyle bir zamanda artık iyiliği emretmez, kötülükten de sakındırmazsınız. O zamanda Kur'ân ve Sünneti ayakta tutanlar Muhacir ve Ensarın sevapta ileri olan ilkleri gibidirle837[67]

2779. [4:403, Hadîs No: 5768]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Karanlık gecenin parçalan gibi fitneler sizi istilâ edecektir. Böyle bir fitne içerisinde insanların en çok kurtulanları yüksek bir dağda yaşayıp koyunlarının gelirleriyle geçimini sağlayan kimse veya atının dizgininden tutup cihad yollarında yürüyerek kılmayla karnını doyurandır.838[68]

Fitne denilince karışıklıklar, ara bozma için gösterilen gayretler hatıra gelir. Fitnenin öyle bir derecesi vardır k,i âyette belirtildiğine göre katiden dahi şiddetlidir.839[69] Hadislerde de fitne şiddetle kınanmış, yerilmiş, mü'mirilerin böyle bir fitne içine girmemesi, çıktığında da nasıl hareket etmeleri gerektiği üzerinde durulmuş, uyarılmışlardır. Bu îkazlara kulak verildiğinde problem çıkmaz, çıktığında da fitne ateşi yayılmadan söndürülmüş olur.
Fitne esnasında göz-gözü görmez olur. Kimin neyi, ne hesabına yaptığı bilinmez. Faziletler, hayırlar ayaklar altına alınır. Nice iyi insan o fitne silindiri altında ezilir gider. Hak bâtıl birbirine karışır. Doğru yanlış farkedilmez olur.
İşte Hadis-i Şerif böyle bir zamanda iki şeyi tavsiye ediyor: Biri bir dağa çekilip koyunların geliriyle geçinmek, dolayısıyla fitne seline kapılmaktan kurtulmak. İkincisi de cihada girmek. Birincisi bir köşeye çekilip hiçbirşeye karışmadan kendi halinde yaşamak, ikincisi de yine fitneye şu veya bu şekilde girmeyip cihadla uğraşmak.
Bu ikinci aşıkkı seçen kişi hele günümüzde bulunuyorsa, bütün kuvvet ve himmetiyle manevî cihada soyunmalı, gıll ü gıştan, fitneden ârî, istikâmetti bir hizmeti sürdürmelidir. Muhtaç ve müştak gönüllere îman ve Kur'ân hakikatlerini ulaştırmalı, ölü ruh ve kalbleri ihya etmeli, huzur ve saadete kavuşturma yarışına girmelidir. Bu kudsi hizmetin verdiği zevk, fitnenin doğurduğu huzursuzluğu yok edecek, o hizmetin aşk ve şevki yangın söndürücü gibi fitne ateşinin yayılmasını önleyecek, sönmeye mahkûm edecektir. Çünkü fitne ateşinin böylesi güçlü bir söndürücü karşısında yapabileceği birşey yoktur.

2780. [4:403, Hadîs No: 5769]
Hakim bin Umeyr (r.a.) rivayet ediyor:
Bakılması haram olan şeylere karşı gözlerinizi yumunuz. Pislik ve kötülüklerden uzak durunuz. Cehennemliklerin işlerinden sakınınız.840[70]

2781. [4:403, Hadîs No: 5770]
Muhammed bin Abdullah'dan (r.a.) rivayetle: Uyluklarını ört. Çünkü uyluklar da avrettendir.841[71]

2782. [4:404, Hadîs No: 5774]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
Kaplarınızın ağzını .kapatın. Su tulumlarının ağzını bağlayın. Kapılarınızı örtün. Yatarken kandillerinizi söndürün. Şüphesiz şeytan böylesi su kaplarına ve kapılara girmez ve böyle kapların ağzını açmaz. Biriniz bir çubuktan başka kabını örtecek hiçbirşey bulamazsa bile Allah'ın adını anarak onu koysun. Şüphesiz fare ev halkının evini ateşe verebilir.842[72]

Bu Hadis-i Şerif mü'mine tedbirli, tertipli ve temiz yaşama, gerçek tevekkülü yerleştirme yollarını göstermektedir. Geçmiş çağlara doğru gittiğimizde kapların ağzını kapatma, su tulumunu bağlamanın hikmetinin haşerat, v.s.'nin içerisine düşmemesini sağlamaya yönelik olduğu anlaşılır. Kapıları kapatmaktan da maksat hırsız, kedi, köpek gibi zararlı yaratıkların girmesini önlemektir. Kandili söndürmenin hikmetini zâten Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) bildirmekte, farenin kandili devirip evi ateşe verebileceğine dikkat çekmektedir. Bu tedbirliliğe mü'min öylesine alışmalıdır k,i kabı örtecek birşey bulamasa bile çubuk gibi birşeyi koymayı ihmal etmemelidir.
Hadiste bilhassa çağımızda daha açıkça anlaşılmış olan bir noktaya da dikkat çekme vardır. Herkes bilir ki şeytanın girebilmesi için kapalı kapla, açık kabın farkı yoktur. İnsanın kan damarlarına kadar girebilen şeytanın kapalı kaba girmesi mesele değildir. Böyleyken Resûlullah niçin "Şeytan kapalı kaba girmez" buyurmaktadır.
Çağdaş âlimler Peygamber Efendimizin (a.s.m.) bu sözleriyle mikropları kastettiğini söylerler. Mikrobun ne olduğunu bilmeyen o çağın insanlarına, Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) "Gözle görülmeyen zararlı bir kısım küçük canlılar vardır. Kaplarınız açık olursa içlerine girer, hastalık bulaştırabilirler. Onun için kaplarınızın üstünü örtünüz" deseydi, mü'minler şaşıracak, fırsat kollayan müşrikler de, "Bak Muhammed, nelerden bahsediyor" diye hücum edeceklerdi. Ama Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) böyle bir ifade kullanmakla en doğru ve en uygun olanını yapmış, her asır hadisten gerekli hisse ve dersini almıştır.

2783. [4:406, Hadîs No: 5777]
Ebû Hüreyrt'den (r.a.) rivayetle:
Aziz ve celil olan Allah bir yoldan bir diken dalını kaldırdığı için bir kişinin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.843[73]

2784. [4:407, Hadîs No: 5781]
îbniAmr (r.a.) rivayet ediyor:
Zikir ehlinin meclislerinin ganimeti, Cennettir.844[74]

2785. [4:407, Hadîs No: 5782]
Ebû Zer'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetim için Deccal'dan daha fazla korktuğum kimseler vardır: Şaşırtıcı idareciler.845[75]

2786. [4:409, Hadîs No: 5787]
lbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Aziz ve celil olan Allah yolunda cihada çıkan kişi ile hacca ve umreye giden kişi Allah'ın elçileridir. Allah onları çağırmış, onlar da çağrısına uymuşlardır. Onlar Allah'tan ister. Allah da kendilerine verir. 846[76]

2787. [4:409, Hadîs No: 5788]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Aziz ve celil olan Allah yolunda bulaşan toz, Kıyamet gününde yüz parlaklığıdır.847[77]

2788. [4:409, Hadîs No: 5789]
Ebû Ümame (r.a.) ruîâyet ediyor:
Sabah akşam camilere gidip gelmek Allah yolunda cihaddandır.848[78]

2789. [4:409, Hadîs No: 5790]
lbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
îlim öğrenmek ve öğretmek için sabah akşam gidip gelmek Allah nezdinde fîsebüillah cihad etmekten daha faziletlidir.849[79]

2790. Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Dünyada garipler dörttür: Zâlimin göğsündeki Kur'ân. Bir toplulukta bulunup da içinde namaz kılınmayan cami. Bir evde bulunup da okunmayan Kur'ân. Kötü bir topluluk arasında bulunan salih kişi.850[80]

2791. [4:410, Hadîs No: 5793]
e tbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Garib, hastalanıp sağma, soluna, önüne ve arkasına baktığında tamdık biç kimseyi göremeyince Allah onun geçmiş günahlarını bağışlar.851[81]

Cenab-ı Hak bir kudsî hadiste "Ben kalbi kırıkların yanındayım" buyurur. Garip, yetim, kimsesiz, fakir, mazlum, hakkın mücadelesini verdiği halde zayıf düşmüş kimselerle Cenab-ı Hak, beraberdir. Onların hâmisi, sahibi, yardımcısıdır. Ellerinden tutar, tutacak kimseleri gönderir, sebepler yaratır.
Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) bir yetim iken rahmetiyle onun elinden tutup eğiten Cenab-ı Hak değil miydi? Yetimler, garipler, garibanlar yalnızlığın, kimsesizliğin, itilmişliğin sıkıntı ve ızdırabından ancak Allah'a yönelmekle kurtulabilirler.
Yukarıdaki hadis, garip bir kimsenin hastalığı esnasında sağına, soluna ba-ktp kimseyi göremeyince Allah'ın onun günahlarını bağışlayacağını bildiriyor. Garip üzülmemeli. Çünkü Allah onunla beraberdir. Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu, günahlarını affettiğini bilen insan için üzüntüye değecek bir şey yoktur. Ziyaretçilerinin bulunmayışı ona fazla tesir etmez.

2792. [4:410, Hadîs No: 5794]
Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Boğularak ölen şehiddir. Yanarak ölen şehiddir. Gurbette ölen şe-hiddir. Yılan ve benzeri haşeratın ısırmasından dolayı ölen şehiddir. Karın sancısından dolayı ölen şehiddir. Çöken evin altında kalan şehiddir. Damdan düşüp ayağı veya boynu kırılarak ölen şehiddir. Üzerine taş yuvarlanarak ölen şehiddir. Meşru ölçüde kocasını kıskanan kadın Allah yolunda cihad eden gibidir. Ona bir şehid mükâfatı vardır. Malı uğrunda öldürülen şehiddir. Canı

uğrunda öldürülen şehiddir. Din kardeşini savunurken ölen şehiddir. Komşusu uğrunda öldürülen şehiddir.İyiliği kötülükten sakındırırken ölen şehiddir.[852][82]

2793. [4:411, Hadîs No: 5797]
Muaz'dan (r.a.) rivayetle:
Cihad iki türlüdür: Allah'ın rızasını arayarak, idarecisine itaat ederek, malının değerlisini vererek ortağına karşı müsamahakâr davranarak yeryüzünde fesad çıkarmaktan sakınarak cihad eden kişinin uykusu, -uyanıklığı hep mükâfattır. Övünmek, gösteriş, duysunlar diye idarecisine karşı gelerek ve yeryüzünde fesad çıkararak cihada çıkan kişi Kıyamet günü kendisine fayda verecek hiçbir sevap elde edemez.[853][83]
2794.14:411, Hadîs No: 5800]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:
Cuma günü yıkanmak, misvak kullanmak ve bulabilirse güzel koku sürünmek bulûğ çağına ermiş herkese ahlâkî bir vecibedir.[854][84]

2795. [4:412, Hadîs No: 5804]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Şu günlerde yıkanmak önemli bir vazifedir: Cuma Günü, Ramazan Bayramı Günü, Kurban Bayramı Günü ve Arefe günü.[855][85]

2796. [4:412, Hadîs No: 5805]
Muâviye (r.a.) rivayet ediyor:
Öfke şeytandandır. Şeytan da ateşten yaratılmıştır. Su ateşi söndürür. Öyleyse biriniz öfkelendiğinde abdest alsın.[856][86]

2797. [4:413, Hadîs No: 5806]
İbni Amr'dan (r.a.) rivayetle:
Gaflet, şu üç şeyde olur: Allah'ı ymmgk, sabah namazını kıldıktan sonra Güneş doğuncaya kadar zikir ve duayla meşgul olmak ve kişinin ne derece borca girdiğini düşünmeden ödeyemeyecek kadar borç alması[857][87]

2798. [4:413, Hadîs No: 5807]
Hasan bin Ali (r.a.) rivayet ediyor:
Kin ve hased, ateşin odunu yakıp kül ettiği gibi sevapları yer bitirir.[858][88]

2799. [4:414, Hadîs No: 5813]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Gerçek zenginlik insanların elindekinden ümit kesmektir. Aç göz-' Mlûkten sakın. Çünkü açgözlülük peşin bir fakirliktir.[859][89]

2800-2899

2800 [4:415, Hadîs No: 5815]
Huzeyfe (r.a.) rivayet ediyor:
Koyun berekettir. Deve, sahibi için izzet vesilesidir. At, Kıyamete kadar hayrın perçemine asıldığı bir hayvandır. Hizmetçin kardeşindir. Ona iyilik et. Bir işin altında ezilip kaldığını gördüğünde kendi-i yardım et.[860][90]

2801. [4:415, Hadîs No: 5818]
Ibni Mes'ûd'don (r.a.) rivayetle:
Savaşsız elde edilen ganimet kışta oruç tutmaktır.[861][91]

2802. [4:415, Hadîs No: 5819]
Semüre bin Cündeb (r.a.) rivayet ediyor:
Çocuk akikasına karşılık rehindir: Doğumunun yedinci gününde akika kurbanı kesilir, adı konur ve saçı tıraş edilir.[862][92]

Yeni doğan çocuğun başındaki saçına "akika" denir. Böyle bir çocuk için Ce-nâb-ı Hakka bir şükür olmak üzere kesilen hayvana da, "akîka kurbanı" denir. Akîka kurbanı, çocuğun doğduğu günden ergenlik çağına kadar kesilebilir. Fakat hadiste de jfâde edildiği gibi yedinci günü kesilmesi sünnettir. Çocuğun doğumunun yedinci günü adı konulur, saçı kesilir. Kesilen saç ağırlığınca altın veya gümüş sadaka olarak verilir. Kurbanın da aynı günde kesilmesi müstehaptır. Kız çocukları için de akîka kurbanı kesilebilir. Akîka kurbanı kesen sevap kazanır, kesmeyen ise bir günaha girmiş olmaz.
Kurban olarak kesilebilirle şartlarını taşıyan hayvanlar, akîka kurbanı olarak da kesilebilir. Akîka kurbanının etinden sahibi yiyebilir, başkalarına ikram edebilir, tamamını da sadaka olarak dağıtabilir.
Akîka kurbanı kesilinceye kadar çocuğun rehin olması meselesine gelince: Bunun için çeşitli izahlar yapılmıştır. Küçükken ölen çocukların anne ve babalarına şefaat etmelerinin akîka kurbanlarının kesilmesine bağlı olduğunu söyleyen âlimler vardır. Akika kurbanı kesilen çocuğun şeytanın şerrinden emin olması ümidinin buna bağlı olduğunu söyleyenler de vardır.

2803. [4:417, Hadîs No: 5822]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Gıybet din kardeşini hoşlanmayacağı bir şekilde anmandır.[863][93]

2804. [4:418, Hadîs No: 5824]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:
Yakınını kıskanma îmandan, deyyusluk ise münafıklıktandır. [864][94]

2805. [4:419, Hadîs No: 5827]
Abdülmelik bin Umeyr rivayet ediyor:
Fatiha Sûresi her hastalığa karşı şifadır. [865][95]

2806. [4:420, Hadîs No: 5830]
İmran bin Husayn'dan (r.a.) rivayetle:
Fatiha Sûresi ve Ayetü'l-Kürsîyi bir kul herhangi bir evde okursa, o gün o eve hiçbir insan ve cinnin nazarı değmez. [866][96]

2807. [4:421, Hadîs No: 5834]
Misver (r.a.) rivayet ediyor:
Fatıma benden bir parçadır. Onu üzen beni de üzer, onu sevindiren beni de sevindirir. Kıyamet günü akrabalık bağları kopar. Benim hısım ve akrabalıklarım bundan hariçtir. [867][97]

2808. [4:421, Hadîs No: 5835]

Ebû Said'den (r.a.) rivayetle:

Fatıma, îmran kızı Meryem hariç Cennet kadınlarının efendisidir. 868[98]

28Q9. [4:422, Hadîs No: 5836]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Fatıma, bana senden daha sevimli, sen ise bana ondan daha azizsin (Resûlullah bu sözü Hz. Ali'yi hitaben söylemiştir. 869[99]

2810. [4:423, Hadîs No: 5838]
Safvan bin Assal'dan (r.a.) rivayetle:
Allah, tövbe için batı tarafında genişliği yetmiş yıllık mesafe olan bir kapı açmıştır. Güneş o taraftan doğuncaya kadar bu kapı kapanmaz. 870[100]

2811. [4:423, Hadîs No: 5839]
Huzeyfe (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Kişinin ailesi, malı, nefsi, çocuğu ve komşusundan kaynaklanan günahlarına orucu, namazı, zekâtı ve iyiliği emredip kötülükten sakındırması keffarettir. 871[101]

2812. [4:424, Hadîs No: 5840]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:
Kabirde benim hakkımda sorguya çekileceksiniz. Benim hakkımda size soru sorulduğunda tereddütlü ve şüpheli cevap vermeyiniz. 872[102]

2813. [4:424, Hadîs No: 5841]
Ebû Hüreşre (r.a.) rivayet ediyor:

Dört nehir Cennetten akıtılmaktadır: Fırat, Nü, Seyhan ve Ceyhan. 873[103]

2814. [4:425, Hadîs No: 5845]
.3i Ebû "Zer ve İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Ben Mekke'deyken evimin damı yarıldı. Cebrail indi. Göğsümü yardı. Sonra kalbimi zemzem suyuyla yıkadı. Sonra hikmet ve îman dolu altın bir leğen getirdi, onu kalbime boşalttı, tekrar kapattı. Sonra elimden tutarak beni dünya semasına çıkardı. Oraya geldiğimizde Cebrail ile dünya semâsının kapıcısı arasında şöyle bir konuşma geçti: Cebrail: "Kapıyı aç/
Bekçi: "Kimsin?"
"Cebrail'im."
"Yanında kimse var mı?"
"Evet, yanımda Muhammed var."
"Gelsin diye kendisine haber gönderilmiş mi?"
"Evet, kapıyı aç."
Dünya semasına çıktığımızda sağında ve solunda bazı karartılar bulunan bir adamla karşılaştık. Sağına baktığında gülüyor, soluna baktığında ise ağlıyordu. Bu zât şöyle dedi: "Hoş geldin ey salih peygamber ve salih oğlum!" Ben, "Ey Cebrail bu kimdir?" diye sordum. Cebrail şöyle cevap verdi: "Bu Âdem'dir. Sağındaki ve solundaki karartılar evlatlarının ruhlarıdır. Sağındakiler Cennetlikler, solundaki-ler de Cehennemliklerdir. Sağ tarafina baktığında gülüyor, sol tarafi-na baktığında da ağlıyor." Sonra Cebrail beni yukarı çıkardı. İkinci göğe vardık. Bekçisine, "Kapıyı aç" dedi. Melek ona dünya semasının bekçisininkine benzer sorular sordu. Hz. tdris'e uğradığımda bana şöyle dedi: "Merhaba ey salih Peygamber ve ey salih kardeş." Ben, "Bu kim?" diye sordum. Cebrail, "Bu îdris Peygamberdir" dedi. Sonra Hz. Musa'ya uğradım. Bana şöyle dedi: "Merhaba ey sâlih Peygamber ve sâlih kardeş!" Ben, "Bu kim?" diye sordum. Cebrail "Hz. Musa'dır" cevabını verdi. Sonra Hz. İsa'ya uğradım, bana "Merhaba ey sâlih Peygamber ve sâlih kardeş" dedi. Ben, "Bu kim?" diye sordum. Cebrail, "Meryem oğlu İsa'dır" cevabını verdi. Sonra Hz. İbrahim'e uğradım. Bana "Merhaba ey sâlih peygamber ve ey sâlih evlat" dedi. Ben, "Bu kimdir?" diye sordum. "Cebrail, "Hz. İbrahim'dir" diye cevap verdi. Sonra beni yukarı doğru çıkardı. Öyle bir yere çıktık ki, orada kalemlerin cızırtısını işitiyordum. O anda aziz ve celil olan Allah ümmetime elli vakit namaz farz kıldı.
Bununla dönerken Hz. Musa'ya uğradım. Mûsâ bana şöyle dedi: "Rabbin ümmetine neyi farz kıldı?" Ben, "Onlara

elli vakit namaz" dedim. Hz. Mûsâ bana: "Rabbi-ne tekrar müracaat et. Çünkü ümmetin buna güç yetiremez" dedi. Bunun üzerine ben Rabbime geri döndüm ve yarısını indirdi. Hz. Musa'ya dönüp durumu haber verdiğimde bana "Rabbine geri dön. Çünkü ümmetin buna da güç yetiremez. Ben tekrar Rabbime döndüm. Rabbim şöyle buyurdu: "Beş vakit olsun. Fakat bu elli vakte bedeldir. Çünkü benim katımda söz değişmez." Sonra Hz. Musa'ya döndüm. Bana: "Rabbine tekrar müracaat et" dedi. Ben, "Artık Rabbim-den hâyâ ettim" dedim. Sonra Cebrail beni götürdü. Nihayet Sidre-tü'1-Münteha'ya vardık. Orasını mahiyetini bilemediğim renkler kaplamıştı. Sonra Cennete girdim. Orada inciden kubbeler bulunduğunu ve toprağının misk olduğunu gördüm." [874][104]

2815. [4:430, Hadîs No: 5852]
Amr ibnü'l-Âs (r.a.) rivayet ediyor:
Bizim orucumuzla Ehl-i Kitabın orucu arasındaki fark sahura kalkmaktır. [875][105]

2816. [4:430, Hadîs No: 5854]
Câbir'den (r.a.) rivayetle:
Ramazan'daki Cuma gününün diğer Cumalara üstünlüğü, Rama-zan'ın diğer aylara olan üstünlüğü gibidir. [876][106]

2817. [4:431, Hadîs No: 5856]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Küçüklüğünden beri Allah'a çokça kulluk eden gencin yaşı ilerledikten sonra, ççkça kulluk etmeye başlayan ihtiyara üstünlüğü peygamberlerin diğer insanlara olan üstünlüğü gibidir. [877][107]

Hadiste çocukluğundan beri kendini ibadete vermiş bir genç övülerek onun ihtiyarlığında ibadete başlamış insandan üstün ve bu üstünlüğün peygamberle-«in diğer insanlara olan üstünlüğü gibi olduğu bildirilmiştir.
Başka bir hadislerinde Peygamberimiz gençlik çağında ibadet eden, ölümü Hatırlayıp kötülüklerden uzaklaşan, ihtiyarlar gibi âhirete hazırlanan gençleri övmekle ve onların en hayırlı genç olduğunu bildirmektedir.
Gençlik, insan ömrünün en verimli çağıdır. İnsan bu devrede azamî kapasitesini kullanabilir.
Gençlik, insan hayatının en kritik ânıdır. Bu dönemde insan hayırda da, serde de büyük mesafe alabilir.
Gençlik, duygu ve kabiliyetlerin, enerjinin doruk noktaya ulaştığı bir zaman Bunları dizginlemek, kanalize etmek, tam kapasiteyle çalışmak insana çok şeyler kazandırır.
Bu iş çok zordur. Ama çocukluğundan itibaren kendini bu yola koyabilmiş, nefsini hayra yöneltmiş, alıştırmış bir genç Allah'ın rızası yolundadır. Birçok fencin hislerine mağlup olup cüretkâr akıllarıyla bataklıklara düştüğü bir zamanda hadisteki kulluğa devam eden gencin değeri daha iyi anlaşılmış olur.

2818. [4:432, Hadîs No: 5859]
Ebû Ümâme'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Alimin kendisini ibâdete verene olan üstünlüğü, benim sizden en aşağı mertebede olan birine üstünlüğüm gibidir. Şüphesiz azîz ve ce-lîl olan Allah, insanlara hayrı öğretene rahmet eder; Allah'ın melekleri, gökler ve yer halkı, hattâ yuvasındaki karıncaya ve sudaki balığa varıncaya kadar ona günahlarının bağışlanması ve mükafâtlandı-rılması için duâ ederler. [878][108]

2819. [4:433, Hadîs No: 5861]
Abdurrahman bin Avf (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Alimin kendisini ibâdete verene olan üstünlüğü yetmiş derecedir. Her iki derecenin arası, gökle yer arası kadardır. [879][109]

2820. [4:434, Hadîs No: 5864]
Sa'd bin Ebî Vakkas'dan (r.a.) rivayetle Resûl-ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
İlmin fazileti, bana ibâdetin faziletinden daha sevimlidir. Dindar-hğınızın en hayırlısı haramdan titizlikle sakınmaktır. [880][110]

2821. [4:435, Hadîs No: 5870]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:

Cemaatla kılınan namaz kişinin tek başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha üstündür, gecenin ve gündüzün melekleri sabah namazında bir araya gelirler. 881[111]

2822. [4:441, Hadîs No: 5890]
Fodl bin Abbas'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Dünyada insanların gözünde mahcup duruma düşmek, âhirette rezil rüsvay olmaktan daha iyidir. 882[112]

Bir mü'min için asıl olan Kur'ân ve hadise uymaktır. Bu aynı zamanda Al-UtTın rızasını kazanmanın yoludur.
Kul bu ölçülere uyar da bazan çevre bunu kaldıramaz. Yadırganır, ayıplanır «i hatta kötülenir. Kul mahcup duruma da düşebilir. Ancak kulların rızası yerine Ulah'ın rızasını esas alan kimse, âhirette Allah'ın huzurunda rezil olmaktansa, oûnyada insanlara karşı mahcup olmayı tercih eder. Eğer meselelere dünya ve âhiret birlikte düşünerek bakılmazsa, kulun hakta sebat etmesi, taviz vermemesi güçleşir. Ama hakkın hatırını herşeyin üzerinde tutan bir kimse âhirette perişan olmaktansa, dünyada mahcup olmayı tercih eder. Âhireti, ebedî saadeti kazanmak elbet kolay değildir.

2823. [4:442, Hadîs No: 5893]
Ebû Saîd (r.a.) rivayet ediyor:
iyilik yapmak kötü ölümlerden korur. 883[113]

2824. [4:442, Hadîs No: 5896]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Bir tek din âlimi, şeytana karşı bin âbidden daha çetindir. 884[114]

2825. [4:443, Hadîs No: 5898]
Ebû Mûsâ (r.a.) rivayet ediyor:
Esiri hürriyetine kavuşturunuz, bir ziyafete veya hayra yardım dâvetine uyunuz, aç olanı doyurunuz, hastayı ziyaret ediniz. 885[115]

2826. [4:444, Hadîs No: 5902]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Sen bir bakire ile evlenseydin daha iyi olmaz mıydı ki, karşılıklı gülüp oynaşlaydınız. 886[116]

Peygamberimiz bâzı hikmetlere binâen ümmetini bakirelerle evlenmeye tesvit etmiştir. Meselâ bununla ilgili bir hadisleri şu mealdedir:
"Bakire kızlarla evlenmeye bakınız. Çünkü, onların ağızları daha tatlı, rahimleri daha çok çocuk yapmaya müsaittir. Kendileri de kaanatkâr ve uyumludurlar." 887[117]
Bu hadiste Peygamber Efendimiz (a.s.m.), bakire ile evlenmeye teşvik edişinin sebeplerini de saymaktadır. Bunları şöyle açıklayabiliriz:
Bakirenin dul kadına nisbeten konuşması daha güzeldir, genelde eşine karşı lüzumsuz ve uygunsuz sözler sarfetmez, ölçüyü kaçırmaz. Dul kadına nisbeten daha utangaç ve daha saygılıdır. Çünkü daha önce başka bir erkekle yaşamadığı için haya perdesi yırtılmamıştır. Tabî bunun böyle devam etmesi, kocasının bu perdeyi muhafaza etmedeki gayretine bağlıdır. Onu, bu perdeyi yırtmaya mecbur bırakmamasıyla kayıtlıdır.
Hadiste ikinci hikmet olarak bakirenin daha çok çocuk yapmaya müsait olduğu gösterilmektedir. Evliliğin en mühim gayesi nesli devam ettirmek olduğundan bu hikmet de mühimdir.
Üçüncü hikmet ise bakirenin aza razı olmasıdır. Dul bir kadın ölen veya boşandığı kocasının yanında iken bolluğa, başka bakımlardan da daha uygun bir yaşantıya alışmış olabilir. Bunu ikinci eşinin yanında bulamayınca huzursuzluk çabilir. Yine, eski kocasının bâzı vasıflarını çok beğeniyor olabilir. Yeni kocasında bu vasıfları bulamaması veya tam tersiyle karşılaşması sıkıntıya sebep olabilir. Oysa bakire için böyle bir endişe söz konusu olmaz.
Bakireyi tercih tavsiyesinin dördüncü bir hikmeti, de bâzı erkeklerin aldıkları dul kadının eski kocasını düşünerek hissen rahatsız olmalarıdır.
Beşinci bir hikmeti de izahını yaptığımız hadisten öğreniyoruz. O da eşlerin biftoirleriyle oynaşmaları olarak ifâde edilmektedir.

Bununla beraber, Peygamber Efendimizin Câbir*e (r.a.) "Bakire ile evlenseydin daha iyi olmaz mıydı?" ifâdesi, tamamen bir tavsiyeden ibarettir. Bâzı durumlarda dul bir kadın bakireye tercih edilebilir. Nitekim bu hadisin devamından taunu anlıyoruz:
Peygamber Efendimizin (a.s.m.) sözü üzerine Câbir (r.a.) şu cevabı vermişti:
"Bakımları bana âit olan kız kardeşlerim vardı. Benimle onların arasına genç bir kızın girmesinden korktum."
Câbir'in (r'.a.) bu sözü üzerine Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardı: "Gayen bu olunca dul bir kadınla evlenmen daha iyidir."

2827. [4:445, Hadîs No: 5904]
Huzeyfe (r.a.) rivayet ediyor:
Verdiğiniz söze bağlı kalın. Biz onlara karşı Allah'tan yardım bekleriz. 888[118]

2828. [4:445, Hadîs No: 5905]
Ebû Zer'den (r.a.) rivayetle:
Devenin zekâtı vardır. Koyun ve keçinin zekâtı vardır. Sığırın zekâtı vardır. Buğdayın zekâtı vardır. Kim bir borcunu ödemek veya Allah yolunda harcamak gayesiyle olmaksızın parayı, pulu, altım, gümüşü biriktirirse [bu Allah'ın âyette belirttiği] kenzdir ve Kıyamet günü sahibi onlarla dağlanacaktır. 889[119]

2829. [4:446,Hadis No:5910]
Büreyde (r.a.) Resûl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
insan vücudunda 360 eklem vardır. Herbir ekleme karşılık bir sadaka vermek gerekir. Mescidtien bir pisliği gidermen, yoldan birşeyi kaldırman birer sadakadır. Eğer buna gücün yetmezse kılacağın iki rekat kuşluk namazı sana kâfî gelir. 890[120]

2830. [4:446, Hadîs No: 5911]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
İnsanda üç durum vardır: Biri kötüye yorma, biri zan, biri de ha-seddir. Kötüye yormadan kurtuluş işinden geri durmamakla, zandan kurtuluş onu gerçek saymamakla, hasedden kurtuluş da hased ettiği kimseye karşı haddi aşmamakla olur. 891[121]

2831. [4:447, Hadîs No: 5914]
Ebû Hüreyre (r.a.) Peyga
mber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Cuma gününde öyle bir an vardır ki, kul, o saate denk gelecek şekilde Allah'tan bağışlanmasını isterse mutlaka bağışlanır. 892[122]

2832. [4:448, Hadîs No: 5917]
Sehl bin Sa'd'dan (r.a.) rivayetle:
Cennette Reyyan denilen bir kapı vardır. Oruç tutanlar buradan girmek üzere çağrılırlar. Oruç tutanlar oradan girerler. Oradan giren ebediyyen susamaz. 893[123]

2833. [4:448, Hadîs No: 5918]
Ebû Musa (r.a.) rivayet ediyor:
Cennette inciden oyulmuş bir çadır vardır ki, genişliği altmış mildir. Her köşesinde mü'minin bir eşi vardır. Biri diğerini görmez. Mü'-min, onları ziyaret eder. 894[124]

2834. [4:448, Hadîs No: 5919]
Ubode bin Samit'den (r.a.) rivayetle:
Cennette yüz derece vardır. Her iki derecenin arası gökle yer arası kadardır. En yüksek derecesi ise Firdevs'tir. Cennetin dört nehri oradan çıkar. Onun üzerinde arş vardır. Allah'tan istediğinizde Fir-devs'i isteyin. 895[125]

2835. [4:449, Hadîs No: 5920]
Ebû Said (r.a.) rivayet ediyor:

Cennette öyle nimetler vardır ki, onu ne göz görmüş, ne kulak işitmiş ve ne de insanoğlunun hatır ve hayâline gelmiştir! 896[126]

2836. [4:449, Hadîs No: 5922]
Abdullah bin Şurahbil'den (r.a.) rivayetle: Kan aldırmada şifa vardır. 897[127]

2837. [4:450, Hadîs No: 5928]
Ümm-ü Seleme (r.a.) rivayet ediyor:
İki melek vardır: Biri şiddeti emreder, diğeri yumuşaklığı. Her ikisi de haklıdır. Birincisi Cebrail, ikincisi Mikâil'dir. iki peygamberdır. Birisi Hz. İbrahim, diğeri de Hz. Nuh'tur. İki arkadaşım var: Birisi yumuşaklığı emreder, .diğeri şiddeti. Bunlar da Ebû Bekir ve Ömer'dir. 898[128]

2838. [4:451, Hadîs No: 5930]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Misvakta on güzel özellik vardır:
1) Ağza hoş tad verir.
2) Diş etlerini pekiştirir.
3) Gözü parlatır.
4) Balgamı giderir.
5) Diş çürümesini durdurur.
6) Sünnete uygundur.
7) Merakları ferahlatır.
8) Rabbi hoşnut eder.
9) Sevapları arttırır.
10) Mide faaliyetini düzenler. 899[129]

2839. [4:452, Hadîs No: 5935]
Sürctka bin Malik (r.a.) rivayet ediyor:
Her canlıya yapılan iyilikte mükâfat vardır. 900[130]

2840. [4:453, Hadîs No: 5939]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Münafıkta üç özellik vardır:
1) Konuştuğunda yalan söyler.
2) Söz verince sözünde durmaz.
3) Kendisine güvenilince hıyanet eder. 901[131]

2841. [4:453, Hadîs No: 5942]
Ebû Amr es-Seybanî rivayet ediyor:
Abdestte de israf olabilir. Herşeyde israf söz konusudur.

Bu Hadis-i Şerif, israf konusuna dikkatleri çekmekte, inananları bu tehlikeli âfetten sakındırmaktadır.
Normalde insanın aklına, "Acaba abdest gibi hayırlı birşeyde de israf söz konusu mudur?" diye bir soru gelebilir. Hadis-i şerif bunda da israfın olabileceğini ve meseleyi daha da genelleştirerek israfın herşeyde mümkün olduğunu bildirmektedir.
Başka bir Hadis-i Şerifte de "Evinizin önünden bir nehir aksa, abdest bile alacak alsanız suyu ihtiyaçtan fazla kullanmayın" öğütleri yapılarak yukardaki husus teyid edilmektedir.
Bu hadiste de israf konusuna dikkat çekilmekte, abdest gibi hayırlı bir işte de olsa israftan kaçınılması tenbihlenmektedir. Çünkü bazı insanlar çıkıp "Ben kötü bir iş yapmıyorum ki? Hayırlı bir iş yapıyorum" diyebilir. Oysa hadis, bunun da israf olduğunu bildirmektedir. Böylece mü'mini her hususta, herşeyde ölçülü olmaya çağırmakta, yanlışlıklardan sakındırmaktadır. Başka bir hadiste de her israf edilenin haram olduğu bildirilmektedir ki bu, abdest gibi meşru bir fiilde dahi geçerlidir.

Öte yandan ikinci hadiste mü'mine bir ölçü daha verilmektedir. Bu da, "Azken israf edilmez, ama çokken niçin fazla kullanmayalım?" gibi yanlış bir anlayışı da kökünden kesip atmaktadır, iktisat ölçüsü sadece kıt imkânlar içerisinde olanlar için değil, zengin-fakir herkes için gerekli ve geçerli bir husustur.
Bu hadisler, inanan herkesin şahsî, ailevî ve sosyal hayatını düzene sokmaktadır. Bu öğüde uyan insan geçim sıkıntısı çekmez. Çünkü başka bir hadiste, tutumlu olanın geçim sıkıntısı çekmeyeceği bildirilmektedir.
Metindeki hadis, israfın sadece belli şeylerde değil, her hususta yapılabileceğini bildirmektedir. Kısacası emanet olarak verilen herşeyde israf söz konusudur. Ömür dakikalarımızdan tut, kullandığımız eşyaya, sahip olduğumuz organ ve kabiliyetlere varıncaya kadar her meselede israftan kaçınmak gerekir.
Böyle davranan mü'min iktisadlı davranmanın zevkini yaşamakla kalmaz, kimseye muhtaç olmadan alnı ak' başı dik bir hayat sürmeyi de başarır. Rahatla, safa ile ömür sürer.

2842. [4:454, Hadîs No: 5946]
Huzeyfe'den (r.a.) rivayetle:
Ümmetimden yirmi yedi yalana peygamber ve batılı hak gösteren Deccal çıkacaktır. Bunlardan dördü kadındır. Hiç şüphesiz ben son peygamberim. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. 902[132]

2843. [4:455, Hadîs No: 5949]
Selâme bintü'l-Hasen rivayet ediyor:
Sakif Kabilesinde bir yalana ve bir de zalim çıkacaktır. 903[133]

2844. [4:455, Hadîs No: 5951]
Ebû Musa'dan (r.a.) rivayetle:
Cehennemde bir vadi vardır ki içinde Hephep denilen birkuyu bulunur. Buraya bütün zorba zalimlerin yerleştirilmesi Allah üzerine bir haktır. 904[134]

2845. [4:457, Hadîs No: 5954]
Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Düğün yemeğinde bir miktar Cennet kokusu vardır. 905[135]

2846. {4:457, Hadîs No: 5956]
lmran bin Husayn'dan (r.a.) rivayetle:
Allah'ın kitabında nazara karşı sekiz âyet vardır: Birisi yedi âyetli Fatiha diğeri de Ayetü'l-Kürsî'dir. 906[136]

2847. [4:459, Hadîs No: 5963]
Kesîr bin Mürre rivayet ediyor:
Şaban'm 15. gecesi olan Berat Gecesinde Allah, müşrikler ve birbirlerine karşı kin besleyenler dışında tövbe eden bütün yeryüzü ahalisinin günahlarını bağışlar. 907[137]

2848. [4:459, Hadîs No: 5964]
Raşid bin Sa'd'dan rivayetle:
Şaban'm 15. gecesi olan Berat gecesinde Allah, ölüm meleğine o sene içerisinde ruhunu almak istediği bütün canlıları vahiyle bildirir. 908[138]

2849. [4:460, Hadîs No: 5968]
İmran bin Husayn (r.a.) rivayet ediyor:
Bu ümmet içerisinde şarkıcı ve çalgıcı kadınlar ortalığı sarıp içkiler içilince bir yere batma, hayvan şekline dönüşme ve gökten taş yağma vukubulacaktır. 909[139]

2850. [4:460, Hadîs No: 5980]
ibniAmr'dan (r.a.) rivayetle:
[Resûlullah anne babayı kastedereklşöyle buyurdular: Cihadın onları memnun etmek olsun. 910[140]

Resûlullah bu hadislerinde, bakacak başka kimseleri olmayan, fakat cihada gitmek için can atan bir Sahabîsine, anne ve babasını kastederek "Cihadın onları memnun etmek olsun" buyurmuşlardır.
Bu hadis anne-baba hakkının ne kadar önemli olduğunu gösterir. Bu, yerine göre cihad kadar önemlidir. Hatta burada olduğu gibi bazan cihada tercih edilecek ehemmiyettedir.
O anne babalar ki evlatlarının yetişip büyümeleri, huzur ve saadetleri ve istikballerini kazanmaları için ellerinden gelen her türlü gayreti sarf etmektedirler. Gece gündüz demeden çeşit çeşit güçlüklere göğüs germekte, kendilerini tehlikelerden tehlikelere atmaktadırlar. O fedakâr cefakârların hakkı elbetteki kolay
ödenmez. Onlara ihlâs ve sebatla bakmak, cihad kadar sevap kazandırabilir. Anne babanın ne demek olduğunu bilen îmanlı her evlat, onların haklarını yerine getirmede ihmalkâr davranmaz, onlan mes'ûd edebilmek, hayırlı dualarını alabilmek için ellerinden gelen he; türlü gayreti sarf eder.

2851. [460, Hadîs No: 5971]
îbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Allah'ın rahmetini ümit eden günahkâr bir kimse, Ondan ümit kesen ibadete düşkün bir kimseden rahmete daha yakındır. 911[141]

2852. [4:461, Hadîs No: 5972]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Salgın hastalığın çıktığı yerden kaçan savaştan kaçan gibidir. Sabredip orada kalan ise savaşta sebat eden kimse gibidir. 912[142]

2853. [4:461, Hadîs No: 5974]
Rüveyhib (r.a.) rivayet ediyor:
Hayra yorumlanabilecek şeyler birer müjdecidirler. Aksırma da söylenen söze doğru bir şahittir. 913[143]

Resûlullahın hoş bir âdeti de güzel isim ve hadiseleri hayra yorumlamasıydı. Şerre yorumlamaya ise kesinlikle karşıydı.
Hayat prensibi olabilecek bu önemli husus, güzel görüp güzel düşünmenin bir meyvesi, Islâmın hayata bakış -tarzının güzel bir örneğidir. Adetâ bu güzel yorum, bu hüşn-ü zan, "Kulum Benim hakkımda hüsn-ü zan beslerse, Ben de ona öylâ muamele ederim" kudsî hakikatına bağlılığın, ona göre hareket etmenin; izni ve iradesi olmaksızın hiçbir olay gerçekleşmeyen Cenab-ı Haktan adetâ o hâdise veya işin yorumlandığı gibi, güzel gerçekleşmesini isteme ve öyle olması için bir dua, hem de kabule son derece yakın bir dua etmekten ibarettir. Böyle bir yorum genellikle insanı yanıltmaz. Kalbe doğan bir ilham mahiyetinde olduğu için müjde sinyalleri taşır.
Resûlullahın hicret esnasında başından geçen şu hadisede de bu güzel yorumu görüyoruz. İsim ve hâdiseleri hayra yorumlamanın ne kadar müjdeci olduğunu açık bir örneğidir bu.
Resûl-ü Ekrem (a.s.m.), Hz. Ebû Bekir'le birlikte Amim denilen yere geldiklerinde Sehmoğullarından Büreyde bin Huseyb'le karşılaşmışlardı.
Diğer birçokları gibi Kureyş'in Peygamberimizi yakalayanlar için vaadettiği 100 deve mükâfatı Büreyde de duymuş, yanına seksen kadar adamını alıp oraya kadar gelmişti. Resûlullah onu görünce sordu:
" Sen kimsin?"
"Ben Büreyde'yim" cevabını verince Peygamberimiz Hz. Ebû Bekir'e yöne-lip, "Ey Ebû Bekir! işimiz serinledi ve düzeldi" dedi. Çünkü Büreyde kelimesinde "serinlemek" mânâsı vardı.
Allah Resulü, Büreyde'ye ikinci sorusunu sordu:
"Kimlerdensin?"
"Eşlem Kabilesindenim" deyince de, "eşlem" en salim mânâsına geldiği için Peygamberimiz yine Hz. Ebû Bekir'e yönelip, "Ey Ebû Bekir, selâmete erdik" dedi.
Resûlullah, "Eslem'in hangi kolundansın?" diye sorduğunda "Sehmoğulları kolundanım" cevabını alsnca da "Ya Ebû Bekir okun çıktı" cevabını vermişti.
Resûlullah düzgün, tatlı ve etkileyeci konuşmalarıyla Büreyde'nin dikkatini çekmiş, Resûlullahı tanıyınca da beraberindekilerle birlikte hemen Müslüman olmuştu. 914[144]
Bu olay, Resûlullahın hâdiseleri şerre değil, hayra yorumladığının en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir. Onun yolunu yol edinen, Sünnetine bağlılığı esas alan asrın manevî hizmet öncüsü Bedîüzzaman Hazretlerinin de

kumru, güvercin, serçe gibi kuşların pencereye gelip deprenmeden uzunca süre beklemeleri, okunan risaleleri âdeta dinler pozisyona girmelerini hayra yorumlamasında da aynı mânâ vardır.
Evet, hayra yormak sevinç ifadesi taşımakta ve birkısım sevinçli haber ve olayları müjdelemektedir.
Ayrıca Hadis-i Şerif bize söylenen bir sözün arkasından gelen aksırmanın da o söze doğru bir şahit olduğunu bildirmektedir. Âdeta aksırma bir tasdik mânâsı taşımaktadır. Bu fıtrî bir haldir. Bazan Cenab-ı Hak, kişinin temizlik, dürüstlük ve samimiyetine binâen söylediği sözün akabinden bir aksırma vererek o kişiyi adetâ fiilen tasdik etmektedir.

2854. [4:461, Hadîs No: 5975]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Fitne uykudadır. Uyandırana Allah lanet etsin. 915[145]

2855. [4:464, Hadîs No: 5988]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Fakirlik insanların gözünde bir leke, Kıyamet günü Allah katında ise bir süstür. 916[146]

2856. [4:465, Hadîs No: 5992]
Abdullah bin Amr'dan (r.a.) rivayetle:
"Felak" Cehennemde bir hapishanedir. Allah, zorba zalimleri ve büyüklenenleri oraya hapseder. Cehennem oradan Allah'a sığınır. 917[147]

2857. [4:467, Hadîs No: 6001]
Fatıma'dan (r.a.) rivayetle:
Hadid, Vakıa ve Rahman sûrelerini okumaya devam eden kişi, göklerin ve yerin melekûtunda, "Firdevs Cennetinin sakini" diye isimlendirilir. 918[148]
2858. [4:468, Hadîs No: 6002]
Esma binti Umeys (r.a.) rivayet ediyor:
Tekâsür Sûresini okumaya devam eden kişi manevî âlemde "Şükrü edâ eden" diye isimlendirilir. 919[149]

2859. [4:468, Hadîs No: 6003]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Orta yolu tutun, istikâmetten ayrılmayın. Başına gelen bir sıkıntı vücuduna batan bir dikene varıncaya kadar Müslümanın uğradığı her musibet, günahlar için bir keffarettir. 920[150]

2860. [4:468, Hadîs No: 6004]
Büreyde (r.a.) rivayet ediyor:
tki hâkim Cehennemlik, birisi de Cennetliktir. Bir hâkim var ki, hakkı bilir, onunla hükmeder. Bu hâkim Cennetliktir. Bir hâkim de var ki hakkı bilir, fakat bile bile onunla hükmetmeyerek zulmeder. Bir hâkim de var ki, bilgisizce hükmeder. Bu ikisi de Cehennemliktir. 921[151]

2861. [4:468, Hadîs No: 6005]
Muâviye bin Hayde'den (r.a.) rivayetle:
Sedir ağacı kesen kişinin başını, Allah Cehennem ateşine yöneltir. 922[152]

Bu hadis bize yok yere, ihtiyaç olmaksızın ağaç kesmenin manevî mes'ûli-yetini anlatmaktadır.
Ağaç kökünden yapraklarına, çiçeklerinden meyvelerine varıncaya kadar herşeyiyle teşbihte bulunan güzel bir yaratıktır. Adetâ binler dille ibadet eden bir meleği andırmaktadır. "Hiçbirşey yoktur ki Allah'ı teşbih etmesin" 923[153] âyeti ağaçların da bu teşbih halkası içerisinde yer aldıklarını göstermektedir. Ağaç diken her kişi o teşbih sevabından faydalanır. Ağacı kesen ise daha hayırlı bir işte kullanmadığı sürece onun ibadetine, zikrine engel olmakta, hatta son vermektedir. Sonra ağaç ülkenin hem güzelliği, hem zenginliği, hem temizliğinin simgesidir.
Ağaç güzelliktir. Yemyeşil bir ülke sadece gözleri dinlendirmekle kalmaz; ruha da rahat bir nefes aldırır, insanları huzura, sükûna davet eder.

Ağaç zenginliktir. Bilhassa orman ürünlerinden birçok ülke geniş ölçüde istifade etmekte, ekonomisine büyük bir katkıda bulunmaktadır. Odunundan, kerestesine kadar birçok yönlerinden faydalanılan ağaç cinsleri bereket ve bolluktur.
Ağaç temizliktir. Havayı temizler, serinletir; yağmuru celb eder, tozun toprağın yatışmasını sağlar. Ağaç, erezyonu önler. Çevrenin fıtrî haliyle kalmasını sağlar.
Geçmişte ağacın bu ve buna benzer faydalarını bilen halktan idareciye kadar herkes ona gereken değeri vermiş, atalarımız bilhassa su kenarlarını ve yol boylarını ağaçlarla süslemişlerdir. Fatih Sultan Mehmed'in ağacı korumakla ilgili söylediği şu sözü hemen hemen bilmeyen yoktur: 'Yaş kesenin başını keserim." Bu sözüyle Fatih yaş kesmenin dehşetini nazara vermektedir.
Bu izahlar çerçevesinde yukardaki hadisi göz önüne getirdiğimizde zarurî bir ihtiyaç söz konusu olmadığında ağaç kesmenin ne kadar zararlı olduğunu anlamak güç olmasa gerek.
Kısaca söylemek gerekirse, dünyamızı Cennete döndürmek varken Cehenneme çevirmenin akıl, mantık ve dinle bağdaşır yanı yoktur.

2862. [4:468, Hadîs No: 6006]
Nevvas bin Sem'an (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu 2862. [Taâla şöyle buyurur: "Ey Âdemoğlu! Gündüzün evvelinde-ki dört rekat namazı kılmaktan erinme ki, Ben de o günün sonundaki musibet ve kötülüklere karşı sana kâfi geleyim. [924][154]

2863. [4:469, Hadîs No: 6008]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle:
Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Benimle cin ve insanların durumu çok acâiptir: Ben yaratıyorum, başkasına kulluk yapılıyor. Ben rızıklandırıyorum, başkasına şükrediliyor." [925][155]

2864.[4:469, Hadîs No: 6009]
Ebû Hind ed-Darî (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle» buyuruyor: "Benim hükmüme razı olmayan ve benim verdiğim musibete sabretmeyen kişi Benden başka bir Rab arasın." [926][156]

2865. [4:470, Hadîs No: 6011]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Oruç kalkandır. Kul onunla Cehennem ateşinden korunur. Oruç Benim içindir. Onun mükâfatını da Ben veririm.[927][157]

2866. [4:471, Hadîs No: 6012]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allah şöyle buyuruyor: "Ademoğlunun her ameli kendisi içindir; oruç ise Benim içindir. Onun mükâfatını da ancak Ben veririm. Oruç bir kalkandır. Biriniz oruçlu olduğu gün kötü söz söylemesin, bağırıp çağırmasın.. Birisi kendisine söver veya kendisiyle dövüşmeye kalkarsa, "Ben oruçlu bir kişiyim" desin. Muhammed'in nefsi kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir. Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri orucunu açtığı zaman sevinir. Rabbine kavuştuğu zaman tuttuğu orucu sebebiyle sevinir. [928][158]

2867. [4:471, Hadîs No: 6013]
EbûHüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Üç kişi vardır ki, Kıyamet günü Ben onların hasmıyım: Benim adımı anarak söz veren, söz verip sonra da sözünden dönen kişi; hür birini satıp bedelini yiyen kişi, bir işçi tutup onu tam kapasite çalıştırdığı halde ücretini vermeyen kişi." [929][159]

2868. [4:473, Hadîs No: 6015]
İbni Abbas (r.a.) Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Ademoğlu Beni yalanlıyor. Oysa bu onun hakkı değil. Beni kötülü-yor. Oysa' bu onun hakkı değil. Beni yalanlaması, Benim onu yeniden dirilterek eski haline dördürmeye güç yetiremediğimi iddia etmesi; Beni

kötülemesi de benim çocuğumun bulunduğunu söylemesidir. Halbuki Ben eş veya evlad edinmekten münezzehim. 930[160]

2869. [4:474, Hadîs No: 6018]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Kulum Bana kavuşmayı isterse, Ben de Ona kavuşmak isterim. Bana kavuşmaktan hoşlanmazsa Ben de ona kavuşmaktan hoşlanmam." 931[161]

Allah'ı tanıyan Allah'a kavuşmak için can atar. Dünyadaki büîün güzellikler, sevilen şeyler güzel isimlerinin birer gölgesi olan Cenab-ı Hakka kavuşmak elbette bin canla arzu edilir bir husustur. Hele bir saat Cennet hayatı bin senelik dünya hayatından, bir saat "Cemalullahı" seyretme de bin sene Cennette yaşamaktan daha üstün olursa mü'min Allah'a bir an önce kavuşmak için can atacaktır.
İlk vazifesi Allah'ı tanımak ve Ona inanmak olan mü'min Allah'ı tanıdıkça sever, sevdikçe de Ona bir an önce kavuşmaya çalışır. Bu arzu bilhassa ölüm ânında mü'mini bütünüyle sarar. Melekler de onu müjdelerler. Kul bu arzuyla sop dolu olunca Allah da o kuluna kavuşmak ister ve o kulunu gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akıl ve hayale gelmeyen güzelliklerle mükâfatlandırır.
Jtr-Kâfir ise Allah'ı gerektiği gibi tanımadığı, Onu inkâra kalktığı için ona kavuşmaktan hoşlanmaz. Çünkü azap göreceğini bilir, ölmek istemez, kaçabildiğince «açar. Kendisine kavuşmak istemeyen kâfire de Allah kavuşmaktan hoşlanmaz. Onu Cehenneme atar.

2870. [4:475, Hadîs No: 6019]
Namazdaki kırâeti kulumla Kendim arasında ikiye paylaştırdım. Kuluma dilediği verilecektir. Kulum "Elhamdülillahi Rabbi'l-âlemin" dediğinde Allah "Kulum Bana hamdetti" buyurur. Kul "Er-Rah-mani'r-Rahîm" dediğinde Allah "Kulum beni medh ü sena etti" buyurur. Kul, "Mâliki yevmi'd-din" dediğinde Allah, "Kulum beni tazim etti" buyurur. Kul, "îyyâke naHbüdü ve iyyâke nesteîn" dediğinde Allah, "Bu Benimle kulum arasında birşeydir. Kuluma dilediği verilecektir" buyurur. Kul, "thdine's-sırate'l-müstekîm. Sırate'l-lezîne en'amte aleyhim gayri'l-mağdûbi aleyhim vela'd-dâllîn" dediğinde Allah, "Bu kulumun hakkıdır ve kulumun dilediği kendisine verilecektir" buyurur. 932[162]

2871. [4:476, Hadîs No: 6020]
Ebû Zer (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Ey kullarım! Şüphesiz ben zulmü Kendime yasak ettim. Onu sizin aranızda da haram kıldım. O halde birbirinize zulm etmeyiniz.
"Ey kullarım! Benim hidayet ettiklerimden başka hepiniz yanlış yoldasınız. O halde Benden hidayet isteyiniz ki, sizi doğru yola eriştireyim.
T5y kullarım! Benim duyurduklarımdan başka hepiniz açsınız. O ıalde Benden rızık isteyiniz ki, sizi doyurayım.
"Ey kullarım! Benim giydirdiklerimden başka hepiniz çıplaksınız. O halde Benden giyecek isteyiniz ki, sizi giydireyim.
"Ey kullarım! Siz gece gündüz kusur işliyorsunuz. Ben ise bütün günahları affederim. O halde Benden bağışlanmanızı dileyiniz ki sizi bağışlayayım.
"Ey kullarım! Bana zarar vermeye gücünüz yetmez ki, bir zarar dokundurasınız. Fayda vermeye gücünüz yetmez ki, bir fayda dokun-durasmız.
"Ey kullarım! Geçmişleriniz ve gelecekleriniz, insanlarınız ve cinleriniz sizden en çok takva sahibi birinin şekline girip onun kalbini taşısalar Benim mülk ve hâkimiyetime birşey eklemez.
"Ey kullarım! Geçmişleriniz ve gelecekleriniz, insanlarınız ve cinleriniz sizden en kötü birinin şekline girip onun kalbini taşısalar bu Benim mülk ve hakimiyetimden birşey eksiltmez.
"Ey kullarım! Geçmişleriniz ve gelecekleriniz, insanlarınız ve cinleriniz tek bir meydanda toplanıp Benden istekte bulunsalar, Ben de her insanın dilediğini versem, bu, Benim nezdimde ancak denize batırıldığında iğnenin denizden eksilttiği kadar birşey eksiltebilir.
"Ey kullarım! Yaptıklarınız ancak sizin amellerinizdir. Onları sizin için hesap eder, sonra da karşılıklarını size eksiksiz veririm. Kim ki, hayır bulursa Allah'a hamd etsin. Kim de bunun dışında birşey bulursa, nefsinden başkasını kınamasın." 933[163]

2872. [4:479, Hadîs No: 6021]
Şeddad bin Evs'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Mü'min kullarımdan birine bir belâ ve hastalık verdiğimde Bana hamdeder ve verdiğim belâ ve hastalığa sabır gösterirse, yatağından kalktığında annesinden doğduğu günkü gibi günahlardan temizlenmiş olarak kalkar. Allahu Taâlâ, hafaza meleklerine şöyle buyurur: "Ben bu kulumu yatağa esir ettim ve ona belâ verdim. O halde ondan önce sıhhatteyken kendisine yazmış olduğunuz sevapları yazmaya devam edin."[934][164]

2873. [4:480, Hadîs No: 6022]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Ey Ademoğlu, sen Beni andığın sürece Bana şükrediyorsun demektir. Beni unuttuğun sürece de Bana karşı küfran-ı nimette bulunuyorsun demektir." [935][165]

2874. [4:480, Hadîs No: 6023]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle: Sen başkalarına ver ki, Ben de sana vereyim. [936][166]

2875. [4:480, Hadîs No: 6024]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Zamanı yaratıcı kabul edip ona söven Âdemoğlu, Beni öfkelendirir. Yaratıcı zaman değil, Benim. Her iş Benim elimdedir. Gece ve gündüzü Ben döndürürüm." [937][167]

2876. [4:481, Hadîs No: 6026]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ, "Rahmetim gazabımı aşmıştır" buyuruyor. [938][168]
2877. [4:482, Hadîs No: 6029]
Enes bin Malik (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "insanoğlu Bana bir adım yaklaşırsa Ben ona bir arşın yaklaşırım. O Bana bir arşın yaklaşırsa Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim." [939][169]

2878. [4:483, Hadîs No: 6031]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Benim hiçbir ortaklığa ihtiyacım yoktur. Kim ki yaptığı işte başkasını Bana ortak koşarsa, Ben o ortaklıktan çekilir, onu ortağıyla baş başa bırakırım.[940][170]

2879. [4:483, Hadîs No: 6032]
Ebû Hüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Ben Rahman'ım. Sıla-yı rahmi Ben yarattım ve ona kelime yapısı itibariyle ismimden türeyen bir isim taktım. Kim ki onu sürdürürse, Ben de onunla irtibatımı sürdürürüm. Kim de onu koparırsa, Ben de onunla irtibatımı koparırım. Kim onu keserse, Ben de ondan rahmet ve ihsanımı keserim."[941][171]

2880. [4:484, Hadîs No: 6034]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Büyüklük Benim has sıfatımdır. Kim ki o has sıfatımda Benimle yarışırsa onu hor ve hakir kılarını.[942][172]

2881. [4:485, Hadîs No: 6036]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Benim en sevgili kulum, vakti girer girmez iftarını açandır.[943][173]

2882. [4:485, Hadîs No: 6037]
Muaz bin CebeVden (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: «Benim rızam için birbirlerini sevenlere Kıyamet günü nurdan minberler verilecektir. Peygamberler ve şenıdler onlara gıpta edeceklerdir."

2883. [4:,485,HadisNo:6038]
Muaz bin Cebel (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Benim için birbirlerini sevenlere, Benim için oturup sohbet edenlere, Benim için mallarını, canlarını birbirlerine feda edenlere ve Benim için birbirlerini ziyaret edenlere muhabbetimi vacip kıldım.[944][174]

2884. [4:486, Hadîs No: 6039]
Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Kulumun Bana yapmış oldufu kulluğun en sevimlisi Bana karşı hayırhah olmasıdır."[945][175]

Allah'a karşı hayırhah olmak demek Ona muhabbet, hürmet ve ihlasla ibadet etmek demektir. Kulluğa başka duyguları karıştırmamak, Allah'a isyandan uzak kalmak, Onun afv ve mağfiretine sığınmak, rahmetinin sonsuzluğuna inanmak, Onun hakkında güzel duygular beslemek ve güzel davranışlar sergilemektir.
Hayırhahlık Allah'a lâyıkıyla kul olmak, Onun sevgisini kazanmak için gayret içine girmek demektir. İşte ihlas, samimiyet ve sadakatle yapılan bu kulluk, Allah'a yapılan kulluğun en sevimlisidir.

2885. [4:486, Hadîs No: 6040]
İbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:
Herhangi bir kulum Benim yolumda cihada çıkarsa, şu iki durumdan birisini onun için garantilerim: Onu evine döndürürsem mükâfat ve ganimetle döndürürüm. Canını alırsam günahlarını bağışlayıp merhamet ederim ve onu Cennete koyarım.[946][176]

2886. [4:486, Hadîs No: 6041]
Ebû Katade'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: MBen senin ümmetine beş vakit namazı farz kıldım ve kendi kendime şöyle söz verdim: 'Her kim vaktinde kılmak suretiyle haklarını gözetirse onu Cennete koyarım. Kim ki haklarını gözetmezse, ona vermiş olduğum bir sözüm yoktur.[947][177]

2887. [4:487, Hadîs No: 6043]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Kullarımdan herhangi birine bedeniyle, çocuklarıyla veya malıyla ilgili bir musibet verdiğimde bunu güzel bir sabırla karşılarsa Kıyamet günü onun için bir mizan kurmaktan veya bir hesap defteri açmaktan haya ederim.[948][178]

2888. [4:488, Hadîs No: 6045]
Enes'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Kulumun iki sevimli organını, yani iki gözünü alarak musibete uğrattığımda sabrederse onların karşılığında kendisine Cenneti veririm.[949][179]

2889. [4:489, Hadîs No: 6047]
Ali (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Kim Benim birliğimi ikrar ederse koruyucu kal'am içerisine girmiş olur. Benim koruyucu kal'am içerisine giren de azabımdan
emin olur.[950][180]

2890. [4:490, Hadîs No: 6048]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: " Ey Ademoğlu! Sen Bana kulluk ettikçe, Bana ümit besledikçe ve Bana hiçbirşey ortak koşmadıkça ben de yaptıkların günahları affederim. Gök ve yer dolusu hata ve günahlarla da karşıma çıksan Ben de onlar dolusu mağfiretle seni karşılarım. Seni bağışlarım ve bunu çok görmem.[951][181]

2891. 4:491, Hadîs No: 6050]
Ey Âdemoğlu! Bana gelmek için ayağa kalk ki Ben de Sana doğru yürüyeyim. Bana doğru yürü ki Ben de sana doğru koşayım.952[182]

2892. [4:492, Hadîs No: 6055]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Ey Ademoğlu! Fecirden ve ikindiden sonra Beni bir müddet an ki bu iki vakit arasındaki süre içerisinde Sana kâfi geleyim. 953[183]

2893. [4:493, Hadîs No: 6057]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Ben dünyada Müslüman bir kulumun örttüğüm bir kusurunu, âhirette ortaya çıkarıp onu rezil ve rüs-vay etmeyecek kadar büyük kerem ve af sahibiyim. 954[184]

2894. [4:494, Hadîs No: 6060]
İbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyurdu: "Kulum, sen Beni yalnızken anarsan Ben de seni yalnızken hatırlarım. Sen Beni bir topluluk içerisinde anarsan, Ben de seni onlardan daha hayırlı ve daha büyük bir topluluk içerisinde anarım. 955[185]

2895- [4:494, Hadîs No: 6061]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Mü'min kuluma bir hastalık verdiğimde Beni kendisini ziyarete gelenlere şikayet etmezse onu verdiğim hastalığın esaretinden kurtarırım. Sonra etini daha hayırlı bir et, kanını daha hayırlı bir kan ile değiştiririm. Sonra da—hastalık eski -günahlarına keffaret olduğu için—iyi ve kötü amellere yeniden başlar.956[186]

2896. [4:495, Hadîs No: 6063]
Şeddad bin Evs'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "îzzetime ve celalime yemin ederim ki, kuluma iki emniyet ve iki korkuyu birden vermem; Kulum dünyada azabımdan emin olursa, kullarımı topladığım Kıyamet Gününde ona korku veririm. Dünyada Benden korkarsa kullarımı topladığım gün onu emin kılarım. 957[187]

2897. [4:497, Hadîs No: 6068]
Selman-ı Farisî (r.a.) rivayet ediyor:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Ey Âdemoğlu! Üç şey vardır ki bunlardan birisi Benim, birisi senin, birisi de Benimle senin aranda ortaktır. Bana ait olan Bana kulluk yapman ve Bana hiçbirşeyi ortak koşmaman; sana ait olan, her ne amel yaptıysan karşılığını vermemdir. Şayet affedersem Ben bağışlayıcı ve merhamet ediciyim. Benimle senin aranda ortak olan ise, sana düşen dua edip istemek, Bana düşen de kabul edip vermektir.958[188]

2898. [4:497, Hadîs No: 6069}
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ şöyle buyuruyor: "Bana dua etmeyene gazap ederim." 959[189]

2899. [4:498, Hadîs No: 6070]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Rabbiniz şöyle buyuruyor: "Ben Kendisine karşı gelinmekten sakımlmaya ve hiçbir şey ortak koşulmamaya lâyıkım. Kim ki Bana karşı gelmekten sakınır, hiçbir şeyi ortak koşmazsa Ben onu affetmeye ehilim. 960[190]

2900-2999

2900. [4:498, Hadîs No: 6071]
Ebû Hureyre'den (r.a.) rivayetle:
Rabbiniz şöyle buyuruyor: "Eğer kullarım Bana itaat etselerdi, geceleyin onlara yağmur verir, gündüzü güneşli kılardım. Ve onlara gök gürültüsünün sesini işittirmezdim.961[1]

2901. [4:494, Hadîs No: 6061]
İbni Ebî Evfâ (r.a.) rivayet ediyor:
Cebrail bana şöyle dedi: "Hatice'y gunluk bulunmayan inciden bir evle müjdele."
Cebrail bana şöyle dedi: "Hatice'yi, Cennette içinde gürültü ve yor- 962[2]

2902. [4:500, Hadîs No: 6077]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Cebrail bana dedi ki: "Ya Muhammed! İstediğin kadar yaşa, kurtuluş yok, Öleceksin, istediğini sev, sonunda ondan ayrılacaksın, istediğin şeyi yap, sonunda onunla karşılaşacaksın. 963[3]

2903. [4:501, Hadîs No: 6080]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
îmran oğlu Musa, Ta Rabbi! Senin katında en değerli kulun kimdir?" diye sordu. Allah şöyle cevap verdi: "Cezalandırmaya gücü yettiğinde affedendir." 964[4]

2904. [4:501, Hadîs No: 6081]
Hasan-ı Basrî'den rivayetle:
Musa (a.s.): "Ey Rabbim! Âdem Aleyhisselâm Sana nimetlerinin şükrünü nasıl yerine getirdi?" diye sordu. Allah, "Bunların Benden geldiğini bildi. İşte bu onun şükrü oldu" diye cevap verdi. 965[5]

2905. [4:502, Hadîs No: 6082]
Ebû Bekir (r.a.) rivayet ediyor:
Musa Aleyhisselâm aziz ve celil olan Rabhine şöyle sordu: "Çocuğu ölen kadını teselli eden kimse için ne mükâfat vardır?" Allah, "Ben onu gölgemden başka gölgenin bulunmadığı Kıyamet Gününde gölgemde gölgelendireceğim" buyurdu. 966[6]

2906. [4:502, Hadîs No: 6083]
Ebu'd-Derda'dan (r.a.) rivayetle:
Davud Aleyhisselâm şöy,le demiştir: "Ey kötülükleri eken! Sen ektiğinin dikeli mey i toplayacaksın." 967[7]

2907. Hadîs ÎNo: G084]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Davud Aleyhisselâm şöyle demiştir: "Elini dirseğe kadar ejderhanın ağzına sokman, sonradan görmüş bir kimseden birşey istemenden daha iyidir." 968[8]

2908. [4:504, Hadîs No: 6087]
Cündeb bin Cünadete'den (r.a.) rivayetle:
Birisi. ' Ulah falan kimseyi affetmez" dedi. Bunun üzerine Allah, rtien. birine şöyle vahiy gönderdi: "Bu, amellerini boşa çıkaiıa bir in hi Dolayısıyla yeniden saüh amel işlemeye başla. 969[9]

2909.[Hadis No: 608S]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:
"Davud oğlu Süleyman'ın annesi şöyle demiştir: "Evladım, geceleyin çok uyuma. Çünkü geceleyin çok uyumak insanı Kıyamet Günü fakir bırakır." 970[10]

2910. [4:505, Hadîs No: 6089]

Ebû Ümame'den (r.a.) rivayetle:
Yoksullara verilen avuç avuç hurmalar güzel gözlü hurilerin mehirleridir. 971[11]

2911 . [4:505, Hadîs No: 6090]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
El sıkışma Müslümanm din kardeşini öpmesi yerine geçer. 972[12]

2912. [4:506, Hadîs No: 6092]
Sa'd'dan (r.a.) rivayetle:
Müslümam öldürmek ancak kâfire yakışan bir davranıştır. Müslümana sövmek ise günahtır. Bir Müslümanın din kardeşine üç günden fazla dargın durması helâl değildir. 973[13]

2913. [4:506, Hadîs No: 6093]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kişinin işkenceyle öldürülmesi, önceden işlemiş olduğu günahları affettirir. 974[14]

2914. [4:506, Hadîs No: 6095]
Büreyde'den (r.a.) rivayetle:
Mü'mini öldürmek, Allah katında dünyanın yok olmasından daha büyük bir hâdisedir. 975[15]

2915. [4:506, Hadîs No: 6096]
Irbat bir Sariye (r.a.) rivayet ediyor:
Sizi gecesi gündüzünden farksız ap aydınlık bir yol üzerine bıraktım. Benden sonra ondan ancak helak olmuş bir kimse sapabilir. Sizden yeteri kadar ömrü olan, pekçok ihlilaîlar görecektir. Size Sünnetimi ve dos doğru yoldaki hulefâ-i râşidînin sünnetini tavsiye ederim. Onlara sımsıkı sarılınız. Başınızdaki Habeşli bir köle de olsa itaat-tan ayrılmamanızı tavsiye ederim. Şüphesiz mü'min çekildiği tarafa doğru giden uysal deveye benzer. 976[16]

Resûlullah Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği yol, tavsiye ettiği ve yaşadsği hc-yat, kısa ifadesiyle Sünnet-i Seniyye, Allah'ın razı olduğu bir hayat tarzı, dünya ve âhiret saadeti arayan herkes için model olabilecek örneklerle dolu, dikensiz, çakılsız düm düz bir yoldur. Bu yolu Kur'ân-ı Kerîm "sırat-ı müstakim" olarak ifade eder.
Her meselesi açık, içinde hiçbir şüphe bulunmayan; hak, doğru, gerçek, ifrat ve tefritten uzak bir yoldur sırat-ı müstakim. Duyguların ifrat ve tefritinden uzak bir yoldur. Hadisteki ifadesiyle gecesi gündüzünden farksız ap aydınlık bir w -dur. Tabii ki bu yoldan ancak helak olan kimse ayrılır,
Hadis-i şerif ayrıca ömrü olanın birçok İhtilaf jöreceğini b!
böyle bir ihtilaf ânında ne yapılmalıdır ki bulabilsin? Bunun çaresi de hadis-î şerifte : nişûimaKtadır. Sühk i Semyyeyâ ve Hülefâ-i Râşidînin sünnetine bağhl
Çünkü gerek Resûl-ü Ekrem ve gerekss onur yolunu devam ettiren dört halife Kur'ân'a birer ayna olmuş, sırat-» müstakimi gösten ıtşîerd Bj yol, insan fıtratına uygun bir yoldur. Akil, ruh, kalb ve hissiyatın zikzak yapmaksızın doğru yolda yürüdüğü bir yoldur.
Onların koyduğu hayat modeline uyulduğu îakdiı hataları sebebiyle çıkmış olsa bile ihtilaf lar dev n edip gitme
Çünkü Sünnet-i Seniyye, herşeyden önce ırk; renk, sınıf, soy zetmeksizin bütün inananların kardeş olduğunu belirtmekte, kardeşçe yaşama yi tavsiye etmekte, mü'minlerin bir binanın kenetlenmiş taşlan gibi olduklarını, bir vücudun azaları gibi birbirlerine yardımcı olacaklarını bildirmektedir. Vücuttaki herhangi bir organın diğerine, meselâ elin ayağa, gözün kulağa, aklın ruha muhalefet ettiği görülmüş müdür? Vücut ancak uyum ve ahenkle, anlaşma ve yardımlaşmayla hayatiyetini sürdürebilir. Vücutta ihtilafa sebep olan anarşist bir kanser hücresi, yerine göre insanın hayatına mal olabilmektedir. Müslümanlar arasındaki ihtilafların da nelere mal olabileceğine bu örnekle bakabiiiriz.
Sünnet-i Seniyye her derde devadır. Bir ihtilaf ânında ondaki esas ve prensiplere sarılmak, kardeşlik duyguları içerisinde hareket etmek, af ve bağışlama yolunu tercih etmek, hislerle hareket etmemek, değişik duygu ve davranışlar
içerisine girmemek problemi çözmeye yeter de artar bile. Rehber olabilecek bu esaslardan iki tanesini buraya alalım:
Bir âyette şöyle Duyurulmaktadır:

"Allah'ın dinine ve Kur'ân'a sim sıkı sarılın; ayrılığa düşüp dağılmayın"977[17]
Bir hadis de şöyledir:
"Birbirinizi kıskanmayın. Birbirinize buğz etmeyin. Birbirinize sırt çevirmeyin. Hy Allah'ın kulları, kardeşler olun." 978[18]
Resûl-ü Ekremin (a.s.m.) yolunu yoi edinmiş, asrımız manevî hizmetlerin öncüsü Bedîüzzaman da Müslümanları ihtilaflara karşı uyarır, Sünnet-i Seniyye içerisinde hareket etmeyi tavsiye eder. Şöyle der:
"Ey ehl-i îman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız! İhtilafınızdan istifade eden zalimlere karşı 'Ancak mü'minler kardeştir' 979[19] kal'a-i kudsiyesi içine giriniz; tahassun ediniz [sığınınız]. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Malûmdur ki; iki kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk ikisini de dövebilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı muvazenede bulunsa, bir küçük taş, muvazenelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir. İşte ey ehl-i îman! İhtiraslarınızdan ve husumetkârâne tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner; az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimâiyenizle alâkanız varsa, 'Mü'min mü'mine karşı bir binanın birbirine kenetlenmiş taşları gibidir. Biri diğerine kuvvet verir1 düstur-u âliyeyi [yüce prensibi] düstur-u hareket yapınız; sefalet-i dünyeviyeden ve şekavet-i uhreviyeden [âhirette sıkıntı çekmekten] kurtulunuz." 980[20]
Bu düsturlara uymaktan başka yapabileceğimiz birşey olmasa gerek.

2916. [4:508, Hadîs No: 6098]
Ebû Zer'den (r.a.) rivayetle:
Şüphesiz iman için kalbini hâlis kılan, onu gösteriş ve kin gibi kötü duygulardan arındıran, dilini doğru tutan, ruhunu mânevi gıdalarla tatmin eden, yolunu dosdoğru tutan, kulağına hak sözü dinleten ve gözünü Allah'ın kudret eserlerine ve sadece meşru olan şeylere çeviren kişi kurtuluşa ermiştir. 981[21]
2917. [4:508, Hadîs No: 6100]
Kurra bin Ebl Hübeyre (r.a.) rivayet ediyor: Kendisine akıl verilen kimse kurtuluşa ermiştir. 982[22]

Nefiste kendini beğenmişlik vardır. "Ayranım ekşidir" diyen olmaz. Herkes kendi aklını, fikrini daha iyi görür. Hele biraz da kâbiliyetliyse ve bir kısım meziyetlere sahipse kimseyi beğenmez, kimsenin görüşünü kabul etmez; insanlara tepeden bakmaya, daima kendini haklı görmeye çalışır.

Oysa "Akıl akıldan üstündür demiş atalarımız. Kur'ân'da da, "Her bilenin üstünde bir bilen vardır"983[23] buyuruI muştur. Peygamberimiz de bir hadislerinde "Kim âlimim derse cahildir buyurmak suretiyle insanın herşeyi bilemeyeceğine dikkat çekmiştir. "Ben bilirim. Aklım herşeye erer. Bana kimse yetişemez" gibi ölçüsüz sözler, insanlara tepeden bakma aslında eksikliğin, noksan kalışın ifadesidir.
Böyle insanlar, kendilerine yapılan öğütleri, verilen fikirleri ne kadar isabetli de ofsa kabullenemezler. Akıllarının herşeye yettiğine, ileriyi geriyi görebildiklerine inanır, başkalarının verdikleri akıl, nasihat ve düşüncelerden yararlanma yoluna gitmezler.
Tevazu perdesine bürünen, ne kadar zeki, akıllı, bilgili olursa olsun tek başına aklının herşeye eremeyeceğini, herşeyi kavrayamayacağını, yanılabileceğini, hatâ edebileceğini, bilemeyeceğini bilen insan hiçbir zaman akıl, fikir ve bilgisiyle gururlanmaz. Kapılarını istişareye, nasihatlara, tecrübelere, faydalı düşüncelere açık tutar. Daima yanılabileçeğini, ne kadar bilgili ve kabiliyetli de olsa herşeyi bilemeyeceğini düşünen insan kolay kolay yanılmaz. Ve böyle bir insan kendisine akıl verildiği, doğru olan gösterildiği için onu büyük bir fırsat kabul eder, kurtuluşa erer, huzuru bulur.

2918. [4:511, Hadîs No: 6106]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Hicret ederek Medine'ye geldiğimde Medinelilerin Cahiliyye döneminde eğlendikleri iki günleri vardı. Allahu Teâlâ o iki günü sizin için daha hayırlı olan şu iki gün ile değiştirdi: Ramazan ve Kurban Bayramı günleri. 984[24]

Ramazan Bayramı ile Kurban Bayramı, farklı özellikler taşıyan iki mübarek gündür. Ramazan ayında bir ay müddetle oruç tutularak Allah'ın rızâsı aranır. Mü'minler büyük bir manevî ordu gibi Allah'a azamî surette asker olma şuuruna ererler. Allah'ın haram kıldıkları şöyle dursun İlahî emre uyarak yeme, içme gibi meşru olan âdetlerini terk ederek bir nevi melekleşirler. Öte yandan bu ayda fitre dediğimiz yaratılış sadakası verilir. İşte Ramazan bayramı böyle bir imtihanı başarmanın verdiği sevincin yaşandığı bir gündür.

Kurban Bayramında ise milyonlarca mü'min İslâm dünyasının muhteşem bir kongresi hükmünde olan hac ibâdetini yerine getirmek için Kabe'ye akın ederler. Arafat'ta el açıp Rablerine duada bulunurlar. Yine bu bayramda dünyanın dört bir yanındaki mü'minler nimetlere bir şükür ifadesi olarak kurbanlar keserek Allah rızâsını kazanmaya çalışırlar.
Bayram günlerinde dinî hassasiyetini büyük çapta kaybetmiş olsa bile pekçok insanın bayram namazını kılabilmek için camilere akın ettiklerini görürüz. Camiler namaz için gelenleri almaz olur. Namazda rütbesi, makamı, serveti ne olursa olsun, herkes Allah'ın huzurunda saf bağlar. Ona kul olmanın hazzını yaşar.
Bayram günleri, büyükleri, akrabayı ziyaret etme günleridir. Bu ziyaretleri yapanlar büyük sevap kazanırlar. Peygamberimiz bir hadislerinde bununla ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır:
"Allah, Ramazan ve Kurban Bayramı günlerinde yeryüzüne rahmetiyle tecellî eder. Öyle ise namaz ve ziyaret için evlerden dışarı çıkın ki, rahmet size dokunsun." [985][25]
Bayram günlerinde şahlanan yardımlaşma, hediyeleşme ve ziyaret ruhu sadece hayattakilere münhasır kalmaz. Dünyadan gidip kabirlerinde bir Fatiha bekleyenlere de uzanır. Kabirler de ziyaret edilerek oralarda yatanların ruhlarına mânevi hediyeler gönderilir.
Bayram günlerinde çocukları sevindirmek, neşelendirmek, okşamak da sünnettir. Peygamberimiz bayramlarda çeşitli hediyelerle çocukları sevindirmiştir.
Bayram günleri, dargınların barıştığı, kardeşliklerin kuvvetlendiği günler olması bakımından da mühimdir. Burada bayram vesilesiyle hissiyatını bastırıp dargın olduğu birisini ziyarete, giden kimsenin manen büyük bir kazanç eide edeceğini de hatırlatalım.
Her vesile ile bizleri ibadete ve âhiret amellerine teşvik eden Sevgili Peygamberimiz, yılın iki bayram gecesinde kalkıp ibâdet yapmayı tavsiye ederdi. Bu geceleri ibâdetle geçirmenin kalbin gafletten kurtulmasına vesile olduğunu bildirirdi. Bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:
"Sevabını Allah'tan bekleyerek iki bayraragecesinde kalkıp ibâdet eden kimsenin kalbi, kalplerin öldüğü gün ölmez." [986][26]
Bayram günleri sevinç günleri olduğu için, bu sevincin açıklanmasına sebep olacak meşru dâirede olan ve günah unsurları taşımayan oyun ve eğlenceler caizdir. [987][27]
Ancak eğlencenin gaflete dönüşmemesi gerekir. Bunun yolu da Allah'ı mümkün mertebe hatırdan çıkarmamaktan geçer. Bediüzzaman Hazrstleri bununla ilgili olarak şöyle der:
"Bayramlarda gaflet istilâ edip gayr-i meşru dâireye sapmamak için, rivayetlerde zikru İlaha [Allah'ı zikretmeye] ve şükre azim tergîbât [büyük teşvikler] vardır. Ta ki, bayramlarda o sevinç ve sürür nimetlerini şükre çevirip, o nimeti idâme ve ziyâdeleştirsin [devam ettirsin ve arttırsın] Çünkü şükür nimeti ziyâdefeş-tirir, gafleti kaçırır."[988][28]

2919. [4:511, Hadîs No: 6107]
Câbir bin Abdullah rivayet ediyor:
Hoş geldiniz. Küçük cihattan büyük cihada; nefsin gayr-i meşru arzularıyla mücâdele etmeye döldünüz. [989][29]

Bir savaş sonrasıydı. Kollar kanatlar kesilmiş, kan gövdeyi götürmüştü. Re-sûl-ü Ekrem (a.s.m.) Sahabilerine, küçük rihaddan büyük cihada girdiklerini be-lirtmiş, büyük cihadın da nefsin gayr-; meşru istekleriyle yapılan cihad olduğunu bildirmişti.
İnsan Heyecana, gayrete gsiip can havliyle din, vatan ve namus uğrunda maddî cihada çıkmayı başarabilir. Fakat bu, ömür boyu sürmez. Mücadele ya ^hid, ya da gazilikle sonuçlanır. Sonra insanın en çok sevdiği can, mal ve sevdiklerini feda etmek, yerine göre anlıktır veya kısa bir sürey; işgal eder. Nefisle csnaci ise ölünceye kadsr devam ^der.
Maddî cihadda düşman genellikle karşıdadır. Düşman bilindiği ölçüde tedbir almak, taktikler kullanmak kolay olur. Nefis ise kale içine yerleşmiş hîlekâr, gizli &İr casusu andırır. Her an, her dakika, umulmadık bir anda kötülükler yapabilir. !çe yerleşen, sn büyük düşman olan nefis de dış düşmanın yapamayacağı kö-tü;ükîeri yapabilmektedir insana. En umulmadık anda onu tongaya düşürmekte, süçiürmekte, tehlikelere atmaktadır. İnsanı yerine göre günahlara, yerine göre Küfre itebilmekte, dinden çıkarabilmekte, maddî ve manevî hayatını mahv edebilmektedir. Bu sinsî ve hâin clOşmana karşı uyanık olunmaz ve meşru olmayan arzu ve isteklerine göz rnulursa ona yenik düşülür.
Demek ki en büyük cihad nefiste: onun meşru olmayan arzu ve istekleriyle yapılan cihaddır.

2920. [4:513, Hadîs No. 6112]
Âişe'den (r.a.) rivayetle:
Namazın içinde Kur'ân okumak namaz haricinde Kur'ân okumaktan daha faziletlidir. Namaz hâricinde Kur'ân okumak, sübhanallah
ve Allahü ekberi tekrarlamaktan, Sübhanallah demek, nafile sadaka vermekten üstündür. Nafile sadaka vermek, nafile oruç tutmaktan daha faziletlidir. Oruç Cehennem ateşine karşı kalkandır. 990[30]

2921. [4:515. Hadîs No: 6117]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Birşeyi ödünç vermek, onu sadaka olarak vermekten daha hayırlıdır. 991[31]

2922. [4:518, Hadîs No: 6128]
Hakem bin Ümeyr'den rivayetle:
Bıyıklan dudakların hizasından kesiniz. 992[32]

2923. [4:521, Hadîs No: 6134]
Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Şöyle de: "Allah'ım, iç dünyamı, dışımdan daha hayırlı eyle. Dışımı da sâlih eyle. Allah'ım, Senden insanlara verdiğin mal, aile ve ne sapık, ne de saptırıcı olmayan evlât gibi nimetlerin faydalı olanlarını dilerim. 993[33]

2924. [4:521, Hadîs No: 6136]
Ebû Umâme (r.a.) rivayet ediyor:
Şöyle de: "Allah'ım, Senden, Sana kavuşmaya îman eden, hükmüne razı olan ve verdiğine kanaat getiren mutmain bir nefis diliyorum." 994[34]

2925. [4:522, Hadîs No: 6137]
Büreyde'den (r.a.) rivayetle Resûlullah Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Şöyle de: "Allah'ım ben zayıfım bana kuvvet ver. Ben zelilim, beni aziz kıl. Ben fakirim, beni rızıklandır." 995[35]

2926. [4:522, Hadîs No: 6138]
Câbir (r.a.) rivayet ediyor:
Şöyle de: "Allah'ım, Senin bağışlaman benim günahımdan daha geniştir. Rahmetin benim yanımda amelimden daha çok ümit vericidir." 996[36]

2927. [4:522, Hadîs No: 6140]
îbni Mes'ud (r.a.) rivayet ediyor:
Her sabah ve akşam şöyle de: "Dinim, canım, evlâdım, âiîem ve malım için Bismillah." 997[37]

2928. [4:522, Hadîs No; 6141]
Tank el-Eşcâî'den (r.a.) rivayetle:
Şöyle de: "Allah'ım, günahlarımı bağışla, bana merhamet i l bana âiiyet ver ve beni nzıklandır." Şüphesiz bunlar dünyada ve âMr^tte senin için faydalı olan şeyleri içine alıyor. 998[38]

2929. [4:523, Hadîs No: 6142]
Ebû Bekir (r.a.) rivayet ediyor:
Şöyle de: "Allah'ım, şüphesiz bc-n nefsime çok zulmettim. Ve yine şüphesiz günahları Şenden başka kir se bağışlaystmaz. Beni katından bir mağfiretle bağışla. Bana ineri et. Şüphesiz Sen bütün günahları bağışlayan ve çok merhamet edensin." 999[39]

2930. [4:523, Hadîs No: 6143]
Süfyan bin Abdullah'dan (r.a.) rivayetle: "Allah'a inandım" de. Sonra da dosdoğru ol. 1000[40]

2931 . [4:525, Hadîs No: 6148]

Ebû Ümâme (r.a.) rivayet ediyor:
Şükredici bir kalb, ızîlkredici bir dil, dünya ve âhiret işlerinde sana yardım eden sâliha bir hanım; insanların, kıymetinden dolayı sakladıkları herşeyden daha hayırlıdır. 1001[41]

2932. [4:526, Hadîs No: 6150]
îbniAmr'dan (r.a.) rivayetle:
Az bir dînî kavrayış sahibi olan çok ibâdet edenden daha hayırlıdır. Allah'a kulluk etmesi dinî kavrayış olarak kişiye yeter. Kendi görüşünden başkasını beğenmemesi de cahillik olarak ona yeter, insanlar iki kısımdır: Mü'min ve kâfir. Mü'mine eziyet etme. Kâfirle desözle cedelleşmeye girme. 1002[42]

2933. [4:526, Hadîs No: 6151}
Ebu'd-Derda (r.a.) Resâl-ü Ekrem Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Az bir îlâhî tevfike mazhar olan, aklı çok olandan daha hayırlıdır. Dünyanın gayr-ı meşru işlerinde akıl zarar kaynağı, din işlerinde ise akıl sevinç kaynağıdır. 1003[43]

2934. [4:526, Hadîs No: 6152]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Bilgiyle yapılan az amel fayda verir. Fakat bilgisizce yapılan çok amel fayda vermez. 1004[44]

2935. [4:526, Hadîs No: 6153]
Ebû Ümame (r.a.) Peygamber E fendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Şükrünü yapabildiğin az mal, şükrünü yapamayacağın çok maldan daha hayırlıdır. 1005[45]

2936. [4:527, Hadîs No: 6154]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Kalk namaz kıl. Şüphesiz namaz şifadır. 1006[46]

Gerek Kur'ân'ın ve gerekse Peygamber Efendimizin (a.s.m.) emrettiği her hususta insan için sayısız faydalar vardır. Resûl-ü Ekrem (a.s.m.) yukardaki hadislerinde namaz kılmamızı emrederken onun çok Önemli bir faydasına dikkatleri çekmektedir. O da namazın şifa oluşudur.
Evet, namaz şifadır. Maddî ve manevî hastalıklarımız için bir ilaçtır. Namaz, ruh ve kalbin gıdasıdır. Maddeten ve manen bir çok hastalıklara karşı mücadele edebilecek manevî bir vitamindir. Namaz sıhhattir, huzur ve saadet kaynağıdır. Kılan herkes bunu derecesine göre hisseder.
Namaz insanı sıkıntılardan ve ızdıraplardan kurtarır. Namazın buna benzer sırlarını keşfetmiş olan İngiliz ilim adamı Bernard Show, "iki bin yılının Avrupalı doktorlarının reçetelerinde Müslümanların namazı yer alacak" demektedir.
Günümüz insanı bunalım ve stresler içerisinde kıvranıp durmaktadır. Bunun sebebi Yaratıcısının mülkünde sayısız nimetlerinden faydalandığı halde Onun emir ve yasaklarını tanımayan bir kaçaktan farksız bir halde dolaşıp durmaktadır. Namazsız insan, fıtratın sesine kulak vermeyen insandır. Midesini yemekle, suyla doyurduğu halde ruh ve kalbinin gıdası olan namazı kulak ardı ettiği için manen açlık çekmekte, kıvranmakta, sıkıntılardan sıkıntılara düşmektedir. Ancak bu dert ve sıkıntılardan ruh ve kalbini dinlemek, namazın şifâ verici iklimine girmekle kurtulabilir.

2937. [4:527, Hadîs No: 6156]
Üsame bin Zeyd (r.a.) rivayet ediyor:
Cennetin kapısında durdum. Oraya girenlerin büyük çoğunluğun fakirler olduğunu gördüm. Cehennem ehli olup da oraya gönderilmek üzere emir verilenler dışında kalan [Cennetlik] zenginlerin de beklediklerini gördüm. Cehennemin kapısında durdum. Oraya girenlerin de büyük çoğunluğunun kadınlar olduğunu gördüm. 1007[47]

2938. [4:528, Hadîs No: 6159]
Cabir'den (r.a.) rivayetle:
Kişiyi ayakta tutan aklıdır. Aklı olmayanın dini de yoktur. 1008[48]

Akıl Allah'ın, yaratıklar içerisinde sadece insana bahşettiği büyük bir nimettir. Onun sayesindedir ki insan dağ ve taşların, yer ve göklerin omuzlamaktan korktuğu büyük emaneti, sorumlulukları yüklenmiştir.
Sorumluluk akılla başlar. Akıl olmazsa sorumluluk da olmaz. İnsan onun sayesinde imtihana tabi tutulur. Önüne açılan hayır ve serden birisini tercih eder. Ya kazanır, ya da kaybeder. Aklını gerektiği gibi kullanır, hayra yönelirse melekleri dahi geçebilecek ölçüde yükselir. Aksine aklını şerre kullanıp tahribe yönelirse aşağıların aşağısına düşer. Neticesi, ebedî saadeti veya sonsuz sıkıntı ve ızdırapları getirecek derecede büyüktür.
İşte akıl böylesine sorumlulukları yüklenmiş bir organımızdır. Cenab-ı Hak, kullarını ancak bu sayede mükellef tutarken akıl vermediklerini de bu sorumluluktan kurtarmaktadır. "Aklı olmayanın dini de yoktur" hükmü delilerin sorumlu tutulmayacaklarını, sorumluluğun ancak akılla olabileceğini göstermektedir.
Öyleyse böylesine büyük bir nimetin büyüklüğü ölçüsünde de sorumluluk getireceğini unutmamak ve ona göre hareket etmek gerekir.

2939. [4:528, Hadîs No: 6160]
Âişe (r.a.) rivayet ediyor:
Mallarınızla şerefinizi koruyunuz. Biriniz dinini korumak için dil ucuyla da olsa kötü kimselerle hoş geçinmeye çalışsın. [1009][49]

2940. [4:530, Hadîs No: 6163]
Ubade bin Samit'den (r.a.) rivayetle:
Hayrı söyleyiniz ki kazançlı çıkağınız. Kötü söz söylemekten de sakınınız ki selâmette kalasınız [1010][50]

2941. [4:530, Hadîs No: 6165]
Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Allah yolunda cihat için savaş safinda bir saat ayakta beklemek, altmış sene gece kalkıp ibadet yapmaktan daha hayırlıdır. [1011][51]

2942. [4:530, Hadîs No: 6167]
tbni Ar&r'ddn (r,aJ) rivayette: ilmi yaşıyla kaydedin. [1012][52]

2943. [4:531, Hadîs No: 6168]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Kaylûle [Kerahet vaktinin çıkışından ikindiden az önceye kadar ki vakitte uyunan uyku] yapın. Şeytan kaylûle yapmaz. [1013][53]

2944. [4:531, Hadîs No: 6169]
Vehb bin Münebbih'den rivayetle:
Dinin direği namazdır. Amellerin zirvesi cihattır. İslâm ahlâkının en faziletlisi, insanların dilinden zarar görmemeleri için susmaktır. [1014][54]
2945. [4:532, Hadîs No: 6170]
İbni Mes'ûd (r.a.) rivayet ediyor:
Benden sonra halife olan Cennettedir. Ondan sonra halife olan Cennettedir. Üçüncü ve dördüncü olarak da halife olan Cennettedir. [1015][55]

2946. [4:532, Hadîs No: 6172]
îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
Aslı astarı olmayan hîkayelerle insanlara öğüt verenler Allah'ın gazabını bekliyorlar. Dinleyenler ise Allah'ın rahmetini bekliyorlar. Tüccar, rızkı bekliyor. Karaborsacı ise laneti bekliyor. Ölü üzerine çığlık atarak ağlayan kadın ve etrafinda toplanıp onu dinleyen diğerlerinin üzerinde Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti vardır. [1016][56]

2947. [4:533, Hadîs No: 6174]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:

Allah yolunda şehid edilmek, kul hakkı hariç bütün günahları affettirir. 1017[57]

2948. [4:534, Hadîs No: 6178]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Kadere îman tevhid inancının nizamıdır. Allah'ı bir bilen ve kadere îman eden kişi şüphesiz kopmaz bir kulba sarılmıştır. 1018[58]

2949. [4:535, Hadîs No: 6182]
İbni Mes'ud (r.a.) rivayet ediyor;
Kur'ân şefaat edecek ve şefaati kabul edilecektir. Şikayetçi olacak ve şikayeti doğru kabul edilecektir. Onu kendisine rehber edeni o Cennete götürecektir. Arkasına atanı ise Cehenneme sürükleyecektir. 1019[59]

2950. [4:535, Hadîs No: 6183]
Enes'den (r.a.) rivayetle:
Kur'ân öyle bir servettir ki onu elde edenin hiçbirşeye ihtiyacı kalmaz. Ondan daha büyük bir zenginlik de bulunmaz. 1020[60]

Kur'ân bütün güzelliklerin kaynağıdır. İlimler menbaı, hayırlar hazinesi, maddî ve manevî yükselişin esaslarını içine alan mukaddes bir kitaptır.
Kur'ân yücedir, mukaddestir, büyüktür. Çünkü Allah'a ait olan herşey değerlidir, yücedir, üstündür. Kur'ân ise Allah'ın ezelî ve ebedî kelâmıdır. İnsanlar için hazırlamış olduğu İlâhî bir katologdur. Dünya ve âhiret saadetinin temel taşıdır. Kur'ân manevî karanlıkları aydınlatan bir projektördür. Kur'ân'sız hayat kap karanlıktır, zindandan farksızdır. Kur'ân dertlere deva, gönüllere şifâdır. Kur'ân huzur kaynağıdır. Onu en güzel bir şekilde Allah'ın Resulü anlatmıştır. Şöyle buyururlar:
"Kur'ân, hakla batılı, doğru ile yanlışı ayıran bir hakemdir. Onda boş söz yoktur. Kim, onun hükümlerine karşı gelerek terk ederse, Allah o kimsenin boynunu kırar, perişan eder. Kim ondan başka bir kurtuluş yolu ararsa, Allah onu saptırır. O, Allah'ın sağlam bir ipidir. O hikmet dolu sözdür. Dos doğru bir yoldur. O, hevâ ve heveslerin hakikatten saptıramadığı, dillerin onu karıştıramadı-ğı, ilim adamlarının doymadığı, fazla tekrarlanmakla usandırmayan ve insanı hayrete düşüren yönleri bitip tükenmeyen bir kitaptır. O, öyle bir kitaptır ki, cinler onu dinledikleri zaman, 'Biz doğruluğu gösteren, hayret verici mucizeler, hakikatlerle dolu bir kitabı dinledik ve îman ettik" dediler.
"Kim ona dayanarak konuşursa doğruyu bulur. Kim onunla amel ederse mükâfatını görür. Kim ona dayanarak hükmederse adaleti bulur. Kim ona çağrılırsa doğru yol gösterilmiş olur." 1021[61]
Böyle bir Kur'ân elbettekî eşsizdir, harikadır, en büyük servettir. Hem de hiçbirşeye ihtiyaç hissettirmeyecek seviyede büyük bir manevî servettir.

2951. [4:536, Hadîs No: 6186]
Kur'ân ap açık nurdur. Hikmet dolu öğüttür. Dos doğru yoldur. 1022[62]

2952. [4:536, Hadîs No: 6187]
Ali'den (r.a.) rivayetle: Kur'ân ilâcın tâ kendisidir. 1023[63]

İlaç, denilince maddî ve manevî hastalıkları tedavî eden her şey hatıra gelir. Hadis-i Şerif, Kur'ân için, ilacın tâ kendisidir buyurmak suretiyle Kur'ân'ın bütünüyle şifa olduğunu bildirmiştir.
Evet, Kur'ân şifanın tâ kendisidir. Maddî ve manevî dertlere ilaçtır. Çünkü Kur'ân herşeyden önce bir moral kaynağıdır. Mcrai insanın şevkini arttırır, ruhen ve bedenen dinç ve genç kalmasını sağlar. Bir âyette açıkça Kur'ân'ın şifâ olduğuna dikkat çekilerek şöyle buyurulmuştur:
"Biz Kur'ân'dan mü'minler için bir şifâ ve rahmet olan şeyi indiriyoruz." 1024[64] Resûl-ü Ekrem de bir hadislerinde, Kur'ân okunduğunda kalb huzurunun indiğini bildirmektedir. 1025[65]
Bilhassa manevî dert ve sıkıntılar için Kur'ân'ın bir şifâ kaynağı olduğu bilinen hakikatlerdendir. Büyü gibi hadiselere karşı bizzat Rabbimiz Resûl-ü Ekre-me Felak ve Nas sûrelerini okumasını öğütlemiştir.

Bugün Kur'ân'ın sadece manevî değil, maddî birçok dertlere de ilaç olduğu bilinen gerçeklerdendir. ABD'nin Kaliforniya eyâletinde kurulan bir klinikte inançlı inançsız kimselere Kur'ân dinletilmiş, o hoş sâdâ karşısında streslerinin bir bir izâle olduğu, rahatladıkları tesbit edilmiştir. Onu teslimiyet ve samimiyet duygularıyla okuyan ve dinleyenlerde müsbet tesirlerini görmemek mümkün değildir. Diğer insanlara göre hayatın güçlüklerine karşı daha dirençli oldukları bilinen hâdiselerdendir. Sonra Kur'ân ihtiva ettiği hakikatler bakımından da insanlığı maddeten ve manen terakki ettirecek, insanlık ufkuna yükseltecek, dünyayı dahi Cennete döndürecek esasları ihtiva etmektedir.

2953. [4:538, Hadîs No: 6191]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor:
Kalb hükümdardır. Askerleri vardır. Hükümdar düzgün olunca askerleri de düzgün olur. O bozulunca da askerleri de bozulur. Kulaklar muhafız, gözler gözcü, dil tercüman, eller askerî cenahlar, ayaklar sürücü, karaciğer şefkat, dalak gülme, böbrekler hile ve akciğer nefestir. [1026][66]

2954. [4:539, Hadîs No: 6193]
Enes'den (r.a.) rivayetle: Kanaat tükenmez bir servettir..

2955. [4:540, Hadîs No: 6196]
Ebû Hureyre (r.a.) rivayet ediyor: Kahkaha şeytandan, tebessüm Allah'tandır. [1027][67]

2956. [4:541, Hadîs No: 6197]
Ebû Said el-Hudrî (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
timi ehlinden gizleyene denizdeki balıklara, gökteki kuşlara varıncaya kadar herşey lanet eder. [1028][68]

2957. [4:542, Hadîs No: 6199]
Enes (r.a.) rivayet ediyor:
Fakirlik nerdeyse küfür olacaktı. Hased neredeyse kaderin önüne geçecekti. [1029][69]

Hadiste belirtildiğine göre zaruret içinde bulunmak, ihtiyaçlar içinde kıvranmak, fakirlik sebebiyle ihtiyaçlarını elde edememek küfre dahi götürebilecek tehlikeleri ihtiva etmektedir. Böyle bir insanın küfre düşmesi an meselesidir.
Şöyle ki: insan manevî kaynaklardan feyz alamıyorsa fakirliği onu zenginlere hased etme noktasına kadar götürür. Hased de iyiliklerini yer bitirir.
Fakirliği onu aşağılık duygusuna da itebilir. O kadar ki bu kompleksle zenginin önünde eğilir, dinini ve namusunu dahi ayaklar altına alabilir.
Fakirlik kaza ve kadere itiraza kadar da götürebilir insanı. "Fakirlik içerisinde kıvranmaya mahkûm muyum? Niye Allah benim kaderimi böyle yazmış?" gibi sözlerle kadere itiraz ve isyana kadar gidebilir. Bu da onu küfre götürür.
İşte fakirliğin bu ve buna benzer tehlikeleri sebebiyledir ki Peygamberimiz fakirlikten Allah'a sığınmıştır.
Süfyan-ı Sevrî der ki: "Yanımda kırk bin dinarım bulunarak öldüğüm gün, insanlara el avuç açıp da zillete düştüğüm günden daha hayırlıdır."
Yukardaki hadis, bize Müslümanın fakir kalmaması için çalışması gerektiğini göstermektedir. Ama insan çalışır veya imkânsızlıklar yüzünden çalışamaz da fakir kalırsa, böyle anlarda da isyan ve şikayetlere girmemeli, sabır ve tevekkülle rızık kapıları araştırmalıdır.
Evliyaullahın fakirlikle övünmeleri ise bundan tamamen farklıdır. Bu fakirlik, Allah'a karşı fakirliğini hissedip ona yalvarıp yakarmak demektir. Yoksa fakirliğini insanlara ilân etmek, onlara yüz suyu dökmek demek değildir.
Hasede gelince; hadis, hasedin nerdeyse kaderin önüne geçeceğini bildirmektedir. Bunun mânâsı şudur:
Hasedçi o hale gelir ki herşeyin kaza ve kader kalemiyle takdir edildiğini, her türlü nimetin bu yolla geldiğini görmez, görmek istemez. Oysa herşeyi kader programlar. Kişiye nimet gelecek veya gelmeyecekse o İlâhî programla gerçekleşir. Hasedçi muhatap olduğu kişiye bir nimet geldiğinde ona hased eder, o nimetin yok olmasını arzular. Bu haliyle kaderle planlanıp kazayla ihsan edilen nimetin yok olmasını istemekle kaderin önüne geçmek ister.

2958. [4:542, Hadîs No: 6200]
Enes'den (r.a.) rivayetle Resûl-Ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Nerdeyse söz getirip götürmek sihir olacaktı. 1030[70]

2959. [4:542, Hadîs No: 6201]
Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Kendi yakını olsun veya olmasın yetimin bakım ve gözetimini üstlenen kişi ile ben, Cennette [şehâdet ve orta parmağını birleştirerek] şöyleyizdir. 1031[71]

2960. [4:544, Hadîs No: 6205]
îbni Ebza (r.a.) rivayet ediyor:
Eyyûb Aleyhisselâm insanların en yumuşak huylusu, en sabırlısı ve en çok öfkesini yutanıydı. 1032[72]

2961. [4:544, Hadîs No: 6206]
Îbni Ömer'den (r.a.) rivayetle:
insanlar hasta diye Davud Aleyhisselâmı ziyaret ediyorlardı. Oysa kendisinde şiddetli derecede Allah korkusundan başka birşey yoktu. 1033[73]

2962. [4:545, Hadîs No: 6209]
Ebû Hureyre (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Adamın biri insanlara borç veriyordu. Alacakları tahsil eden hizmetçisine, "Eli darda olan birine gittiğinde borcunu sil. BelM bu sebeple Allah da bizi affeder" derdi. O kişi vefat edince Allah da onu affetti. 1034[74]

2963. [4:546, Hadîs No: 6211]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle Resûl-ü Ekrem Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Hacerü'l-Esved, önceleri kardan daha beyazdı, insanoğlunun yaptığı günahlar onu kararttı. 1035[75]

Hz. İbrahim, Allah'ın emri ile Kabe'yi inşâ ederken kendisine yardımcıolan oğlu İsmail'den bir taş getirmesini istedi. "Bana bir taş getir ki, insanların Kabe'yi tavafa başlayacakları yere bir işaret olsun" dedi.
Hz. İsmail bir taş bulup getirdi, fakat İbrahim (a.s.) onu beğenmedi. Hz. İsmail yeni bir taş aramaya gittiğinde Cebrail (a.s.) siyah bir taş getirdi. Bu taşa renginin siyahlığı sebebiyle Hacerü'l-Esved (Siyah Taş) denildi. Hacerü'l-Esved, Cennetten yere daha Önce indirilmişti. Cenâb-ı Allah Nuh tufanında onu Ebû Kubeys Dağında muhafaza etmişti. Yukarıdaki hadisten de anlaşılacağı gibi, Cennetten indirildiğinde sütten daha beyazdı. Fakat sonraları insanların günahları onu kararttı.
Peygamberimiz pekçok hadislerinde de Hacerü'l-Esved'in faziletine dikkat çekmiştir. Bu hadislerden birisi şu mealdedir:
Allah'a yemin ederim ki, "Cenâb-ı Hak, Kıyamet Gününde Hacerü'l-Esved'i gören gözleri ve konuşan dili olduğu halde, kendisine ihlâsla el sürüp öpen kimsenin Cennetlik olduğuna şahitlik ecfecektir. 1036[76]

2964. [4:546, Hadîs No: 6212]
Ebû Hüreyre (r.a) rivayet ediyor:
Bir yol üzerinde insanlara eziyet veren bir ağaç dalı bulunmaktaydı. Adamın biri onu oradan kaldırdı da bu sebepten dolayı Cennete girdi. 1037[77]

2965. [4:546, Hadîs No: 6215]
Nevvas bin Sem'an'dan (r.a.) rivayetle:
Senin doğru konuştuğuna inanan bir din kardeşine yalan konuşman büyük bir hıyanettir. 1038[78]

2966. [4:547, Hadîs No: 6216]
îbni Amr (r.a.) rivayet ediyor:
Acıkmadan yemek, uyku gelmeden uyumak, bir şeye şaşmadan yapmacık olarak gülmek, musibet ânında feryad etmek, nimet ânında da gayr-ı meşru tarzda çalgı çalmak, Allah, katında büyük bir gazaba vesiledir. 1039[79]

2967. [4:547, Hadîs No: 6218]
Ümmühanî'den (r.a.) rivayetle:

Yüz defa Allahü ekber, yüz defa Elhamdülillah, yüz defa Sübhanal-lah de. Bu dizginlenmiş, eğerlenmiş olarak Allah yolunda cihada tahsis edilmiş yüz attan daha hayırlıdır. Yüz deveyi sadaka olarak vermekten daha hayırlıdır. Yüz köleyi âzad etmekten daha hayırlıdır. 1040[80]

2968. [4:548, Hadîs No: 62201
Ebû Said el-Hudrl (r.a.) rivayet ediyor;
Allah'ın kitabı Allah'ın gökten yere uzatılmış ipidir. 1041[81]

2969. [4:548, Hadîs No: 6222]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Rabbiniz mahlûkâtı yaratmadan önce bizzat şunu yazmıştır; ""Rahmetim gazabımı aşmıştır." 1042[82]

2970. [4:549, Hadîs No: 6223]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Size farz kılmmadığı halde, kurban kesmek bana farz kılındı. Size farz kılmmadığı halde, kuşluk namazını kılmak bana farz kılındı. 1043[83]

2971 . [4:549, Hadîs No: 6225]
Ümm-ü Seleme'den (r.a.) rivayetle:
Çokça hac ve umre yapmak geçim sıkıntısını önler. 1044[84]

2972. [4:550, Hadîs No: 6228]
İbni Abbas (r.a.) rivayet ediyor:
Mektubun değeri mühürlenmesi (veya imzalanmasmdadır). 1045[85]

2973. [4:550, Hadîs No: 6229]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Kişinin şerefi dindarlığıdır. Şahsiyeti aklıdır. Soyu sopu ise güzel ahlâkıdır. 1046[86]

İslâm gelir gelmez büyük bir inkılâb yaptı. Çağlar boyunca da bu inkılâbını sürdürdü. Kıyamete kadar da devam edecek. Ruh, kalb, akıl, şahsî ve içtimaî hayatta gerçekleşen bu inkılâbın ikinci bir benzerine daha rastlamak mümkün değildir.
Bu inkılâbla Cahiliyye döneminden kalma bütün bâtıllar, yanlışlıklar ve hurafelere son verildi. Şerefin, değerin, îtibarın mal mülk, makam mevki, soy sop, renk ve şekille değil, dindarlıkla olduğu bildirildi.
Kurân-ı Kerim hangi milletten, ırktan, renkten olursa olsun bütün inananları kardeş saydı. Herkesin bir tarağın dişleri gibi eşit olduğunu söyledi. Üstünlüğün, şerefin ancak takva ile, dindarlıkla, Allah'ın emirlerine bağlılıkla olacağını bildirdi.
Bu İlahî ölçüyle nice fakirler dindarlıkları sayesinde sultanları geçtiler. Nice köleler birçok büyük görülen efendileri geride bıraktı, ordu kumandanlığına yükseldiler. Nice hor görülenler velilik rütbesini kazandılar.
Bu hak ölçü, insanın maddiyatla değil, ruhen, kalben gelişmesini, manevî yönden ilerlemesini, insanı insan yapan ahlâkî değerlerle terakkisini esas almaktadır. Bunu pratikte yaşatan yüce dinimiz yüzyıllar var ki yeryüzünü melekler gibi insanlarla doldurdu. Bilhassa Asr-ı Saadet, melekleri dahi geçebilmiş böyle insanlarla doludur.
Hadis-i şerif "Kişinin şahsiyeti akıldır" derken de kârı zararı ayırd edebilen, hakkı hak bilip ittiba eden, bâtılı bâtıl bilip kaçınan bir aklı nazarımıza vermektedir. Aklını bu çerçeve içerisinde kullanan insan hem akıllı, hem de şerefli insandır.
Hadisteki soy soptan maksat asalettir. Kişi güzel ahlakıyla asaletliliğini göstermiş olur. Güzel ahlâklılık en büyük asâletliliktir.
O halde kişi dindar, akıllı ve güzel ahlâklı olabildiği ölçüde şerefli, şahsiyetli, asâletli bir kimse olmuş olur.

2974. [4:551, Hadis No: 6233]
Enes (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Öğüt verici olarak zaman yeter. Ayırıcı olarak da ölüm yeter. 1047[87]

2975. [4:551, Hadîs No: 62363
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Her duyduğunu söylemesi, kişiye günah olarak yeter. 1048[88]

2976. [4:552, Hadîs No: 6237]
îbniAmr (r.a.) rivayet ediyor:

Geçimini sağlamakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmek kişiye günah olarak yeter. 1049[89]

2977. [4:552, Hadîs No: 6238]
Enes'den (r.a.) rivayetle:

Kişiye din ve dünya işlerinde güven duyulması saadet olarak yeter. 1050[90]

2978.[:553, Hadîs No: 6239]
Cabir (r.a.) rivayet ediyor:

Kendisine ikram edilen yemeğe burun kıvırması, kişiye kötülük olarak yeter. 1051[91]

2979. [4:552, Hadîs No: 6240]
Mesruk'dan (r.a.) rivayetle Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:

Allah'tan korkması kişiye ilim, kendini beğenmesi de cahillik olarak yeter. 1052[92]

2980. [5:2, Hadîs No: 6242]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:

Her duyduğunu söylemesi kişiye yalan olarak yeter. 1053[93]
2981. [5:2, Hadîs No: 6243]
îmran bin Husayn (r.a.) rivayet ediyor:

Kişinin parmakla gösterilir olması kötülük olarak ona yeter. 1054[94]

2982. [5:3, Hadîs No: 6245]
Ammar'dan (r.a.) rivayetle:
Öğüt verici olarak ölüm yeter. Zenginlik olarak da kuvvetli îman sahibi olup Allah'a tam itimad etmek yeter. 1055[95]

2983. [5:4, Hadîs No: 6246]
Rnbi'bin Enes rivayet ediyor:

Dünyadan soğutucu ve âhirete teşvik edici olarak ölüm yeter. 1056[96]

2984. [5:5, Hadîs No: 6249]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:

Devamlı düşmanlık ve sürtüşme halinde olman günah olarak sana yeter. 1057[97]

2985. [5:5, Hadîs No: 6250]
Hasan-ı Basrî rivayet ediyor:

Yanında ismim anıldığı halde bana saalvat getirmemesi kişiye cimrilik olarak yeter. 1058[98]

2986. [5:5, Hadîs No: 6252]
Ukbe bin Amir'den (r.a.) rivayetle:

Geveze, hayasız ve cimri olması kişiye kötülük olarak yeter. 1059[99]

2987. [5:5, Hadîs No: 6253]
Hâkim bin Umeyr (r.a.) rivayet ediyor:

Kişinin hatalarının çok, yumuşak huyluluğunun eksik, gerçekçiliğinin az olması, gece boyu leş gibi uyuması, gündüz de boş oturması, tembel, sürekli sızlar, cimri ve aç gözlü olması kişiye dindeki kötülüğü bakımından yeter. 1060[100]

2988. [5:6, Hadîs No: 6256]
îbni Abbas'dan (r.a.) rivayetle:
Günahın keffareti pişmanlık duymaktır. Eğer günah işlemeseydi-niz Allah bağışlamak için günah işleyen bir topluluk getirirdi. 1061[101]
İnsan beşerdir, şaşar. Yapısında günah işleme özelliği vardır. Ama bu illâ günah işleyecek demek mânâsına gelmez. Hadisten, "Madem ki insan günah işleyecek yapıdadır. Öyleyse günah işlemelidir" gibi çarpık bir mantık çıkarılmamalıdır. Bundan şu veya bu şekilde bilerek veya bilmeyerek insanın günah işleyebilecek yapıda olduğu anlaşılmalıdır. Günahsızlık ancak Allah'ın korumuş olduğu meleklere mahsus bir özelliktir.
Evet, insan günah işleyebilir. Ne var ki bile bile günaha girmemeli, bir hata ve yanlışlık sonucu girmişse hemen dönüş yapmalı, günahta ısrar etmemeli, hemen tövbeye sarılmalıdır. Hadis bize pişmanlığın tövbe olduğunu bildirmektedir. İnsan bir günah işlediğinde ondan pişmanlık duyar, bir daha yapmamak üzere dönüş yaparsa tövbesi kabul olur,
Nasıl aç olana rızık verilir, açlıkta Cenab-ı Hakkın Rezzak ismi, hastalıkda Şâfî İsmi tecellî eder, gühah işlendiğinde de Cenab-ı Hakkın Gafur, Gaffar, Tev-vab gibi isimleri tecellî eder. İnsan hatasız olamayacağına göre devamlı tövbe etmeli, hatalarını hatırlayıp pişmanlık duymalıdır.

2989. [5:6, Hadîs No: 6257]
îbni Mes'ud (r.a.) Peygamber Efendimizin (a.s.m.) şöyle buyurduklarını rivayet ediyor:
Sohbet meclislerinde yapılan hataların keffareti, orada bulunan kulun şöyle demesidir: "Sübhaneke'l-lâhümme ve bihamdike. Eşhedü enlâ ilahe illâ ente vahdeke lâ şerîke leke. Estağfîruke ve etûbü iley-ke=Sana hamdederek Seni her türlü noksan sıfatlardan tehzih ederim. Senden başka hiçbir ilah yoktur. Teksin. Hiçbir ortağın yoktur. Senden bağışlanma dilerim. Ve Sana tövbe ederim." 1062[102]

2990. [5:7, Hadîs No: 6260]
Ebâ Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Günahların kefîareti soğuk ve sıcak gibi sıkıntılı anlarda güzelce abdest almak, camiiye gitmek için yolu adımlamak ve bir namazı kıldıktan sonra diğerinin beklentisi içinde olmaktır. 1063[103]

2991. [5:7, Hadîs No: 6263]
Bem'binÂzib (r.a.) rivayet ediyor:
Bu ümmetten şu on sınıf, yüce Allah'ı inkâr eden kâfirlere benzer:
1) Müslümanların ortak malını zimmetine geçiren,
2) Sihir yapan,
3) Yakınını yabancılardan kıskanmayan,
4) Kadına arkadan yaklaşan,
5) îçki içen,
6) Zekât vermeyen,
7) îmkân bulduğu halde hacca gitmeden ölen,
8) Fitne için çaba gösteren,
9) Müslümanlarla mücadele halinde olan kâfirlere silah satan,
10) Nikah düşmeyen bir yakınıyla evlenen. 1064[104]

2992. [5:8, Hadîs No: 6264]
Ebâ Zer'den (r.a.) rivayetle:
insanlara kötülük yapmaktan uzak dur. Şüphesiz bu senin için bir sadakadır. 1065[105]

2993. [5:8, Hadîs No: 6265]
îbni Ömer (r.a.) rivayet ediyor:

Bizim yanımızda geğirme. Şüphesiz dünyada en çok tok olanlar, âhirette en uzun açlığı çekecek olanlardır. 1066[106]

2994. [5:8, Hadîs No: 6268]
Ibni Ömer'den (r.a.) rivayetle Peygamber,Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuşlardır:
Lâ ilahe illallah diyenlere dil uzatmaktan uzak olur. Hiçbir günah yüzünden onları kâfirlikle itham. etme. Lâ ilahe illallah diyenleri küfürle itham eden kişinin kendisi küfre daha yakındır. 1067[107]

2995. [5:9, Hadîs No: 6269]
îbni Amr (r.a.) rivayet ediyor:
Kur'ân'daki herbir âyet Cennette bir derecedir ve evlerinizde bir , kandildir. 1068[108]

2996. [5:9, Hadîs No: 6270]
Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle:
Kuyruk sokumu dışında âdemoğlunun her taranın toprak yer. în-san ondan yaratılmış ve yine ondan terkip edilecektir. 1069[109]

2997. [5:9, Hadîs No: 6273]
Abbas (r.a.) rivayet ediyor: Rabbimden her iyiliği ümit ederim. 1070[110]

2998. [5:10, Hadîs No: 6274]
Ebû Bekrete'den (r.a.) rivayetle:
Allahu Taâlâ, anne babaya kötülük hariç dilediği her günahın cezasını Kıyamet Gününe erteleyebilir. Allah anne babaya kötülük yapanın cezasını hayatta iken ve daha ölmeden önce dünyada verir. 1071[111]

2999. [5:11, Hadîs No: 6277]
EbûHüreyre (r.a.) rivayet ediyor:
Müslümanın herşeyi Müslümana haramdır. Malı, ırzı ve kanı. Din kardeşini hakir görmek kişiye kötülük olarak yeter. 1072[112]

Notes

[←1]

[46] Buhârî, Umre: 1; Müslim, Hacc: 437; Tirmizî, Hacc: 2,88; A/esef, Hacc: 3; Müsned, 1:387.

[←2]
[47] İbni Huzeyme'âen.

[←3]

[48] Deylemî'nin Müsnedö'l-Firdev^mden.

[←4]

[49] Deylemî'nin Mösnedü'l-Fırdevfinüen.

[←5]

[50] Buhar!, Cihad: 157; Menakıb: 25; Istitabe: 6; Müslim, Cihad: 18,19; Zekât: 153; Ebû Davud, Cihad: 92)

[←6]

[51] Buharî, Cihad: 103; Müslim, Tevbe: 54; Ebû Dâvud, Cihad: 92.

[←7]

[52] Taberânfnin Kebîf'mâen.

[←8]

[53] Tirmiz'ı, Tefsîr-i Sûre: 49; IbniMâce, Zühd: 14; Müsned, 5:10.

[←9]

[54] IbniMâce, Zühd: 22; Ebû Davud, Edeb:44.

[←10]

[55] İbni Asakir’den.

[←11]

[56] Deylemî'ninMüsnedöV-firctei's'inden.

[←12]

[57] Tirmizî, Menakıb: 30; IbniMâce, Mukaddime: 11; Mösned, 3:3,62,64,82; 5:391,392.

[←13]

[58] Buharî'nin Tarifimden

[←14]

[59] Ha/dm'den.

[←15]

[60] İbni Adiyy'in et-Kâmit\ ve Ebû Nufrym'ın H//ye'sinden.

[←16]

[61] Buharî'nin Tarifti ve Hâkim'in Müsîadretfinden.

[←17]

[62] Mâide Sûresi, 89.

[←18]

[63] Müslim, Mösakât: 132; ibniMâce, Ticâret: 30.

[←19]

[64] Hatibin Tariflinden.

[←20]

[65] Timizi, Tefsîr-i Sûre: 15.

[←21]

[66] Beyhaki'nin Ş/'bü7-/marfından.

[←22]

[67] Abdürrezzak'ın Câm/7inden.

[←23]

[68] Buharı, Tıb: 28; Müslim, Selâm: 81; Tırmizî, Tıb: 25; Dârimî, Rikak: 55; Taberânî, Ayn: 16; Müsned, 1:291)

[←24]

[69] IbniMâce, Tıb: 19; Müsned, 5:252,264.

[←25]

[70] fbniKânfâeo.

[←26]

[71] Deylemî'nin Müsnedü'l-Fırdevginâen.

[←27]

[72] Ibni Mûrdeveytfien.

[←28]

[73] Beyhakı'nin Şi'bö'l-îmari\r\6an.

[←29]

[74] Ibni MürdevByfflen.

[←30]

[75] Taberânî'nin Evsafından.

[←31]

[76]Ebû Nuaym'ın M/ye'si, Hâkim'in MüstedreM ve BeyhakVnin £?öü7-fman1indan.

[←32]

[77] Buhârî, Edeb: 77; Müslim, îman: 60.

[←33]

[78] Buharı, îman: 16; Edeb: 77; Müslim, îman: 57,59; Ebû Davûd, Sünnet: 14; Timizi Birr: 56,80; A/ese/* îman: 16.

[←34]

[79] Tirmizİ, Birr: 78; Mösneö, 5:269.

[←35]
[80] Hakîm'den.

[←36]

[81] Ibni AsâtoVden.

[←37]

[82] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevs"\n6en,

[←38]

[83] ibni Asâkir'ĞĞU.

[←39]

[84] Deylemî'ninMüsnedüV-F/rdevs'inden.

[←40]

[85] Buhari, Libas: 63,64; Ebû Davud, Tereccöl: 16; Tirmizî, Edeb: 18; Müslim, Tahare: 52,54; N&seî, Tahare: 14.

[←41]

[86] İbra Adiyy'in el-Kâmit\ ve TaberânîYıin Keö/Vinden.

[←42]

[87] Deylemfmn. Müsnedü'1-Firdevs'in.âen.

[←43]

[88] Taberi ve Bezzaföan.

[←44]

[89] Aböürrezzak, Ibni Adiyyln et-Kâmit\ ve Beyhakl'nin Şi'bü'l-İmarfmöan.

[←45]

[90] Ibni Mâce, Sadakat: 15 ve Hâkim'in MüsfedreKinden

[←46]

[91] Buharı, Fezâilü'l-Kur'ân: 8.

[←47]

[92] Ebû Davud, Imare: 17.

[←48]

[93] Taberânfnin Keb/ir'indsn.

[←49]

[94] Hâkim'in Möstedrefcl ve Nesefden.

[←50]

[95] Ibni Adiy/in e/-Kâm/fi ve Taberânî'nin Evsafından.

[←51]

[96] Timizi, Kıyame: 47.

[←52]

[97] Hâkim'in Möstedr&k inden.

[←53]

[98] Beyhakl'nin Sö/ıe/ı'inden.

[←54]

[99] Kazâfden.

[←55]

[100]Jimizİ, İlim: 19

[←56]

[101]Ebû Davud, Edeb: 100; Tirmizî, Dua: 25; Nesel, Sehv: 91; ibni Mâce, İkâme: 32; Müsned, 2:16.

[←57]

[102]Tirmizî, Daavât: 25; Ebû Dâvud, Edeb: 100; Neseî, Sehv: 91.

[←58]

[103] Tirmizî, Kıyame: 58.

[←59]
[104] Taberânî'nin Sabinden.

[←60]

[105] Ebû Bekir eş-Şâf/f den,

[←61]

[106] BeyhakVnin Şi'bü'l-lman'mdm.

[←62]

[107] Hâkim'in MüsfecfreA'inden.

[←63]

[108] Buharı, Isti'zan: 1; Müslim, Birr: 115; Cennet: 28; Mösned, 2:244,251,315,323.

[←64]

[109] Buharı, Edeb: 19; Müslim, Tevbe; 17,20; Tirmizî, Daavât: 99; Ibni Mâce, Zühd: 35.

[←65]

[110] IbniSa'd'ın Tabaka!ından.

[←66]

[111] Müslim, Fezâilü's-Sahabe: 225.

[←67]

[112] Mektubât, s. 222.

[←68]
[113] Taberânî'nin Kebirinden.

[←69]

[114] Ebû Davud, Salât:9; IbniMâce, İkâme: 194; Mösned, 5:317,322.

[←70]

[115] IbniNasfdan.

[←71]

[116] ibni Asâkifden.

[←72]

[117] Bezzazdan,

[←73]

[118] Taberânî'nin Kebîri, Ebû Nuaym'ın Marif&'$\ ve Beyhakl'nin Şi'bü'Hmarimdan.

[←74]

[119] Müslim, İmare: 165; Neseî, Cenâiz: 14; Müsned, 2:441.

[←75]

[120] Müslim, Imâre: 109; Neseî, Cihad: 25.

[←76]

[121] Lokman Sûresi, 34.

[←77]

[122] Buhari, îman: 37; Müslim, îman: 5,7; IbniMâce, Mukaddime: 9; Fiten: 25; Müsned, 2:52,426.

[←78]

[123] Hak Dini Kur'ân Dili, 6:3852.

[←79]

[124] Tecr. Sarih Tere, 7:18 (H. 1324.)

[←80]

[125] Lem'aiar, s. 107.

[←81]

[126] A.g.e., s. 107.

[←82]

[127] Beyhakı'nîn Şi'bü'l-İman'mdan.

[←83]

[128] Deylemî'ninMüs/)ecfû'/-fîrdevs'inden,

[←84]

[129] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevs'höen

[←85]
[130] fbniLâtöm.

[←86]

[131] Beyhaki'nin £/'bü7-/man'ından.

[←87]

[132] Kazâfden.

[←88]

[133] Ebû Nuaym'm Misinden.

[←89]

[134] Ebû Nuaym'ın Hıly&\ ve Hatib'in Tariflinden.

[←90]

[135] Müsned, 4:277.

[←91]

[136] Ibnünneccafdan.

[←92]

[137] Müslim, İmare: 65,66; Tirmizî, Tefsîr-i Sûre: 49; Dârimî, Rİkak: 78.

[←93]

[138] İbnü'z-Zarîsve IbniMördeveyttien.

[←94]

[139] Buhâri, Fezâilü'l-Kur'ân; 21; Ebû Davud, Vitr: 14; Tirmizİ, Sevabü'l-Kur'ân:15; IbniMâce, Mukaddime: 16;

Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân: 2.

[←95]

[140] Beyhaki'nin Ş/'öü7-/man'ından.

[←96]

[141] Neşe/", Büyü': 64,103; IbniMâce, Sadakat: 16; Tırmizî, Büyü': 73,75.

[←97]

[142] IbniMâce, Nikah: 50; Dârimî, Nikah: 55.

[←98]

[143] Tirmizî, Raza: 11; Ibni Mâce, Nikah: 50; Müsned, 2:472.

[←99]
[144] Hâkimin MüstedreKlnden.

[←100]

[145] Hafc/m'den.

[←101]

[146] Tirmizî, Birr: 28; Müsned, 2:168; Dârimî, Siyer: 3.

[←102]

[147] Ibni Ebi'd-Dünya'mn Kitabü'i-lhvariından.

[←103]
[148] Hâkim'in Müstedrek'mden.

[←104]
[149] Hâkimin Müstedrekmöeo.

[←105]

[150] Tirmizî, Salât: 108; Hacc: 102; Daavâfi 59.

[←106]

[151] !b/j/Mâce,Tıb:28,41.

[←107]

[152] Mûsned, 1:172,180,187.

[←108]

[153] Ebû'ş-Şeyh'in Sevab'tndan.

[←109]
[154] Taberânî'nin Kebîrinden.

[←110]

[155] fbniMâcew Hâkimin MüstedreK'mden.

[←111]
[156] Nîsa Sûresi, 4.

[←112]

[157] Taberârtfnin Keb//1nden.

[←113]
[158] Ebû Nuaym'ın H;/ye'sinden.

[←114]

[159] Müsned, 2:334; 358.

[←115]

[160] Müslim, îman: 64.

[←116]
[161] Müsned, 6:68,436.

[←117]

[162] 'Tirmizi, Zühtf: 21,22; D&rimt, RiKak: 30; Müsned, 4:188; 5:40,43,44,47.

[←118]
[163] Taberânfnin Kebîrinden.

[←119]

[164] Deylemî'ninMüsnedüY-firdevsInden.

[←120]

[165] Müsned, 2:251,432,438.

[←121]
[166] EbûDavud, Nikâh: 31

[←122]

[167] Deylemî'ninMtfsnerfüV-fîrtfevS'inden.

[←123]
[168] Taberânînin fecinden.

[←124]
[169] Hâkimin Möstedreklnöen

[←125]

[170] Ibni Asakit'den.

[←126]

[171] ıbnı Şâhiriden,

[←127]

[172] Hâfc/m'den.

[←128]
[173] IbniMâce, Edeb;6.

[←129]

[174] IbniAbdil[err'in///rfinden.

[←130]
[175] Taberânrnin Keftfinden.

[←131]

[176] Taberânrnin Kebenden.

[←132]

[177] Taberânrnin Keb/Vinden.

[←133]

[178] Ibni Ebi Şeybdûen.

[←134]

[179] Mûsned, 3:336.

[←135]

[180] Müslim, Fezâılü's-Sahabe: 201; Buharı, Nikâh: 11; Müsned, 1:319.

[←136]

[181] Bediüzzaman Said Nursî, Lem'atar, s. 191, 192.

[←137]

[182] Nisa Sûresi, 34.

[←138]

[183] BeyhakVnin Söneninden.

[←139]
[184] Deylemfnin Müsnedö'l-Firdevg'mden

[←140]

[185] Ibni Asakifden.

[←141]

[186] Ebû Ya'la'nm Müsned\ ve Hâkimin MösfedreKinden.

[←142]

[187] Buhar!, Şehadât: 9; Fezâilü Ashabi'n-Nebiyyi: 1; Rikak: 7; İman: 10,27; Timiz!, Fİten: 45; Şehadât: 4; Menakıb: 56; Ibni Mâce, Ahkâm; 27:27; Müsned, 1:378

[←143]

[188] Beyhaki'nin Şi'bül'l-îmarfmĞm.

[←144]

[189] Deytemîmn Müsnedö'l-Firdevfmden,

[←145]

[190] H«iüavud,Edeb:1i2.

[←146]

[191]Hatib'in Tariflinden.

[←147]
[192] Timizi, Fiten: 76; Mösned, 2:368,378.

[←148]

[193] Beyhaki'nin Şi'bü'l-İman'mâan.

[←149]
[194] Buhartm Edebinden.

[←150]

[195] Ebû Ya'lâ'nın Müsnedioden.

[←151]

[196] Deylemînin Müsnedû'l-Firdevg'möen.

[←152]
[197] İbni Mice, Zühd: 37.

[←153]

[198] Buharî, Icare: 1; Vekâle: 16; Müslim, Zekât: 79; Neseî, Zekât: 57,67; IbniMâce, Ticarât; 65; Müsned,

4:394,405,409.

[←154]

[199] Buharî, Sulh: 6; Megazİ; 43; Ebû Davud, Talak: 35; Tirmizî, Birr:6.

[←155]

[200] Ibni Ebi'd-Dünya'nın Zemmü'i-Gazab'mtiart.

[←156]
[201] Dey\emîri\nMüsnedü'l-Firdevg\nden.

[←157]
[202] Keşfü't-Hafâ, 1:393 (H. 1254.)

[←158]

[203] Taberânfnin Kebif\ ve Ebû Ya'lâ'nın Müsnerfinden.

[←159]

[204] Deylemrnin Müsnedü'l-Firdeidinden.

[←160]
[205] Hakîrrföen.

[←161]

[206] TaberânTnin Kebît'mâen,

[←162]

[1] Mûsned, 5:220,221.

[←163]

[2] IbniMâce, Mukaddime: 12; Müsned, 4:355,382.

[←164]

[3] Bezzar’dan.

[←165]

[4] Ibni Mâce, Mukaddime: 17.

[←166]
[5] Hatib'in Tariflinden.

[←167]

[6] Buhar!, Tefsir-i Sûre: 55; Bed'ü'l-Halk: 8; Müslim, Cennet: 23, 25; Thmizİ, Cennet: 3; Dârimî, Rikak: 109;

Müsned, 3:103,115; 4:400,411.

[←168]

[7] Tirmizi, Kıyame: 56; Mösned, 1:165,167.

[←169]

[8] Müsned, 1:245,209,309.

[←170]

[9] Taberânrnin Kebtf'mden.

[←171]

[10] TirmizîĞen.

[←172]

[11] Müslim, Fezâilü's-Sahâbe: 105,108; Buharı, Fezâilû's-Sahabe: 6; Müsned, 1:80; 3:106,125,239,

[←173]

[12] Buharı, Rîkak: 53; Tefsir-i Sûre: 108; Ebû Davud, Sünnet: 23; bniMâce, Zühd: 39; Dirimi, Rikak: 113; Müsned, 2:67; 3:103,115,152.

[←174]
[13] Zya'dan

[←175]

[14] Taberânî'nin Kebff\, İbni Adiyy'in el-Kâmit\ ve Hâkİm'in Müstedrettloâen.

[←176]

[15] Rafiîve ibnünneccaföan

[←177]

[16] Buharı, Bed'ü'l-Halk: 16; Müslim, Tevbe: 25, IbniMâce, Zühd: 30; Dârimî, Rikak; 93; Müsned, 2:269, 299,

[←178]
[17] Ebü'ş-Şeytf\&n.

[←179]

[18] Müslim, Zikir: 88; Tirmizİ, Birr: 50; IbniMâce, Menâsik: 5, Müsned, 5:195.

[←180]

[19] fcn/Mâçe, Dua: 11.

[←181]

[20] Deylemrnin Müsnedü'l-Firdevglnden.

[←182]

[21] Deylemfnin Müsnedü'l-Firdevs'mâen.

[←183]

[22] Ebû Davud, Edeb: 101.

[←184]

[23] Tirenizi Daavât: 81; Müsned< 1:170.

[←185]
[24] Enbya Sûresi, 87.

[←186]
[25] Lem'alar, s. 6.

[←187]

[26] Camiü's-Sağîr, 1:512 (H. 1034.)

[←188]

[27] Taya/is/den.

[←189]

[28] Ebfff-Ş&yhlen.

[←190]

[29] Hakim'd&n.

[←191]
[30] Taberânî'nin Evsafından.

[←192]
[31] Buharı, Büyü1: 3; Tirmizî, Kıyame: 60; Wese/t Kudat: 11; Dârimî, Büyü'; 2.

[←193]

[32] Uhuvvet Risalesi, 52, 53.

[←194]

[33] Ebû Nuaym'ın Hılye'$\ ve Halib'in fan/finden.

[←195]

[34] Buharı, Cenâiz: 33; Müsned, 2:110; 5:446.

[←196]

[35] Buharı, Fazâilü Ashabi'n-Nebİyyi: 5; Müslim, Fezâilü's-Salıabe: 221, 22; Dârimi, Sünnet: 10; Tirmizi, Menakıb: 58; İbni Mâce, Mukaddime: 11; Müsned, 3:11.

[←197]

[36] Buharı, İstikraz: 4; Vekâk: 6; Müslim, Mesakât: 120; Müsned, 4:268,416,456.

[←198]

[37] Taberâni'nin Evsafından.

[←199]

[38] Ebû'ş-Şeyh'in Sevabından.

[←200]

[39] Tirmizi, Kıyâme: 25; ibni Mâce, Zühd:31; Müsned, 4:124.

[←201]

[40] Ihyâ ü Uiûmiddin Tere, 1:416.

[←202]

[41] A.g.e., 1:421.

[←203]
[42] DeyiemîninMüsnedüV-F/rcfei's'inden.

[←204]

[43] Ebû Davud, Edeb: 115; Musned, 5:272,273; Tirmizİ, İlim: 14.

[←205]

[44] Buharı, Tevhid: 17; Müslim, Fiten: 100,103,105; Ebû Davud, Melahım: 14.

[←206]

[45] Şualar, s. 499.

[←207]

[46] Müslim, Fiten: 104; İbni Mâce, Fiten: 33; Müsned, 5:383,397.

[←208]
[47] Mektûbâî, s. 54.

[←209]

[48] Mösned, 5:32, 43,47; 3:36, 43.

[←210]

[49] Tirmizî, Fiten: 57; IbniMâce, Fiten: 33; Müsobö, 1:47.

[←211]
[50] Şualar, s. 500,501.

[←212]

[51] Tirmizî, Dua: 1.

[←213]

[52] DeyiemîninMüsnedüV-F/rcfei's'inden.

[←214]

[53] Ebû Ya'la'nın Müsnedi ve Hâkimin MüstedreKinöen.

[←215]

[54] Ebû Davud, Salât: 35; Tirmizî, Salât: 44; Daavat: 128; Müsned 3:119; 155, 225, 254.

[←216]

[55] Tırmizl Daavât: 102; ibniMâce. Mukaddime: 10.

[←217]
[56] Ebû'ş-Şeyb'ien.

[←218]

[57] Taberânînİn Kebîf'möen.

[←219]

[58] Müslim, Zühd: 1; Tirmizî, Zühd: 16; İbni Mâce, Zühd: 3; Müsned, 2:197,323.

[←220]

[59] Müslim, Raza: 59; Neseî, Nikâh: 15; Müsned, 2:168.

[←221]

[60] Tirmizİ, Zühd; 14; İbniMâce, Zühd: 3.

[←222]

[61] Taberânfrıin Kebîrinden.

[←223]
[62] IbniLâtden.

[←224]

[63] Ebû Nuaym'ın ef-T/ö'bı ve İbnü's-Sünnlden.

[←225]

[64] Taberânİ'nin Kebîrinden.

[←226]

[65] Buharı, Kitâbü't-Tıp, 4:12, 24; Müsned, 1:413, 446; 3:156.

[←227]
[66] Buharı, Megaîi: 35; Müsned, 6:240.

[←228]

[67] Buharînin Tarih'inöm.

[←229]

[68] 1232 nolu hadisin izahına da bakınız.

[←230]
[69] Kazâföen.

[←231]

[70] Müslim, Zikir: 49.

[←232]

[71] Müslim, Mesâcid:25.

[←233]
[72] Hâkimin MüstedreK'ınden

[←234]

[73] Taberânfnin Kebemden.

[←235]
[74] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevgmden.

[←236]

[75] Deylemrnin Müsnedü'i-Firdevs'möen.

[←237]

[76] Beyhakı'nin Süneri\nöen.

[←238]

[77]İbni Mâce, Vasâya: 6.

[←239]

[78] Deylerni'nın Müsnedü'l-Firdevg'ınden.

[←240]

[79] Ebû Nuaym'ın Hılye'sinöen.

[←241]

[80] Beyhaki'nin Şi'bü't-tmarti ve Taberânrnin Evsarından.

[←242]

[81] ibni Ebi'd-Dünya'nın es-Sumf undan.

[←243]
[82] Ebû Nuaym'ın H//ye'sinden.

[←244]

[83] Taberânî'nin Kebîrinden.

[←245]

[84] Tirmizî, Cennet: 4; Müsned, 2:335.

[←246]
[85] Hatib'in Tarihinden.

[←247]

[86] Müslim, İlim: 2; Müsned, 1:401. 421: 2:467. 495. 503. 508, 517.

[←248]
[87] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevginden.

[←249]
[88] Deylemrnin Müsnedü'l-Firdev&nden.

[←250]

[89] Buharı, Ezan: 158; el-Amel Fi's-Salât: 18; Neşet, Sehv: 104; Müsned, 4:8,384.

[←251]

[90] İbni Adİyy'İn e\-Kâmh'\ ve Hatib'in Tarih'höen.

[←252]

[91] Buharı, Merda: 7.

[←253]

[92] Tirmizî, Zühd: 28.

[←254]
[93] Taberâni, Rüya: 3.

[←255]
[94] Deylemînin Müsnedü't-Firdevg'mden.

[←256]
[95] Taberânî'nin Evsafından.

[←257]

[96] Deylemİ'nin Müsnedü 1-Firdev4\nder\.

[←258]

[97] Deylemİ'nin Müsnedü'l-Firdevg'mden.

[←259]

[98] Taberânrnin Kebirinden.

[←260]
[99] Zemahşeri'nin Cü/ünden.

[←261]
[100] Hakim ve IbniLâtden.

[←262]
[101]Buharı, îman: 42; Müslim, İman: 95.

[←263]
[102] Ibni Adiyy'in e/-Kâm//inden.

[←264]

[103] Tecrİd-i Sarih Tercümesi, 6:345.

[←265]

[104] Beytıakrnin Şi'bü'l-imarf möan.

[←266]
[105] Beyhakî'nin Şi'bü'-İmart ından.

[←267]

[106] Beyhaki'nnin Şi'bü'l-İmarıından.

[←268]
[107] Taberânfnin Kebirinden.

[←269]
[108] Taberânrnin /feö/Yinden.

[←270]
[109] Taberânînin Keb/7inden.

[←271]

[110] Buharı, Menakıb: 9; Tefsir-i Sûre: 5,13; Müslim, Küsûf: 9,10; Cennet: 50, 51.

[←272]

[111] Ibnİ Adiy/in e/-Kam//inden.

[←273]

[112] Tirmizî, Rüya: 6; Müsned, 4:10.

[←274]

[113] Buharı, Cihad: 73; Bed'ül-Halk: 8; Rikak: 2; Tirmizi, Fezâilü'l-Cihad: 17,25; Tefsir-i Sûre: 3, 22, 56; IbniMâce, Zühd: 39; Dârimî, Rikak; 99

[←275]
[114] Mars'tan.

[←276]
[115] TaberânFnin Kebîrinden.

[←277]
[116] Kaza/den.

[←278]
[117] Tabrânînin Kebîrinden

[←279]

[118] Ebu'l-Fetb bin el-Favari&ten.

[←280]

[119] Tırmizî, Menakıb:19.

[←281]

[120] ibni Asakifden.

[←282]
[121] Taberânfrıin Ke6/?inden,

[←283]
[122] Kısasü'l-Enbİya, 1:62.

[←284]

[123] IbniMâce, Mukaddime: 11.

[←285]

[124] ez-Zâ/den.

[←286]
[125] Ibnünneccaf dan.

[←287]

[126] Ibni Adiyy'in el-Kâmiîı ve Hatib'in 7ariffinden.

[←288]

[127] 7//m/z/,Salât:2O1.

[←289]

[128] Ebû'ş-Şeyh'\er\.

[←290]

[129] Tirmizî, kıyame: 2; Müsned, 2:435.

[←291]

[130] Ibni Mübarekleri.

[←292]
[131] Hilyetül-Evliya: 1:357.

[←293]

[132] Buhar!, Edeb: 53.

[←294]
[133] Ibni A$akif<ien.

[←295]

[134] Deylemİ'nin Müsnedü'l-Firdevg'mden

[←296]

[135] Ebû'ş-Şeyh'in es-Seı/a6'ından.

[←297]
[136] bni Asakiföen.

[←298]

[137] Müslim, Fezail: 172; Ebû Davud, Huruf: 1.

[←299]
[138] /fan/'Kan/'den.

[←300]

[139] Taberânînin Kebenden.

[←301]

[140] Timizi, Birr: 3.

[←302]

[141] Tirmizî, Daavat: 100; Müsned, 2:204.

[←303]
[142] Taberânînin Kebîrinden.

[←304]

[143] EbûDwud.Sa\Zt:U.

[←305]

[144] Buharı, Hudud: 22; Talak: 11; Ebû Davud, Hudud: 17; Tirmizî, Hudud: 1; IbniMâce, Talak: 15; Mûsned,

6:100,101,144.

[←306]

[145] Şirazrnin el-Elkab/\ndan.

[←307]

[146] Buharı, Teheccüd: 10; Müslim, Müsafirin: 96; Ebû Davud, Tatavvu: 26; Tirmizi, Salat: 190;

Taberânî, SalâtüUeiy. 32; Müsned, 1:283; 2:82; 6:39.

[←308]

[147] İbnünneccafdan.

[←309]

[148] Vnin Müsnedül-Fırdevdındm.

[←310]

[149] Dey\em'\'r\\nMüsnedü'l-Firdev4\r\<ien

[←311]
[150] IbniNast'dan.

[←312]
[151] el-Bezzaı'da.n.

[←313]

[152] Müslim, Siyam: 1; Timizi Savm: 1; NesGİ, Siyam: 3-5; ibniMâce, Siyam: 2; Dârimî, Savm: 53; Taberânî, Siyam: 59.

[←314]

[153] Taberânînin Keb/Vİnden.

[←315]
[154] Ebû Davud'un Meras/finden.

[←316]
[155] Deytemînin Mösne

[←317]
[156] Taberânî'nin Evsafından.

[←318]

[157] ibni Sa"rn Tabakalından.

[←319]

[158] Buharı, Tıb: 39; Ta'bir: 10; Müslim, Rüya: 1, 23; Ebû Davuö, Edeb: 88; Tirmizî, Rüya: 5; Taberânî, Rüya: 4,

Müsned, 2:219.

[←320]
[159] İbni Mâce, Rüya: 3.

[←321]

[160] Bezzazdan.

[←322]
[161] Hâkimin MüstedreKİnden.

[←323]

[162] Buharı, Libas: 100; Ebû Davud, Cthad: 58; Tirmizî, Edeb: 25; Dârimİ, İstizan: 37; Müsned, 1:19; 3:32,422.

[←324]

[163] Ebû Davud, Edeb: 16; Tirmizİ, Zühd: 45; Müsned, 2:302,334.

[←325]

[164] Ebû'ş-Şeyh'in es-Sevab! ndan.

[←326]

[165] Kazâ/den.

[←327]
[166] Kazâlden.

[←328]

[167] Taberânî'nin Ke£w7iinden.

[←329]
[168] Dey\em'\'r\\nMüsnedü'l-Firdev4\r\<ien.

[←330]

[169] IbniMâce, Edeb: 29; Ebû Davud, Edeb: 104; Tirmizî, Daavat: 48; Müsned, 5:123.

[←331]

[170] Müslim, Birr: 38; Müsnod, 2:292,408,462,482,508,

[←332]

[1] Hâkimin MÜ$tedreK\r\den

[←333]

[2] Taberâni'nin Kebîri Hâkimin MüsiedreKİ ve Beyhaki'nin Şi'bü'l-imarfmdan.

[←334]

[3] Ebû Nuaym'm Hı/ye'sinden.

[←335]

[4] Dârekutnî'nin Sünen'i ve Beyhaki'nin Şi'bü'!-İmarf\nöan.

[←336]

[5] Ibni Ebi Şeybe'den.

[←337]

[6] Taberânf nin Kebîrinden.

[←338]
[7] Ebu'ş-Şeyhten.

[←339]

[8] fbniMâee, Nikâh: 46.

[←340]

[9] Hâkim'in MüstedreK\nden.

[←341]
[10] Nesei, Cenâİz: 100; Taberânİ, Dahâya: 8; Müsned, 3:62,66,237,250.

[←342]

[11] Ebû Nuyam'ın Hz/ye'sinden.

[←343]

[12] Deylemfnİn Müsnedü'l-Fİrdevg'mâen.

[←344]

[13] Hatib'in Tarifimden.

[←345]

[14] Deylemînin Müsnedü'l-Firdev&nöen.

[←346]

[15] Taberânînin Keö/Yinden.

[←347]
[16] BeyhakVnin Şi'bü't-fmartmöan.

[←348]
[17] Tirmizi, Zühd: 29; hnlMâce, Zühd: 1.

[←349]
[18] KazaftJen.

[←350]

[19] Râfiî'nin Taritf'müen.

[←351]

[20] Beyhakı'nin Şi'bü'l-İmaıiından

[←352]

[21] BeyhakVnin Şİ'bö't-fmarfmdm.

[←353]

[22] Deyfemînin Müsnedü'l-Firdev&rtden.

[←354]

[23] İbnü's-Sönnîve Ebû Nuaym'ın ef-Titfbtndan

[←355]

[24] Ebû Davud, Eşribe: 19; Müslim, Mesacid: 311; Timizi, Eşribe: 20; hniMâce, Eşribe: 26; Dârimî, Eşribe: 28; Müsned, 4:354,382.

[←356]

[25] TaberânfrıİIn Kebîri ve Hatİb'in Tan/finden.

[←357]

[26] Müslim, Tahare: 2; Timizi Dua: 85.

[←358]

[27] Bezzafdan.

[←359]

[28] Timizi, Büyü: 67; Dârimt, Büyü': 50; Müsned, 1:73; 2:359; 3:427; 5:229.

[←360]

[29] Taberânfnin KeöA'inden.

[←361]
[30] Nesei, Zekât: 49.

[←362]
[31] Taberânfnin Ktfjffindon.

[←363]
[32] Taberânînin Kebenden.

[←364]

[33] Deylemînin Müsnedö'l-Firdevf\r\öet\.

[←365]

[34] Taberanfnin Kebi/inden.

[←366]

[35] ibniAsakİföm.

[←367]
[36] Taberânînin Keöi/inden.

[←368]
[37] Ebû Nuaym'ın Hrfye'sinden.

[←369]

[38] Buh&i Fiten: 9; Müslim, Filen: 10; Ebû Dâvud, Fiten: 2; Tirmizî, Frten: 29; Mûsned, 5:48.

[←370]

[39] Müslim, Imare: 59; Ebû Dâvûd, Sünnet: 27; Müsned, 4:24,341.

[←371]
[40] Taberânfnin Kabil'inden.

[←372]

[41] Taberânî'nin Kebiri ve Ebû Ya'lâ'nın Müsned'ınden.

[←373]
[42] İbni Mâce, Fıten:9.

[←374]
[43] Taberânfnin Kebîrinden.

[←375]

[44] Deylemî'nin Mûsnedü'l-Firdev&mden.

[←376]

[45] Buharî, îman: 29; Rİkak: 18; Merzâ: 19; Müslim, Münafikûn: 71,76,78; Birr: 52; Ebû Davud, Salât: 223; Ttmki,Kader 18; Tefeîr-i Sûre. 4,24; Neseİ, îman: 28;ibni Mâce, Zühd: 20.

[←377]

[46] Ebû NuaynVın Hılye's\, Hatibin Câm/si ve Deylemi'nin Müsn9dü'l-Firdevs'\n<im.

[←378]

[47] Tkmizt, Daavat: 84; IbniMâce, Dua: 5; Müsned, 3:127.

[←379]
[48] Taberânrnin Kebîft ve Hâkim'in MüstedreKinden.

[←380]

[49] Câmiö's-Sagîr, 1:55.

[←381]

[50] Tırmizi, Menâkıb: 34.

[←382]

[51] Tabakât, 4:85.

[←383]

[52] ibni Asâfflöen.

[←384]

[53] Mösned, 1:3.

[←385]
[54] Timizî, Daavat:115.

[←386]

[55] İbni Mâce, Dua: 3.

[←387]
[56] Tirmizî, Menakıb: 1;Müsned, 2:265,365.

[←388]

[57] İbni Ebî Şeybe ve Taberânî'nin Evsaf ından.

[←389]

[58] Ebû Ya'lâ'nın Müsned'inden

[←390]
[59] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevst'möen.

[←391]

[60] İbniAsâkitûm.

[←392]

[61] Meysere'nin Afeşftattndan

[←393]

[62] Buharî'nin Tariflinden.

[←394]

[63] Ebû'l-Hasan bin Muhammed el-Hilal'inin F&zâtfü'/-Recebinden.

[←395]
[64] Hatib'in Tariflinden.

[←396]

[65] Ibni Mende'öen.

[←397]

[66] Hâkimin Kümesinden.

[←398]

[67] Ibni Mübarekten.

[←399]

[68] Taberânî'nin Kedinden.

[←400]

[69] Beyhaki'nin Şİ'bü'İ-fmarimdan.

[←401]

[70] Taberânî'nin Evsaf ından.

[←402]

[71] fbni Mürd9V0yh'\en.

[←403]

[72] Buharı, Ezan: 74; Müslim, Salât: 127,128; Ebû Dâvûd, Salât: 93; ibniMâce, İkâme: 50; Mûsned, 40:234,319.

[←404]

[73] Dârim/den.

[←405]

[74] Buhar!, Ezan: 71; Müslim, Salât: 127,128; Ebû Dâvûd, Salât: 93; Tirmizi, Mevakıt: 53; İbniMâce, İkame: 50;

Müsned, 4:271,272,277.

[←406]

[75] Deytemî'nin Mûsnedü'l-Fırdevs"\nden.

[←407]

[76] Ibni Mâce, Mukaddime: 22.

[←408]

[77] Taberânî'nin Evsafı ve Ebû Nuaym'ın H;//e'sinden.

[←409]

[78] Taberânînin Evsafı ve Ebû Nuaym'ın Hılyef&nden.

[←410]

[79] Hâkim'in MüstedreK'möen.

[←411]

[80] Müsned, 2:289.

[←412]

[81] Sözler, s. 233.

[←413]

[82] Şualar, s. 94.

[←414]

[83] Müsned, 2:177.

[←415]
[84] EbûDâvöd, Edeb:101.

[←416]

[85] Buharı, Ahkâm: 16; Mösned, 2:292.

[←417]

[86] Hâkim'in Müstedreklnden.

[←418]

[87] Ebûl-Kâsımii'l-Harkl'nınEmâ/ye'sinden.

[←419]

[88] Beyhakl'nin Şi'bü'l-fmari \r\dsn.

[←420]

[89] Ebû Nuaym'ın Erbeînü's-Sûfiyye'slnden.

[←421]

[90] Hâkim'in MûsîedreKl ve Beyhakl'nin Şi'bü'l-fmarimûan.

[←422]
[91] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevs'ind&n.

[←423]
[92] Hatibin fari/ı'inden.

[←424]

[93] Hâkim'in MüstedreKfoden.

[←425]
[94] Mehamili'nin Emâ/ıye'sinden.

[←426]

[95] Hâkimin MüstedreKMen.

[←427]

[96] Hâkimin Müstedrelft ve Ebû Yaİâ'mn Müs/ıetfinden.

[←428]
[97] Ebû Ya'lâ'nın Müsned inden.

[←429]

[98] ı aberânî'nin Kab/Vinden.

[←430]

[99] Taberânî'nin Kebî't'möm.

[←431]

[100] Taberânî'nin Keö/Vinden.

[←432]

[101] Taberânînin Kebiri ve Hâkimin MûsfafreKİnden.

[←433]

[102] Taberânî'nin Kebîft ve Ebû Nuaym'ın H/Jye'sinden.

[←434]

[103] bni Adiyy'in ehKâmit'möen.

[←435]

[104] Ebû Dâvûd, Tahare: 45; bniMâce, Dua: 12; Müsned, 4:86,87; 5:55.

[←436]

[105] İbni Asâkiföm.

[←437]
[106] Müslim'âm.

[←438]

[107] bni Ebi Şeybe ve Taberânînin Kefe/finden.

[←439]
[108] Timizi, Kader: 16; Mösned, 1:330; 2:90,125,181.

[←440]

[109] Ebû Amr bin Fedâle'nin EmaAye'sinden.

[←441]

[110] Taberânînkı Kebit\ ve Hakim'in MüsfafreKinden.

[←442]

[111] BeyhakVnin Ş/'6ü7-/roâtf ından.

[←443]

[112] HâKim'in MüstodreKinden.

[←444]

[113] Buhar!, Nefekât: 1; Edeb: 25,26; Müslim, Zühd: 41; Timizi, Bin: 44; Nesei, Zekât: 78; IbniMâce, Tîcârât: 1; Mûsned, 2:361.

[←445]

[114] Müsned, 3:44; 5:370.

[←446]

[115] hnünneccafdan.

[←447]

[116] Dârekutnrnin Efrarfı, Beyhakl'nin Şi'bü'l-lmartu Ibni Adiy/in el-Kâmit\, Ebû Nuaym'ın M/yasinden.

[←448]

[117] Timizi, Birr: 40.

[←449]

[118] Deylemînin Müsnedü'l-Firdevfmden.

[←450]

[119] Deylemrnİn Mû$nedü'l-Firdev$\nâer\.

[←451]

[120] Müslim, Imare:179.

[←452]
[121] Ebû Avan&den.

[←453]
[122] Hâkimin MüsfedreKinden.

[←454]

[123] Tabsrânînin Kebîfl ve Hâkim'in MöstedreKlnöm.

[←455]

[124] Beyhakı'nin Şfbü'i- /marfından.

[←456]
[125] Beyhakl'nin Ş/'bü'/-/mârfından.

[←457]
[126] Ebû'ş-Şeytften,

[←458]

[127] Oeyferrıfnin Müsnedü'l-Firdev&'möen.

[←459]
[128] Tirmizî, Birr; 66; Taberânf, Şiir: 17.

[←460]

[129] Buharî, Cihad: 108; Ahkâm: 4; Müslim, Imâre: 34,38; Ebû Davud, Cihad: 87; Timiz!, Cihad: 29; Mösned, 2:17.

[←461]
[130] Taberânînin Evsafından.

[←462]

[131] İbni Adiyyin el-Kâmifi, Hatb'in Câmı7, UkayirniZuafâsmdm.

[←463]
[132] Deytemrnin Mösnedö'l-Firdev^'mden.

[←464]
[133] Deyletnînin Mösnedü'l-Fİrdevö'mfan.

[←465]

[134] Beyhakl'nin Şi'bû'f-früârimdan.

[←466]

[135] Deylemrnin Mûsnedöt-Fırdevg'mdm.

[←467]

[136] DsytemFnin Müsnedül-Firdevginden.

[←468]
[137] Müslim, îman: 93.

[←469]
[138] Tacrid-i Sarih Tercümesi, 1:30.

[←470]

[139] Nisa Sûresi, 86.

[←471]

[140] fani Asakirtt&n.

[←472]

[141] Deylemrnin Müsnedül-Fırd&v&nĞen.

[←473]

[142] EM Nuaym'ın Hıtydsi ve Hâkim'in MûstotfreKirıden.

[←474]
[143] Deylemfnin MüsnedüV-Rrdevtfinden.

[←475]

[144] Hâkim'in MüsfedraKinden.

[←476]

[145] Lem'alar, s, 136.

[←477]

[146] Deylemfnin Mûsnedü'LFırdev&nden.

[←478]
[147] Beziafâan.

[←479]

[148] Taberânfrıin Evsafından.

[←480]

[149] ibni Ebi'd-Dûnya'nın Zemmü'&ıybet\nöen.

[←481]

[150] Buharînin Tarifimden.

[←482]
[151] Hatibin Tarifti ve Ukaylînin Zuafe'sından.

[←483]

[152] Timizi Kıyame: 9-65.

[←484]

[153] Şîraztden.

[←485]

[154] BeyhakVnin Ş/fcü'A/mârfmdan.

[←486]
[155] Hatib'in Tarifimden

[←487]

[156] Ebû Nuaym'ın H/Zye'sinden.

[←488]

[157] Ibni Ebi'd-Dünystöan.

[←489]
[158] Ibni Şahinin Terğib'ınden.

[←490]

[1] Ziyadan ve Ibni Şahinin Tergîtf'mden.

[←491]

[2] Ibni Ebi'd-Dünya'nın Zikru't-Mevt'mden.

[←492]

[3] Ibni Mürdeveyhten.

[←493]

[4] Hatib'in 7anWinden.

[←494]

[5] BeyhakVnin Sünerfinden.

[←495]

[6] Hatibin Taritilnden.

[←496]
[7] Hâkim'in MöstedreKMen.

[←497]
[8] Hakînföen.

[←498]

[9] Hakînföen.

[←499]

[10] Ebû Nuaym'ın Htly4s\ ve Hâkim'in Müstedretkinten.

[←500]

[11] Buharînin Edetil ve Taberânînİn Evsafından

[←501]

[12] Deytemrnİn Müsnedü'l-FirdevgMsn.

[←502]

[13] Ebû Davud, Cenâiz: 11; Taberânî, Cenâir. 36; Müsned, 5:446.

[←503]

[14] Buharı, Rikak: 51; Müslim, Cennet: 10; Tirmizî, Cennet: 19; Dârimî, Rikak: 107; Müsned, 3:87; 5:340.

[←504]

[15] Müsned, 1:266.

[←505]

[16] Müsned, 1:266.

[←506]

[17] Taberâfifnin Evsafından.

[←507]

[18] Taberânfnin Evsafından

[←508]

[19] hniAsikiföen

[←509]

[20] Beyhakînin $fbü7-/marfından.

[←510]
[21] Halili'nin Meşihstı ve bnönneccafdan.

[←511]

[22] Abdü'1-ganî bin Sa'd'ın e/-/za//ından.

[←512]
[23] Taberânrnin Evsafından.

[←513]

[24] Deylemfnin Müsnedö'l-Firdevg'mden.

[←514]

[25] Taberânfnin fvsat'ı ve Ibni Asakifâen.

[←515]

[26] EbûYa'lâ'nın 6İ-Kâmif inden.

[←516]
[27] Hatîb'in Tariflinden.

[←517]

[28] Taberânî'nin Kabil'i ve Beyhak?nin Şi'bü'l-lmârfmöan.

[←518]
[29] Taberânî'nin Evsafından.

[←519]

[30] IbniSa'd'ın Tabakat\ ve Askerînin Sera/finden.

[←520]
[31] Ebû Bekir tin Muksim'in Cttfün'den.

[←521]

[32] Müslim, Birr: 154; Müsned, 2:477,510.

[←522]
[33] Taberânrnin Kefa/Vinden.

[←523]
[34] Müsned,5:291;6:159.

[←524]
[35] Taberânfnin Evsafından.

[←525]
[36] bnünneccafĞan.

[←526]

[37] Ebû Muhammed Ibrahimînin Kitabû's-Salâtı ve hnünneccatüan.

[←527]

[38] Taberânrnin Kebîfi ve Ebû Nuaym'ın Hz/ye'sinden.

[←528]
[39] İbni Ebi Şeybe ve İbni Mürdeveyh'ten.

[←529]

[40] İbni Adiyy'in el-Kâmü'möen.

[←530]

[41] Neseî, Sehv: 52; Müsnsd, 1:199.

[←531]

[42] Hatibin 7anffinden.

[←532]

[43] Beyhakl'nin Şi'bû'l-îmârt\(\öan.

[←533]
[44] Ibni Mende'nin Emaresinden.

[←534]
[45] Taberânînin Kedinden.

[←535]
[46] Taberâitfnin Kefe/finden.

[←536]
[47] Eböş-ŞeyhvB fen/Mürdeveyhlen.

[←537]

[48] Buharı, Savm: 59; Müslim, Siyam: 187,197; Neşet, Siyam: 78,82; Mösned, 4:22,217.

[←538]
[49] Taberânrnin /Cebrinden.

[←539]

[50] Mösned, 5:296, 297.

[←540]

[51] Ibni Mâce, Siyam: 41.

[←541]
[52] Müslim, Siyam: 117.

[←542]

[53] Câmiö's-Sagîr 4:215.

[←543]
[54] fonünneccafdan.

[←544]

[55] fbnû's-Sünnîve Ebû Naîm'in ef-T/Öbından.

[←545]

[56] Ebû Zer el-Hsrevînin Cüzünden.

[←546]

[57] !bnö'l-Möbarek\en.

[←547]

[58] Buharı, Ezan: 30; Müslim, Mesâcid: 245; Ateşe/, İmame: 42; Taberânî, Cemaat: 1; Müsned, 2:65,112,475.

[←548]

[59] Buharî, Salât: 87; Ezan: 36; Büyü": 49; Bed'ü'l-Halk: 7; Müslim, Mesâcid: 272; 273;

Ebû Davud, Salât: 20; IbniMâce, Mesâcid: 14.

[←549]

[60] IbniMâce, İkâme: 198.

[←550]

[61] Ebû Ya'lâ'nın Müsneâlnöen.

[←551]
[62] Ibni Zenceveytiten.

[←552]
[63] fbni Asâkifden.

[←553]

[64] BeyhakVnin Ş/'6ü'/-İmarfından.

[←554]

[65] hni Hıbbarf dan.

[←555]
[66] TaberânFnin KebMnden.

[←556]

[67] BeyhakVnin Ş/'büV-fmarfından.

[←557]
[68] Deylemî'nİn Müsnedü'i-Firdevg'mdan.

[←558]

[69] Deytemfn

[←559]
[70] Bu/ıarfnin Edeb'inden.

[←560]

[71] Ibni Adiy/in &I-Kâmitı ve Beyhakl'nin Şi'bö'l-haıimdm.

[←561]

[72] Ebû Nuaym'tn H/freFsi ve BeyhakVnin Şi'böUmartmdan.

[←562]
[73] Hakem ve Ibnİ Asakifden.

[←563]
[74] Taberânrnin Kefekinden.

[←564]

[75] Deylemînrn Mûsnedü'l-Firdetâl ve Beyhaki'nİn Şi'bö'l-îmarîmöm.

[←565]

[76] bni Ebi'd-Dünya'nm es-Saİtfı ve Ebû'ş-Şeyh'ın e$-Sevab' ından.

[←566]

[77] fanünneccaı'dan

[←567]
[78] Taberânînin Kebîrinden.

[←568]

[79] Ebû Nuaym'ın tfz/ye'sinden.

[←569]
[80] Deylemfnİn Mûsnedû'l-Fİrdevfmden.

[←570]
[81] Mûsnod, 5:367.

[←571]

[82] Deylemînin Müsnedü'l-Fİrdevg'md&n.

[←572]
[83] Ebû'ş-Şeyb\en.

[←573]
[84] Deylemînin Müsnedü'i-Firdev&nöen.

[←574]

[85] Taberânînin Kebenden.

[←575]

[86] Timizi Savm: 73; Müsned, 4:335.

[←576]
[87] Taberânî"nin Evsafından.

[←577]
[88] Müslim, Tahâre: 16; Müsned, 2:359,400,414.

[←578]
[89] Kaziî ve Ibni Asakiföen.

[←579]

[90] Kaztfden.

[←580]

[91] Deylemînin Müsnedü'l-Firdevs"\r\der\.

[←581]
[92] Deylemrnin Müsnedü'l'Firdevs"mden.

[←582]
[93] Beyhaki'nin Şi'bû'l-îmarîmdan

[←583]
[94] DeylerTrînin Müsnedû'l-Firdevfınöen.

[←584]

[95] Dârekutnfnin Efradından.

[←585]

[96] Neseî, Siyam: 43; Mösned, 1:195,196.

[←586]

[97] Buharı, Savm: 2,9; Libas: 78; Müslim, Siyam: 162,164; Tirmizî, Savm: 54; Neseİ, Siyam: 41,

[←587]
[98] Beyhaki'nin Şi'bü'i-lmarfmdan.

[←588]

[99] Beyhaki'nin Şi'bü'l-İmartMdan.

[←589]

[100] Müsned, 2:174.

[←590]

[101] Müsned, 2:170.

[←591]

[102] Mösned, 4:182,183; Tirmizî. Edeb: 76.

[←592]

[103] Muşum, Cennet: 44; Müsned, 2:328,334, 537.

[←593]

[104] Taberânî, Ayn: 9.

[←594]

[105] Taberânî"nin Ke6;7i ve Hâkimin MüsfedreKİnden.

[←595]

[106] Ibni Asakitden.

[←596]
[107] Taberânînin Kebîrinden.

[←597]
[108] Beyhaki'nin Ş/'öü'A/marfından.

[←598]
[109] Deytemînin Müsnedü'l-Firdev&\nden.

[←599]
[110] Hünaddan.

[←600]

[111] IbniCerirve Ibni Hâtem'in et-Tefsİflnden.

[←601]
[112] İbni Mâce, Vasâya: 6.

[←602]
[113] er-Rafifnin far/frinden.

[←603]
[114] flezza/'dan.

[←604]
[115] Ebû'ş-Şeytften.

[←605]

[116] Taberânî'nin Evsafından.

[←606]
[117] Beyhakl'nin Ş/'6ü'/-/marfından.

[←607]

[118] el-Askeıfnin es-Sahab&smden.

[←608]

[119] Deylemfnin Müsnedü'l-Firdevglnden.

[←609]
[120] Deylsmînin Müsnedü'l-Firdev&nden.

[←610]
[121] Buhari, Efıme: 11; Taberânİ, Sıfalü'n-Nebiyyi: 20; Müsned, 2:244.

[←611]

[122] Taberânînin Kebîrinden.

[←612]

[123] Hatb'in Kitabö'l-Bühaiâve Ebû'İ-Kasım el-Harakînin Fevâ/rfinden.

[←613]
[124] Hâkimin Müstedrettinden.

[←614]

[125] Ibni Adiy/in el-Kâmifı ve BeyhakVnin Ş/'bü7-/marfından.

[←615]

[126] IbniMâce, Mukaddime: 17.

[←616]
[127] Ibnü Abdi'l-Berrin el-Ilrrf\nden.

[←617]

[128] BeyhakVnin Şi'bü'i-fmartından

[←618]

[129] Deylemînin Müsnedü'l-Firdertmden.

[←619]

[130] Deylemfnin Mösnedü'I-Firdevg\r\d&n.

[←620]
[131] fbniAsakifâen.

[←621]
[132] Deylemîmn Mösnedö'l-Firdevg'mden.

[←622]

[133] Ebû Nuaym'ın tf//yflfsinden.

[←623]

[134] fcn/Afâceve IbniAsakiföen.

[←624]
[135] 7ffmiz/,Menakıb:21.

[←625]
[136] Taberânfnin Kefe/Zinden.

[←626]

[137] Taberânfnin Evsatmöan.

[←627]

[138] EbtTş-Şeyhten.

[←628]

[139] Müsned, 1 ;184,398; 2:177, 222, 389; 4:73.

[←629]
[140] Ebû Nuaym'ın H//yeısinden.

[←630]
[141] Hakînfden.

[←631]

[142] Ebû Said en-Nakkaş'ın Fsvâ'idü'l-lrakıyyirimöm.

[←632]

[143] Taberânfnin Kûbîf'möen.

[←633]

[144] Razfntn Meşihat ından.

[←634]
[145] Deylemî'nin Mûsnedü't-Firdev&nâen.

[←635]
[146] Ebû Nuaym'ın H//yeFsinden.

[←636]

[147] Buharînin Tarihİ ve Taberântnin Keöft'inden.

[←637]
[148] Deylemrnin Mösnedû'l-Firdev^\t\öen.

[←638]
[149] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdev binden.

[←639]

[150] Deytemînin Müsnedü'l-FirdevĞinden.

[←640]

[151] TaberânFnin Kebîri ve Ebû Nuaym'ın Hılyöslnden.

[←641]

[152] İbnİ Sa'd'ın labakM' ve Ebû Nuaym'ın Hı/ye'sİnden.

[←642]
[153] fon/Mâce,Edeb:57.

[←643]

[154] Deylemînin Müsnedü'i-Firdev&nöen.

[←644]
[155] Müsned, 3:71.

[←645]
[156] Ibni Mörd&veytüen.

[←646]

[157] es-Sioz?nin eZ-fcane'sinden.

[←647]

[158] Beyhaki'nin Şi'bö'Hmartmdan.

[←648]
[159] Cenâiz: 66; Müsned, 1:180,186.

[←649]

[160] Buharı, Cihad: 30; Tıb: 30; Müslim, İmare; 166; Neseî, Cenâiz: 112; Dârimî, Cihad: 21; Müsned, 2:310; 3:150.

[←650]

[161] Deylemrnin Müsnedü'!-Firdevs'\nder\.

[←651]
[162] fbni Kani'âen.

[←652]

[163] Nüshaî-i Sem'arfdan.

[←653]

[164] Müslim, Tahare: 1; Tirmizi Daavât: 86; Dârimî, Vuzû: 2; Müsned, 4:260; 5:362.

[←654]

[165]Taberânînin Ksbîf\ ve Ibni Adiy/in el-Kâmİtinöen.

[←655]

[166] Lokman Sûresi, 13.

[←656]

[167] Bezzafdan

[←657]

[168] DeylemPnin Mönedü'l-Firdev&nden.

[←658]

[169] Müslim, Birr: 39; Müsned, 5:276,179.

[←659]
[170] Ibni Mâce, Cenâiz: 2; Müsned, 1:81; 5;268.

[←660]
[171] Deylemînin Mûsnedü'l-Firdev&nden.

[←661]

[172] Buharı, Ezan: 71,72; Neseî, İmame: 26; Taberânî, Cuma: 8; Sefer: 44.

[←662]
[173] Ebû Ya'lâ'nın Müsnerfinden.

[←663]

[174] Ahmed bin Hanbefin Müsneöl, Taberânî'nin Kebîri ve Hâkİm'in Mûstedrekioöen.

[←664]

[175] Taberânînin KeöıVinden.

[←665]
[176] Ebû Ya'lâ'nın Müsnerfinden.

[←666]

[177] Ibni Asakifden.

[←667]

[178] Ebû Nuaym'ın M/yasinden.

[←668]

[179] Müslim, Zühd: 64; Müsned, 4:332, 333; 6:15.

[←669]
[180] Ebû Davud, Cihad: 36; Tirmizî, Cennet: 25.

[←670]

[181] Taberânfnin £vsaf ından.

[←671]
[182] Taberânî'nin Evsafından.

[←672]

[183] Beyhakİ'nİn Şi'bü'l-îmariından.

[←673]

[184] Ibni Adiy/in el-Kâmil\ ve Beyhaki'nin Ş/'bö'/-/marfından.

[←674]

[185] Ebû'l-Ganâimü'n-Nevsî'ninKa/âüV-Havâ/tfinden.

[←675]
[186] Temmam ve IbniAsakifden

[←676]

[187] Teberânrnin Kebîrinden.

[←677]

[188] Buharfnin Tarifti ve BeyhakVnin Şi'bü'l-îmarîmĞan

[←678]

[189] BeyhakVnin Şft>ü7-/man'ından.

[←679]
[190] Taberânfnin Kebîft ve Hâkimin Müstedrek'mtien.

[←680]

[191] Hakînfâen.

[←681]

[192] Tirmizt Zühd: 35; Musned, 5:254.

[←682]

[193] Müsned, 2:425.

[←683]

[194] Buhar!, Salât: 51; ['tisam: 3; Mevakıt: 11; Müslim, Fezâil: 134; Küsûf: 9; Nesei, Küsûf: 20; Müsned, 2:159,188.

[←684]

[195] fbniMâce, Edeb: 7; Müsned, 5:178,180.

[←685]

[196] Taberânî'nin Keb/VÎnden.

[←686]
[197] Ibni Adiyy'in e/-Kam;7inden.

[←687]
[198] Müsned, 6:366.

[←688]

[199] fbni Asâkifden.

[←689]

[200] el-Mehamilî'nin &nâ//ye'sinden.

[←690]

[201] Deylemi'ninMösnedü7-F/rc/ev's'inden.

[←691]

[202] er-Hafiî'âen.

[←692]

[203] Ibni Adiyy'in

[←693]

[204] Ibni Ebi'd- Dünya 'n in Kitabü'l-Eviİyâ'sindan.

[←694]
[205] Beyhaki'nin Şi'bü'l-îman'möan.

[←695]

[206] Taberani'nin Evsaf'ından.

[←696]

[207] Müsned, 3:304; Ateşe/, Cuma: 8.

[←697]

[208] Buharı, Zekât: 30; Edeb: 33; Müslim, Zekât; 55; Nesei, Zekât: 56; Dârimî, Rikak: 34; Müsned, 4:395,411.

[←698]

[209] IbniMâce, Tıb: 32; Müsn&d, 3:448.

[←699]

[210] bniAsâkiı'öen

[←700]

[211] Hatİb'in far/rt'inden.

[←701]
[212] Halib'in Tarihinden.

[←702]

[213] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdev^'mden.

[←703]

[214] Timizi, Mevakıt: 182; Ebû Dâvûd, Salât: 26; Dârimî, Salât: 141.

[←704]
[215] Beytıakl'nin Şi'bü'l-fmarfmdan.

[←705]

[216] bni Mende'nin Marife'si ve Deylemî'nin Müsnedö'l-Firdev&nden.

[←706]

[217] Buhar!, Cihad; 164; Meğazî: 60; Edeb: 80; Ahkâm: 22; Müslim, Cihad: 71; Ebû Dâvûd, Edeb: 17; Dârimî, Mukaddime: 24; Müsned, 1:229; 3:131,209; 4:399,412,417.

[←707]

[218] İbniAdiyyİn el-Kâmitıve Beyhakİ'nİn Şi'bü'l-îmarimdan.

[←708]

[219] Beyhakİ'nin Şi'bü'l-İmari\ ve Said bin Mansur'un Sünen'\r\den,

[←709]

[220] Müslim, Imare: 41; Nesei, Bey'a: 1-3; ibniMâce, Cihad: 41; Taberânİ, Cihad. 5; Müsned, 5:314,319; 6:413.

[←710]

[221] Hâkim'in MüstedreK\nden.

[←711]
[222] Ha/cim'den.

[←712]

[223] ibni Ebî Şeybe, Beyhaki'nin Şi'bü'l-imari\ ve Ebû Davud'un Merasitinöen.

[←713]

[224] Ebü Ya'lâ'nın Müsned'inden.

[←714]

[225] Taberânî'nin Kebîf\ ve Ahmed bin Hanbel'in Zü/ırfûnden.

[←715]

[226] Taberânfnin KieöjVinden.

[←716]

[227] Ebû Ya'lâ'nın Mösnorfinden.

[←717]

[228] Buharfnm Edebi ve Hâkim'İn MüstedreK'mden.

[←718]

[229] IbniMâce, Edeb: 56; Mösned, 1:381,441,455; 3:152; 5:437,439.

[←719]

[230] Buharı, Salât: 87; Müslim, Salât: 224; Birr: 87; Timizi Salât: 169; Cuma: 70; Neseî, Tatbik: 80; Mûsned, 5:263.

[←720]
[231] Müslim, Birr: 78; Mûsned, 6:58,125,171,222.

[←721]

[232] Buhari, Edeb:38-

[←722]

[233] Mehamîlî'nin Emaliye'smden.

[←723]
[234] Buharfnm Edeb'inden.

[←724]
[235] Taberânî'nin Evsaflndan.

[←725]

[236] Ebû Dâvûd, Tıb: 14; Libas: 13; Tirmizî, Cenâiz:18; Edeb: 46; Neseî, Cenaiz: 38; Zînet: 97; IbniMâce, Cenâiz:12; Libas: 5; Mösned, 1:247,274.

[←726]

[237] Taberânî'nin Keö/Vinden.

[←727]
[238] Taberânî'nin Evsafından.

[←728]
[239] Taberânînin Keb/7inden.

[←729]
[240] Taberânî'nin Evsafından.

[←730]
[241] Ebû Naim'den.

[←731]
[242] Abdülcebbar Havlânföen.

[←732]

[243] ibni Mâce, Tib:7.

[←733]

[244] Müsned, 1:3; İbni Mâce, Dua: 5.

[←734]

[245] Buharİ Edeb: 69; Müslim, Birr: 103,105; Ebû Dâvûd, Edeb: 80; Timizi, Birr: 46; ibni Mâce, Mukaddime: 7; Dârimî, Rikak: 7.

[←735]
[246] Hatib'in Tan/Zinden.

[←736]

[247] Deylemî'nin Müsnedü'l'Firdev$>\nden.

[←737]

[248] Ebû Naîm'in st-Tıb'bmöân.

[←738]

[249] Taberânî'nin Kefc/Vinden.

[←739]

[250] Ibni Şahin'in Sünnetinden.

[←740]

[251] Taberânî'nin Evsafından.

[←741]

[252] İbni Ebİ'd-Dünya'nın KazâöV-Havâ/c'inden.

[←742]
[253] Ebû Ya'lâ'nın Müsned'mden.

[←743]

[254] Taberânfrıin Kefe/finden.

[←744]

[255] Hatibin Tarih'Inöert

[←745]
[256] S/radden.

[←746]

[257] bni Asâkirtien.

[←747]

[258] Müsned,4:132.

[←748]

[259] Dâimi, Mukaddime: 19.

[←749]

[260] Taberânî'nin Keö/Vinden.

[←750]

[261] Müsned, 5:350,361; 6:422.

[←751]

[262] Ebû Ya'lâ'nın Mûsned'mden.

[←752]

[263] EbûDâvûd, Vrtr: 24; Timizi, Daavat: 71,120; Müsned, 6:371.

[←753]
[264] Ebû Ya'tâ'nın Müsned'möen.

[←754]

[265] Taberânî'nin Evsat\ ve Hâkim'in Mûstedrefânöen.

[←755]

[266] Ebû Bekir el-Mutrî'nin Cöz'ünden.

[←756]

[267] ef-MehamilTnin Emaftye'sinden.

[←757]
[268] Deylemî'nin Mûsnedü'i-Firdev&'mien.

[←758]

[269] bni Mâcs, Mukaddime: 11; Müsned, 1:389,445; 6:229.

[←759]

[270] Ebû Nuaym'ın fMytfsinden.

[←760]

[271] fbni Asâkittsn.

[←761]

[272] Ebû Nuaym'ın Hıly4s\ ve hniAsâkifden.

[←762]

[273] Taberânî'nin Kebîri ve bni Adiyy'İn e/-Ka/m7inden.

[←763]

[274] Timizi, Hacc: 95; Ebû Dâvûd, Menasik: 79; Nesei, Siyam: 6; fon/Mâce,.Menasik: 45; Mösned, 1:308

[←764]

[275] bni Mâce'den.

[←765]

[276] Müsned, 2:176.

[←766]

[277] Râfiîve Deylemi'nin Müsn&dü'l-Ftrdev&nden.

[←767]
[278] Ihni Asâkiföm.

[←768]

[279] Taberânfnin Kebîrinden.

[←769]

[280] Taberânfnin Kebîrinden.

[←770]
[281] Ebû Nuaym'ın Misinden.

[←771]

[1] Deylemi’nin Müsnedü’l-Firdevs’inden.

[←772]

[2] Taberani’nin Kebir’inden.

[←773]

[3] Buharı, Cihad: 171; Et'ıme; Nikah: 71; Merzâ: 4; Müsned, 323,31,48.

[←774]

[4] Taberani'nin Evsat'ından.

[←775]

[5] Deylemi’nin Müsnedü’l-Firdevs’inden.

[←776]

[6] Müslim, Mesacid: 132; Neseî, Istiâze: 49,50,53.

[←777]

[7] İbni Zenceveyh'ten.

[←778]
[8] Deyıemi’nin Müsnedü’l-Firdevs’inden.

[←779]

[9] Ebü Ya’la’nın Müsnedü’l-Firdevs’inden.

[←780]

[10] İbni,Hibe:14,30;Zekat:59;Cihat:137;Hıyel:14;Müslim,Hibat:1,2,7,8;Ebü Davüd,Büyü,: 62; Nesei,Zekat:100.

[←781]

[11] Deylemi’nin Müsnedü’l-Firdevs’inden.

[←782]
[12] Ibnû Abdi'l-Berr’in İlim’inden.

[←783]
[13] Deytemî'nin Mûsnedü'l-Fırdevs'inden.

[←784]

[14] Deylemî'nin Müsnedü’-Firdevs’inden.

[←785]

[15] Bakara Sûresi, 44.

[←786]

[16] Saf Sûresi, 2-3.

[←787]

[17] Cuma Sûresi, 5.

[←788]

[18] Buharı, Fiten: 17; Müslim, Zühd: 7.

[←789]

[19] Deylemî'nin Müsnedûl-Fırdevs’inden.

[←790]

[20] Ebû Dâvûd, Imare: 7; Trmizî, Zekât: 18; IbniMâce, Zekât: 14; Müsned, 3:465; 4:143.

[←791]
[21] Müslim, Filen: 130; Timizi, Fhen: 31; IbniMâce, Fiten: 14; Müsned, 525.

[←792]
[22] Ebû'ş-Şeyh’ten.

[←793]

[23] Deylemî'nin Müsnedül-Fırdevs’inden.

[←794]

[24] İbni Asakir'den.

[←795]

[25] Deytemî'nin Müsnedûl-Firdevs’inden.

[←796]

[26] Ebû Nuaym'ın Hılye’sinden.

[←797]

[27] Ibni Şahinin e/-Marife'sinden.

[←798]

[28] Ukayli’nin ez-Zuafa’sından.

[←799]

[29] İbni Adiyy’in el-Kamil’inden.

[←800]

[30] İbnünneccar’dan.

[←801]

[31] İbnünneccar'dar.

[←802]

[32] Deylemi'nin Müsnedü'l-Firdevs’inden.

[←803]
[33] Hattib'in Tarihin'den.

[←804]
[34] Beyhakl'nkı Şi'bü'l-imarimdan.

[←805]

[35] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevsi’nden.

[←806]

[36] Ebû'ş-Şeyh’ten

[←807]
[37] Ebû Nuaym'ın Hılye’sinden

[←808]
[38] Ebû'ş-Şeyh’ten.

[←809]
[39] Deylemî'nin Mûsnedü'l-Fırdevs'inden.

[←810]

[40] İbni Ebî Şeybe ve Hatib'in Tarih’inden.

[←811]

[41] Saf Sûresi, 3.

[←812]

[42] Deylemî'nin Müsnedü'l-Firdevs’inden.

[←813]

[43] Deylemî'nin Müsnedü'l-Fırdevs’inden.

[←814]

[44] Deylemî'nin Mösnedü'l-Firdevs'inden.

[←815]

[45] el-Baverdi’den.

[←816]

[46] Beyhakl'nin Şi’bü’l-İman’ından.

[←817]

[47] Müsned, 1274,294.

[←818]

[48] el-Kecî'nin Sünen'inden.

[←819]

[49] Ibni Adiyy'in el-Kamil'i ve Ebü Nuaym'ın Hılye'sinden.

[←820]

[50] Mösned, 2:343,344,372,411.

[←821]

[51] Isrâ Sûresi, 32.

[←822]
[52] Nur Sûresi, 30.

[←823]

[53] Ebû Davud, Nikah: 43; Tirmizî, Edeb: 28.

[←824]

[54] Müsned, 5:264.

[←825]

[55] et-Terğib ve't-Terhîb, 3:35.

[←826]

[56] Sözler, s. 381.

[←827]

[57] Ag.e., s. 25.

[←828]

[58] et-Terğib ve't-Terhîb, 3:39.

[←829]

[59] Buhari, Kitabü'l-lstizan; Müslim, 4:2047.

[←830]

[60] A.g.e.. Kitabü'l-lstizan; Müslim, 4:2047.

[←831]

[61] İbni Adiyy'in el-Kamill'inden.

[←832]
[62] Buhari;Cihad:5,6,73;Rikak:2,51;Müslim,İmare:112,115;Tirmizi,Fezailü-Cihad:11,12.

[←833]

[63] Buharı, Cihad: 5,6,73; Rikak: 2,51; Müslim, Imare: 112,115; Timizi, Fezâilül-Cihad: 17; Nesei, Cihad: 11,12.

[←834]

[64] Hakim’in Müstedrek’inden.

[←835]

[65] Ebû Naîm'in et-Tıb’bından.

[←836]
[66] Hatib'in Tarih’inden.

[←837]

[67] Ebû Nuaym'ın Hılye’sinden.

[←838]
[68] Hâkimin Müstedrek’inden.

[←839]

[69] Bakara Sûresi, 191.

[←840]
[70] Taberâni'nin Kebir'inden.

[←841]

[71] Hâkim'in Müstedrek'inden.

[←842]

[72] Müslim, Eşribe: 96,99; Ibni,Mace,Eşribe:16;Müsned, 3:355.

[←843]

[73] İbni Zznceveyh'ten.

[←844]

[74] Mûsned, 2:177,190.

[←845]

[75] Mûsned, 6:441.

[←846]
[76] İbniMâce, Menasik 5.

[←847]

[77] Ebû Nuaym'ın Hılyesinden.

[←848]

[78] Taberânr’nin Kebirinden.

[←849]

[79] Deylemî'nin Müsnedü’l-Firdevsin ‘den.

[←850]
[80] Deylemi’nin Müstedü’l-Firdevs’inden.

[←851]

[81] Ibnünneccar’dan.

[←852]

[82] IbniAsâkiı'den.

[←853]

[83] Nesei,Cihat:46;Bey’a:29;Darimi , Cihad: 24; Müsned, 5:234.

[←854]

[84] Buharı,Ezan:161;Müslim,Cuma:4,7; Ebû Dâvûd,Tahare:127; Nesei, Cuma: 2,6,8,11; IbniMâce, İkame: 80.

[←855]

[85] Deylemî'nin Müsnedü'l-Fırdevstinâen.

[←856]

[86] İbniAsâkir’den.

[←857]

[87] Taberani’nin Kebir’i veBeyhaki’nin Şi’bü’l-İmam’ından.

[←858]

[88] İbni Sasari’nin Emaliye’sinden.

[←859]
[89] Askerî ‘den.

[←860]

[90] Bezzaz,dan.

[←861]

[91] Ttrmizi, Savm: 73; Mûsned, 4:335.

[←862]

[92] Tirmizi, Edâhî: 21; Ebû Dâvûd, Edâhî: 20; Atesef, Akika 5; km Mâce, Zebâih: 1; Dârimi, Edâhî: 9; Müsned, 5:8.

[←863]
[93] Müslim, Birr. 70.

[←864]

[94] Beyhaki'nin Ş/'bü7-/marfından.

[←865]

[95] Beyhakl'nin Şfbû'LİmartmianI.

[←866]

[96] Deylemî'nin Müsmdül-FirdevgMen.

[←867]
[97] Mûsnod, 4:323,332.

[←868]
[98] Hâkimin MüstedreMnden.

[←869]

[99] taberânrnin Evsafından.

[←870]

[100] Buharî'nin Tan/Zinden.

[←871]

[101] Buhar!, Mevakît: 4; Zekât: 23; Savm: 3; Filen: 17; Merak*: 25; Müslim, iman: 231; Timizi, Fiten: 71; Ibni Mâce, Filen: 9.

[←872]
[102] Hâkimin Müstedreklndm

[←873]
[103] Mûsned, 2:261

[←874]

[104] Buharı, Salât: 1; Hac: 76; Enbiyâ: 5; Müslim, İman: 263; Müsned, 5:122,143.

[←875]

[105] Müslim, Siyam: 46; Timizi, Savm: 17; Nesei, Siyam: 27; Dirimi, Savm: 9; Müsned, 4:197.

[←876]

[106] DeylemFnin Müsnedûl-Fırdevgınöm.

[←877]
[107] Deylemfnin Müsnedü'/-F/rcteıtf inden.

[←878]

[108] Tirmizt, İlim: 19.

[←879]

[109] Ebû Ya'lâ'nın Müsnedmden

[←880]

[110] Taberâni'nin Evsafı ve Hâkim'in MüstedreK'mden.

[←881]

[111] Buhari, Ezan: 31; Salât: 87; Tefsir-i Sûre: 17; Tirmizt; salât: 47; Neseî, Salât: 21.

[←882]

[112] Taberânînin Kebîrinden.

[←883]

[113] ibni Etfd-Dünya'nın Kazâü'l-Haviid'mdm.

[←884]
[114] Tirmizî, İlim: 19; IbniMâce, Mukaddime: 17.

[←885]

[115] Buharı, Ahkâm: 23; Cihad: 171; Nikâh: 71; Efıme: 1; Merzâ: 4; Dârimi, Siyer: 26; Müsned, 4:394,406.

[←886]

[116] Buharı, Büyü': 34; Vekâle: 8; Cihad: 113; Müslim, Raza: 54; Ebu Davud, Nikâh: 3.

[←887]

[117] bniMâce, Nikâh: 7.

[←888]

[118] Müslim, Cihad: 98; Mösned, 5:395,397.

[←889]

[119] Müsned, 6:460.

[←890]
[120] Ebû Davud, Edeb: 160; Müsned, 5:354,359.

[←891]

[121] Taberâıtfnin Kebîrinden.

[←892]

[122] Ibnü's-Sünntden.

[←893]

[123] Tirmizi, Savm: 55; Neseî, Siyam: 43; Ibni Mâce, Siyam: 1.

[←894]

[124] Buharı, Tefsir-i Sûre: 55; Bed"ü1-Halk: 8; Müslim, Cennet: 23-25; Timizi, Cennet: 3.

[←895]
[125] Buhar!, Crhad: 4; Tevhid: 22; Timizi, Cennet: 4; Mûsned, 2:335.

[←896]

[126] Taberâni'nin Kebîrinden.

[←897]
[127] Ebû Nuaym'ın Hılyefsinden.

[←898]

[128] Taberânînin KeöıVinden.

[←899]

[129] Ebû Nuaym'ın Kitabü's-Sh/akmdan.

[←900]

[130] Beyhaki'nin Ş/'bü'/-/marfından.

[←901]
[131] Bezzaı'dan.

[←902]
[132] Müsned, 2:34

[←903]
[133] Müslim, Fezâilü's-Sahabe: 229; Müsned, 2:87,91,92

[←904]
[134] Hâkim'in MüstedreKinden.

[←905]

[135] Deylemtûsn.

[←906]
[136] Deytemînin Müsnodü'l-Firdevilnfan.

[←907]
[137] Beyhakl'nin Şi'bü'l-îman'ından.

[←908]

[138] Dînûrfnin el-Mecalisefsioden.

[←909]

[139] Tırmizi, Fiten: 21,38; Kader: 16, Ebû Davud, Melahım: 10; bniMâce, Fiten: 29; Müsned, :163.

[←910]

[140] Buharı, Cihad: 138; Müslim, Birr: 5; Neseî, Cihad: 5; Mûsned, 6:165,195,197,221.

[←911]

[141] Şiranînin Bkati\ ve Hâkirrfdm.

[←912]

[142] Mûsned, 6:82,145,255.

[←913]
[143] Hâkinföen.

[←914]

[144] Üsdü'l-Gâbe, 1:176.

[←915]

[145] Râfitde.

[←916]

[146] Deylemf nin Müsnedü'/-F/rctev£inden.

[←917]

[147] Ibni Mürdeveytften.

[←918]

[148] Beyhaki'nin Şi'bü'l-lmart\ ve Deytemfnin Müsnedü'l-FirdevgMen.

[←919]

[149] Deytemînin Mûsnedü'l-Firdevndm.

[←920]

[150] Müslim, Münafıkîn: 71,76,78; Birr: 52; Tirmizi, Kader: 8; Telsir-i Sûre: 4; Müsned, 2:167,248,256.

[←921]

[151] Hâkim'in MûstedreKMm.

[←922]

[152] Beyhaki'nin Sünelinden.

[←923]

[153] Isra Sûresi, 44.

[←924]

[154] Müsned, 5:286,287; 6:440,451.

[←925]
[155] Beyhakl'nin Şitü'l-lmartmdan.

[←926]
[156] Taberâni’nin Kefe/finden.

[←927]

[157] Uüsned, 1:195,196; 2:257.

[←928]

[158] Buharı, Savm: 2; Libas: 78; Tevhid: 35,50; A/esef, Siyam: 41,42.

[←929]

[159] Buhari, Büyü1:106; Icare: 10; bniMâce: Rühûn: 4; Müsned, 2:358.

[←930]
[160] Buhar!, Telsir-i Sûre: 4.

[←931]

[161] Tirmizi, Cenâiz: 67; Zühd: 6; A/ese/, Cenâiz: 10; Dârimî, Rikak: 43.

[←932]

[162] Müslim, Salât: 38,40; Ebö Davud, Salât: 132; Tirmizi, Tefsir-i Sûre: 1; Nesei, Iftitah: 23; IbniMâce, Edeb: 52.

[←933]
[163] Müslim, Birr: 55.

[←934]

[164] Müsned, 4:123.

[←935]
[165] Taberânînin Kebîfinden.

[←936]

[166] Buharı, Tefsir-i Sûre: 11; Nefekât: 1; Tevhid: 35; Müslim, Zekât: 36,37.

[←937]

[167] Buharı, Tefsir-i Sûre: 45; Tevhid: 35; Edeb: 101; Müslim, Elfaz: 1-5; Ebû Davud, Edeb: 169; Müsned, 2:238.

[←938]

[168] Buharı, Tevhid: 15, 22,28,55; Bed'ül-Halk: 1; Müslim, Tevbe: 14-16; Tırmizî, Daavât: 99; IbniMâce, Mukaddime: 13; Zûhd: 35; Müsned, 2:242,258,260.

[←939]

[169] Buharı, Tevhid: 15,50; Müslim, Zikir: 20-22; Tevbe: 1; Tırmizî, Daavât: 131; IbniMâce, Edeb: 58; Müsned, 2:413,435,480,482.

[←940]

[170] Müslim, Zühd: 46; IbniMâce, Zühd: 21.

[←941]

[171] Ebû Davûd, Zekât: 45; Ttrmizt, Birr: 9; Müsned, 1:191,194; 2:498.

[←942]

[172] Hâkimin MüstedreKinden.

[←943]

[173] Tirmizi, Savm:13.

[←944]
[174] Taberânİ, Şi'r: 16; Mösned, 5:229,232,236,237,247.

[←945]

[175] Müned, 5:254.

[←946]

[176] Ateşe/, Cihad: 15; Müsned, 2:117.

[←947]
[177] ibniMâce, İkâme: 194.

[←948]
[178] Hâkim'den.

[←949]

[179] Buharı, Merzâ: 7; Müned, 3:144.

[←950]

[180] Şirazfüen.

[←951]
[181] Taberâni’nin Kebirinden.

[←952]

[182] Mösned, 3:478.

[←953]
[183] Ebû Nuaym'ın Hı/ye'sinden

[←954]

[184] Ukaytî'nİn Zuafâsınöm.

[←955]

[185] Beyhakî'nin Şi'bü'l-îmartından.

[←956]

[186] Beyhakî'nin Sönerfi ve Hâkim'in MûstedreKmâen.

[←957]
[187] Ebû Nuaym'ın Haşinden.

[←958]

[188] Taberânînin Kabil'inden.

[←959]
[189] Askerînin eA/lfevâiz'inden.

[←960]

[190] İbni Mace, Zühd: 35.

[←961]

[1] Müsned, 2:359.

[←962]

[2] Taberânînin Kâb/Vİnden.

[←963]

[3] Beyhakl'nİn Ş/'bü7-/marfından.

[←964]

[4] Beyhaki'nin Şi'bü'Hmari mdan.

[←965]

[5] Hakİm'den.

[←966]

[6] ıbnü's-SünnFden.

[←967]

[7] fbni Asakifden.

[←968]

[8] Ibni Asakif den.

[←969]

[9] TaberânîŸıin

[←970]

[10] Tırmizî, Zühd: 2; IbniMâce, Zühd: 19; 24.

[←971]

[11] Dârekutnfnin Efradından.

[←972]
[12] Deylemînin Müsnedü'l-Firdevginden.

[←973]

[13] Müsned, 1:176,178,385.

[←974]

[14] Bezzazdan.

[←975]

[15] Tirmizî, Diyat: 7; fbniMâce, Diyat: 1; Neseİ, Tahrim: 2.

[←976]

[16] EbûDavud, Sünnet, 5; firmizL İlim: 16; IbniMâce, Mukaddime: 6; Dârimi, Mukaddime: 16; Müsned, 4:126,127.

[←977]
[17] ÂH İmran Sûresi, 99.

[←978]
[18] Buharı, Edeb: 27; Müslim, Birr: 66; Müsned, 4:270.

[←979]

[19] Hucûrat Sûresi, 10.

[←980]

[20] Mektûbâi, s. 249.

[←981]

[21] Müsned, 5:147

[←982]

[22] Beyhakî'nin Şi'bü'i-îmarimdan.

[←983]

[23] Yusuf Sûresi, 76.

[←984]
[24] BeyfıakVnin Söneninden.

[←985]

[25] Câmiü's-Sagîr, 2:303.

[←986]

[26] Ibni Mâce, Siyam: 67.

[←987]

[27] Müslim, Salâtü'l-lydeyn: 20.

[←988]
[28] Lem'alar, s. 262.

[←989]

[29] Hatib'in Tariflinden.

[←990]

[30] Dârekutnî'nin Efrad\ ve Beyhakl'nin Şi'bü'l-fmarimdan.

[←991]

[31] Beyhakl'nin Şi'bü'l-îmari mdan.

[←992]

[32] Taberâni'nin Kebîrinden.

[←993]

[33] Tirmizî, Daavât:123.

[←994]

[34] Taberânî'nin Kebirinden.

[←995]

[35] Hâkimin MüsfetfreKinden.

[←996]

[36] Hâkimin Müştekinden.

[←997]

[37] İbni Asakir’den.

[←998]

[38] Ebû Dâvûd, Saiât: 135,141; Müsned, 1:180,185;5 31/

[←999]

[39] Buhârİ, tz-an: 149,1 evhid: 9; Daavât: 16; Müslim, Zikir: 47,48; Mudûd: 23; lbniMâc&, Dua: 2; îirmizî, DaavâE; 96; Neseî, Sehv: 59; Müsned, 1:4,7.

[←1000]

[40] Müslim, İman: 62; Müsned, 3:413; 4:385.

[←1001]

[41] Beyhakı'nin Ş/'bü7-/man'ından.

[←1002]
[42] Taberâni'nin Kedinden

[←1003]
[43] İbni Asakir’den.

[←1004]

[44] Deylemî'nin Müsnedû'l-Fırdetânden.

[←1005]

[45] Bağavî, Bâverdive Ibni Şahin'den.

[←1006]

[46] Müsnedve Ibni Mâce'nin Söneninden.

[←1007]

[47] Buharı, Nikah: 87; Rikak: 51; Mûsned, 5:205,210.

[←1008]

[48] Beyhakl'nin Ş/'6ü7-/marfından.

[←1009]

[49] teni Adiy/in el-Kârnifinden.

[←1010]

[50] Kazâfden.

[←1011]

[51] IbniAsâkirve Ibni Adiyyln el-Kâmitimien.

[←1012]

[52] Taberanı'nın Kehî/i ve Hâkimin Müşterekinden.

[←1013]
[53] Tnknrânfnin Clfeatf n/tan

[←1014]

[54] İbnü'l Mübarek'ten.

[←1015]

[55] hni Asâkitden.

[←1016]

[56] Taberânrnin Kfebftlmton.

[←1017]

[57] Müslim, Imare: 120; Tirmizî, Fezâil; 13.

[←1018]
[58] Taberânrnin Evsafından.

[←1019]
[59] Taberânînin Kebtfi, BeyhakVnin Ş?bü'Ûmari\ ve Ibni Hıbban'm Siftahından.

[←1020]

[60] Ibni Adiyyln ö/-Kam/7inden.

[←1021]

[61] Tırmizî, Fezâilü'l-Kur'ân: 14.

[←1022]

[62] Beyhakİ'nin Şi'bû'l-îmartmdan

[←1023]

[63] Siczî'nin Ibane'si ve KazâFden.

[←1024]
[64] Isrâ Sûresi, 82.

[←1025]

[65] Buhari, Fezâilü'l-Kur'ân, 11; Müslim, Müsafirîn: 240; Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân: 10.

[←1026]

[66] BeyhakVnİn Şi'bû'l-fman'möan.

[←1027]

[67] Tafaerâni'nin Evsafından.

[←1028]
[68] Ibnü'l-Cevzî'nin tefinden.

[←1029]
[69] Ebû Nuaym'ın Haşinden.

[←1030]
[70] İbni Lâl’den.

[←1031]

[71] Buhâri, Talak: 25; Edeb: 24; Müslim, Zühd: 42; Ebû Dâvûd, Edeb: 123; Timizi, Bhr.14; Taberânî, Şi'r. 5; Mösned, 2:375,5:333.

[←1032]
[72] Hâkinfden.

[←1033]

[73] İbni Asâkiı'den.

[←1034]

[74] Buhâri, Enbiya: 54; Boyu': 18; Müslim, Mösakat: 31; Neseî, Büyü1:104; Mûsned, 2:263,332,339,361)

[←1035]

[75] Taberânf nin Kefe/finden.

[←1036]

[76] Câmİü's-Sagîr, 1:527.

[←1037]
[77] Mûsned, 2:495.

[←1038]

[78] Ebû Dâvöd, Edeb: 71; Mûsned, 4:183.

[←1039]

[79] Deylemî'nin MûsnedöV-fî/rfevs'inden.

[←1040]

[80] A>/ı/Mâce,Edeb:56.

[←1041]

[81] Ibni Ehi Şeybe'ösn.

[←1042]

[82] Buharı, Tevhid: 15,22,28,55: Bed'üT-Haffc 1; Muslini, Tşvbe; U, 16: Timizi, Daavât: 99; IhniMâcs, Mukaddime: 13; Zühd: 35: Mösned, '2:242,258,260

[←1043]
[83] Mösned, 2:265,271,311,392,402.

[←1044]

[84] el-MehamilFnin Ema/ye'sinden.

[←1045]

[85] Taberânî'nin Kebirinden.

[←1046]

[86] Mûsned, 2:265.

[←1047]

[87] İbnü's-Sünnrnin Amelö Yemin ve eksinden.

[←1048]

[88] Hâkimin Müstedrek\ ve Ebû Dâvûdun Sünen'İnden.

[←1049]
[89] Ebû Dâvûd, Zekât: 45; Müsned, 2:160,193-195.

[←1050]

[90] Ibnünneccafdan.

[←1051]

[91] bni Ebi'd-Dünyâdan.

[←1052]

[92] Beyhakî'nin Şİ'bü'l-îmarfmdan.

[←1053]

[93] Müslim.

[←1054]

[94] Taberanînin Kefa/Vİnden.

[←1055]

[95] Taberânrnin /fob/finden.

[←1056]

[96] Ibni Ebi Şeybe ve Ahmed bin Hanbefin Müsnerfinden.

[←1057]
[97] Tirmizî, Bİrr: 58; Dirimi, Mukaddime: 29.

[←1058]
[98] Said bin Mansur'un Sünerfinden.

[←1059]

[99] BeyhakVnin Şuabö'l-fman'mdan.

[←1060]
[100] Ebû Nuaym'ın H/Jye'sinden.

[←1061]

[101] Müsned, 1:289.

[←1062]
[102] Taberâni'nin /Ceb/Vinden.

[←1063]

[103] Müslim, Tahare: 41; Tırmizî, Tahare: 39; Tefsir-i Sûre: 38; Neşe/, Tahare: 180; IbniMâce, Tahare: 49; Mesâdd. 14; Cihad: 41; Müsned, 1:368;2235.

[←1064]

[104] Ibni Asakif den.

[←1065]
[105] Ibni Ebi'd-Dünya'nın es-Sumfundan

[←1066]

[106] Tirmizî, Kıyame: 37; IbniMâce, Et'ıme: 50.

[←1067]
[107] Taberânînin Kebirinden.

[←1068]

[108] Ebû Nuaym'ın Hrfytfsinden.

[←1069]

[109] Buharî, Tefsir-i Sûre: 39,78; Müslim, Ren: 141,143; Ebû Davud, Sünnet: 22; Nesoî, Cenâiz: 117; Ibni Mâce, Zühd: 32; Taberânî, Cenâiz: 49; Mösned, 2:322,428.

[←1070]

[110] Ibni Sa'd'ın Tabakati ve IbniAsakifden.

[←1071]

[111] Taberâni’nin Kebîf'ı ve Hâkimin MüsfecfreKinden

[←1072]

[112] Ebû Davud, Edeb: 35; Müslim, Birr: 32; Timizi, Birr: 18; IbniMâce.